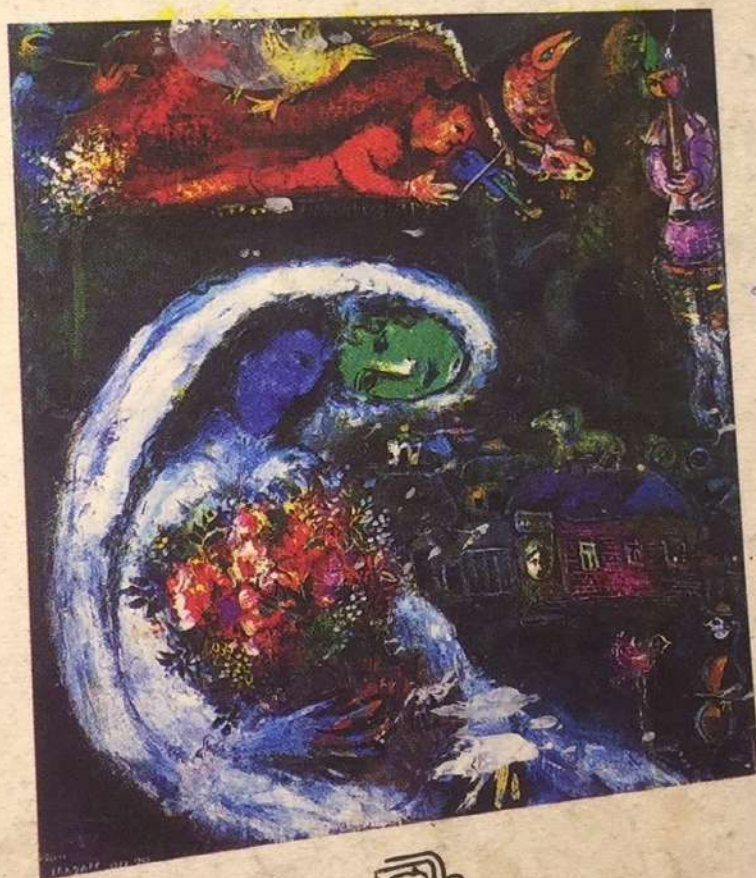

PHAN QUANG ĐỊNH
biên dịch

**GIẢI MÃ
CÁC GIÁC MỘNG**

QUA ÁNH SÁNG PHÂN TÂM HỌC

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

GIẢI MÃ CÁC GIẤC MỘNG QUA ÁNH SÁNG PHÂN TÂM HỌC

Pierre Daco (Phan Quang Định dịch)

NỘI DUNG

LỜI GIỚI THIỆU

1. NĂM NĂM SONG HÀNH...

Giấc mơ để làm gì?

2. Người ta có thể giải thích những giấc mộng của mình

NHỮNG NHÂN CÁCH “NHỊ GIÁ”

MỘT CHUYÊN GIA TÂM LÝ LÀM VIỆC NHƯ THẾ NÀO?

NGƯỜI TA CÓ THỂ “ĐỘC HÀNH” ĐẾN ĐÂU?

MỘT GIẤC MỘNG ĐƯỢC GIẢI THÍCH SAI

3. NHỮNG GIẤC MỘNG THƯỜNG THẤY NHẤT

NHỮNG GIẤC MỘNG TỰ TI

NHỮNG GIẤC MỘNG CUNG HÌNH

NHỮNG GIẤC MỘNG LO ÂU

NHỮNG GIẤC MỘNG VỀ SỰ BỎ RƠI

4. SUY NHƯỢC THẦN KINH

VÀI GIẤC MỘNG VỀ CẢM THỨC TỘI LỖI

CẢM THỨC PHẠM TỘI VÀ TÍNH THỐNG ĐẠM

CUỘC CUỒNG ẨM

NHỮNG GIẤC MỘNG CỦA SIÊU NGÃ

5. NGÔN NGỮ CỦA ĐÊM TỐI

MỘT BIỂU TƯỢNG LÀ GÌ?

BIỂU TƯỢNG QUA GIẢI THÍCH CỦA FREUD VÀ JUNG
NGUYÊN MẪU LÀ GÌ?

6. NHỮNG GIÁC MỘNG LỚN

BẰNG CÁCH NÀO TA NHẬN RA MỘT GIÁC MỘNG LỚN?

NHỮNG GIÁC MỘNG LỚN VÀ TUỔI TÁC

NHỮNG HÌNH ẢNH LỚN CỦA HAI BIỂU TƯỢNG QUAN TRỌNG

GIÁC MỘNG ANH HÙNG

NHỮNG GIÁC MỘNG CHUYỂN HÓA NỘI TÂM

NHỮNG LOẠI ĐÁ QUÍ

7. ANIMA, NỘI LỰC SÁNG TẠO

ANIMA LÀ GÌ?

8. ANIMUS, LỰC HƯỚNG NGOẠI SÁNG TẠO NƠI ĐÀN BÀ

NGƯỜI ĐÀN BÀ VỚI ANIMUS TIÊU CỰC

NGƯỜI ĐÀN BÀ VỚI ANIMUS TÍCH CỰC

9. NHỮNG DỊ BIỆT TRONG CÁCH KIẾN GIẢI

CÓ ĐÁNG ĐỀ PHẢI KHỔ CÔNG ĐẾN THỂ CHĂNG?

GIÁ TRỊ CỦA MỘT CÁCH KIẾN GIẢI

10. NHỮNG GIÁC MỘNG MÀU SẮC

Ý NGHĨA TƯỢNG TRƯNG CỦA MÀU SẮC

11. NẪM MƠ THẤY LOÀI VẬT

12. NHỮNG CON SỐ, NHỮNG HÌNH THỂ, NHỮNG CHIỀU HƯỚNG

13. NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

VIỆC KIẾN GIẢI NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

THẤU HIỂU NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

NHỮNG LOẠI GIÁC MỘNG CHÍNH NƠI TRẺ THƠ

SÁU LOẠI GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

14. TỰ ĐIỂN – HƯỚNG DẪN Ý NGHĨA CỦA CÁC BIỂU TƯỢNG TRONG GIÁC MỘNG

LỜI GIỚI THIỆU

Giấc mộng là hành lang nối liền những căn hầm mênh mông của vô thức với những tầng trên của ý thức chúng ta, hiển thị nhân cách sâu xa, chân ngã thực tướng cốt yếu của chúng ta. Như thế, giấc mộng đặt chúng ta trực kiến hiện tiền với chính mình.

Tác giả Pierre Daco là một chuyên gia về Phân tâm học nổi tiếng của thế giới, người tiếp thu và vận dụng những lý thuyết Phân tâm học của Sigmund Freud, Carl Gustav Jung, Alfred Adler... vào việc kiến giải một cách sâu sắc những hiện tượng tâm lý và ứng dụng một cách hiệu quả các phương pháp tâm trị liệu. Ông dẫn dắt chúng ta tiến vào hành trình khám phá những ý nghĩa của các giấc mộng. Xuyên qua nhiều giấc mộng rút ra từ kho tư liệu nghề nghiệp độ sộ của mình, tác giả cho ta thấy bằng cách nào người ta có thể đạt đến việc giải thích một cách chính xác những giấc mộng của chính mình và sử dụng một cách hữu ích những dấu hiệu mà chúng trao gửi đến cho chúng ta.

Nguyên tác có tựa đề “L’Interprétation des Rêves” là một quyển sách khảo luận nghiêm túc nhằm giải thích một cách đúng đắn các giấc mộng, dựa trên cơ sở lý luận của Phân tâm học, đánh đổ những kiểu “đoán điềm giải mộng” thần bí vu vơ và cả những kiểu giải thích duy sinh lý thô thiển.

Một lập trường nhân bản rất sáng tỏ và dứt khoát: “Không phải thần linh nói trong giấc mộng của tôi, cũng không phải thần xác tôi nằm mộng, mà chính Tôi mộng”.

Vấn đề là giải thích sao cho hợp lý, chính xác, căn nguyên và ý nghĩa của những dấu hiệu trong giấc mộng để hiểu rõ bản thân, để giải tỏa những ức chế và vướng mắc trong nội tâm, để đạt đến một trạng thái tinh thần quân bình, hài hòa và lành mạnh.

Đây là một tác phẩm rất hữu ích trong việc tìm hiểu và giáo dục trẻ thơ cũng như soi sáng và trị liệu những bất ổn tinh thần nơi người lớn, đồng thời góp phần khơi nguồn mạch cho cảm hứng sáng tạo và phê bình văn nghệ... Dứt khoát là một phản đề của những quyển sách mê tín nhằm nhí bạn luận lãng nhăng về đề tài này!

Quyển “L’ Interprétation des Rêves” nằm trong tủ sách “Savoir Pratique” của nhà xuất bản Marabout, một nhà xuất bản uy tín, đứng đắn với những đầu sách chọn lọc, giá trị.

Nhà xuất bản chúng tôi cho ra đời bản Việt ngữ của tác phẩm trên nhằm phục vụ cho nhu cầu chính đáng hiểu mình hiểu người của tất cả bạn đọc gần xa.

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ

1. NĂM NĂM SONG HÀNH...

Nếu ta đem sắp nối tiếp nhau những giấc mộng ban đêm của một người 50 tuổi, ta có thể nói rằng ông ta đã nằm mộng trong khoảng 5 năm. Năm năm! nghĩa là khoảng 1800 ngày, 45000 giờ...

Như vậy trong khoảng 5 năm cuộc đời mình, ông ta đã sống trong một thế giới khác, rất khác với thực tại thường ngày. Người ấy liên hệ với những con người, những nơi chốn, những đồ vật, những con thú... mà trong lúc nằm mơ, người ấy coi là những thực thể, cũng giống như những hiện tượng trong đời sống thực khi thức. Vì thế mà Trang Tử trong Nam Hoa Kinh có chuyện nằm mơ thấy mình hóa bướm, thức giấc lại thấy mình là Trang Chu nên không biết mình là Trang Chu nằm mơ thành bướm hay mình là bướm nằm mơ thành Trang Chu...

Hơn thế nữa: con người ấy trong 5 năm nằm mơ, đã biết đến một sự gấp mình hoàn toàn lên tự thân (un total repli sur soi), Và từ đó, người ấy đã khám phá những sức mạnh tiềm ẩn hiện hữu nơi mình. Hơn nữa người ấy còn thường thấy mình đứng trước một cánh cửa khép hờ hé mở ra vũ trụ.

Trong cuộc sống đêm tối dày đặc đó, không gian và thời gian như không còn hiện hữu nữa hay nói đúng hơn là bị xáo trộn hẳn đi. Nhưng những hành động được thực hiện: người nằm mộng bay lượn, bơi lội, điều khiển dàn nhạc, lao vào bầu trời... một cách rất tự nhiên vì mọi chuyện trong giấc mộng được cảm nghiệm như là thực. Người nằm mộng đã đắm mình vào thời gian: anh ta thấy mình trở thành trẻ thơ hoặc sống lại những nơi chốn của thời thơ ấu. Những người chết sống lại và nói chuyện với anh ta. Những tiếng nói vang lên và đôi khi những ác mộng nảy sinh.

Như vậy có một đời sống thứ hai, song hành với đời sống ban ngày. Nhưng thường thì lúc thức giấc, nhiều giấc mộng lại biến hẳn gọi trí nhớ hoặc ít ra dường như biến hẳn. Chúng biến đi đâu?

Một cuộc phiêu lưu cá nhân

Không gì có tính cá nhân hơn là giấc mộng. Giấc mộng là sự thân mật tuyệt đối, là tình trạng khỏa thân toàn diện của chúng ta. Những tầng sâu kín nhất trong nhân cách chúng ta trôi lên trên bề mặt. Giấc mộng vượt thoát chúng ta: chúng ta không kiểm soát được một khi nó diễn ra. Chúng ta chẳng thể làm gì được và trong bất kỳ trường hợp nào chúng ta cũng không

thể chịu trách nhiệm về các giấc mộng, từ những giấc mộng thiêng liêng nhất cho đến những giấc mộng kinh khiếp nhất... Giấc mộng lôi kéo chúng ta vào những ngóc ngách hiểm hóc của nó mà chúng ta chẳng thể cưỡng lại được.

Nhưng giấc mộng chẳng phải là tiền trình bí mật nhất của chúng ta, động thái tích cực nhất của chúng ta đâu sao? Chính từ những hậu trường của đêm tối sẽ xuất hiện những chân lý thâm sâu. Nhưng với ánh quang huy của buổi rạng đông thì những hoạt cảnh đời, những giao tế xã hội, những động thái giả tạo - nói chung là hiện thể (le paraitre) lại trở về và ta đánh mất đi những chân lý cơ bản. Và đây là lý do tại sao không nên cắt đứt những giấc mộng mà phải tìm cách giải mã những ý nghĩa của chúng.

Những điều dối trá, vu vơ?

Phải chăng mộng mị chỉ là hư huyền, chiêm bao là lời nói dối trong đêm? Không còn ai tin như thế trong thời đại chúng ta. Nếu nhiều giấc mộng hình như chẳng có ý nghĩa nào thì trái lại, phần lớn các giấc mộng cần được xem xét nghiêm túc, dầu chỉ bởi vì chúng ta đã tuyệt đối coi chúng là nghiêm túc khi chúng ta đang nằm mộng. Nhưng cũng cần nói thêm rằng tất cả những gì mà một người thực hiện đều có một ý nghĩa và rằng tất cả những gì nó làm đều nhằm đáp ứng một yêu cầu. Nếu không nó đã không làm. Không có một giấc mộng nào lại không bao hàm ý nghĩa đặc thù. Những giấc mộng diễn tả (hay tố cáo) những ước muốn bị vùi lấp của chúng ta, những khó khăn bị che giấu của chúng ta; nó đưa ra những đích ngắm; nó thông báo những tình huống xuất phát từ động thái hiện tại của chúng ta.

Giấc mộng có tầm quan trọng lớn lao trong việc chỉ ra cho chúng ta biết thực sự chúng ta là gì, và chúng ta có thể trở thành cái gì, nhờ vào chiều hướng hiểm khi được khai phá.

Hãy nói cho tôi biết anh nằm mơ thấy những gì...

Những giấc mộng ban đêm luôn mê hoặc người ta. Cho nên chẳng lấy gì làm lạ là từ xa xưa cho đến giờ con người luôn tìm kiếm ý nghĩa ngẫu nhiên của cái vũ trụ dị kỳ đó.

Những hình tượng thường rất mãnh liệt kia, thấm vào ý thức như một chất sáp nóng bỏng, có ý nghĩa gì? Và ý nghĩa của những giấc mộng được cảm nhận như những điềm tiên báo, thực ra là gì?

Các công trình của những vùng huyền bí của nhân cách, tạo ra những thông điệp để rồi đến sáng mai lại rơi vào bóng tối, bản chất của nó là gì?

Đây là một giấc mộng nêu ra làm ví dụ. Một giấc mộng chói loà, rực rỡ:

- Tôi thấy mình thấy trên một mũi đất cao, phóng tầm mắt nhìn vào một thung lũng xanh tươi chập chờn như sóng lượn, đẹp mê hồn. Những hình thể sóng lượn như một khúc giao hưởng biển ảo, tạo nên Thung Lũng Địa Đàng. Tôi thấy cơ man nào là những thân cây với cành quả trĩu vàng rực hay hồng tươi nhìn đến ngon mắt và những cành bên trên vẫn còn tiếp tục nở đầy hoa. Bao nhiêu là cây hoa đào, bao nhiêu là bụi hoa hồng. Thung lũng đầy cỏ tươi xanh mơn mớn; hàng đàn bò gặm cỏ yên lành, trái dài đến mút mắt. Đây đó những nhóm nam thanh nữ tú quây quần khiêu vũ với nhịp khoan thai; họ khiêu vũ theo điệu nhạc ba thì, một thứ Valse chậm, ở bên ngoài thời gian. Thật huyền hoặc... Tôi cảm nhận âm nhạc với khiêu thăm âm tình tế; âm nhạc êm đềm bàng bạc khắp nơi; đó là phần đầu trong một bài "Cantata" của Bach; bài: Wie schon leuchtet der Morgenstern (Đẹp diệu kỳ, ngời rạng ánh Sao Mai). Những người đó tươi cười nắm tay nhau và ra hiệu cho tôi. Tôi cảm thấy lâng lâng hạnh phúc, và tôi tin rằng tôi sẵn lòng đánh đổi cả phần đời còn lại của tôi cho một giờ hạnh phúc tuyệt vời đến như vậy.

Tiếp đó, từ cuối chân trời, đằng sau tôi, ba chiếc phi cơ phản lực bay đến, với hình dáng thuôn thả, xinh xắn. Rồi bỗng nhiên tôi thấy mình ngồi vào chiếc phi cơ ở giữa, hai chiếc kia hộ tống hai bên thành đội hình tam giác, và bay đi thật chậm, lững lờ như mây trôi, êm đềm như cánh gió; tất cả cơ lực của chúng vẫn còn đang ở tiềm thể. Chúng bay êm như ru và chỉ ở độ cao cách mặt đất chừng 10 mét. Tất cả cảnh vật bên dưới diễu hành khoan thai, dịu dàng trước mặt tôi: cỏ cây, hoa lá, con người, đàn bò, ... tất cả đều hiền lành, dễ thương chi lạ... âm nhạc vẫn tiếp tục văng vẳng. Sẽ không bao giờ tôi quên được giấc mơ kì diệu đã cho tôi năng lượng và niềm vui mà tôi chưa từng tưởng tượng ra...

Chúng ta đọc các giấc mộng này một cách thản nhiên vì đó là giấc mộng của một người khác. Nhưng cảm giác của chính người nằm mơ giấc mộng đó, sống thực sự giấc mộng huy hoàng đó, trong chiều sâu viên mãn của nó, sẽ như thế nào? Một cuộc đào thoát vào cảnh phi thực, có người sẽ nói như thế. Không đâu. Hẳn nhiên là có “điều gì đó” nơi anh ta đã tạo ra giấc mộng đó, một điều gì đó đã âm thầm “làm việc” trong những niềm u ẩn sâu xa nhất của tồn thể. Tôi sẽ phân tích kĩ giấc mộng này ở chương VI.

Giấc mộng đã gây nên ấn tượng sâu xa nên dĩ nhiên người đó khao khát tìm hiểu ý nghĩa. Và chẳng, nhiều giấc mộng khác cũng đủ sức mạnh khiến người nằm mộng cảm thấy bị thôi thúc phải kể lại cho người khác nghe, ngay cả khi không tìm được ý nghĩa nào.\

Tất cả những nghiên cứu về giấc ngủ và giấc mộng, tất cả những toan tính giải thích, đều phải đi đến, một đàn ông là rất nhiều loại chìa khác “đoán điềm giải mộng” và đàn ông khác là tâm lý học các miền sâu nhờ vào những tên tuổi uy tín lẫy lừng, nếu kể ra cho đủ sẽ quá dài, nhưng hai khuôn mặt chính có lẽ vẫn là **Sigmund Freud** và **Gustave Jung**.

Ngày nay, bất kỳ ai có chút hiểu biết về lãnh vực này đều chẳng thể phớt lờ sự quan trọng của các giấc mộng về đêm.

Tất cả chúng ta, chỉ cần lưu ý một chút đều biết rằng các giấc mộng thường lôi cuốn sự chú ý về những khó khăn nội tâm của chúng ta, dẫu lâu dài hay chỉ thoáng qua. Chúng kéo đàn, kéo lũ - những giấc mộng trong đó một người thấy mình trần truồng dạo phố, hoặc đánh mất hành lý, hoặc nhờ chuyển tàu... Một vài giấc mộng cứ lặp đi lặp lại hoài trong nhiều năm, đôi khi suốt cả đời! Tại sao? Cái chủ đề độc chiếm đó có nghĩa gì? “Thông điệp” của nó có sức mạnh đến như thế nào để nhấn nhá thông điệp không ngừng nghỉ như vậy?

Từ Thượng nghị viện cổ La Mã đến khoa Phân tâm học

Con đường quả là dài xuyên qua bao thời đại, đi qua Cố thành La Mã nơi các giấc mộng nào gây ấn tượng mạnh mẽ sẽ được đưa ra trình Nguyên Lão Nghị viện, được các tư tế và pháp sư kiến giải theo cách của họ và đi đến Descartes, người đầu tiên tiến cử giấc mộng vào vương quốc Khoa học.

Trong khi đó, ngày nay vẫn còn như thuở xưa, những người chất phác vẫn tin rằng các giấc mộng trao cho họ những thông điệp từ thế giới bên kia, ngay cả sự tương thông với những người đã khuất. Và chẳng ở đây người ta tìm thấy lại một số tín ngưỡng cổ sơ theo đó những giấc mộng được mang về bởi những linh hồn - chúng rời khỏi thân xác trong giấc ngủ - và đi nói chuyện với linh hồn những người đã chết.

Còn những nhà chủ sinh lý thì tin rằng giấc mộng được tạo ra thuần túy từ những hiện tượng sinh lý: tiêu hóa khó, mệt tim, khó thở, đau đớn ở một cơ quan nào đó... trừ phi nó không được khởi động bởi một tình huống sống cụ thể trong đời sống ban ngày, hay bởi một tiếng động nào đó bên ngoài. Tóm lại, theo quan điểm này thì *chỉ có thân xác tôi mộng chứ không phải chính tôi mộng*.

Nhân đây cũng nên kể ra **Bergson**, người cho rằng giấc mộng là một sợi dây liên kết trực tiếp giữa cảm giác và ký ức và từ đây chúng ta đi vào phân tâm học hiện đại. Những nhà phân tâm học đầu tiên lắng nghe các bệnh nhân kể lại những giấc mộng của họ. Và họ đã kinh ngạc xiết bao trước sự nở rộ phi thường của vô thức! Hơn nữa những người bệnh hình như còn coi chúng có tầm quan trọng quyết định. Cũng chính những nhà phân tâm học, qua đó, tự thấy mình được đặt trước những hang động của vô thức, trước những mê cung mà con người bỗng nhiên trở nên ngàn lần rộng lớn hơn là trong đời sống thường ngày...

Bởi vì, ngoài những giấc mơ *bề ngoài* có vẻ bình thường còn xuất hiện những “giấc mơ lớn”. Những giấc mơ giống như những đám mây đêm, với những hình ảnh cổ xưa, phổ quát, thần thoại, nhiều màu sắc, tuôn trào, quái dị, làm say mê và thường không thể nào quên, xuyên qua không gian, thời gian, đan xen nhau như những sợi chỉ của cùng một tấm vải...

Như vậy, việc giải mã những giấc mộng không những đã trở nên một phần quan trọng trong tâm lý học các miền sâu mà chính giấc mộng cũng đã đi vào lịch sử tư tưởng nhân loại.

Những bộ khoá “đoán điềm giải mộng”

Chúng tôi thấy cần nêu ra vấn đề ở đây vì có rất nhiều người yêu cầu loại sách này. Trong mức độ nào thì những quyển sách đó đánh vút bỏ hoặc tương đối chấp nhận được? Hẳn nhiên, tất cả còn tùy vào cách mà chúng

được quan niệm và cách chúng nhận định về những biểu tượng mộng mị. Tôi có một quyển chìa khóa giải mộng - mới đây thôi - trong đó tôi đọc thấy: nằm mơ thấy răng rụng = điềm báo bệnh tật hay chết chóc - Khiếp chưa!

Chúng ta thử đặt mình vào địa vị một người đã từng “tham khảo” loại sách này sau khi đã thực sự nằm mộng thấy mình rụng răng. Thế nhưng đây là một kiểu giấc mơ rất thường xảy ra, có lẽ hàng đêm trên mỗi lục địa đều có đến hàng chục triệu người nằm mơ thấy mình rụng răng! Như vậy làm sao mà lục địa đó lại không trở nên hoang vắng sau chừng vài năm? Nếu quả thực mơ thấy rụng răng là điềm báo sắp đi châu ông bà ông vải?

Loại “đoán giải” kiểu đó quả thật là buồn cười. Nhưng “tác giả” đã dựa vào đâu để khẳng định một điều như vậy? Phải chăng ông ta đã chủ quan “bịa ra” một cách đơn thuần? Không phải thế đâu. Ông ta chỉ cô đọng biểu trưng chung về *răng*; điều này đã làm mất đi ý nghĩa thực sự của kiểu nằm mộng này.

Chúng ta sẽ thấy lại điều này ở những chương sau.

Có điều chúng ta nhận ra rằng ý tưởng “chết” thường được liên kết một cách sơ đẳng với ý tưởng “những chiếc răng rụng” và điều đó cũng tương ứng với một loại tín ngưỡng dân gian còn khá phổ biến. Trở lại với loại chìa khóa giải mộng nói trên, một người đọc chất phát sẽ nghĩ đến cái chết vật lý. Đó là điều phi lý! Việc diễn giải mọi biểu tượng phải có tính tâm lý. Giấc mơ rụng răng là một biểu tượng của “cung hình” (bị thiếu, hoạn), nghĩa là sự giảm thiểu nhân cách (sợ hãi, xao xuyến, cảm thức tự ti, sợ thất bại...) và người ta càng hiểu rõ hơn điều đó nếu người ta biết rằng một bộ răng tốt là một dấu hiệu của sức mạnh (hãy nhớ đến những hàm răng cực kỳ mạnh của ở một số những diễn viên nhào lộn, những lực sĩ dùng răng giữ lại xe hơi nổ máy rò hết ga vẫn không nhúc nhích được).

Chúng ta sẽ trở lại vấn đề này.

Có nên vứt bỏ toàn bộ khoá giải mộng?

Một bộ khóa giải mộng tầm thường nhắm nhí thì cũng chẳng nên tiếc làm chi mà không vứt bỏ. Nhưng một quyển từ điển nghiên cứu những biểu tượng trong những nền văn minh qua các triều đại là cần thiết.

Một quyển tự điển tốt về các biểu tượng phải có một “gam màu” thật rộng, trong đó một biểu tượng “bùng vỡ” thành rất nhiều ý nghĩa. Chúng ta sẽ thấy rồi không một biểu tượng nào lại chỉ có một ý nghĩa cố định, áp dụng cho mọi người. Nếu một ai đó nói: “Tôi đã nằm mộng thấy một con ngựa điên; điều đó có nghĩa là gì vậy?” thì ta có thể trả lời rằng tự thân điều đó chẳng có ý nghĩa gì và tất cả còn tùy vào “hiện cảnh”. Người đó khỏe mạnh hay đau ốm? Hướng nội hay hướng ngoại? Đây là những “thước đo” xã hội, văn hóa, gia đình, tâm lý... của anh ta?

Giấc mơ để làm gì?

Giấc mơ vô cùng cần thiết cho sự cân bằng của tinh thần và tâm lý. Nó cũng thiết yếu như thức ăn và giấc ngủ. Giấc mộng cũng giống như một cây gậy thăng bằng cho diễn viên thích nghi hay như một loại truyền chuyển nghi (thiết bị xoay tròn trên trục định hướng), giữ chúng ta trên sợi dây căng của sự thăng bằng. Như vậy, nếu không nằm mộng, có thể dẫn đến những nhiễu loạn tình cảm hoặc tinh thần, việc thiếu các chất protein động vật với những tai họa đi kèm theo hiện tượng đó.

Giấc mơ là một loại hô hấp tâm lý. Trước hết, nó là một thứ xu páp (chỗ thoát hơi an toàn) cho rất nhiều xung động bị dồn nén trong ban ngày. Giấc mơ cho phép giải phóng những ưu tư, thù hận, khổ tâm, những hi vọng, yêu sách, thèm muốn. Nó đưa lên bề mặt những khó khăn nội tâm; thường nó gợi ý những giải pháp qua sự mạch nước của cái máy tính điện tử khổng lồ là vô thức của chúng ta.

Mật báo viên của chúng ta

Giấc mơ đồng thời cũng là một mật báo viên đặc lực nhất của chúng ta. Nó biểu trưng nổi cô đơn hoàn toàn của chúng ta trong giấc mơ, chúng ta đối mặt với chính mình, không thể có sự lừa dối. Chẳng còn gì ở đó ngoại trừ chính ta. Và phần lớn những nhân vật xuất hiện trong một giấc mộng thường lại là những phương diện khác nhau của chính chúng ta. Như vậy chúng ta đã hiểu việc giải mã những giấc mộng của chúng ta quan trọng biết bao nhằm lắng nghe và hiểu ra những thông điệp chúng trao gửi đến.

Bảng tổng kết đời sống cảm tính

Có những giấc mộng hé mở cho ra thấy nhiều người bất mãn với cuộc sống của họ biết bao - đôi khi một cách vô thức. Có những giấc mộng khác cho thấy sự thù địch, oán ghét mà người ta cảm thấy đối với chính mình (xin xem Chương 10, *Cái bóng của tôi*).

Nhưng giấc mộng cũng có tác dụng như một cơ chế bù trừ (mécanisme compensatoire), nó đối trọng cho những hoài vọng, những tiếc nhớ, những điều lực bất tòng tâm. Có biết bao những giấc mộng trong đó người ta thấy mình bay vi vút trong không khí, chẳng hề chịu sức tri nào của trọng lực níu giữ, miễn rằng người ta tranh đấu mà chưa từng ném mùi thất bại, biết rằng một người gồng mình lên gân với những đức hạnh giả tạo của mình, lại không biến thành một tay chơi (play boy) với hàng tá gái đẹp vây quanh và bao nhiêu xe hơi choáng lộn! Có bao nhiêu người trong giấc mộng thấy mình được người khác phải yêu đương say đắm?

Nhưng đôi khi bức tranh đổi màu. Người ta bị chế nhạo, lăng nhục, vu cáo, bỏ rơi, người ta thất bại trong mọi chuyện; bị tù tội, lỡ một chuyến tàu, để rơi vung vãi bao nhiêu hành lý trên những bến tàu hoang vắng mênh mông đìu hiu...

Và như thế những giấc mộng cho thấy đa số người ta chẳng phải là cái gì như họ tưởng.

Nhật ký trong đêm

Hiếm khi một người nhớ lại toàn bộ giấc mộng (trừ phi đó là giấc mộng lớn). Nhưng người ta thường chịu ấn tượng mạnh bởi phần này hay phần kia của kịch cảnh trong mộng. Vậy mà, mỗi người chúng ta – dầu biết hay không – đều nằm mộng từ một đến hai giờ mỗi đêm. Chỉ cần làm một phép tính nhỏ cũng cho ta thấy rằng toàn bộ những giấc mơ của chúng ta dễ dàng làm đầy một bộ sách đồ sộ. Và như thế chúng ta hãy thử tưởng tượng cái khối lượng năng lực tinh thần lớn lao nhưng không hiện lên trên bề mặt ý thức chúng ta và những khả tính hầu như vô tận của óc não chưa được khởi động trong đời sống ban ngày.

Trong khi đó ta có thể nhớ lại phần lớn các giấc mộng bằng cách ghi chép lại ngay khi thức dậy (hoặc ghi âm vào băng từ). Freud đã nói rằng việc quên đi một giấc mộng xảy ra tùy theo sự ức chế (refoulement) mà người ta tạo ra đối với giấc mộng đó. Điều đó có nghĩa là con người ức chế

vào trong tiềm thức những yếu tố gây nhiễu cho đời sống, do giấc mộng hé lộ, và người ta làm điều đó ngay lúc vừa thức dậy.

Một cách rất tốt để nhớ lại các giấc mộng là tự nhủ (trong lúc sắp ngủ) rằng mình sắp nằm mộng đây. Lúc đó mọi sự sẽ diễn ra như thể một mạch được cắm vào dòng điện và có lẽ bằng cách đó người ta đạt đến việc thực hiện những mạng lưới cáp quang phụ giữa các nơ ron (tế bào thần kinh).

Như vậy, nếu mỗi người chúng ta trong cuộc đời đều sống khoảng vài năm với các giấc mộng thông điệp, thì thử làm điều đó lại chẳng đáng công hay sao?

2. Người ta có thể giải thích những giấc mộng của mình

Trên nguyên tắc, mỗi người đều có thể đạt đến một sự giải thích khá chính xác về những giấc mộng của mình. Nhưng trong thực tế, một người thường sẽ nhanh chóng vấp phải một số vấn đề nan giải mà tôi thử mô tả ra đây.

+ BỐN ĐIỀU KIỆN CHÍNH YẾU CHO VIỆC TỰ KIẾN GIẢI.

- *Điều kiện trước tiên* là thừa nhận tầm quan trọng của các giấc mộng một cách đúng mức. Cũng giống như trong cuộc sống ban ngày ta có thể đi qua những phong cảnh rất đẹp mà ta chẳng để ý vì ta có quá nhiều những việc khác phải bận tâm, cũng vậy có thể ta chẳng bao giờ để ý những giấc mộng mà nếu được giải thích và lãnh hội thấu đáo, có thể thay đổi dòng đời của chúng ta.

- *Điều kiện thứ nhì* là hiểu biết, càng nhiều càng tốt, về ngôn ngữ của giấc mộng. Loại ngôn ngữ này vì luôn luôn mang tính tượng trưng (mặc dầu những vẽ biểu kiến, đôi khi), nên hiển nhiên vấn đề là cần biết một biểu tượng nào đó có nghĩa gì. Đây là một thực tế: không bao giờ một giấc mộng lại vận dụng lối lý luận “nhị giá” (sẽ giải thích ở vài trang sắp tới). Và tuy thế, nội giấc mộng đều có một logic nội tại và sự nhất quán chặt chẽ. Vì vậy cần tương thích với các biểu tượng của các giấc mộng và cố hết sức để giải mã (decoder) chúng. Tôi đồng ý với các bạn điều này; thật đáng tiếc là mọi

giấc mộng đều nói với chúng ta bằng một ngôn ngữ có vẻ bí hiểm, nhưng biết làm sao? Chẳng hạn, tại sao một người lại nằm mộng thấy mình đang bối rối trước chiếc vali của mình bị mở ra toang hoác ngay giữa đường khiến mọi thứ trong đó (tiền bạc, giấy tờ, quần áo vv...) văng tứ tung để bao nhiêu người tranh nhau chụp giựt. Còn mình không có cách gì để thu hồi lại những vật sở hữu của mình? Hay tại sao mình lại ăn mặc nhếch nhác, tả tơi, đi cúi gằm mặt xuống, qua những lời nhạo báng của đám đông? Sẽ đơn giản hơn biết mấy nếu người đó thấy, trong giấc mộng, mình là nạn nhân của những cảm thức tự ti hay thất bại hoặc có một ý kiến thâm hại về chính mình?

Nhưng chúng ta dễ dàng hiểu ra rằng một giấc mộng minh bạch như thế là điều không thể có; thực thể, làm sao “vẽ ra” một cảm thức tự ti hay thất bại, vốn là những thực tại tâm lý trừu tượng, chỉ có thể được diễn đạt qua những dấu hiệu, những hình ảnh hay những biểu tượng?

Tuy nhiên - chúng tôi xin nhắc lại - rất khó giai thích cho sâu sát một biểu tượng. Người ta chỉ có thể làm điều đó khi người ta vừa là một nhà phân tâm học, vừa là sử gia về tôn giáo, lại cùng lúc là sử gia về huyền thoại học và về những biểu tượng phổ quát và đặc thù... Rất hiếm người tập hợp được vào đầu mình một tổng khối kiến thức đồ sộ như vậy, vì thế chúng ta phải trở về với những quan niệm đơn giản hơn...

Điều kiện thứ ba là tự nhủ và tự lặp lại rằng tất cả 111 loại giấc mộng đều diễn tiến từ ta đến ta. Không ai khác ta liên quan đến giấc mộng của ta. Đó là một trạng thái cô đơn toàn diện. Phải tự nhủ rằng đừng bao giờ hiểu một giấc mộng theo nghĩa đen, như nó xuất hiện. Chỉ cần suy nghĩ một chút thôi để được thuyết phục về điều đó: vô số giấc mộng trong đó người ta thấy mình giết người thân hoặc bè bạn, bỏ rơi con cái; người đàn bà bỗng dưng thấy mình có mang hay chứng kiến cái chết của chồng con vv... Giấc mộng chỉ diễn tả điều gì xảy ra trong tầng sâu xa của nhân cách người nằm mộng: chỉ thế thôi. Chỉ liên quan đến người nằm mộng. Nhưng việc áp dụng điều kiện thứ ba này làm nảy sinh 111 điều khó khăn và chúng ta sẽ hiểu lý do tại sao.

Điều kiện thứ tư là biết rằng một nhân cách sâu xa hầu như không bao giờ tương ứng với hiện thể của nó. Biết rằng, trong vô thức, có những “mặc cảm” bình thường hay bất bình thường quay vòng giống như những vệ tinh quay chung quanh những hành tinh và biết rằng trên một số những mặc cảm

này, đã có những tấm “đan” bảo vệ được đặt lên trong khi vô số những ức chế vẫn sục sôi dưới những tầng sâu như những lớp dung nham nóng bỏng trong lòng hỏa diệm sơn chờ bùng nổ để trào ra!

Phân tâm học và việc phân tích các giấc mộng chính là những toan tính nhằm “tái định vị” nhân cách vào tính trung thực của nó, “tái chỉnh trang” bằng cách khơi những kênh dẫn truyền an toàn, tránh sự bùng nổ làm hỗn loạn và phân tán nhân cách với những thảm họa khôn lường của hiện tượng đó.

ĐỀ KẾT LUẬN BỐN ĐIỀU KIỆN NÀY, chúng tôi thấy rằng việc tự kiến giải một giấc mộng tùy thuộc vào:

a) Người ta là ai;

b) Người ta tìm kiếm cái gì. Nếu một người đã để cho nhân cách của mình rỉ sét trong những động thái đem lại cho anh ta ảo tưởng về sức mạnh, về trí thông minh và về sự tự tri, người đó có nguy cơ bỏ qua một bên mọi giấc mộng quan trọng. Tại sao? Bởi vì người đó từ chối (do sự âu lo vô thức) đặt lại vấn đề bất kỳ một chuyện nhỏ nhất nào liên quan đến mình. Người đó chỉ lướt trên bề mặt mọi sự.

Hãy tưởng tượng một người coi việc “có lý” (hay không sai) là một mệnh lệnh có tính sinh tử. Và giờ đây một giấc mộng thì thắm vào tai anh ta rằng thái độ đó che dấu rất nhiều tính ấu trĩ và những lo âu lớn, tất cả những điều đó, từ thời thơ ấu, đã được chuyển dịch y nguyên như vậy vào tâm thức hiện nay của anh ta. Hầu như chắc chắn là người đó sẽ không nhìn vào hướng của giấc mộng, mà nhìn bất cứ nơi nào khác. Anh ta tìm cách “đổ bê tông” thêm vài trụ cột phụ để gia cố cho cái cột trụ chính là cái nhân cách vốn đã cứng nhắc của anh ta.

NHỮNG NHÂN CÁCH “NHỊ GIÁ”

Những nhân cách này nhan nhản trong các nền văn minh Tây phương. Một nhân cách nhị giá giống như một quả lắc đồng hồ, phán rằng chân lý chỉ được tìm thấy ở hai cực của các dao động và từ chối dãi vô tận những điểm nằm giữa hai cực đó. Nhân cách nhị giá khẳng định mọi sự hoặc là trắng hoặc là đen. Đúng hay sai. Có lý hay bậy bạ. Ừ hay không. Như vậy, những nhân cách này từ chối xem xét dãi vô tận những màu xanh xám. Nói

một là một, nói hai là hai, không có “ám ở hội tề”, không được nửa nạc nửa mỡ. Họ không chịu chấp nhận rằng, trong mọi việc, mỗi người có thể vừa đúng, vừa sai tùy theo con số khá hữu những tiêu chuẩn. Hay như cách diễn tả của Kinh Dịch: “Âm trung hữu dương, dương trung hữu âm”. Những nhân cách nhị giá biến đổi đời sống thành một loạt những “tuyệt đối thể” nho nhỏ, khô cứng, rập khuôn và, trong ý nghĩ của họ, là bất khả công kích. Ta dễ thấy rằng loại người này không bao giờ có thể tự kiến giải một giấc mộng uốn theo những khúc quanh của cuộc đời và của những chân lý. Thông thường những người này bị khổ sở vì sự phong tỏa cảm tính mà đặc trưng chính yếu là nhận chìm trí thông minh trong những động thái nhỏ giá phi lý. Mọi chuyện còn tồi tệ hơn nữa khi những con người đó thuyết giảng hoặc phán định về đức lý: hoặc tốt, hoặc xấu; làm hay không làm; chấp nhận hay từ chối.

Trong trường hợp đó, làm sao họ có thể “nghe ra” những giấc mộng của họ bởi những giấc mộng không bao giờ có tính “nhị giá”, mà kết hợp với vô vàn những dao động; đó là dấu ấn của mọi nhân cách của con người sống thực.

MỘT CHUYÊN GIA TÂM LÝ LÀM VIỆC NHƯ THẾ NÀO?

Đoạn văn này chỉ được viết ra như một ví dụ nhằm thử giải thích một cách làm có thể giúp ích cho việc tự kiến giải giấc mộng.

Một chuyên gia – chẳng hạn một nhà phân tâm học - sẽ được trang bị tốt nhất, vì hai lý do: ông ta biết (theo mức độ cao nhất có thể) những cơ chế vận hành của vô thức con người (bắt đầu từ chính nơi ông). Hơn nữa ông đã trường kỳ nghiên cứu và làm quen với ngôn ngữ biểu tượng.

Tuy vậy, không bao giờ một nhà phân tâm học có thể đưa ra một kiến giải tức thời mà không cùng với người yêu cầu tham vấn, tìm kiếm con đường tốt nhất để rút ra từ giấc mộng lợi ích nhiều nhất.

Trước tiên, vấn đề là liên kết (associer) trên giấc mộng hay trên vài phân đoạn của giấc mộng đó.

“Liên kết gồm những gì?”

Đơn giản thôi. Từ một yếu tố của giấc mộng (một từ, một hình ảnh, một tình huống, được cảm nhận là quan trọng), người ta để cho “những ý tưởng quay vòng”. Qua đó, những từ khác, những hình ảnh khác, những hoài niệm khác vv... sẽ lần lượt xuất hiện. Đến một lúc sẽ có một liên tưởng “chạm vào” một tiêu điểm chứa năng lượng; tiêu điểm đó có thể là một mặc cảm, một sự ức chế, một kỷ niệm nặng nề hay vui sướng, một tưởng tượng sâu xa trong vô thức vv...

Và điều đó làm ta nghĩ đến một cuộc dội bom vào hạt nguyên tử bởi những phân tử hạt nhân mà một phân tử, đôi khi phóng trúng đích. Chính lúc đó xuất hiện phép lạ của sự biến chất (transmutation) như trong phòng thí nghiệm của Ruthefort. Trong hiện tượng liên tưởng đến giấc mộng, nếu một liên tưởng và mạnh vào một hạt nhân cảm tính, nó có thể giải phóng một năng lượng đáng kể và quay tròn quanh đó. Năng lượng của liên tưởng càng mạnh, nó càng có nhiều cơ may xuyên thủng bức tường những ức chế.

Và phép lạ của sự “biến chất nội tâm” có thể sẽ xảy ra. Những năng lượng được giải phóng, có thể khai thác. Những thành tố mới xuất hiện, vẫn còn chưa được sử dụng. Vì những liên tưởng lại nảy lên nhau, càng tạo ra nhiều ảnh hưởng tương tác, cảm giác, hoài niệm. Giống như một phản ứng dây chuyền mà mục đích tối hậu là dẫn dắt vào trung tâm của nhân cách.

Một giấc mộng làm ví dụ

Chúng tôi cho giấc mộng của Claudine (40 tuổi), một loại giấc mộng thường xảy ra nơi rất nhiều người đàn bà.

- Tôi thấy mình đang đi dạo trong tuột khu phố bình dân. Tôi cần một cái xác tay lớn, nhét đầy đồ đạc bên trong. Bông cải xác tự nở toang. Đồ đạc trong đó rơi vãi ra đường. Tôi ngượng chín người. Tôi cố gон lại tất cả những món bị rơi tung tóe đó, nhưng chúng cứ rơi tuột khỏi tôi, bao nhiêu người đi đường nhìn tôi và cười nhạo. Claudine làm công việc “liên kết” bằng cách tự chọn ra những yếu tố của giấc mộng mà nàng thấy là quan trọng.

ĐƯỜNG PHỐ BÌNH DÂN. *Tôi không bao giờ lại cũng những khu phố bình dân; không phải vì kiêu căng hơn hình mà vì sợ. Từ nhỏ tôi đã được giáo dục trong môi trường và phong cách trường giả; tôi thiếu tính hồn nhiên; tôi không bao giờ dám phô bày con người thật của mình. Đám đông “dân chúng” thường là tôi sợ hãi, cũng như trẻ con làm tôi ngại gân.*

Tất cả những con người đó tượng trưng cho sự nhận xét sắc sảo, sự nhac bảng, cái nhìn soi nuôi bén nhọn lột trần chân tướng của bạn. Tôi sợ sự nhận xét chính xác của người khác sẽ mở toang những thái độ cầu kỳ kiêu cách và đầy âu lo của tôi.

Như vậy giấc mộng này đặt Claudine đối diện với chính mình. Nhưng nó cũng chỉ mô tả một tình huống mà Claudine đã biết. Vậy giấc mộng này vô ích chăng? Chúng ta hãy tiếp tục.

• **XÁC TAY LỚN.** *Những đồ phụ tùng tình hình của phụ nữ: gương, lược, son nuôi, khăn tay, đồ lót, bảg và su, đàu đi đồ đặc, tẩu hổ. Tôi thấy việc nở tung cát xác tay của mình như là chuyện tự banh gan ruột, hay như vượt cuộc cưỡng dân , đại loại như vậy. Một nở lô lòn, trip nạp; tôi sững sờ. Làm thế nào mà tôi đã có thể che dấu bao nhiêu thứ đó và loay hoay với bao nhiêu lưỡng thứ linh tinh phù phiếm đó?*

Claudine vương vịu với những đồ vật linh kinh, nghĩa là: nàng chọn những cách ứng xử giả tạo không liên hệ chi đến nhân cách thực của nàng. Nhưng yếu tố quan trọng nhất là nàng cảm thấy phân đoạn đó của giấc mộng như một chuyện banh gan ruột, hay một cuộc cưỡng dân. Điều này sẽ được soi sáng ở phần tiếp theo.

NÓI XẤU HỔ. *Tôi thật xấu hổ khi bị bao nhiêu người nhìn thấy trong tình trạng đó. Tôi uốn, kín đáo vậy mà giờ đây tất cả cái “Tôi” bị đen bầy hàng dưới đất! Nhưng tại sao tôi lại nói: cái “Tôi” của tôi? Vậy phải căng tôi là những thứ linh kinh phù phiếu rơi vãi trên mặt đất đó? Đúng... cái “xắc cốt” nội tâm của tôi hẳn phải chứa đầy những thứ tạp nhanh và những nỗi lo sợ. Nơi nhà tôi, tôi e ngại nếu có ai quan sát những đồ đặc, chẵn, màn... hoặc tệ hơn, nếu một người khách mở canh cửa để nhìn vào phòng bên cạnh? Tại sao? Luôn luôn tốt có cảm tưởng nội thất của tôi không được ngăn nắp, tinh tươm.*

Chúng ta hãy ghi nhận sự quan trọng của cái “nội thất không được ngăn nắp đó”; chúng ta sẽ tìm ý nghĩa của nó sau này.

Claudine tiếp tục liên kết các ý tưởng. Đây là những liên tưởng chính yếu:

CÁI XẮC TAY, CÁI BỤNG. *Bây giờ tôi chắc chắn điều này: cái xác tay tượng trưng cho “nội tâm bí ẩn” của tôi nũa tôi vẫn từ chối nhìn nhận, cái*

làm cho tôi linh hoạt khi tôi tưởng tượng người khác có thể “thay” nó về phương diện thể lý cũng như tâm lý. Cái xác tay bị ở toang gây cho tôi ấn tượng lạ lùng là mình bị tốc vấy lên! Tôi vẫn luôn nuối quần dài. Không hẳn vì tiên lợi lay vì đàn ông tén. Mà vì... lý do khác. Vâng... như vậy, tôi “khép kín” nhìn lại.

Nội tán bí ẩn của tôi, cái bụng của tôi, những quan | hệ tình dục là tôi ghê tởm. Như là sự cưỡng dân. Mẹ tôi vẫn luôn luôn nói với tôi rằng đàn bà là nạn nhân những điều tàn bạo của đàn ông. Đối với tôi, cái bụng, là ruột cơ quan bị đâm thủng, thế đấy. Tôi thấy ghê ghê khi nghĩ mình chui ra từ bụng mẹ.

Tới đây chúng ta hãy nhớ lại ý tưởng “nội thất của tôi không được ngăn nắp” và ý tưởng “tôi tự khép lại”. Thành ngữ sau này gắn liền với cái thất lung quần. Ta thấy Claudine cần “khép kín” và “siết chặt” cái bụng đến thế nào! Nói cách khác, nhu cầu phủ nhận sự hiện diện của cái bụng, biểu tượng của một nữ tính bị lãng nhục, vì được đồng hóa với mẹ cô, người đàn bà thay mình là nạn nhân của đàn ông tàn bạo.

Và Claudine còn thổ lộ:

- Bác sĩ có biết rằng tôi không dám mặc cả một cái sơ mi hơi hở cổ. Trong khi thật ra tốt đẹp, có thân hình rất cân đối. Vậy thì tại sao? Bởi vì... tôi sợ người ta thấy bên trong của tôi. Nếu không ngại tỏ ra mình/ kỳ 201, tôi đã mặc những bộ quần áo khép kín cho đến cùng. Tôi không bao giờ dám để lộ thân mình cho người khác tay. Những bộ đồ tén, tôi mới nghĩ đến đã ngượng chín người. Cảm ơn giấc mộng này, mọi ý nghĩ trước đây của tôi cần thay đổi.

Một loại giấc mộng thường hay xảy ra...

Chúng ta cần hiểu rõ rằng: cơ bản thì vẫn giống nhau, nhưng hẳn nhiên là những “hiện cảnh” lại khác nhau. Chúng ta sẽ gặp lại loại giấc mộng này ở chương ba. Giấc mộng của Claudine là một cách đưa vào tiêu điểm, thúc đẩy người ta đi xa hơn những vẻ bề ngoài giả tạo, và, bằng con đường liên tưởng, khám phá và sửa sai những tầng sâu của ý thức còn chưa được biết đến.

Mọi người đều có thể tự kiến giải như Claudine?

Vâng, hơn hoặc kém. Tự bản chất vấn đề, chỉ cần “buông xả” để mọi việc tự diễn tiến và tự nhủ: “Yếu tố này, kia của giấc mộng làm ta nghĩ đến chuyện gì? Nó gọi ra cho ta cái gì, ngay cả khi đẩy đến cái bề ngoài có vẻ phi lý? Nó nhắc nhở lại cho ta cái gì?”

Nhưng - tôi nhấn mạnh - cũng cần dùng bao giờ hiểu một giấc mộng theo nghĩa đen, dầu là giấc mộng như thế nào, mà luôn luôn phải tìm ý nghĩa tượng trưng của nó.

Những phản ứng dây chuyền

Mọi yếu tố cần gây ra những phản ứng dây chuyền.

Chúng ta đã chứng kiến hiện tượng đó với Claudine. Phải trở về từng chi nhánh = với những yếu tố được chỉ nhận là quan trọng. Hiển nhiên là nếu Claudine đã “phong tỏa” một cách phiến diện trên cái xác cốt, thí dụ như thế, thì cô đã chỉ khám phá được những mặc cảm tự ti và phạm tội... là những điều mà cô đã biết rõ.

Thay vì vậy, cô lại khám phá ra sự đồng hóa sâu xa với người mẹ, bà đã cảm đoán cô tự coi mình như một nhân vị riêng rẽ, độc lập và hơn thế nữa bà còn cách ly cô một cách nhẫn tâm với tình yêu, tình bạn, tình mẫu tử; nói chung là cách ly cô với đời sống...

NGƯỜI TA CÓ THỂ “ĐỘC HÀNH” ĐẾN ĐÂU?

Câu hỏi lẽ ra phải là: đâu là những điều kiện để đi đến tận cùng một giấc mộng? Trước tiên, dĩ nhiên là không thể thiếu những kiến thức lý thuyết (về những biểu tượng). Nhưng điều đó mới chỉ là... chuyện nhỏ, bên cạnh điều kiện thứ nhì. Phải lặp lại rằng mọi giấc mộng là một cuộc chạm trán giữa... phe ta với phe mình. Cuộc chạm trán đó có thể mặc khải vô vàn phương diện tích cực hay tiêu cực của một nhân cách. Ta dễ hiểu rằng một giấc mộng trình bày một khía cạnh rất tiêu cực có thể đẩy người nào đó “đóng hộp” giấc mộng đó vào những ngăn kéo của lãng quên. Trong khi đó, hiếm khi một giấc mộng tiêu cực lại không chuẩn bị cho những khởi động tự ý thức rất thuận lợi và mãnh liệt. Nếu một người “phong tỏa” trước những biểu hiện tiêu cực của một giấc mộng, người đó có nguy cơ trù

tượng hoá một phần của nhân cách hoàn toàn chưa được khai phá nơi mình (Sẽ đề cập rõ hơn ở Chương 7 và Chương 10).

Chúng ta nên nhớ rằng mọi kiến giải giấc mộng đều được làm ở trạng thái nguội. Khi ta thức giấc, cảm xúc gây ra bởi các biểu tượng nhanh chóng tan biến. Việc kiến giải phải dựa vào một hệ thống thuần lý. Như thế, người ta đã “dịch” giấc mộng ra một ngôn ngữ không phù hợp.

Điều này gợi ý một so sánh. Giấc mộng là một họa sĩ đang sáng tác nên bức tranh với tất cả cảm hứng và xúc động nghệ thuật mê đắm. Việc kiến giải giấc mộng, đó là nhà phê bình hội họa, người dầu tài năng đến đâu cũng chỉ có thể diễn tả qua ngôn từ thuần lý, cảm hứng của họa sĩ.

Còn đối với những kiến thức lý thuyết, người ta có thể thủ đắc qua việc đọc những tác phẩm phân tâm học hoặc những quyển sách nói về các biểu tượng. Vả chăng người nào có hứng thú sâu xa với các giấc mộng thì tự nhiên sẽ thích nghiên cứu những tác phẩm đó.

MỘT GIẤC MỘNG ĐƯỢC GIẢI THÍCH SAI

Jeanne, 28 tuổi, có chồng:

- Tôi nằm mơ thấy mẹ tôi chết; đó là một giấc nuông vẫn thường hay trở lại với tôi, dưới hình thức này hay hình thức khác. Tôi chứng kiến cơn hấp hối của mẹ tôi và tôi nhảy múa! Trong khi tôi rất yêu mẹ!...

Loại nằm mộng này rất thường xảy ra: đó là những giấc mộng thấy người thân chết. Hơn bao giờ hết, trong trường hợp này, tuyệt đối đừng hiểu theo nghĩa đen! Jeanne đã nói với tôi:

- Nhảy múa! Thật ghê khiếp! Tôi lại vô tâm, không tình cảm đến mức đó hay sao?

Jeanne đã kết luận quá vội! Nàng lẫn lộn vẽ biểu kiến với thực tại. Nàng không tìm cách diễn dịch tượng trưng. Ta thấy nổi xao xuyến làm đau thất trái tim nàng biết bao khi tự kiến giải giấc mộng dưới khía cạnh “phi nhân tính”, “quỷ ám”.

Đây là những cách kiến giải khả thi?

Giả sử rằng Jeanne đã đọc Freud một cách nông cạn. Nàng sẽ kết luận rằng đó là một giấc mộng của “dục vọng”; vậy là, một cách vô thức nàng mong mẹ mình chết, một cái chết (hay tan biến) sẽ giải thoát cho nàng; sự giải thoát nội tâm đó được thể hiện qua một đời sống hướng ngoại hơn (nhảy múa). Vả chăng, rất có thể là do Jeanne có ước muốn đó, vì mọi thứ lý do. Nhưng trong trường hợp này, từ “cái chết” phải được đặt trong khung cảnh tượng trưng, có nghĩa là, Jeanne mong muốn mẹ nàng “biến đi” khỏi đời sống nội tâm của nàng.

Giả sử rằng Jeanne đã đọc Jung một cách hời hợt, Nàng sẽ cho rằng giấc mộng đó có nghĩa là sự tham thông huyền bí (la participation mystique) sự dung hợp (la fusion) của nàng với mẹ nàng, sự đồng nhất hóa (identification) với mẹ nàng, phải chấm dứt (hay đang chấm dứt). Lúc đó, trở lại với chính mình, nàng sẽ có thể khởi động cuộc khiêu vũ của đời sống”.

Giả sử rằng Jeanne tham khảo một quyển tự điển đúng đắn về các biểu tượng. Nàng có thể gia đình làng đó là cái chết của một phần tự ngã quá đình lú đến người mẹ: ở đây chúng ta gặp lại một cách hiện bài có thể chấp nhận được, theo Jung. Trừ phi nàng không kết luận sự biến mất một phần của sinh lực nơi mình, với nguy cơ bệnh tật.

Giá sử rằng Jeanne tin vào những giấc mơ tiền bạc. Nàng sẽ bị dẫn vật bởi nỗi ưu tư trước một tương lai mà nàng tin rằng đã được báo trước.

Giá sử rằng... nhưng thôi hãy để chính Jeanne lên tiếng, sau khi nàng đã suy nghĩ:

- Tôi 28 tuổi, tức là ở độ tuổi lập thân trong đời. Tôi tới công tới thành một lứa đôi khi hòa hợp. Bởi vì mẹ tôi thường hiện ra trong những giấc mơ của tôi, và theo một kiểu đầy kịch tính như trong giấc mơ vừa qua, tôi cần tìm hiểu thái độ sâu xa của tôi đối với mẹ. Nhất là cần phải khám phá ý nghĩa việc tôi nhảy múa! Tôi tin rằng giấc mộng này khai ngộ những thái độ trẻ con của tôi đối với mẹ tôi và có lẽ đối với người khác, nói chung. Đây là những định kiến của tôi đối với quá khứ?

Có lẽ điều quan trọng là mẹ tôi cần chết trong tôi, là tôi cần tự giải thoát khỏi mẹ, tự giải thoát khỏi những lo âu thái quá trước đời sống, nhận

định rõ về tự do nội tâm của tôi và nhảy múa, sáng tạo, đi về hướng đời sống và niềm vui...

Chúng ta thấy rằng lần này Jeanne đã gặp gỡ cách giải thích theo quan điểm của Carl Gustav Jung.

Một giấc mộng điều chỉnh

Vài ngày sau Jeanne thấy một giấc mộng khác nó hiệu chỉnh rất hợp với giấc mộng trước đây.

- Tôi đi lên theo chiều thẳng đứng, bên trong một cầu thang xoắn rất rộng ở dưới thấp nhưng càng lên càng thu hẹp lại. Giống như một hình nón, chóp nhọn chia lên trên, Càng đi lên tôi càng thấy ngột thở, giống như bị tắc bẫy. Thật là nghiệt ngã! Tôi đứng đầu dũ dội vào đỉnh xoắn ốc, không thể tiếp tục mặc dầu cố gắng, âu lo.

Và đây là những liên tưởng tự phát của Jeanne:

- ĐI LÊN: Là đi về cái gì cao hơn. Là không còn trẻ thơ, và lớn lên. Tương lai, thành công, sáng tạo, thực hiện bao công việc. Bầu trời, ánh sáng. Lên cao.

- CẦU THANG XOẮN. Thu hẹp lại dân. Cái lồng. Cạn bẫy. Giống như một cái lồng bằng tay. Phong tỏa. Dừng lại. Không vươn đến đời sống trưởng thành. Không hy vọng. Ô, giống như trong chiếc jupe. Tôi thu mình trong chiếc jupe. Tôi đã có chồng nhưng tôi vẫn còn là cô bé nép vào váy mẹ! Rõ là như thế, đúng là như thế! Tôi sẽ không bao giờ đi lên cao hơn, tôi sẽ không bao giờ bay bổng! Giấc mộng này là một lời cảnh báo nghiêm túc, và nếu tôi để nó kề cận với giấc mộng trước, tôi phải tìm cách tự giải tội đối với mẹ tôi. Đúng vậy, tôi cảm thấy có lỗi mỗi khi tôi hoàn tất một hành vi tự do, dẫu là đi xem xi nê hoặc đi nghỉ hè với chồng tôi! Nếu tôi có con, tôi sẽ không dám tự mình dạy bảo chúng mà không hỏi ý kiến mẹ tôi. Tôi cần phải xem xét lại một cách nghiêm túc tại điều đó... điều đó là một phần thiết yếu của đời tôi, nó hoà trộn vào mọi hành vi của tôi, một cách vô thức...

Thực ra có khó lắm không?

Việc tự kiến giải một giấc mộng thường khó khăn, có nhiều khúc mắc nhưng cũng rất say mê. Ở đây cũng như nơi nào khác, vạn sự khởi đầu nan! Trình độ văn hóa là quan trọng để giải thích một vài kiểu giấc mộng; nhưng tôi tin rằng thiện chí đối với chính mình và ước muốn sâu xa muốn thể hiện tự thân có thể thay thế phần lớn cho kiến thức sách vở. Còn nếu người ta có được cả hai thì càng tốt chứ sao?

Điều cốt yếu là “tinh thần vô úy”, không sợ tự khám phá mình, không sợ nhìn thấy “chân tướng” của mình; nếu không, những phần quan trọng của giấc mộng sẽ bị ức chế. Nhưng tôi muốn nhắc lại rằng một giấc mộng có thể khai lộ đến mức nào người ta lẫn lộn những vẻ biểu kiến của mình và bản ngã thực của mình và đến mức nào người ta thường nhầm lẫn coi bóng ma của mình là thực tại (Xin xem chương “Cái bóng của tôi là ánh sáng của tôi”).

Và nếu bạn định kiến giải các giấc mộng của chính mình, hãy tạm cho rằng mọi giấc mộng đều có thể thuộc về ba kiểu chính sau đây:

- a) Giấc mộng bảo rằng: *đây là điều đang thực sự xảy ra nơi bạn.*
- b) Giấc mộng bảo rằng: *đây là con người thực nằm sâu trong bạn.*
- c) Giấc mộng bảo rằng: *đây là điều sắp xảy ra, căn cứ trên những hoàn cảnh hiện nay.*

Các tận sở năng

Vậy thì tất cả tùy thuộc vào khả năng kiến giải của mỗi người. Nhưng tôi tin mọi người đều biết rằng giấc mộng là bậc thang thiết lập mối tương quan giữa tầng hàm và nhà kho (tức là giữa vô thức và ý thức bình thường), do đó cần phải tìm hiểu những điều cốt yếu. Chẳng khó khăn gì lắm để đọc những tác phẩm của **Sigmund Freud** và của *Gustav Jung* nói về các giấc mộng cũng như việc đọc một quyển tự điển về các biểu tượng với những nghĩa khác nhau của chúng. Được trang bị với những kiến thức đó, người ta có thể đi vào con đường tự kiến giải các giấc mộng của mình.

Nhưng người ta sẽ ngạc nhiên khi biết rằng rất đông người, tù nhân của đời sống vụn vặt ngoài và của những nỗi sợ hãi, từ khước một cách vô thức những sự tự do được trao cho họ! Những tù nhân - vâng, có phần kỳ lạ thật – quyền luyện nhà tù của họ...

3. NHỮNG GIÁC MỘNG THƯỜNG THẤY NHẤT

Vô số biểu tượng, dấu hiệu hoặc hình ảnh có thể được kể ra trong chương này. Thường là những biểu tượng thật đơn giản. Chúng hiện ra trong giấc mộng của hàng trăm triệu người, hàng đêm, trên khắp thế giới.

Những giấc mộng này thường ngắn; chúng thường chỉ chứa đựng một hình ảnh “đập mạnh”. Lúc đó tất cả chú tâm đều tập trung vào một biểu tượng, trở thành một “trung tâm” thật sự mà các yếu tố nhị đẳng quay chung quanh.

Hàng ngàn hàng vạn giấc mộng có thể được lập lại. Làm thế nào chọn lựa, nếu giả sử ta có thể chọn lựa? Tôi tin rằng điều tốt nhất là:

- a) Kể ra vào biểu tượng thường hay xuất hiện nhất;
- b) Xác định những dòng lớn chính yếu của tâm hồn con người làn sản sinh ra loại giấc mộng đó,.

Ở đây chỉ kể ra những giấc mộng với khía cạnh “tiêu cực”, hoặc vì chúng khiến ta phải tiêu tâm đề phòng, hoặc chúng mô tả một tình huống nội tâm. Tất nhiên là một số những biểu tượng này có thể xuất hiện trong những giấc mộng rất tích cực, chúng ta sẽ gặp lại chúng trong chính quyển sách này.

Một vài biểu tượng thường thấy nhất

VỰC THẳM

NHỮNG KỶ THI

RỪNG NÚI

NHỮNG CÁI THẮNG

HUYỀN

HIẾN BINH

KHÁCH SẠN

SÂU BỌ

MÊ CUNG

NHÀ CỬA

CUỘC MƯU SÁT

CẮT RỜI CHI THỂ .

NHỮNG CON VẬT GHÊ GÓM

CẢNH TƯỢNG KHẢI

NGƯỜI CANH GÁC MẠNG NHỆN

THANG MÁY

XE HƠI

MÁY BAY

HÀNH LÝ

QUẢ BÓNG

VÉ DU HÀNH

CÁI CHẾT	TAI NẠN ĐƯỜNG BIỂN	
CẮT XÉN	HANG ĐỘNG	
KHỎA THÂN	ĐƯỜNG SẮT	
ĐỒNG BẰNG	NGƯA	TÓC
RƠI XUỐNG	RƯỢT ĐUÔI	
HÀNH LANG	NHÀ TÙ	
NGƯỜI KIỂM TRA	VỰC SÂU	
MÀU SẮC	THỦY TRIỀU	
TÒA ÁN	MÁU	
RĂNG	RẮN	DIỄN
THUYẾT TRƯỚC ĐÁM ĐÔNG	ĐIỆN THOẠI	
HẢI QUAN	CƠN CHÓNG MẶT	
CẦU THANG	QUẦN ÁO	
LỚP XE	CÁNH CỬA	
TINH DẦU	vân vân và vân vân...	

Chúng ta nên lưu ý rằng những biểu tượng này có thể liên kết với nhiều hình dạng tình cảm đan xen nhau.

Thật bình thường nếu, thí dụ, người ta nằm mộng thấy những mặc cảm tự ti luôn gây ra những cảm thức cung hình (bị thiếu, hoạn), lo âu xao xuyến, phạm tội, cảm thức bất lực, bị khước từ, bị bỏ rơi...

Thêm vào với danh sách vừa kể, còn biết bao nhiêu biểu tượng khác có mà trời biết! Thực thế, mỗi người có thể “chế tác” một biểu tượng phù hợp cho riêng mình, tùy theo môi trường sống hoặc những đồ vật người ấy thấy thường ngày, những cảm giác và hoài niệm của họ. Một biểu tượng, vì vậy, có thể mang ý nghĩa quan trọng với người này mà lại chẳng có ý nghĩa gì với người khác.

Không thể nào lấy lại mỗi một biểu tượng kể trên và cho chúng lời giải thích tỉ mỉ, tôi sẽ kể lại một giấc mộng mỗi khi có dịp, bằng cách viện dẫn nơi những người mà tôi có chứng từ. Giấc mộng này sẽ luôn luôn được qui về những yếu tố chính, điều này sẽ cho phép vận dụng chương II một cách tối ưu.

Chương này sẽ được chia ra như sau:

- a) Những giấc mộng tự ti.
- b) Những giấc mộng cung hình.

- c) Những giấc mộng lo âu.
- d) Những giấc mộng bị bỏ rơi bơ vơ.

NHỮNG GIÁC MỘNG TỰ TI

Những cảm thức tự ti là vật đặc hữu của con người. Chúng gắn liền với nhân tính, như tính ẩm ướt, của thô nhưỡng. Sự xuất hiện của chúng tùy thuộc chủ yếu vào khí chất mỗi người: những cảm thức về sự yếu đuối, bất lực, ăn bám... ngay từ thuở ấu thơ. Hơn thế, những cảm thức tự ti có thể phồng lên hay xẹp xuống tùy theo nền giáo dục thụ hưởng, tùy theo lòng tự tin thủ đắc hay không, thái độ giữ vai trò trọng yếu nhưng cũng còn có yếu tố dòng giống, hoàn cảnh xã hội, lịch sử vv...

Những cảm thức tự ti làm nảy sinh nhiều hiện tượng bù trừ, mà mục đích là tái lập sự quân bình (giả tạo) và đem lại ảo tưởng sức mạnh và thoải mái. Từ đó ta thấy nhiều dạng dẫn xuất từ chứng cuồng tưởng: tính hiếu chiến quá khích, tính đa nghi bệnh hoạn, lòng tự phụ, sự tự tin thái quá, lòng khinh miệt người khác, ý muốn lúc nào mình cũng có lý. Ta hiểu được rằng hiện tượng bù trừ càng mạnh mẽ, thì nguy cơ rơi trở lại, khốc liệt hơn, vào những cảm thức tự ti ban đầu, càng lớn và rằng những giấc mộng thoát thai từ đó sẽ mang dấu ấn sâu đậm của nỗi sợ đó, dấu ý thức hay không.

Một giấc mộng du lịch (một người đàn bà trẻ)

- Tôi thấy mình đi nghỉ hè ở miền Nam nước Pháp.

Tôi đến một phòng khách sạn. Người khuân vác ném chiếc vali của tôi lên một cái giường tộc xệch. Rồi anh ta nhìn tôi không nói, sau đó là bỏ đi, Tường phòng trống bần thủ, cái lavabo trông gớm ghiếc... Tôi nội thu mình trên một cái ghế, lòng đầy tuyệt vọng..

Ai cũng có thể thấy ngay ý nghĩa đầu tiên của giấc mộng này, nó đánh dấu một tình trạng nội tâm của những cảm thức tự ti. Nhân vật này nói với tôi:

- Với tôi miền Nam nước Pháp biểu thị đỉnh cao của phong cách lịch sự... Tôi chưa từng đến đó bao giờ và tôi vẫn tưởng tượng rằng vùng Riviera được dành riêng cho giới thượng lưu...

Điều này có nghĩa rằng người thiếu phụ đó cảm thấy không “xứng đáng” để được hưởng loại nghỉ ngơi sang trọng đó. Chung quanh những cảm thức tự ti người ta thấy cảm thức thất bại. Những kỳ nghỉ không đi đến điểm dự kiến mà lại đến một căn phòng tồi tàn. Cảm giác bị bác khước: cô không nhận được ngay cả tia nhìn của người khuân vác. Vả chăng, cũng có thể là một thất bại được mong ước một cách vô thức, như thể là người ấy tự nói: “Tôi không xứng đáng để thành công, để đạt đến điều gì tích cực. Tôi đòi hỏi thất bại, bởi điều này sẽ đem lại cho tôi một sự bình yên nội tâm, đối mặt với nỗi lo âu mà mọi sự đua tranh đem lại cho tôi”.

Một giấc mộng khoa thân (một người đàn ông)

Đây là một kiểu nằm mộng rất thường xảy ra.

- Tôi tản bộ dọc theo một đại lộ rộn rịp người qua kẻ lại. Mọi người nhìn tôi cười nhạo. Nhìn vào một cửa kính nhà hàng, tôi nhận ra hình ảnh của mình: tôi đang trần truồng 100%?

Đây cũng là một giấc mộng mà ý nghĩa rất minh nhiên:

- Người này cảm thấy ai ai cũng xuyên thấu tim đen anh ta; anh ta không thể che dấu chân tướng của mình trước mắt tha nhân. Nói cách khác: con người này cảm thấy xấu hổ với chính mình.

Một giấc mộng quán trọ (một người đàn ông)

Về phương diện thực tiễn, đây cũng là một loại giấc mộng du hành:

- Tôi đến một khách sạn. Tôi phải tự mình mang xách hành lý trong khi những người khách hàng khác được những người khuân vác phục vụ. Cầu thang dốc ngược, cứng đơ, phòng của tôi ngay dưới mái nhà. Tôi nằm lên giường. Điều lạ lùng nhất đó là, tôi lại cảm thấy dễ chịu, như một thứ cay đắng dịu êm, hài lòng vì phòng không có cửa sổ, hài lòng vì ở bên ngoài tất cả....

Đó là nhu cầu thất bại, phát sinh trực tiếp từ những cảm thức tự ti. Đó là một giấc mộng thống dâm (masochisme). Cảm thức bị khước từ thật hiển nhiên: con người này phải tự mang hành trang của mình. Anh ta bị loại trừ khỏi cộng đồng (khách sạn). Anh ta cảm thấy không được xã hội chấp nhận

(những người khác của khách sạn, những người phục vụ). Anh ta quay trở về thời thơ ấu: căn phòng (không có cửa sổ mở ra bên ngoài) trở thành một thế giới khép kín, cách ly, một thứ “bụng mẹ” êm ả và an toàn.

Ở đây ta cần ghi nhận là người này chỉ ý thức một cách rất mơ hồ về mặc cảm thống âm sâu xa của mình và về mặc cảm khốn khổ của mình. Anh ta đã “bù trừ” cho những cảm thức tự ti bằng một quá trình lao động cật lực và đã đạt đến một địa vị vẻ vang khiến anh ta tự hào vô hạn. Chẳng khó khăn gì để tưởng tượng ra nỗi xao xuyến sâu xa gặm nhấm tâm hồn anh, bị phân ly giữa một bên là sự thành công và một bên là những cảm thức tự ti và bất xứng. Nhìn sâu xa hơn, giấc mộng này ghi dấu một thái độ tự vẫn (comportement suicidaire), một cách quay về với hư vô và thoát ly hẳn với thế giới.

Một giấc mộng về thang máy (một người đàn ông)

- Tôi nhấn nút buồng thang máy để đi lên. Nhưng thang máy lại lao xuống vùn vụt đến chóng mặt, càng rơi xuống càng tăng tốc... Tôi thức giấc trong nỗi kinh hoàng.

Ở đây chúng ta thấy: đi xuống thay vì đi lên, và ý niệm Rơi xuống.

Người đàn ông này nói với tôi:

- Tôi chắc rằng giấc mộng này cho tôi một hướng dẫn: hãy thăm dò tầng sâu tâm hồn mình, khám phá những gì đang diễn ra nơi đó. Tôi đã trải qua đời mình để tỏ ra mình sống hiệu năng, để leo lên từng bậc thang, để vươn lên cao hơn. Giờ đây, tôi phải đi xuống, tôi phải thăm dò những gì đang thực sự xảy ra trong vô thức của tôi. Nhưng hiện tượng rơi đó, nghĩa là gì?

Hiện tượng rơi? Đó là nỗi âu lo sẽ đánh mất những bù trừ của mình, sẽ phải đối diện với chính mình, với chân ngã thực tướng của mình.

Những giấc mộng về sự rơi cũng rất thường xảy ra. Nhiều khi chúng xuất hiện trùng lặp trong nhiều năm liền, bởi vì nỗi lo âu sợ mất thể diện vẫn luôn đeo đẳng. Chắc ai cũng đều trải qua những giấc mộng thấy mình rơi xuống từ một tầng đá, thấy bỗng nhiên một vực sâu mở ra, thấy mình leo lên một đỉnh cao rồi đứng chơ vơ trên đó không có cách nào leo xuống, thấy mình tự buông vào khoảng không, thấy một chiếc máy bay rơi trên thành

phố, thấy chiếc xe lửa lao xuống vực... Những giấc mộng về sự rơi cũng có thể mặc khải nỗi lo âu không giữ được cho mình nổi trên mặt nước nổi sợ hãi bị chộp bắt bởi một bà mẹ ngẫu nhiên, nỗi sợ hãi của vô thức và sự cuồng điên, nỗi xao xuyến chìm đắm vào hư vô...

Những giấc mộng thấy chóng mặt trực tiếp gắn liền với những hiện tượng vừa rồi.

Một giấc mộng về hành lý (một người đàn ông)

- Tôi mua một vé xe lửa để đi đến một thành phố xa lạ nhưng tôi biết rằng thành phố đó ngập tràn ánh nắng, với rất nhiều con suối... Tôi rất vui sướng khi rời xa thành phố quen thuộc của mình một thời gian. Trong khi hướng về chiếc xe lửa, tôi thấy nó mang tên Chim Xanh. Rồi tôi thấy mình đã đánh mất hay để quên đâu đó tất cả hành lý của mình. Tôi bắt đầu cuống quýt tìm kiếm chúng trong khi chuyến tàu lửa khởi hành rời xa dần trên tuyến đường sắt, bỏ tôi lại bơ vơ trên sân ga...

Chúng ta thấy: thành phố xa lạ, mặt trời, nhưng dòng suối phun, hạnh phúc khi thay đổi nơi chốn, Chim Xanh, hành lý thất lạc, sự thất bại của cuộc du hành được trông mong từ lâu.

Yếu tố lớn của giấc mộng này đó là người này đi về... chính mình, về chốn u mật thâm sâu nơi cõi lòng mình. Đó là Anima là chúng tôi sẽ trình bày nơi chương 7. Đáng tiếc là anh ta đã bỏ quên hay lạc mất hành lý. Điều đó quan trọng không? Hay chỉ là thứ yếu? Trong trường hợp đó có vẻ như anh ta đã gán sự quan trọng quá đáng cho những chuyện nhỏ nhặt, làm anh ta bỏ rơi điều cốt yếu, đó là hạnh phúc ở đời. Sẽ chẳng đơn giản hơn nếu anh ta chỉ tự đề ra việc cứu chuộc các thiết yếu ngay tại chỗ, trong cái thành phố diệu kỳ đang hiện diện nơi anh ta như một ngày hội của muôn hoa?

Một giấc mộng về quần áo (một người đàn bà)

- Tôi không còn nhớ rõ lắm nơi cuốn tôi có một lúc đó: nuốt đường phố hay một căn phòng. Điều chắc chắn là đông người hiện diện. Tôi từ từ cởi bỏ áo quần, một loại đồng phục màu xám. Dưới lớp trang phục ngoài tôi Lại mặc bộ đồ một mảnh, màu xanh blue jeans. Tôi thấy rất buồn. Sau đó tôi lại thấy mình ở nơi khác, lần này mặc một bộ đồng phục xanh nước biển, ảm đạm. Người qua kẻ lại tấp nập, tôi cảm thấy bình yên...

Trước nhất, cần ghi nhận rằng đây là giấc mộng của một người đàn bà trẻ rất lịch sự, ăn mặc rất trang nhã chứ không có vẻ gì của một loại đồng phục nào? Ngoài ra, chị ta rất linh hoạt, vui sống khi tham dự vào những cuộc họp mặt thời thượng.

Hãy để chị ta tạo những liên tưởng từ giấc mộng của mình:

- Điều lạ lùng nhất là sự kế tiếp của những bộ đồ đồng phục. Xám, xỉn, màu blue jeans. Mọi người mặc đồ màu xanh, mọi người mặc đồ màu xám. Hay chỉ có mình tôi? Buồn bã. Vẻ trang nhã của tôi chỉ là biểu hiện. Nhân cách tốt màu xám. Đồng phục. Giấc mộng này cho tôi biết đến mức độ nào. Tôi đã trải qua cuộc đời để che dấu nó. Tôi phải lột bỏ tất cả những thứ đồng phục đó như là những vỏ hành, cho đến khi tìm thấy mình trong chân tướng của mình. Đồng phục xanh nước biển. Nội trú. Tôi đã khổ sở khi học nội trú nhưng đó là chỗ trú ẩn tránh khỏi những bất hòa liên miên của cha mẹ tôi. Một chỗ trú ẩn êm đềm - cay đắng... Màu xanh nước biển. Phải ngoan ngoãn. Tuân theo qui tắc. Các Soeurs trong trường nội trú. Cảm ơn các Soeurs. Đúng vậy: tôi đã mặc đồng phục. Với bề ngoài trang nhã và thung dung. Nhưng trong thâm tâm, tôi nghĩ mình phải cư xử giống như mọi người để người ta không trách mình điều gì. Làm giống như mọi người, đừng làm cho người ta chú ý đến tình, đừng tự lật mặt nạ. Nhưng giấc mộng này có ích, bởi vì hình như tôi tìm kiếm ở đó cái gì ẩn dưới những bộ đồng phục... Tôi cần để ý đừng tự sắp hàng như là khi ở trường nội trú, để tìm kiếm sự thanh thản giả tạo... Tôi phải tranh đấu với những sự bủn xỉn; tôi muốn dị biệt với người khác bằng tính độc đáo của mình, tôi có nguy cơ rơi vào một cái bẫy khó mà thoát ra, trong khi tuổi càng lớn...

Và người ta có thể thêm vào chuỗi liên tưởng này đang sự kiện cởi bỏ những bộ đồng phục tương ứng với sự thất vọng sâu xa trước sự vô ích của những giá trị giả tạo (đừng làm cho người ta để ý đến mình, được bủn xỉn bởi tính độc đáo và vẻ trang nhã, đời sống nội tâm tẻ ngắt và “đồng phục”, được bủn xỉn bằng một đời sống hướng ngoại sôi động và rực rỡ hào nhoáng, rất thời thượng...).

Đây là một giấc mộng “đưa lên tiêu điểm” và tiên báo tương lai, thật điển hình, và người nằm mộng cũng đã ý thức khá rõ.

Một giấc mộng du lịch (một người đàn ông)

- Tôi ngồi trong xe lửa, tọa hạng nhất. Người kiểm soát đi vào và xét vé. Ông ta lưu ý tôi, bằng giọng nói khô khốc, rằng tôi chỉ có một vé hạng nhì. Ông ta mời tôi rời khỏi toa tàu, trong đó có rất nhiều người đàn bà đẹp và những người đàn ông trẻ trung, ăn mặc lịch sự sang trọng.

Đây là một giấc mộng rất thường xảy ra, dưới hình thức này hay hình thức khác. Ý nghĩa của giấc mộng đã quá rõ ràng. Những cảm thức tự ti bùng vỡ.

Chúng ta hãy để cho người đó liên tưởng:

- Lừa đảo! Tôi cảm thấy mình là một kẻ lừa đảo! Trong đời sống, trong nghề nghiệp. Tôi là một thầy thuốc uy tín nhưng tôi luôn luôn có cảm tưởng không xứng đáng với những vinh dự mà mình được hưởng. Một giọng nói từ trong thâm tâm tôi cứ mãi vang lên: “Xét thấy nhà người cũng có tài cán gì mấy tí đâu, vậy thì tại sao người ta lại có thể tin cậy nơi nhà người như vậy được nhỉ?”.

Ở đây chúng ta thấy cảm thức “bất xứng” mà nhiều người mắc phải, cảm thức được đi kèm bởi cái bóng thâm hại của mình: nỗi xao xuyến thường trực và sự sợ hãi.

Và trong giấc mộng đó, người này bị “trục xuất” khỏi một hoàn cảnh mà ông ta tin rằng mình không xứng đáng được hưởng, dưới tia nhìn của những người đàn bà đẹp mà ông ta cũng tự xét là mình không xứng đáng để được họ mến phục!

Một giấc mộng sân ga (một người đàn bà)

- Tôi đến nhà ga miền Tây. Sân ga hoàn toàn hiu quạnh. Không một bóng người. Cô đơn khốc liệt. Không một chút ánh sáng. Tôi lạc đường. Tôi nhائم bên tàu. Tôi thấy chuyển xe của tôi đang dừng trên một tuyến đường đã cải dụng. Không có đầu máy nào.

Có cần phải bình luận gì thêm về giấc mộng này mà mọi người đều hiểu được chẳng mấy khó khăn? Cảm thức bị bỏ rơi thật day dứt: sân ga không một bóng người, con đường hoang phế. Không còn cuộc khởi hành nào đi đến đời sống và đến tương lai. “Tiềm lực” thiếu hụt: Không có một

đầu xe nào để kéo chuyển xe nhúc nhích, thoát ra khỏi trạng thái bất động, trì trệ...

Một giấc mộng xe lửa (một người đàn ông)

Vẫn luôn như thế, cùng một chủ đề.

- Tôi đến sân ga để chỉ còn nhìn thấy con tàu của tôi xa rời dần cuối chân trời. Tôi chạy dọc theo tuyến tàu đi, trong khi mang nặng hành lý...

Ở đây rõ ràng ta thấy cảm tưởng “nhỡ chuyển cuộc đời”, đánh mất những cơ hội để thành công và thi thố tài năng, để lỡ cuộc du hành. Người nằm mộng mang nhiều hành lý linh kinh, nặng nề; có lẽ anh ta cảm thấy *tồn sinh trĩu nặng đôi vai, trần luân thăm thẳm đường dài tình ta?...*

Một giấc mộng về nhà cửa (một người đàn ông)

- Tôi trở về nhà mình. Nhưng căn nhà lại ở gần một nhà máy tiêu điều. Nó thu mình lại còn tí xíu. Nóc nhà đã hư hỏng nặng.

Căn nhà thu nhỏ lại đánh dấu cảm thức về sự giảm thiểu nhân cách. Sự thất bại xuất hiện (nhà máy tiêu điều). Hơn nữa, người này lo sợ mất đi những năng lực trí tuệ, ở đây được tượng trưng bởi nóc nhà (xin xem phần tự điển giấc mộng).

Và những giấc mộng loại này có thể còn nhiều vô kể... Những chuyến tàu rời sân ga bỏ lại người nằm mộng. Những chuyến tàu di chuyển khò khè nặng nề như thười hen suyễn, hoặc bị phong tỏa đầu đó. Những nhà ga tồi tàn, lợt thỏm giữa một cánh đồng thu nghịch. Những con tàu chạy qua không dừng lại. Những hành lý thất lạc hoặc không được đưa lên đúng con tàu mình đi. Người ta đến nhà ga quá trễ, để lỡ tàu. Người ta đi đến ngõ cụt, đường cùng. Chiếc xe hơi không chịu nổ máy. Chiếc xe hơi chạy thụt lùi. Người ta đánh rơi mất chìa khóa xe. Và còn biết bao nhiêu những tình huống sơ sẩy, thiếu hụt, tuyệt vọng, mù mờ, bất cập, thảm hại... Không ngừng chỉ ra cảm thức tự ti và bất lực của loài người...

NHỮNG GIÁC MỘNG CUNG HÌNH ¹

Trong ý nghĩa tổng quát, *sự cung hình* (castration) gắn liền với mỗi khoảnh khắc của đời người. Cung hình là tất cả những gì gây tổn thương cho sự bình yên, sự toàn vẹn, hạnh phúc, tự do của con người, dầu là trên bình diện sinh lý hay trên bình diện cảm tính.

Sự ra đời, chẳng hạn, là cung hình đầu tiên. Sinh vật bị “bứt ra” khỏi hạnh phúc êm đềm trong bụng mẹ để bị ném vào trong âm thanh và cuồng nộ. Việc sinh đẻ, đối với người mẹ, cũng là một thứ cung hình quan trọng: người mẹ bị lấy đi cái bào thai mình cưu mang, một phần máu huyết thân thể của mình.

Như vậy, đời sống là cả một chuỗi dài những cung hình khác nhau, ít hay nhiều quan trọng. Điều đó vẫn bình thường thôi khi giáo dục được thực hiện một cách hài hòa. Dầu thế, cung hình vẫn còn đó bởi vì đứa trẻ được “đưa vào kiến dẫn” (canalisé) bởi những mệnh lệnh đến từ bên ngoài. Trong khi đó, những cung hình bất bình thường lại rất nhiều; đó là những “cắt xén” nhân cách, về phương diện thể lý hay cảm tính (xem phần Siêu ngã ở chương IV).

Mặc cảm cung hình hiện ra trong giấc mộng thường đi kèm theo nỗi lo âu. Người ta nằm mơ thấy một chi thể bị cắt rời hoặc thấy những chiếc răng lung lay, rụng. Người ta nằm mơ thấy tóc rụng, bánh xe xì lốp hay nổ tung. Mơ thấy viên đạn thoát ra khỏi nòng súng rồi lại rơi xuống, liềm oặt; một tên lửa vừa được phóng lên lại nổ tung. Trong các giấc mơ ta cũng thường thấy những cuộc kiểm tra, khảo thí, cũng như những phiên tòa. Rồi những quả bóng không chịu rời mặt đất hay xì hơi xẹp lép...

Một giấc mộng về thi cử

- Tôi trải qua một kỳ thi tuyển sinh Đại học. Những vị giám khảo đứng, với mũ và áo thụng đen. Một cách khoa trương, một vị giám khảo đã xé toạc bằng cặp của tôi...

Các giấc mộng về thi cử rất thường xảy ra. Thi cử đánh dấu sự “chuyển cấp” nội tâm từ điểm này đến điểm kia. Nó cũng có thể có ý nghĩa một toan tính thay đổi tình trạng. Nhưng trước hết thi cử là một cách tổng kiểm tra, chứng minh giá trị bản thân và quyền được sống của mình.

Trong giấc mộng này, có hiện tượng “cung hình”; mảnh bằng bị xé toạc tương ứng với sự cắt xén nhân cách; người ấy bị bác khước quyền vươn đến tương lai và phát triển tự thân. Nhưng vị giám khảo đang tay xé mảnh bằng đó là ai? Đó là hình ảnh phóng chiếu của ai? Ông ta biểu thị cho ai trong tâm trí của người nằm mộng?

Một giấc mộng về tóc (một người đàn bà)

- Tôi nhìn tôi trong gương, tôi bỗng thấy mình đã hói đầu hoàn toàn. Thức giấc, tôi vội vàng chạy đến trước tấm gương để kiểm chứng, bởi vì di ảnh của giấc mộng này quá mãnh liệt...

Lại một lần nữa, đây là một kiểu giấc mộng thường xảy ra (giống như những giấc mộng rụng răng). Đó là một loại giấc mộng cung hình cổ điển. Vấn đề ở đây là một người đàn bà; do vậy người ta có thể tưởng rằng nó phát xuất từ nỗi lo sợ đánh mất nhan sắc hay mãnh lực quyến rũ của bà ta. Nhưng giấc mộng còn đi xa hơn. Tóc có một ý nghĩa tượng trưng phổ quát mà chúng ta sẽ thấy trong phần tự điển giấc mộng ở cuối sách. Tóc, một cách tượng trưng, đồng nghĩa với sức mạnh nam tính, với tiềm năng hoạt lực. Chúng ta hãy nhớ lại câu chuyện Samson và Dalila với anh chàng Samson có sức mạnh thần kỳ nhờ bộ tóc dài và bị nàng Dalila dùng bẫy mỹ nhân kế cạo đầu trọc lóc, tước hết sức mạnh khiến phải xuôi tay ôm hận... (phần sau của câu chuyện chắc các bạn đều đã biết, chúng tôi xin không nhắc lại). Với tính cách là những tùy thể tính dục, tóc biểu thị, nơi người đàn bà, một phương tiện quyến rũ mạnh mẽ, như những tia sáng rực rỡ của ánh triệu dương. Giấc mộng này cho ta thấy người đàn bà ấy sợ mất quyền lực, sức mạnh sáng tạo, sức năng động của tuổi trẻ, đến thế nào. Hơn nữa, đó là một giấc mộng lo âu.

Một giấc mộng về cắt xén (một người đàn bà)

- Giấc nuộng ngắn, nhưng... Tôi không biết mình đang ở đâu, một quái vật khổng lồ vụt đến rất nhanh và bứt đi cánh tay phải của bố tôi... Ghê quá, tôi cũng cảm thấy chính cánh tay phải của tôi bị đứt lìa,...

Hãy để cô ấy liên tưởng:

- Tôi chưa từng biết rõ về cha tôi; mẹ tôi là một cách để xúi dục tôi chống lại của tôi. Tôi thấy đường như con quái vật đó là... mẹ tôi.

Một người mẹ hay cần nhằn nhếc móc, nhiều yêu sách, ưa công kích, không bao giờ biểu lộ sự yêu thương. Bà đã ngăn chặn cha tôi sống; bà đã rút mất sức lực, quyền năng của ông; bà đã biến ông trở thành không còn có mặt trên cõi đời này. Trong trường hợp đó, là sao tôi còn có thể được dẫn dắt bởi cha tôi? Tôi cảm thấy giấc mộng này rất quan trọng. Một đứa con gái không có người cha hướng dẫn là một người đàn bà loay hoay trong vòng lẩn quẩn. Cánh tay phải của tôi có lẽ tượng trưng cho tính năng động, sức sáng tạo của tôi. Tôi phải tìm cách nối lại những sợi dây liên lạc với cha tôi, dẫu cho mẹ tôi có cản trở...

Thực tế, trong giấc mơ này, người mẹ là “con quái vật” nuốt chửng những nhân cách, ngăn chặn những nhân cách khác triển khai một cách tự do. Cánh tay, rõ ràng là một tượng hình dương vật, biểu thị sức mạnh, quyền năng, sự che chở. Đó là cánh tay công lý với quyền năng “khuyến thiện trừng ác”, là cánh tay cầm cây gậy hay nắm giữ vương trượng. Hơn nữa lại là cánh tay phải, cánh tay thường là có sức mạnh hơn. Trong giấc mộng này, người cha bị cung hình, bị cắt xén, bị tước đoạt mất quyền lực nam tính. Và giấc mộng này cho thấy người con gái đó đã bị cắt đứt khỏi “cực dương” của mình đến mức nào, nghĩa là khỏi sức sáng tạo, tinh năng động, nhiệt tình tuổi trẻ, khả năng tấn công vào đời sống... Đồng thời cô bị cắt rời khỏi tương lai, tượng trưng bởi phía tay phải (xin xem Tính tượng trưng của các hướng, chương 13).

Một giấc mộng về răng

Đây là một kiểu giấc mộng xảy ra như cơm bữa và chúng ta đã có dịp nhắc qua:

- Tất cả mọi chiếc răng của tôi đều lung lay. Tôi nấu từng chiếc mà chúng rơi ra dễ dàng. Tôi thức giấc và tự nhủ: “Thật là một cơn ác mộng!”

Răng dùng để cắn, xé: cắn, nhai thức ăn, xé thịt khỏi xương, chẳng hạn. Người ta chẳng nói “cắn ngập răng vào trái táo đời” đấy sao? Còn nữa: “phô trương nanh vuốt”. Nghiền răng, dấu hiệu của tập trung sức mạnh. Răng cũng là một lợi khí trong quyn rũ tình dục (những cú “cắn yêu”)...

Nằm mơ thấy răng hư, răng lung lay, răng rụng, luôn luôn là dấu hiệu của một cảm thức bất lực (về tình dục, cảm tính, nghề nghiệp...) Người đó

cảm thấy nỗi sợ hãi bị giảm thiểu, bị hạn chế quyền lực,

Lưu ý là người đàn bà, sau mỗi lần sinh đẻ, thường nằm mơ thấy rụng răng. Điều đó dễ hiểu thôi, bởi vì sự sinh đẻ là một hình thức “cung hình” (bút ra, cắt xén, một phần cơ thể của người mẹ).

Một giấc mộng về lớp xe

– Tôi rời sở làm để về nhà. Bốn lớp xe của tôi đều bị xì hơi. Mặc kệ, tôi vẫn cố khởi động máy. Động cơ quay nhưng xe không nhúc nhích. Tôi tự nhủ: “có lẽ tại xì lốp?” Tôi nhìn đảo dác kiếm một garage sửa xe; tôi chỉ thấy người qua lại.

Đây là một giấc mộng cung hình, bất lực, giảm thiểu tự thân. Người này thấy mình “bị xì hơi” trong khi phải đối đầu với đời sống. Hơn nữa sự kết hợp sức máy không xảy ra, máy không “ngoại hóa” (exterioriser), không phát huy được sức mạnh tiềm năng của nó. Chúng ta ghi nhận rằng những tình cảm này đều vô thức; trong cuộc sống anh chàng này tỏ ra rất năng động và hiệu quả (nhưng cũng nhiều vọng động và lo âu). Giấc mộng này cho anh ta biết được cách anh ta cảm thấy thực sự. Đây là một giấc mộng đưa vào tiêu điểm và cảnh báo.

NHỮNG GIÁC MỘNG LO ÂU

Có ý thức hay không, nỗi lo âu xao xuyến vẫn giữ một vai trò quan trọng nơi con người. Do vậy, nỗi lo âu tạo thành cái khung nơi nhiều giấc mộng cũng là điều dễ hiểu.

Trong các giấc mộng, nỗi lo âu thường được thể hiện bởi những cảm thức tiêu cực ở nhiều bình diện. Từ đó nổi lên những tình huống rối rắm hay kinh hoàng. Một tình huống quá khứ có thể xuất hiện, luôn luôn giống hệt trong những giấc mộng hay lặp lại, thật dễ dàng tìm thấy những giấc mộng lo âu trong số những ảo tượng ban đêm của chúng ta. Những lo âu trong đời thường, những nỗi xao xuyến siêu hình, những xao xuyến trước vũ trụ bao la...

Ta có thể nằm mộng thấy những chiếc máy bay rơi và bốc cháy, những con người gào rú, những nỗi kinh hoàng hỗn loạn trong đám đông,

những mê cung trải dài đến vô tận; người ta lang thang, cô độc và lạc lõng nơi một thành phố xa lạ, những căn nhà sụp đổ, những trận động đất xảy ra, những con sóng thần dâng lên cuộn cuộn cuốn phăng đi tất cả...

Có những giấc mộng lo âu sâu xa hơn: con giết cha mẹ, mẹ đâm chết con, chồng thấy vợ bị nhận chìm dưới con sóng dữ, một con thuyền bị con nước xoáy cuốn xuống vực sâu... Những cánh đồng mênh mông, hoang vắng, tuyết phủ trắng xóa, lạnh giá đến ghê người. Những căn nhà hoang phế, điêu hiu với cỏ dại lan tràn. Trong giấc ngủ người ta nghe những tiếng nước nổ. Những con thú kỳ lạ, cổ quái xuất hiện, những côn trùng lúc nhúc, những cây ma đứng lên và hăm dọa. Người ta bị bỏ rơi bơ vơ, lạc lõng, đơn độc trên thế gian này, giữa vũ trụ bao la vô tận này... Vâng, cảm thức xao xuyến trong lòng người cũng vô hạn như nỗi đau tồn sinh vẫn dằng dặc khôn nguôi...

Những cảm giác sinh lý và những giấc mộng lo âu

Những giấc mộng lo âu – hay những cơn mộng dữ - thường được gây ra bởi những bất an sinh lý: nghẽn hô hấp hay nghẽn tim mạch, chẳng hạn. Tiêu hóa khó cũng có thể gây ra giấc mộng lo âu. Nhưng, dầu thế nào đi nữa, luôn luôn chính tình trạng sinh lý của người nằm mộng sẽ quyết định sự xuất hiện của hình tượng này hay hình tượng kia trong giấc mộng mà sự bất ổn thể lý chỉ là một thứ máy ngắt điện.

Những giấc mộng lo âu và dục tính

Ở đây, những nhu cầu và ham muốn tình dục giữ vai trò quan trọng. Những ức chế (refoulements) thường hiện lên ở bình diện thứ nhất. Trong số những ức chế thường thấy nhất là những giấc mộng giải tỏa mặc cảm Oedipe (xem phần Tự diễn). Rất hiếm khi những giấc mộng này lại mô tả tình huống một cách khách quan. Vẫn luôn như thế, đó là những biểu tượng mang nhiệm vụ chỉ ra bầu khí, những dục vọng, những nỗi xao xuyến, những ức chế. Một đứa con trai nằm mộng thấy dùng dao đâm mẹ mình: đó không phải là một giấc mộng thù hận mà là giấc mộng về quan hệ tình dục; con dao tượng trưng cho sinh thực khí.

Tuổi dậy thì là thời kỳ xảy ra nhiều giấc mộng lo âu nhất. Điều ấy bình thường thôi: đó là thời kỳ phát sinh nhiều khó khăn lớn về tình cảm và

tình dục. Ngoài ra còn có những yếu tố như nỗi lo sợ về tương lai, lo sợ phải rời xa sự bảo bọc an toàn nơi gia đình, lo sợ phải đảm nhận tự do vv...

Một vài biểu tượng thường thấy về nỗi lo âu

Trong số những giấc mộng “tình dục” lo âu: - Những con rắn thường xuất hiện trong giấc mộng của đàn ông và đàn bà. Đó là những biểu tượng sinh thực khí. - Người ta thấy những ngọn tháp sụp đổ (ở đây ngọn tháp là biểu tượng sinh thực khí, dựng đứng; sự sụp đổ của ngọn tháp biểu lộ nỗi sợ hãi bị chứng liệt dương).

- Những khẩu súng tịt ngòi, hoặc bắn ra nhưng đạn lại rơi xuống, mềm nhũn (cũng biểu lộ nỗi sợ hãi chứng liệt dương).

+ Những con tàu chìm đắm, những con người bị nhấn chìm xuống biển hay trong những đầm lầy (nỗi lo sợ quay về với vô thức, với người mẹ).

Nơi người thiếu nữ, thường thấy những nhân vật giống đực, đe dọa, lông lá xồm xoàm (những biểu tượng của một “Animus” nguy hiểm: xem chương 8). Rất thường thấy là những giấc mộng biểu lộ nỗi lo sợ bị hiếp dâm (*con rắn, con dao, những vật nhọn, sắc, những chiếc xe lao đến đầu sầm vào người, những vết thương há hốc nơi cơ quan sinh dục vv...*)

Có cần phải nói ra là những giấc mộng loại này tạo nên nỗi kinh hoàng nơi các thiếu niên, thiếu nữ – chúng thường có khuynh hướng diễn giải các giấc mộng theo nghĩa đen – một điều không bao giờ nên làm - tôi xin nhắc lại như thế.

Những tình huống nặng nề

Những giấc mộng lo âu thường đưa ra những thành hướng sống khó khăn, từ quá khứ hay hiện tại. Những giấc mộng đó có thể lặp đi lặp lại trong nhiều năm trường.

Sau đây là một vài thí dụ:

Marie - Thérèse thường hay nằm mộng thấy mình chuẩn bị những kỳ thi đại học.

Vậy mà cô ấy đã tốt nghiệp và hành nghề y sĩ từ nhiều năm rồi. Phải chăng đời sống, đối với cô, là một cuộc khảo thí thường xuyên? Phải chăng cô mang nặng mặc cảm phạm tội đến độ cảm thấy bắt buộc phải thường xuyên làm bảng tự kiểm?

- *Jeanne thường nằm mộng thấy một người đàn bà đẩy nàng đến trước một tấm gương lớn mà nàng sợ hãi quay mặt đi.*

Một lời giải thích: Jeanne có một bà mẹ; bà ta không muốn (một cách vô thức) rằng con gái mình lớn lên, trưởng thành. Trong thâm tâm, bà muốn Jeanne mãi mãi chỉ là “cái bóng song trùng” của mình. Nơi Jeanne, bất kỳ một toan tính nhỏ nào để vươn đến tự do, tự chủ đều gây nên xao xuyến. Và những giấc mộng lặp đi lặp lại đó nói lên rằng: “mẹ tôi muốn, trong tấm gương này, tôi thấy hình ảnh của bà chứ không phải của tôi. Tôi từ chối, tôi muốn trở thành chính mình nhưng vẫn sợ phải trực diện đối đầu với tình huống...”

- *Jean Pierre thường nằm mộng thấy mình xa lìa căn nhà của bố mẹ nhưng một giọng nói gọi anh trở lại. Anh quay vòng lại.*

Vậy mà Jean Pierre đã bốn mươi tuổi. Anh đã lập gia đình. Cha mẹ anh đã mất. Những giấc mơ này gắn liền với một mặc cảm phạm tội, Jean Pierre lúc nào cũng mang cảm giác là đã bỏ rơi cha mẹ mình để ra riêng. Trong khi cha mẹ của anh thực ra vẫn sống thoải mái và không hề phiền trách gì anh. Đó là những giấc mộng về sự bỏ rơi và sự tự do.

- *Virginie thường nằm mộng thấy mình lang thang trong một thành phố lớn. Nàng hỏi đường hoặc hỏi giờ người này người kia. Chẳng ai buồn trả lời. Lúc đó nàng bèn chạy về trụ sở cảnh sát.*

Đó là giấc mộng bị bỏ rơi. Virginie cảm thấy bị cắt đứt khỏi những quan hệ xã hội; cô cảm thấy bị khước từ. Lang thang trong cõi hồn mình (thành phố trong giấc mơ), cô không tìm thấy một bàn tay trợ giúp nào, một lối tai nào chịu nghe cô. Trong những giấc mộng đó, cô thấy mình bơ vơ, cô độc trên cõi đời và cô lao về trụ sở cảnh sát – ở đây nó biểu thị cho yếu tố an toàn khi được sự bảo bọc của người mẹ.

- *Jacques thường nằm mộng thấy những căn nhà đổ sập xuống. Anh thấy mình bị tê liệt.*

Đây là một kiểu giấc mộng nó có thể chỉ ra một tình trạng vô thức khá nguy hiểm. Căn nhà có thể biểu thị Bản Ngã của Jacques (một con người suy nhược). Bản Ngã đó sụp đổ; nhưng, cùng lúc, là cả một trục tung bị nghiêng ngã, cả một khối xây dựng đang rệu rã. Như vậy, những giấc mộng này cũng diễn tả một cảm giác bất lực trước đời sống; hơn nữa, đó cũng là những giấc mộng cung hình.

Như vậy, đêm tối là cõi đi về của nỗi lo âu xao xuyến. Cần khẳng định lại rằng hiện tượng lặp đi lặp lại của một số giấc mộng là một dấu hiệu không thể coi thường. Những giấc mộng lo âu chỉ là những triệu chứng cảnh báo người nằm mộng là anh ta cần phải tìm kiếm căn nguyên những dao động tinh thần của mình.

Cũng có những giấc mộng lớn đôi khi gần với những nguyên mẫu (archetypes). Đó là những đàn ngựa đang tung vó phi đến ào ào và đe dọa dẫm lên người nằm mộng. Đó là những người khổng lồ đầy đe dọa, những con quái vật thần thoại, những tiếng nói đe dọa, những con quái vật thần thoại, những tiếng nói dọa nạt nổi lên. Người ta thấy những cánh rừng bao la mà người ta cứ mãi đi sâu vào, không hy vọng tìm thấy lối ra. Những màu sắc xuất hiện lấp lánh. Những tên lùn nguy hiểm, những băng đảng cướp giết ám ảnh nơi giấc mộng của nhiều người đàn bà (chúng ta sẽ gặp lại những hình tượng đó, sau này). Đây là một người lang thang vô định trong những tấm gương. Đây là... Nhưng có cần tiếp tục nêu lên cho đầy đủ danh mục những giấc mộng đó, vô cùng biến ảo, đa dạng như chính nỗi xao xuyến đã bén rễ sâu xa nơi miền đất vốn giàu chất ưu tư của tâm hồn nhân loại, mà tôi chỉ mới nêu ra một vài biểu tượng thông thường nhất?

Biết bao tội ác nhân danh mi...

Và đây, một kiểu giấc mộng lo âu khác, cũng thường xảy ra, chúng dìm người nằm mơ trong nỗi xao xuyến tăng dần. Đó là những giấc mộng về tội ác, ngục tù, săn đuổi.

Một người đàn ông 27 tuổi nằm mơ thấy:

- Tôi vừa được phóng thích khỏi một nhà tù nơi đó tôi phải thu hình rất lâu mà tôi chẳng biết là vì tội gì. Con đường nhộn nhịp và rục rặc. Tôi bắt đầu chạy và cảm thấy mình bị đuổi theo. Quay đầu lại, tôi thấy một đám đông đầy hăm dọa rượt đuổi tôi.

Hãy để người ấy liên tưởng:

- NHÀ TÙ. Tôi bị giam trong tù. Từ lâu lắm rồi. Tôi chưa bao giờ được tự do. Nhưng tôi phải trả giá cao cái gì vậy? Cảm tưởng không có quyền hiện diện trên cái đời. Tháo ngòi nổ số mệnh. Người ta không yêu tôi. Tôi phải làm điều này điều kia để người ta yêu mình. Tôi phải trả giá để được yêu. Tôi không muốn cô đơn. Không tự do. Nhưng người ta giải thoát cho tôi. Ánh nắng mặt trời. Tại sao tôi trốn chạy làm như thế cả thế giới đang truy đi tôi? Luôn luôn có cảm tưởng bị nhìn soi mói, xét nét, phê phán. Tính nhút nhát. Sự lo âu. Và tuy thế, vẫn có ánh mặt trời... tại sao chẳng dành cho tôi? Tôi còn cảm thấy có tội đối với cả vợ con mình nữa!... Cảm tưởng là một cậu bé trong ruột thế giới người lớn... Không, tôi ơi đừng cô đơn...

Như vậy, người tù (của chính mình) cảm thấy một sự thư giãn (nội tâm) nào đấy. Tự do xuất hiện (con đường ngập nắng). Nhưng cảm thức tội lỗi vẫn còn (tôi không có quyền được tự do, hạnh phúc, tự chủ). Phải chăng anh ta khước từ tự do? Tự do làm anh ta sợ hãi?

Hơn nữa, đó là một giấc mộng về tình trạng bỏ rơi.

Trong những giấc mộng loại này, thường thấy những nhân vật sau đây can thiệp vào: *những người đại diện pháp luật; quan tòa, hiến binh, quan thuế, thầy giáo, giám đốc, luật sư, đao phủ* vv...

Người nằm mộng thấy bị săn đuổi, thẩm vấn, lục soát, chạy trốn, bị tống vào nhà giam, bị chặt đầu vv... Những giấc mộng này có thể nối kết với tình huống mặc cảm Oedipe mà chúng tôi đề nghị các bạn đọc ở phần Tự điển.

Một chàng trai 22 tuổi nằm mộng thấy:

- Tôi giết người anh cả của mình. Khẩu súng sáu, vật chứng của tội ác ở trên bàn. Anh tôi nằm sóng sượt; anh chết mà vẫn nhìn tôi và nói mấy lời gì đó với vẻ mặt tươi cười. Cha mẹ tôi có mặt. Cảnh đó hình như hoàn

toàn tự nhiên với mọi người, kể cả tôi. Đó là điều là tôi ngạc nhiên hơn hết. Từ đó tôi thấy được giải phóng.

Và ta có thể hiểu sự giải thoát nội tâm đó! Không đi vào chi tiết, chúng tôi xin nói ngay rằng Philippe vẫn luôn luôn coi người anh như ở trên mình, nhận được tất cả mọi ưu ái. Còn anh ta thấy mình chỉ là thằng út, thằng oắt tì. Chàng ta nghĩ là mình đứng ở hàng nhì trong tình yêu mẫu tử và cả trong tình phụ tử. Một tình huống rất thường xảy ra. Vào một lúc nào đó, chàng ta nhận ra là chính mình đã “ché tác” ra tình huống tự ti đó. Do đâu? Bởi một thứ “thống dâm” (masochisme) mà cậu ta nghĩ rằng sẽ bảo đảm cho mình tình yêu trọn vẹn của bố mẹ. Cậu ta đã tự huỷ hoại, đã tưởng tượng một tình huống gia đình không hề có thực. Vào đúng lúc ý thức được quá trình tâm linh đó, thì cậu ta đã nằm mơ thấy giấc mộng này.

Cậu ta giết người anh bằng súng sáu (pistolet). Vũ khí này là một vật hình sinh thực khí (có tính năng kích phát và xuyên thủng). Đó là dấu hiệu của nam tính. Điều quan trọng đó là cảnh này lại hoàn toàn tự nhiên đối với mọi người. Sự êm ả trong gia đình chứng tỏ sự bình an nội tâm của Philippe và sự kiêu chính là cậu ta đã biết tạo ra.

Như đã nói, những tội ác xuất hiện khá thường xuyên trong các giấc mộng và thường là sự diễn dịch của một tình huống mặc cảm Oedipe, ngay cả khi giấc mộng hình như không có quan hệ gì với tình huống này, chẳng hạn, một nhân viên giết giám đốc của mình hay người nằm mộng thấy mình đánh ngã một đại diện của pháp luật. Đó vẫn là những biểu tượng của người cha cần phải giết đi để chiếm trọn vẹn tình yêu của người mẹ. Nhiều người đàn bà nằm mộng thấy mình dùng dao găm giết người: đó cũng là một vật thể hình sinh thực khí, nó có thể đánh dấu việc đạt đến nam tính từ lâu bị dồn nén, bị ức chế.

Dẫu thế nào đi nữa, vẫn cần lặp lại rằng đừng bao giờ hiểu và diễn giải một giấc mộng theo nghĩa đen.

Nguyên nhân của những lo âu trong mộng

Chúng ta biết rằng một hiện tượng lo âu có thể được so sánh với một “điện trường” giữa hai cực dương và âm. Tiếp tục sự so sánh: trong một bình tụ điện, năng lượng nằm trong khoảng không gian giữa các điện tử. Cũng thế, đối với nỗi lo âu, nó “tích tụ” những năng lượng đôi khi rất lớn và

“cô đặc” chúng giữa những cảm giác đối nghịch. Trong một giấc mộng, những tình cảm và cảm giác tiêu cực (oán hận, thù địch, dục vọng, sân si...) được “trình làng” không hạn chế. Vô thức không bao giờ bận tâm đến đức lý; nó đưa ra những gì nó chứa đựng, không quanh co úp mở.

Nhưng nỗi lo âu cũng có thể được so sánh với một tiềm lực bị phong tỏa. Đó là một đập chắn được dựng lên giữa dòng sông chảy xiết. Một chuyển động quan trọng của nhân cách bị kìm hãm lại hay bị chặn đứng (bởi đức lý, chẳng hạn chế). Ở đây, nhiều tình cảm mạnh mẽ nhập cuộc: tình yêu, thù hận, dâm tính, sự tự chủ, tự do.

Hãy tưởng tượng một thí dụ trong cả ngàn trường hợp: một bà mẹ gặp nhiều chuyện nan giải trong việc nuôi dạy một đứa con trái tính trái nết. Việc giáo dục đứa trẻ lấy mất đi mọi tự do trong sinh hoạt cá nhân của bà và đem lại cho bà biết bao ưu phiền. Thật bình thường nếu bà ta nghĩ (với ý thức ít nhiều): “Phải chi không có thằng nghịch tử đó, tôi đã hạnh phúc, thư thái biết bao”. Nếu bà ta nghĩ như vậy thì cũng bình thường thôi bởi vì sự thực đúng là như vậy. Và một giấc mộng sắp xuất hiện, như giấc mộng sau đây:

Giấc mộng của một người đàn bà 32 tuổi

- Tôi đi du lịch với vị hôn phu của mình. Con chó nhỏ của chúng tôi đã bị bỏ rơi. Thật khủng khiếp; thế mà tôi vẫn nói chuyện về thành phố Venise với vị hôn phu của tôi.

Theo dòng liên tưởng của người nằm mộng, chúng ta ghi nhận rằng cô ấy đi du lịch với vị hôn phu (sau đó trở thành chồng cô ta). Cô lui ngược thời gian về quá khứ. Cô thấy mình trở lại thời kỳ tự do của những ngày nghỉ ngơi vui chơi với bao hứa hẹn. Cô liả bỏ tình trạng hiện tại vì khước từ việc đã thành hôn (= không còn tự do), Con chó nhỏ tượng trưng đứa con của cô. Nhưng, ngay cả trong giấc mộng, một sự “kiểm duyệt nội tâm” cùng phong tỏa ước muốn thực sự. Tính chất “đi ngược đạo lý” được cảm thấy quá mạnh mẽ và giấc mộng đã làm dịu bớt chút đắng của ước muốn (thay vì bỏ rơi đứa con, cô thấy mình bỏ rơi con chó nhỏ). Như vậy, có sự phong tỏa, sự đắp đập, be bờ. Người mẹ đó - sau giấc mộng - tự cho mình là người đàn bà tồi tệ nhất... và đã vội vàng nghĩ đến chuyện khác. Nhưng nỗi lo âu, xao xuyến vẫn còn đó, ngày lại ngày, như một thứ sức ép dội vào bờ đê. Và

chỉ sau khi được giải thích để hiểu rằng vô thức đã mô tả cho cô thấy một ước muốn bình thường (không bị ngăn cản đối với tự do của mình), đối lại với ước muốn kia, cũng rất bình thường giáo dục đứa con trai tính trái nết mà cô yêu mến), mà cô cảm thấy sự bình an trở lại trong lòng.

NHỮNG GIÁC MỘNG VỀ SỰ BỎ RƠI

Nỗi sợ hãi bị bỏ rơi là một trong những nỗi sợ thiết thân nhất. Đó là một nỗi lo âu nhuộm màu sắc vũ trụ. Đó là nỗi lo âu của đứa bé vì một lý do nào đó, phải xa lìa khỏi mẹ nó và cảm thấy hoàn toàn cô đơn trong một thế giới trở nên mơ hồ, hỗn mang, kinh hoàng.

Nhưng đó cũng là nỗi lo âu của những đứa trẻ bị mẹ giận lẫy, lơ là và đứa trẻ cảm nhận thái độ đó như sự bỏ rơi; một bức tường được dựng lên giữa mẹ và con; sự tiếp xúc bị đứt quãng; mặc cảm phạm tội và nhu cầu muốn được tha thứ với bất cứ giá nào, xuất hiện.

Một giấc mộng về sự bỏ rơi

- Tôi thường nằm mộng thấy mình đi trong đêm, giữa cánh đồng trải dài mênh mông. Tôi kêu to lên. Không tiếng ai trả lời. Tôi khóc nức nở. Tôi thức dậy với những tiếng thốn thức co giật như thoát lên từ chốn thâm sâu của chính tôi.

Vấn đề ở đây chính là nỗi lo âu thường xuyên nơi người đàn bà này. Khi còn nhỏ quả thực cô ta bị mẹ bỏ rơi. Một người cô đã nuôi dạy cô một cách cứng rắn. Lưu ý là cô gái này có rất nhiều bạn trai lẫn bạn gái. Có lẽ cô mong ước rằng ít ra một trong những người bạn trai đó sẽ quyền luyến, gắn bó chặt chẽ với cô, không bao giờ bỏ rơi cô.

Chúng ta có thể tự hỏi phải chăng những cộng đồng ngày nay chính là một cách cụ thể hóa cho nỗi sợ hãi này?

Những nguyên do của nỗi sợ hãi bị bỏ rơi

Những tình huống trong đó trẻ thơ bị bỏ rơi có rất nhiều, ngay từ khởi thủy cuộc sống. Thông thường nhất là những lần bỏ rơi ngắn ngủi do những cảnh ngộ rất bình thường. Biên giới, như vậy, rất khó phân định giữa việc một đứa trẻ bị mẹ xa rời trong một thời gian nào đó (vì người mẹ phải đi

làm việc bên ngoài, chẳng hạn) và cảm giác bị bỏ rơi có thể nhanh chóng biến thành nỗi lo âu sâu xa. Trong trường hợp sau, đứa bé, rồi người lớn, chỉ còn đi đến nhận định mọi tương giao giữa con người theo góc độ một sự bỏ rơi có thể xảy ra. Đó là một tâm cảnh luôn kéo dài, nặng nề, đau đớn... và thường là vô thức.

Một vài giấc mộng về sự bỏ rơi

- *Julie nằm mộng thấy mình đang đi chơi trong rừng với các bạn; bỗng cô thấy những người bạn ấy xa dần mình và không báo cho cô biết. Cô lo sợ. Cô gọi nhưng chẳng ai trả lời. Yên lặng bao trùm. Đêm buông xuống.*

Trong giấc mộng này, chẳng phải là cô cảm thấy đơn độc trên cõi đời, trong sự yên lặng mờ đục và chìm đắm vào trong đêm trường hành tinh?

- *Maria nằm mộng thấy mình đến với những người bạn rất thân nhưng lại được tiếp đón rất lững lờ lạnh nhạt. Tuyệt vọng, cô đi ra khỏi nơi đây. Cô thấy mình đứng trước một cánh đồng mênh mông. Tuyết rơi xuống. Nàng quay lại và thấy bao ánh đèn ở nhà người bạn đều bật hết. Nàng thức giấc và thốt thức khóc. Marie là một cô gái bị mẹ bỏ rơi theo nghĩa là mẹ cô chẳng bao giờ để ý đến cô, chẳng bao giờ đòi hỏi cô giúp đỡ cho bà chuyện gì, chẳng hề theo dõi việc học hành của cô, chẳng hề xem sổ học bạ của cô, chẳng hề quở nàng, trách phạt gì cô và cũng chẳng bao giờ nói một lời khích lệ. Cả cha cô cũng chẳng hề để ý đến sự hiện diện của cô, trong thâm tâm cô thấy mình đơn độc trên cõi đời. Và từ đó cô từ chối mọi quan hệ vì sợ một ngày nào đó sẽ bị bỏ rơi. Cô muốn bỏ rơi để không bị người khác bỏ rơi.*

Trong hồ sơ tư liệu của tôi, những giấc mộng bị bỏ rơi dưới hình thức này hay hình thức khác, rất nhiều. Người nằm mộng đi qua trên cuộc đời mà chẳng lời cuốn được tia nhìn của tha nhân. Trong các cuộc họp mặt, họ thấy mình đơn độc trong một góc. Những lần gọi điện thoại không ai trả lời. Có người mộng thấy mình đi ăn xin trong đường phố (ăn mày chút tình thương). Người khác nằm mơ thấy những căn nhà vắng bóng đàn bà (không có người mẹ); chỉ thấy một người đàn ông đầy hăm dọa đứng nơi bậc cửa.

Một người đàn bà trẻ nằm mơ thấy mình khóa thân đi rảo trong đường phố là chẳng ai thềm nhìn.

Để kết thúc chương này, tôi xin trích một đoạn từ bài thơ nổi tiếng của Apollinaire, bài *La Clanson du mal aimé*:

*J'ai ceuilli ce brin de bruyère
L'automne est morte souviens t'en
Nous ne nous reverrons plus sur terre
Odeur du temps brin de bruyère
Et souviens toi que je t'attends ?²*

4. SUY NHƯỢC THẦN KINH

Mọi nhân cách đều gồm một loạt những “vòm chông”.

Từ thời niên thiếu, những “trụ đỡ” và những “xà ngang chịu lực” đã được thiết kế và phối trí sao cho vững chãi được sắp xếp vào những vị trí thích hợp để đảm bảo tình trạng thăng bằng của tổng thể một cách tối ưu.

HIỆN TƯỢNG SUY NHƯỢC THẦN KINH LÀ GÌ?

Ta có thể nói rằng mọi con người đều được kết cấu với những “vòm cung” thần kinh.

Có hiện tượng suy nhược thần kinh theo nghĩa rộng nhất khi một nhân cách - một hệ thống động - thích ứng với những qui phạm được đề nghị (và được ấn định) từ bên ngoài. Vậy mà mọi đứa trẻ, ngay từ nhỏ, đều bị bắt buộc phải thích nghi với những qui phạm, những giá trị không bao giờ là của chúng, bởi vì không bao giờ chúng là người công bố từ đầu.

Mọi người đều là một diễn viên đu dây thường xuyên. Vào mỗi lúc, vào mỗi tích tắc, toàn bộ cơ thể đều tìm cách giữ thăng bằng. Và ở mỗi khoảnh khắc, một trạng thái thăng bằng lại được tạo ra mà cơ thể có thể giữ vững mãi nếu như cơ thể không phải là một hệ thống động.

Như vậy, vô thức của chúng ta, giống như một máy tính khổng lồ nhét đầy những thông tin, không ngừng tìm cách giữ thăng bằng cho hệ thống, nhưng thường làm tổn hại phần này hoặc phần kia của tổng thể và gây ra tình trạng căng thẳng, căn nguyên của nỗi lo âu, xao xuyến.

Mọi hiện tượng suy nhược thần kinh là một toan tính thích nghi (hòa hợp hay bất thành). Trong trạng thái suy nhược thần kinh bất bình thường, mọi việc diễn ra như thể một phần của toàn bộ lại chỉ làm việc riêng cho mình mà không lưu tâm đến sự hòa hợp với tổng thể. Lúc đó xuất hiện những mặc cảm (complexes). Đó là những dị thể trong nhân cách tâm linh.

Những “Siêu Ngã”³ cứng nhắc được đưa vào. Những dị thể đó trở nên giống như những thỏi từ lực hút vào chúng một loạt những cách ứng xử mà lẽ ra sẽ là bình thường nếu không bị khống chế bởi Siêu Ngã. Một phần nhân cách bị đông cứng lại và ở vào tình trạng căng thẳng với phần kia,

phần còn “lành mạnh”. Nỗi xao xuyến âm thầm, len lén đi vào tâm tư rồi được khuếch đại đích thực và hiện tượng thích nghi giả tạo. Nhưng bộ máy tính vô thức làm việc không ngừng nghỉ. Hiện tượng suy nhược thần kinh là một cuộc tìm kiếm sự an toàn và tình trạng thăng bằng tổng quát; cuộc tìm kiếm đó có thể gây tổn hại cho phần này hoặc phần kia của nhân cách.

Chúng ta thử xét trường hợp sau đây về một triệu chứng thần kinh rất phổ biến đó là cách ứng xử bị ám ảnh (le comportement obsessionnel).

Trước tiên, cần nhắc lại rằng, tất cả những gì chúng ta làm đều nhằm đáp ứng một nhu cầu, có ý thức hay vô thức. Nếu không, chúng ta sẽ không làm.

Đây là một giấc mộng của một người đàn bà 30 tuổi.

- Tôi là một người đàn bà nội trợ. Trong một phòng khách rộng, sang trọng, tôi đang lau chùi mấy tấm gương. Tôi di chuyển bằng cả bốn chi. Nhiều người qua lại. Tôi nghĩ đó là một buổi tiếp tân. Tôi phải lau chùi cho sạch bóng vô số chén đĩa muống nĩa. Mệt đừ đừ... Một cảm giác thật khó tả. Tôi cảm thấy buồn bã, cô đơn, xa rời mọi chuyện...

Người đàn bà này bị nhiều tật ám ảnh: tật mê thích ngăn nắp, trật tự quá đáng, tật ưa sạch sẽ đến độ không chịu được một hạt bụi, tật ưa kiểm tra chi ly mọi sự. Chúng ta đã biết rằng một tật ám ảnh phát sinh từ nhu cầu đầy lo âu muốn lúc nào cũng *hợp qui tắc đối với một quyền uy*, một quyền uy nội tâm, đúng vậy. Hoặc là một quyền uy trước kia ngoại tại (của cha mẹ, của luân lý...) nhưng đã trở nên một thứ “vệ tinh nhân tạo” thường trực của nhân cách. Người ta không còn vang lời thế giới bên ngoài mà phục tùng một tên “sen đầm nội tâm” (un gendarme intérieur). Đó là một hình thức của Siêu Ngã.

Nhưng vì luôn luôn có cái gì đó phải “đưa vào trật tự” cho nên nhân vật này suốt đời có thể phải trải qua từ một tật ám ảnh này đến tật ám ảnh kia (kiểm tra thường xuyên cửa nẻo, lò gaz, điện, nước, đồ đạc...) Những tật đó làm người ta mệt đừ đừ và rút hết mọi chú ý của người đó lưng họ lại không thể bỏ được vì chúng tạo thành cơ chế thiết yếu của sự an toàn (hợp qui tộc, nghĩa là được bình yên).

Trong những trường hợp này, vấn đề trước tiên là khảo sát nguyên nhân; thường là một cảm thức phạm tội và một nhu cầu “toàn hảo” (perfectionnisme).

Trong giấc mộng này, chúng ta cũng tìm thấy một khái niệm về hội chứng khốn khổ (misérabilisme) và thất bại (cô ta thấy mình trở thành người đàn bà nội trợ, làm việc bằng cách bò lê la với cả bốn chi). Đi kèm theo là cảm giác bất xứng (không ai thêm nhìn cô).

Giấc mộng này rất hữu ích cho người đàn bà đó. Nó giúp cô ta ý thức được rằng cô ta đã luôn che giấu, dưới những sự bù trừ, việc cô ta tin rằng mình không xứng đáng để sống. Những cách bù trừ đó là: tự cao, khinh thường người khác, tự phụ, nhu cầu có lý vv... Nói tóm lại, đó là một cách ứng xử cuồng dại ⁴. Và nhất là cô đã ý thức được nhu cầu thất bại (sẽ giải thích sau).

VÀI GIÁC MỘNG VỀ CẢM THỨC TỘI LỖI

Một người đàn ông 40 tuổi

- Tôi đang ở trong một công viên. Xuyên qua một lỗ trốn trong đám lá xanh, tôi dòm lên đôi tình nhân và đang ôm nhau. Nhiều người nhìn tôi và cùng ngồi xúm lại bên tôi.

Theo dòng liên tưởng của người nằm mộng, ta thấy “lỗ trốn trong đám lá xanh” nhắc nhớ đến “lỗ khóa” qua đó nhiều đứa trẻ tìm cách quan sát xem: những gì diễn ra trong phòng cha mẹ, với cảm thức xấu hổ và tội lỗi mà cái kiểu “dòm lên” đó gây ra. Nhiều người nhìn anh ta và túm tụm lại, hàm ý: xã hội lột mặt nạ anh ta và lên án anh ta.

Nhu cầu thất bại

Ý nghĩ cho rằng mình thấp kém và có tội khi sống trên đời, tự động làm nảy sinh nhu cầu vô thức muốn thất bại. Điều này cũng dễ hiểu thôi: nhân vật này không thể tin tưởng vào bất kỳ một sự thành công nào (ngay dầu nếu người đó có thành công về phương diện xã hội) bởi vì người đó tự cảm thấy như không hiện hữu. Vậy mà, thành công là điều ngược lại của sự không hiện hữu.

Hơn nữa, thất bại lại có nghĩa “cảm thấy bình yên” không tranh đấu, không ganh đua với người khác và với chính mình. Có lẽ người ta sẽ ngạc nhiên khi biết con số những người - ngay cả khi ở đỉnh cao thành công xã hội – lại vun trồng, một cách vô thức, cái nhu cầu bại đó, qua bao nhiêu những ảo tượng và mộng mị.

Bởi vậy ta không lấy làm lạ khi thấy có người sau một thời gian đua tranh vật lộn với đời, đạt đến thành công, tiền tài, danh vọng và có lẽ rất hạnh phúc lại ước muốn bỏ đi xa, cô độc, không tiền bạc, không bao giờ trở về, trong sự lãng quên của mọi người...

CẢM THỨC PHẠM TỘI VÀ TÍNH THÔNG DÂM

Từ ngữ *thống dâm* (masochisme) ngày nay đã bị làm ô danh đến độ nó đã mất đi ý nghĩa thực và sâu xa của nó. Người ta sử dụng từ đó một cách lộn xộn, lung tung. Thực ra nó có nghĩa là gì?

Thông thường người ta định nghĩa thống dâm là sự tìm kiếm khoái lạc qua con đường đau khổ. Có thể là đau khổ thể xác (tự làm mình đau đớn hoặc nhờ người khác). Có thể là đau khổ về phương diện tình cảm, lúc đó xuất hiện những triệu chứng như nhu cầu tự thu mình nhỏ lại, tự “phá giới” mình, nhu cầu tự đặt mình dưới người khác, bị đánh đuổi, nhu cầu vô thức muốn thất bại, muốn tự trừng phạt hoặc bị trừng phạt, không phải vì ý thức công lý mà vì muốn sau đó được thứ tha (nghĩa là được nhìn nhận và yêu mến trở lại).

Tính thống dâm còn có một bộ mặt khác, hoàn toàn khác, không phải nhem nhuốc như vừa kể, cho nên thực sự cần định nghĩa nó bằng một từ khác.

Tính thống dâm và nỗi đam mê nối kết

Nhu cầu mãnh liệt nhất của mọi con người là cảm thấy được nối kết với chung quanh: với tha nhân, với thiên nhiên, với vũ trụ, với Thượng đế. Ý thức hay không, mỗi người đều mang trong mình “tính tôn giáo”⁵ đó là không ngừng tìm kiếm cách thỏa mãn nó. Và như thế, Thiên đàng trên mặt đất đã trở thành Thiên đàng bị đánh mất với hoài cảm man mác khôn nguôi...

Vậy là tính tôn giáo là nền tảng của tính thống dân, với ý nghĩa tích cực nhất. Đó là sự tan hòa vào Thượng đế, Thiên nhiên, Âm nhạc, Tình yêu vv... Nhưng tan hòa cũng có nghĩa là tan biến, với tính cách Bản Ngã cá nhân. Tính thống dân, như vậy nhằm hướng đến số không để tự hòa tan vào vô tận, vào tuyệt đối, trên bất kỳ bình diện nào (tôn giáo, đức lý, nghệ thuật vv...).

Giấc mộng của một nhà văn 50 tuổi.

- Đêm màu hồng đỏ thắm. Tôi nằm trong sa mạc, dán bụng vào cát ấm. Ôi giấc mộng lớn với ấn tượng huy hoàng. Đất hút ta vào như thổi nam châm. Rượu, nồng hợp cần cho ta kết hôn cùng đất để biến cuộc đời thành những tối tân hôn. Cuộc sống dĩ vãng diễn ra nhanh như một tuồng hư ảo, như những biển cổ phù du, giả tạm... Thật khó mà giải thích... Tôi, tôi... vô nghĩa rồi, nhưng tôi lại đã trở nên tất cả, tôi nhập hóa vào đại ngã thái hòa, vào bao la vũ trụ. Nhưng không phải bởi tính cách là “Tôi” mà... biết nói thế nào đây? Tôi là một phần tử tham thông vào luật tắc phổ biến, là “linh khâm bảo hợp thái hòa?” Ôi giấc “kê vàng” sao là ảo diệu! Xin tạ ơn đời đã cho ta một giấc chiêm bao.

Đó là một giấc mộng mang tính tôn giáo: có sự tham thông (participation) vào Vũ trụ, sự dung hợp (fusion) vào một toàn thể. Đó là một giấc mộng về tính thống dân theo nghĩa rộng. Người ta có thể nghĩ là một hành trình về nguồn và con người này đang tìm nơi trú ẩn trong lòng mẹ bao dung. Nhưng thực tế, theo dòng liên tưởng và năng lượng tuôn trào từ giấc mộng này, đó chính là sự tái hợp nhất với Đất Mẹ và những luật tắc đại đồng. Giấc mộng đã đem lại cho người nằm mơ một loạt tính năng động và niềm vui sống dồi dào. Và con người đó – một trung niên văn sĩ – đã không gặp giấc mộng diệu kỳ kia nếu những thông tin tiềm năng đã không nằm sẵn trong lòng anh ta.

Vậy ta cần giải phóng từ “thống dân” khỏi những ý nghĩa hạn hẹp.

- Một thí dụ: Ngày xưa, người ta coi những kẻ tử đạo là những con người “vị pháp vong thân”, những kẻ “sát thân thành thánh”. Ngày nay, khoa học coi họ là những kẻ “thống dân” (theo nghĩa tiêu cực và bệnh lý). Trong khi đó, phần lớn trong

số những người đó lại tình kiếm sự dung hợp toàn diện với Siêu Việt Thể. Để đạt điều đó, họ phải triệt tiêu cá thể của mình.

Phải chăng căn cơ của con người mang yếu tính: thống dâm, nghĩa là tự giản qui về số không để tham thông vào tất cả - vào Bao Dung Thể? Freud đã chẳng nói rằng tính thống dâm, như vậy là cơ sở của tâm linh, xét trong toàn bộ?

Và cái chết, được nhiều người coi như một *giải thoát xuất thân nhập hóa* (libération extatique), chẳng phải là một hình thức thống dâm căn để nhất hay sao?

Nhưng những nhãn hiệu khoa học đã áp đặt một sự giản qui đối với tính thống dâm đích thực, chúng chỉ đưa hiện tượng này về những biểu hiện bệnh lý và những ngông cuồng tình dục; những điều này chỉ là những sự xuống cấp bệnh hoạn của một hiện tượng đôi khi hùng vĩ.

Và trong nghĩa rộng của nó, từ thống dâm phải chăng nên được thay thế bằng cụm từ *Nỗi Đam Mê Nối Kết*? (La Passion de Reliance).

CUỘC CUỒNG ẨM

Từ cuồng ẩm (orgie) cũng cần được xét theo nghĩa rộng. Và các hiện tượng cuồng ẩm phát sinh từ tính thống dâm “cao cấp”.

Giác mộng của người đàn bà 55 tuổi

- Tôi nằm dài trên một chiếc giường xanh. Những tiếng hát cất lên; hàng trăm ngọn nến thấp sáng: “Nhưng tôi còn trẻ, tôi hay còn trẻ mà”. Hình ảnh bà ngoại tôi hiện ra; bà mỉm cười với tôi. Một đám đông, thật đông, tụ họp nơi đó, yên lặng và hiền từ. Tôi thấy thanh thản và hạnh phúc.

Sau đây là những liên tưởng của người nằm mộng

- NĂM MƯƠI LĂM TUỔI... gần đến sáu mươi, một điểm mốc trong đời... cánh cửa mở... một bài thơ về sông Sein mà tôi chỉ nhớ vài câu: Sông Sein và tôi, Nhiều điều dị biệt, Tôi nằm

mười bờ, Sông chỉ có hai, Một điểm chung thôi: Cả hai chúng tôi, đều chậm rãi trôi... ⁶ Chết và sống lại...

- *ÁNH SÁNG, TIẾNG HÁT, ĐÁM ĐÔNG... chủ nghĩa thần bí, lễ misa phàm tục, tiếng hát thanh xuân, hương trầm... tham thông. Bản năng. Lễ hội âm nhạc... Tuổi trẻ... Niềm vui; giấc mộng đã cho tôi niềm vui!...*
- *CHIẾC GIƯỜNG XANH. Tôi không biết thực sự nó có phải là màu xanh hay không, hay là niềm vui đã làm tôi tưởng tượng ra như thế? Màu xanh vẫn là màu tôi ưa thích nhất. Màu của bầu trời bao la. Chiếc giường? Nằm ngủ... mặt phẳng ngang, như mặt nước... Không phòng vệ... Không gây hấn; trôi bập bênh trên đó, đóng đưa ru mình trong tiếng nhạc, giữa đám đông... Chìm đắm vào bao la... Không hiện hữu...*
- *TRẺ. Giấc mộng đem lại sinh lực mới... hồi xuân...*
- *BÀ NGOẠI. Quá khứ. Toàn bộ quá khứ xa xăm. Góc rẽ - Kỳ gian - Lòng tốt – Bên kia bờ sinh tử. Vĩnh hằng.*

Giấc mộng trên đây, xảy ra ở tuổi “bản lề” ⁷ biểu hiện sự tham thông huyền bí vào cõi bao la. Đó là một giấc mộng mãnh liệt, suối nguồn của năng lượng và sự đổi mới tự thân, đánh dấu và tạo ra một cuộc khởi hành nội tâm mới. Trong giấc mộng này, vừa có yếu tố cuồng âm và yếu tố thống âm theo nghĩa “nội kết”, đương nhiên.

Giấc mộng của một người đàn ông 40 tuổi

- Tôi sống trong một cộng đồng lý tưởng với những con người thật dễ thương, giống như những thanh niên nam nữ hippies với những tràng hoa, những nụ hôn và âm nhạc ca ngợi tình yêu, rất nồng nàn mà cũng rất ngọt ngào dịu êm, người ta sống vui vẻ hòa thuận với nhau, không hề cãi cọ, bên ngoài thời gian, một bầu khí vô tận của trời đất giao hòa... cảnh êm ả diệu kỳ của thiên đường...

Và người nằm mộng đặc biệt nhớ lại “bầu khí thân thiện rất mực” trong giấc mộng của mình. Ông ta cũng nói đến trạng thái “tâm linh vô biệt”; không một nhân cách nào đối nghịch với nhân cách khác. Giống như chỉ có một linh hồn chung.

Phải chăng người này nằm mộng về điều ông ta khao khát nhất từ bản ngã thâm sâu mà ông ta đã không thể thực hiện? Có lẽ. Nhưng dẫu sao đây vẫn là một giấc mộng cuồng âm theo nghĩa cao đẹp của từ này. Những nhân cách xóa mờ đi. Cộng đồng trở nên một linh hồn chung, duy nhất. Mỗi người tan hòa vào nhau. Mọi tiểu ngã đều dung hợp thành một đại ngã.

Ý nghĩa của Cuồng âm

Từ này bao gồm rất nhiều hiện tượng và cách ứng xử. Nó thường được hiểu theo nghĩa xấu. Người ta nghĩ đến sự xa xỉ vô độ, sự cuồng loạn tập thể, việc tụ tập chè chén say sưa, cuộc nhảy múa điên loạn... Nhưng ta cũng nghĩ đến những “carnavals”, những festivals” (liên hoan ca vũ nhạc) ở trình độ cao hoặc trình độ thấp.

Mọi cuộc cuồng âm đều mang tính quá độ và có tính tôn giáo (theo nghĩa lối kết). Ý niệm cuồng âm áp dụng cho tất cả những gì nỗ lực hướng về vô hạn, về cái vĩ đại huy hoàng, về những gì tuôn trào, âm vang như sấm, những gì phá vỡ mọi rào cản và cấm chỉ hàng ngày, những gì đem lại cảm giác tham thông vào một thể rộng lớn hơn chính mình và tan hòa vào đó, chìm đắm vào đó... Tính tôn giáo có thể rất tích cực, cao đẹp như sự hội thông trong một buổi hòa nhạc mà cũng có thể trở thành tiêu cực, hủy hóa như trong một cuộc cuồng âm tử sắc tập thể.

Một lần về nguồn

Người ta từng biết đến những cuộc cuồng hoan tập thể lớn của một số dân tộc cổ sơ. Chúng được gắn liền với Nông nghiệp, với Mùa thu hoạch, với Mùa Xuân vv... và có mục đích làm cho con người tan hòa vào trong nhất thể đại đồng. Trong một vài cuộc cuồng hoan lễ hội cổ sơ, vị tư tế giao hợp với vợ mình ngay trước đám đông. Rồi mọi người cùng bắt chước làm theo; cuộc cuồng hoan trở thành rộng khắp, lớn lao, vô độ. Mục đích là để bồi nhân sự phong nhiên của Đất, của đời sống thảo mộc và động vật, để thực hiện cuộc giao hòa toàn diện. Những cuộc carnavale, festival âm nhạc rock, pop... của thời hiện đại cũng không ngoài ý nghĩa đó: làm tan hòa Tiểu Ngã vào Đại Ngã...

Một giấc mơ về nhạc pop (một người đàn ông)

- Những cái đó đến từ khắp nơi, âm nhạc, những ca sĩ, đám đông, trong một bức tường thành lớn dành cho nhạc pop. Tôi đứng trên bục cao, điều khiển tất cả. Tôi sung sướng ngất ngây. Bao nhiêu là hoa, bao nhiêu là rượu, bao nhiêu những cô gái xinh tươi... Tôi là bậc Tổ Sư của tất cả. Niềm vui rộn rã, mê cuồng...

Tại sao những cuộc hội âm nhạc loại này thường đạt đến những cường độ mãnh liệt chừng như lý trí đã mất hết mọi khả năng kiểm soát? Tại sao những cá nhân hình như bị xóa tan trong đó. Điều đập mạnh nhất đó là đám đông này kết dính vào nhau trong một thứ cảm xúc sơ đẳng; đó là một khối không phân biệt, tạo thành một tổng thể cảm xúc và phản ứng giống như những con rôi. Những con người vắn vẹo, co giật, gào rú như lên đồng.

Dầu muốn hay không, đó cũng là những biểu hiện mang tính tôn giáo. Những cuộc cuồng hoan âm nhạc đó (thường đi kèm với sự buông thả tình dục), xóa bỏ tính cá nhân và tính cộng đồng, là một trong muôn ngàn biểu hiện của ước muốn “về nguồn” và khát vọng giao hòa với thiên nhiên, vũ trụ vẫn luôn luôn tiềm ẩn trong tâm linh con người.

NHỮNG GIÁC MỘNG CỦA SIÊU NGÃ

Siêu Ngã là một từ tự định nghĩa: đó là tất cả những gì được đặt trên “Bản Ngã”, những gì ngăn cản bản ngã hoàn toàn tự do.

Như vậy, có những Siêu Ngã mà ta có thể gọi là bình thường và những Siêu Ngã bệnh lý.

Những Siêu Ngã bình thường có vô số. Từ những đèn hiệu giao thông cho đến bao nhiêu qui tắc tu thân xử thế, bao nhiêu những luật lệ và cấm đoán. Những điều cho phép cũng là những Siêu Ngã, bởi vì chúng hàm ý những cấm đoán. Được tôn xưng là thượng tọa, đại đức hay linh mục cũng có nghĩa là không được làm những điều mà người phạm tục có thể làm. Mọi hình thức giáo dục là một thứ Siêu Ngã vì được đem lại bởi những yếu tố ngoại lai đối với Bản Ngã được giáo dục. Hiển nhiên là không một đứa bé nào tương thích với nền giáo dục mà người ta đem lại cho nó bởi vì đứa bé đó, từ bản chất, là khác biệt. Những qui tắc đối nhân xử thế là những thứ Siêu Ngã, cũng như những một thời trang, những loại ý thức hệ, những tôn giáo, những nền đức lý, những tín điều chính trị, những luật tắc kinh doanh .vv...

Những Siêu Ngã đó (chủ yếu là do giáo dục) có thể nhanh chóng được cảm nhận theo cách bệnh lý. Chỉ cần mặc cảm phạm tội hay tự ti xâm nhập vào bộ máy tâm lý là Siêu Ngã trở nên kẻ thù nội tâm, biến hình thành một thứ “sen đầm” trấn áp và gây lo ngại. Tự do nội tâm bị rạn nứt..

Chính giáo dục dễ triển khai những Siêu Ngã bệnh lý trầm trọng nhất. Lúc đó sẽ xuất hiện những cảm thức tự ti, phạm tội, xao xuyến, phi hiện hữu, không được quyền sống, cung hình vv...

Chính ở điểm này mà các giấc mộng Siêu Ngã can thiệp vào. Hoặc là để tố cáo một tình huống nội tâm vô thức và cảnh báo cho người nằm mộng, hoặc để thông báo những xác suất của một động thái sắp đến (luôn luôn qua môi giới của bộ máy tính vô thức được nhập liệu và tàng trữ thông tin phong phú hơn ý thức rất nhiều).

Những giấc mộng về Siêu Ngã thường biểu hiện những nhân vật uy quyền. Người ta thấy những hiện binh (gendarme, còn được gọi là “sen đầm”), những tay quan thuế (douanier = nhà đoan): phải chứng tỏ là mình có “bàn tay sạch”, là mình “chơi đúng luật”, phải làm bảng tự kiểm. Xuất hiện bộ mặt đáng gờm của những vị đại diện pháp luật, những luật sư, những quan tòa. Hoặc là các thầy cô giáo, thầy cô giám thị vv...

Trong lãnh vực sự vật đó là những rào cản những bảng chỉ đường, những biển cấm; nói tóm tắt là tất cả những gì thắng lại, kìm hãm, phong tỏa, kết tội, trừng phạt, làm nghi ngờ, làm thay đổi đường đi; những gì ngăn trở nhiều hay ít tự do của chúng ta.

Một giấc mộng tiêu biểu về Siêu Ngã (người đàn ông 30 tuổi).

- Chiếc xe hơi của tôi đang chạy khá nhanh, nhưng có điều gì đó bất thường xảy ra. Khói tỏa ra từ dưới gầm xe. Trong khi xe chạy, tôi nhận thấy máy bộ thắng siết lại, động cơ nóng lên. Tôi dừng lại và thấy ở xa có một cảnh sát giao thông, anh ta đi đi lại lại nơi chân trời và không bao giờ đến với tôi.

Hoạt động của người này bị hãm lại; sự hãm lại có tính nội tâm, hẫng rồi; nhân cách “nóng lên”, bị giằng xé giữa khát vọng tự do và những mệnh lệnh của Siêu Ngã.

Đàn khác, người hiến binh nơi chân trời, trong trường hợp này, là biểu tượng của Người Mẹ mà người ta chờ đợi sự cứu giúp nhưng trong giấc mộng đó, hình như lại chẳng nghe lời kêu cầu.

Do vì vô số những Siêu Ngã, cả bình thường lẫn bệnh lý, ta nhận thấy rằng một nhân cách luôn luôn là một thực thể là người ta bao bọc trong những sự điều kiện hóa xã hội. Nhưng trong trường hợp này, những “cá nhân tính” phải chăng chỉ thuần túy được “chế tác” ra? Và nếu như người ta có thể giải thoát cho Bản Ngã khỏi mọi thứ Siêu Ngã, thì những Bản Ngã này phải chăng sẽ giống nhau trên khắp cả mặt đất, trong trạng thái vị phân (indifférenciation) của chúng?

5. NGÔN NGỮ CỦA ĐÊM TỐI

Tại sao tư tưởng ban đêm của chúng ta lại không giống với lý trí ban ngày? Và chúng khác nhau thế nào? Tại sao chúng ta lại không sử dụng cùng một ngôn ngữ trong cả hai hoàn cảnh? Nhưng mà tại sao ngôn ngữ của đêm tối đó đối với chúng ta cũng hoàn toàn tự nhiên trong khi chúng ta nằm mộng?

Trong thực tế, ngôn ngữ trong mộng phải chăng là ngôn ngữ trung thực nhất của chúng ta? Là cách diễn đạt cốt yếu nhất của chúng ta bởi vì trẻ thơ và người cổ sơ diễn đạt trước hết bằng biểu tượng?

MỘT BIỂU TƯỢNG LÀ GÌ?

Hãy tưởng tượng một nhà nhiếp ảnh. Ông ta cho ta xem một hình ảnh và nói rằng ông ta muốn biểu thị một cảm giác nào đó hay một tâm trạng nào đó. Đối với ông ta, hình ảnh đó có một ý nghĩa riêng và hình ảnh đó luôn luôn tạo ra nơi ông ta cùng một mối xúc động mỗi khi nhìn đến. Hình ảnh đó có thể gọi ra hoài niệm về một bầu khí tuổi thơ, về hạnh phúc hay nỗi buồn; đối với ông ta, hình ảnh đó có thể tượng trưng sự cô đơn, cuộc sống hay cái chết, thời gian chóng qua, hay những tâm cảnh khác hoàn toàn riêng tư của ông ta.

Còn đối với chúng ta, bức hình đó có gây nên những xúc động như vậy không? Chắc khó có cơ may đó, bởi vì hình ảnh kia chỉ minh họa một cảm xúc riêng tư.

Tuy nhiên, nói chuyện sẽ khác đi nếu như hình ảnh đó lại làm xuất hiện nơi hàng trăm ngàn người khác nhau, cùng một loại cảm xúc với cường độ như nhau.

Và điều này chứng tỏ rằng những biểu tượng thực là rất hiếm. Vậy mà người ta cứ dùng từ này bừa bãi, lung tung. Một dấu hiệu quảng cáo cũng trở thành một biểu tượng. Một cô đào xi nê nào đó cũng trở thành một nguyên mẫu!

Trở lại với nhà nhiếp ảnh, bức hình đối với ông ta là một biểu tượng thật sự; đối với chúng ta, nó chỉ là

một dấu hiệu, một ẩn dụ.

Như thế, hình như là một biểu tượng phải là một biểu thị hàm chứa cảm xúc; không có cảm xúc thì biểu tượng hết còn là biểu tượng để chỉ còn là một dấu hiệu hay một ẩn dụ mà thôi.

Trở lại lần nữa với nhà nhiếp ảnh, chúng ta sẽ chỉ có thể hiểu rõ biểu tượng của ông ta nếu chúng ta biết rõ chính con người ông ta. Nhưng chúng ta đã biết điều đó. Đó chính là nguyên lý của việc phân tích các giấc mộng bởi vì mỗi biểu tượng phải được giải thích theo từng cá nhân. Mỗi biểu tượng là một cách diễn đạt xa xa của chính con người, của một cái gì đó được chôn vùi sâu kín trong vô thức. Khi những vật đó hiện ra trong giấc mộng, chúng đặt người đó trên con đường của những hoài niệm xa xưa, những hoài niệm vẫn tiếp tục tác động lên nhân cách anh ta dầu anh ta không biết.

Biểu tượng thuộc về phạm vi cảm giác

Tôi tin rằng có một định luật quan trọng: *Về mọi sự vật, bao giờ chúng ta cũng chỉ biết cảm giác mà chúng ta có từ những sự vật đó. Chúng ta chẳng bao giờ biết được thực tại khách quan, bất kỳ là thực tại nào.*

Và như thế, tất cả đều trở thành biểu tượng: một từ ngữ, một hình ảnh, một màu sắc, một đồ vật, một cư chỉ, một âm thanh... Bởi vì biểu tượng thực sự luôn luôn bao hàm một cái gì đó hơn là ý nghĩa được tức khắc nhận ra.

Như vậy, chúng ta sử dụng vô vàn biểu tượng là nhiều khi không biết, suốt cả đời.

Hơn nữa, một vũ trụ biểu tượng sống trong tay chúng khiến ta hành động và phản ứng; chúng điều khiển cảm giác và cảm xúc của chúng ta. Và nêu thật khó mà định nghĩa biểu tượng chính bởi vì biểu tượng thuộc về phạm vi cảm giác chứ không phải của lý trí. Những giấc mơ ban đêm cho chúng ta thí dụ tốt nhất về điều này.

Một biểu tượng được chế tác” như thế nào?

Ngay khi chúng ta đứng trước một điều gì trừu tượng, chúng ta liền tìm cách biểu thị điều đó bằng một dấu hiệu. Như vậy, chúng ta thử tìm

cách vạch ra những dấu hiệu để gợi mở một ý tưởng, một tình cảnh, một cảm giác và điều đó được thực hiện qua phương tiện của một hình ảnh, một đường nét, một đồ vật...

Vậy là một biểu tượng đều có một ý nghĩa chủ quan.

Để một biểu tượng trở thành chung cho mọi người, thì dấu hiệu phải, ngay tức khắc, gợi ra cho mỗi người điều trừu tượng được biểu thị. Chẳng hạn, người ta cho rằng x là biểu thị toán học của vô hạn. Trong thực tế đó chỉ là một dấu hiệu chẳng đem lại cảm xúc nào đối với số đông. Nhưng đối với một số người từng có cảm giác về vô hạn hay về những con số, thì dấu hiệu đó trở thành một biểu tượng thực sự.

Như vậy, một lần nữa ta thấy được toan tính diễn giải biểu tượng bằng những từ ngữ thuần lý quả là khó khăn. Ở đây, tôi xin trích lời Bachofen: *“Biểu tượng khiêu gợi trực giác, ngôn ngữ chỉ có thể giải thích nó. Biểu tượng cùng lúc chạm vào mọi dây tơ đồng của tâm lý nhân loại; ngôn ngữ ở mọi lúc chỉ có thể gắn liền với mọi ý tưởng. Biểu tượng cắm rễ trong những tầng sâu xa nhất của tâm hồn; ngôn ngữ giống như một làn gió nhẹ lướt qua bề mặt của trí tuệ. Cái kia hướng về bên trong, cái này hướng ra bên ngoài. Chỉ duy biểu tượng có khả năng tan hòa những sự vật rất khác biệt nhau thành một ấn tượng toàn bộ đồng chất. Những từ ngữ làm cho cái vô hạn thành hữu hạn, những biểu tượng giúp tâm trí vượt qua biên cương của thế giới hữu hạn...”*

Biểu tượng = tính tôn giáo

Xét cho cùng, mọi biểu tượng thật sự đều mang tính tôn giáo. Bởi nó có tham vọng bao dung cả Bản Ngã chúng ta cùng toàn thể vũ trụ. Đối với người cổ sơ (và với trẻ thơ) đa số các hành vi đều mang tính tôn giáo. Những hành vi đó tan hòa vào trong cõi vô thức vẫn liên hệ sâu xa với thế giới chung quanh.

Nhưng biểu tượng sống trước tiên thuộc về là các giấc mộng. Đó chính là nơi chốn của nó, là nơi biểu tượng lên tiếng nói. Khi con người lần lượt rơi xuống giếng sâu của các giấc mộng, thì những hình tượng bao ngàn năm trôi lên trong đầu óc, những hình tượng đã ngự trị nơi bao nhiêu đầu óc trước chúng ta.

BIỂU TƯỢNG QUA GIẢI THÍCH CỦA FREUD VÀ JUNG

Sigmund Freud, người vẫn bị chê trách là đã coi mọi biểu tượng như là sự diễn giải của một ước muốn tình dục bị ức chế, tuy thế đã viết: *thường thường những biểu tượng có nhiều ý nghĩa khác nhau đến nỗi rằng, giống như trong chữ Hán, chỉ có những liên hệ hỗ tương của chúng tới cho phép một giải thích đúng trong mỗi trường hợp đặc thù. Cộng vào tính mập mờ lưỡng nghĩa của các biểu tượng còn có đặc tính của giấc rộng cho phép những siêu giải thích (hyperine interpretations), biểu thị những cơ cấu tư tưởng và những đòi khát vọng, khác nhau trong nội dung và thường rất xa nhau trong bản chất.*

Và ông viết tiếp... *điều quan trọng là phải xem xét những xác tín triết lý, tôn giáo hay đạo đức của ý thức.*

- Còn Carl Gustav Jung đã thử xếp hạng việc thành lập những biểu tượng.

(a) Sự so sánh được thực hiện qua phép loại suy (analogie).

Thí dụ: mặt trời làm phong nhiêu; như vậy nó được so sánh với tình yêu mà “độ nóng” làm phong nhiêu về phương diện cảm tình. Mặt trời chiếu dọi, tỏa sáng như Thượng đế, như Đức Chúa Cha. Mặt trời cao trong bầu trời, tạo nên biểu tượng về sự thăng tiến: người ta đi lên phía ánh sáng. Ánh sáng có thể được liên kết với vinh quang: người ta đi lên phía ánh sáng và vinh quang, chứ ai lại đi xuống đó!

Một thí dụ khác: mặt trăng thì nhợt nhạt và huyền bí; trăng thuộc về đêm. Trăng đã trở nên một biểu tượng của nữ tính, sự dịu dàng, huyền nhiệm, tình yêu e ấp, người mẹ vv...

Thêm một thí dụ nữa: nước có tính vô biệt (indifférenciée), nước lưu hoạt, uyển chuyển. Nước tiếp đón niềm nở, nước lôi cuốn và nước cũng dìm chết người. Nước trở thành một trong những biểu tượng của nữ tính.

b) Những biểu tượng đến từ những cảnh giác mãnh liệt nhất và phổ biến nhất.

Những cảnh tượng thiên nhiên hùng tráng đứng ở hàng đầu: mưa gió, giông bão, ngày, đêm, mặt trời mọc, mặt trời lặn nơi chân trời, sự sống, cái chết, thần linh...

Mặt trời, vào mỗi buổi ban mai, vươn lên từ chân trời, trở nên biểu tượng của sự tái sinh sau cái chết. Ánh quang huy rực rỡ, sức nóng, tính bất khả chiến bại của nó phóng chiếu vào biểu tượng hùng vĩ về những vị anh hùng mặt trời mà ta gặp lại trong những truyền thuyết lớn hay trong các tác phẩm điện ảnh. Và chủ đề người anh hùng bất khả chiến bại cũng phản chiếu nơi các nhà vô địch thể thao.

Đêm đến mang theo những giấc mộng. Và mỗi người thấy một giấc mộng khác nhau. Hai anh em sinh đôi, hai chị em sinh đôi ngủ chung một giường nhưng vẫn “đồng sàng dị mộng”. Tuy thế, vẫn có những hình tượng đồng nhất xuất hiện trong giấc mộng của mọi người: nơi người dốt nát và cả nơi người học thức, nơi người trẻ và nơi người già, nơi đàn ông và nơi đàn bà, nơi người đa cảm và nơi người duy lý, nơi trẻ thơ và người cổ sơ.

Đó là những biểu tượng lớn, không lệ thuộc vào sắc tộc, tôn giáo, đức lý, phong tục tập quán... Những biểu tượng đó đã đi qua hàng bao thế kỷ, đã làm nở hoa vô số huyền thoại và truyền thuyết, đã tiếp dưỡng chất cho khát vọng về thiên đàng và nỗi kinh hoàng về địa ngục của mọi dân tộc.

Từ đó phát sinh những giấc mộng lớn, cắm rễ sâu vào những nguyên mẫu (archetypes).

NGUYÊN MẪU LÀ GÌ?

Nếu định nghĩa một biểu tượng không dễ, thì giải thích một nguyên mẫu là gì lại gần như bất khả! Thực tế, có những nguyên mẫu bởi vì chúng tạo ra hiệu quả là những biểu tượng. Nhưng những nguyên mẫu đó lại “bất khả lý hội” như là những thực thể hình thức, có thể sờ mó được. Nói như thế nghĩa là gì?

Một nguyên mẫu thuộc về một cảm giác thuần túy, một tiềm năng thuần túy (pure potentialité). Đó là một thứ tồn khoản, tâm linh (dépôt psychique). Nếu ta muốn biểu thị một nguyên mẫu, thì một biểu tượng lại

xuất hiện. Biểu tượng có thể gần gũi với nguyên mẫu ít nhiều nhưng vẫn là một biểu tượng.

Ta có thể tạm so sánh như thế này: nguyên mẫu là năng lượng vị biệt (indifférenciée), trong khi biểu tượng là sự hiển tượng (visualisation) của năng lượng đó. Hoặc là thế này: nguyên mẫu là các quang tử tiềm thể (photons virtuels) gắn liền với các electrons; biểu tượng là ánh sáng được tạo ra bởi những quang tử đã trở nên năng động sau sự kích thích của các electrons.

Hãy tưởng tượng một họa sĩ muốn biểu thị một nguyên mẫu. Điều đó là bất khả: ông ta chỉ có thể biểu thị một biểu tượng. Nhưng vẫn có những biểu tượng rất gần với những nguyên mẫu, có thể nói là dính liền với chúng. Đó là những biểu tượng lớn tạo nên những phản ứng giống nhau nơi mọi người, từ đầu này tới đầu kia quả đất.

Như vậy, người ta nắm bắt được sức mạnh của một biểu tượng lớn gắn với một nguyên mẫu, khi nó xuất hiện trong giấc mộng với những dư âm cảm xúc và hàm chứa năng lượng của nó. Đến độ, đôi khi cuộc đời có thể hoàn toàn thay đổi từ đó, như thể là được nâng đỡ bởi một vòm cung giáo đường. Chúng ta sẽ thấy điều đó trong những trang tiếp theo.

6. NHỮNG GIÁC MỘNG LỚN

Xử tế nhược đại mộng...

Lý Bạch

Trong một số giấc mộng, những biểu tượng cá nhân biến mất. Điều này có vẻ như mâu thuẫn với những được nói trước đây, thực vậy, mọi biểu tượng đều mang tính cá nhân, trong khung cảnh của một nhân cách xác định.

Nhưng những giấc mộng lớn làm xuất hiện những biểu tượng trực tiếp phát sinh từ những cảm giác sâu xa thuộc về toàn thể nhân loại. Những giấc mộng này mãnh liệt và không thể nào quên. Chúng có thể được nạp một năng lượng rất lớn và xô dạt người nằm mộng về một tâm cảnh rất tích cực hoặc rất tiêu cực.

BẰNG CÁCH NÀO TA NHẬN RA MỘT GIÁC MỘNG LỚN?

Trước tiên, bởi sự thâm trầm của tâm cảnh thoát ra từ giấc mộng đó. Đây là loại giấc mộng mà người ta cảm thấy bắt buộc phải kể lại cho một ai đó nghe, ngay cả người nghe với thái độ hững hờ. Đó là giấc mộng mà người ta cần trút bầu tâm sự, dầu có thể không tu được một kiến giải nào.

- Những biểu tượng hiện ra ở đó hầu như luôn luôn quan đến những cảm thức rất trọng yếu của nhân loại: đời sống và cái chết, hạnh phúc và đau khổ, tình yêu vô lượng, sự hợp nhất hay sự phân tán tự ngã, những hoài bão lớn lao từ thuở hoa niên vv...

Chúng gợi ra, trong những hình tượng hùng vĩ, thiên nhiên với sức mạnh và những nguy cơ của nó, sự dung hợp giữa người với vạn vật. Thường thường, trong đó toát ra một thi tính mạnh mẽ, âm nhạc vang lên, những cảnh tượng gây xúc động được bày ra trước đôi mắt bị chói lòa của người nằm mộng. Đó là những giấc mộng về ánh sáng hay bóng tối, về mặt trời hay mặt trăng, về những làn nước mênh mông vv... Cũng có những chiều hướng được mở ra: những hành trình đi lên vô hạn hay đi xuống thăm thẳm. Người ta thấy những màu sắc gợi cảm mãnh liệt hay những con số, những hình thể kỳ hà mà chúng ta sẽ tìm hiểu ý nghĩa tượng trưng.

- Những huyền thoại lớn hiện ra: những ông vua, những bà hoàng hậu, những mục phù thủy, những người đàn bà muôn thuở và thuộc về truyền thuyết vẫn luôn ám ảnh tâm hồn con người. Hoặc là những gã khổng lồ, những nàng công chúa, những mê cung; những giao lộ chằng chịt, những hành lang hun hút, những hang động thâm u, những nàng tiên mê hoặc...

Đó cũng là lửa, gió, giông tố, cánh đồng, thung lũng, non cao... Trong những giấc mộng lớn đó, người ta bay lượn như có phép màu, người ta là chúa tể của cả thế giới, và khắp cả mọi tầng trời. Những kích thích mới của tâm hồn xuất hiện, những kích thích chưa hề được biết đến trong đời sống thường ngày. Tuy thế, chúng lại nằm ngay trong căn đề của hồn ta; nếu không, làm sao ta lại có thể nằm mơ thấy chúng?

Đó còn là những khuôn mặt trắng hoa và vẫn thường được tâm hồn nhân loại khát khao: hình tượng người bố, người mẹ, người chị, người anh.

Và tôi đề nghị với các bạn cùng xem lại giấc mộng đã được nêu ra ở đầu quyển sách này. Chúng ta ghi ra lại ở đây cho tiện đọc và sau đó cùng thử tìm hiểu ý nghĩa giấc mộng đó:

Tôi thấy mình đứng trên một mũi đất cao, phóng tầm mắt nhìn vào một thung lũng xanh tươi chập chờn như sóng lượn, đẹp mê hồn. Những hình thể sóng lượn như một lúc giao hưởng biển ảo, tạo nên Thung Lũng Địa Đàng. Tôi thấy cơ man nào là những thân cây với cành trĩu quả vàng rực hay hồng tươi nhìn đến ngon mắt và những cành bên trên vẫn còn tiếp tục nở đầy hoa. Bao nhiêu là cây hoa đào, bao nhiêu là bụi hoa hồng. Thung lũng đầy cỏ tươi xanh mơn mớn, hàng đàn bò nhả nha gặm cỏ yên lành, trái dài đến mút mắt. Đây đó những nhóm nam thanh nữ tú quây quần khiêu vũ với nhịp khoan thai, họ khiêu vũ theo một điệu nhạc ba thì, một thứ valse chậm, ở bên ngoài thời gian. Thật huyền hoặc... Tôi cảm nhận âm nhạc với khiếu thẩm âm tinh tế; âm nhạc êm đềm bàng bạc khắp nơi, đó là phần đầu trong một bài “cantat” của Bach, bài: Wie schon Leuchtet der Morgenstern (Đẹp diệu kỳ ngời rạng ánh Sao Mai). Những người đó tươi cười nắm tay nhau và ra liệu cho tôi. Tôi cảm thấy lâng lâng hạnh phúc và tôi tin rằng tôi sẵn lòng đánh đổi cả phần đời còn lại của tôi cho một giờ hạnh phúc tuyệt vời đến như vậy.

Tiếp đó, từ cuối chân trời, đằng sau tôi, ba chiếc phi cơ phản lực bay đến, với hình dáng thuôn thả, xinh xắn. Rồi bỗng nhiên tôi thấy mình ngồi vào chiếc phi cơ ở giữa, hai chiếc kia hộ tống hai bên thành đội hình tam giác và bay đi thật chậm, lững lờ như mây trôi, êm đềm như cánh gió; tất cả cơ lực của chúng vẫn còn ở tiềm thế. Chúng bay êm như ru và chỉ ở độ cao cách mặt đất chừng mười mét. Tất cả cảnh vật bên dưới diễu hành khoan thai, dịu dàng trước mắt tôi: cỏ cây, hoa lá, con người, đàn bò... tất cả đều hiền lành, dễ thương chi lạ... âm nhạc vẫn tiếp tục văng vẳng. Sẽ không bao giờ tôi quên được giấc mơ diệu kỳ đã cho tôi năng lượng và niềm vui mà tôi chưa từng tưởng tượng ra...

Đây là một giấc mộng kỳ diệu, đem lại cho người nằm mộng năng lượng và sự hưng phấn: những hình ảnh của giấc mộng này trực tiếp chạm vào những cảm thức lớn lao của tâm hồn nhân loại.

Người ta nhìn thấy ở đó:

* ANIMA (tạm dịch: Hoạt lực nội tại): được tượng trưng bởi thung lũng bao la, xanh tươi hiền hòa là người nằm mộng ôm trọn bằng tia nhìn bao quát nhờ đứng trên một mũi đất cao. Người nằm mộng gần như đứng bên ngoài thời gian, anh đứng nhìn ngẩn, như một nhân chứng bất động. Và nếu chúng ta biết rằng chỉ có sự thực hiện và sự hòa hợp của Anima mới cho phép con người phổ hiện tự thân, thì chúng ta hẳn đã cảm thấy được tầm quan trọng của giấc mộng này.

* ÂM NHẠC: Khúc “cantat” đó của Bach (bản cantat số 1) là một khúc nhạc valse chậm, rất êm ái, du dương mà những người nơi thung lũng trong mơ nhảy theo. Ngoại cảnh và tâm cảnh như cùng đứng ngoài thời gian. Và nếu ta biết rằng tựa đề của bản cantat này có nghĩa “Đẹp diệu kỳ ngời rạng ánh Sao Mai”, thì chúng ta càng cảm nhận rõ hơn vẻ đẹp của giấc mơ này. Vì đó là một buổi bình minh trong tâm hồn của người nằm mộng.

* CÂY CỎ, HOA QUẢ, ĐÀN BÒ: đó là chủ đề lớn về sự phong nhiêu (của thiên nhiên và của tâm hồn). Đó là những cây trữu quả, biểu tượng của Đất Mẹ. Một thảm cỏ xanh mướt trải trên mặt đất nơi thung lũng. Những đàn bò trắng gặm cỏ, trái dài đến nút mắt. Con bò là một biểu tượng lớn trong những nền văn minh nông nghiệp, cũng là biểu tượng người mẹ vì nó cho ta sữa, nhắc ta nhớ lại thời thơ ấu ôm bầu vú mẹ. Con bò cũng biểu thị Đất Mẹ và sự dịu dàng, kiên nhẫn. Con bò cái thực sự là một biểu tượng phổ quát và ta biết ở Ấn Độ bò được tôn sùng đến thế nào.

* NHỮNG CHIẾC MÁY BAY PHẢN LỰC: Chúng tàng chứa một sức mạnh lớn lao nhưng vẫn còn trong tiềm thế; sức mạnh đó còn dễ dự bị, bởi vì những chiếc máy bay đó bay chậm rãi, là trên mặt đất, êm ru. Hơn nữa, ba chiếc máy bay di chuyển thành đội hình tam giác, một hình thể kỷ hà quan trọng. Và người ta mộng bay lơ lửng, vừa làm chứng nhân của ngoại cảnh vừa là chứng nhận của nội tâm.

* NHỮNG NGƯỜI NHẢY MÚA: nắm tay nhau, họ nhảy thật chậm. Đó là một loại *khiêu vũ nghi lễ*, gần như thiêng liêng. Thực tế đó là một cuộc cuồng hoan theo nghĩa cao trọng của từ này. Cuộc khiêu vũ đó biểu thị sự tham thông với Đất và sự phong nhiêu của đất. Nó thiết lập tương quan giữa Đất Mẹ và Hoạt tính nội lực của người nằm mộng. Nó biểu thị một giai đoạn tâm linh quan trọng. Đó cũng là một biểu tượng tái hội nhập (reintegration) và thống nhất (mọi người nắm tay nhau). Cuộc khiêu vũ này là một động tác có ý nghĩa. Hãy nghĩ đến những điệu múa tôn giáo ở Ấn độ,

ở Bali: từng cử chỉ nhỏ nhất đều mặc khải một ý nghĩa thiêng liêng, ý nghĩa tham thông tôn giáo, mà các điệu múa của Tây phương chỉ là những bản sao mờ nhạt vì không còn dựa trên tính tôn giáo đã đánh mất từ lâu.

Nói tóm lại, giấc mộng này dẫn dắt người nằm mộng. về với bản thể tinh yếu của chính mình và sự tham thông vào mọi sự vật nhờ vào hoạt lực nội tại (Anima) thật hòa hợp.

Một giấc mộng về mê cung

Một nhà báo nữ, 35 tuổi

- Tôi nằm mơ thấy mình ở trong một mê cung rộng lớn. Cảm giác hùng vĩ, giữa ban ngày. Tôi bước về phía lối ra. Trước mặt tôi, một cánh cửa khép kín. Tôi mở cánh cửa ra. Từ bên ngoài, một làn ánh sáng vàng cam, thẳng băng, chiếu dội vào người tôi, đẩy ngược tôi trở vào mê cung. Tôi cố gắng hết sức để ra khỏi nơi đó, nhưng tia sáng cứ đẩy ngược tôi lại. Tôi không lo ngại gì mà chỉ tự hỏi: “Điều gì đang xảy ra đây? Tia sáng này muốn gì?”...

Người này là ai? Một người đàn bà năng nổ với hoạt động xã hội, rất hướng ngoại, độc thân, sống tùy hứng không tổ ấm nghĩa là không có một trung tâm. Rõ ràng là cuộc sống ngoại hướng thái quá đó cho phép cô ta trốn chạy điều gì đó: có lẽ là chính cô ta.

Giấc mộng này nói lên điều gì? Hiển nhiên, những yếu tố chính, đó là: mê cung; ra khỏi mê cung; tia sáng đẩy ngược trở lại. Chúng ta hãy xem xét những yếu tố đó.

* MÊ CUNG. Làm ta nghĩ đến những thành ngữ như: lạc vào trong mê cung; tìm lối thoát ra khỏi mê cung. Từ này cũng gợi ra những khó khăn trong việc định hướng, những cuộc hành trình đưa đến ngõ cụt vv... Hiển nhiên là, đối với nhân vật này, nó có ý chỉ mê cung của chính đời mình.

Mê cung tương tự như một giao lộ của rất nhiều con đường đi theo chiều hướng khác nhau, khiến ta lưỡng lự không biết nên chọn hướng nào. Vấn đề là cần có một “chìa khóa giải mã” cho phép ta thoát ra khỏi mê cung, giống như dũng sĩ Thésée trong lâu đài Minos ở đảo Crete, nơi đó

giám giữ con quái vật Minotaure. Chúng ta biết rằng nhờ sợi chỉ hồng dẫn lối của nàng Ariane mà chàng Thésée mới tìm được lối về.

Nhưng nhất là mê cung còn tượng trưng cho cuộc tìm kiếm một trung tâm. Lúc đó, chức năng của mê cung: cầm chân người du khách trong cuộc tìm kiếm trung tâm nội tại của Bản Ngã thâm sâu của mình. Đó là một cuộc tìm kiếm tâm linh, một cuộc hành trình quay về nội tâm (Weg nach Innen) như văn hào Hierman Hesse đã diễn tả một cách thâm trầm qua tác phẩm Câu chuyện của dòng sông (Sidharta, Phùng Khánh và Phùng Thăng dịch, An Tiêm xuất bản, 1966).

Một cách tượng trưng, mê cung là một hành trình khai tâm (un voyage initiatique). Những người chưa được khải ngộ không thể tìm thấy trung tâm. Phải chạm trán những thử thách trước khi có thể đạt đến cái trung tâm mật nhiệm đó. Mê cung, theo đồ hình đồng tâm, là một biểu tượng huyền ảo (un symbole magique). Nó có nghĩa: tập trung vào tự thân, loại trừ những chướng ngại nội tâm, đừng để bị lừa bởi những con đường ảo hoặc chỉ dẫn dắt đến những lối cùng ngõ cụt, đừng để cho hình danh sắc tướng đánh lừa. Như lời kệ của sự Thần Trí:

*Thân thị bồ đề thọ
Tâm như minh cảnh đài
Thời thời thường phát thức
Mạc sử nhạ trần ai
(Thân như cây bồ đề,
Tâm như đài gương sáng,
Năng phải lau mọi lúc,
Chớ để nhuộm bụi trần).*

Cho đến lúc “tọa vong”, đạt đến cảnh giới cao hơn như sư Huệ Năng chứng ngộ:

*Bồ đề bốn vô thọ
Minh cảnh diệt phi đài
Bản lai cô nhất vật
Hà xứ nhạ trần ai?
(Cây bồ đề đâu có,
Gương sáng cũng chưa từng
Trước nay đâu có vật,*

Chỗ nào nhuộm bụi trần?)

Biểu tượng của chuyển hóa tâm linh, mê cung và với biểu tượng Mạn đà la (Mandala - sẽ bàn đến nơi những trang kế tiếp).

* TIA SÁNG MÀU ĐỎ CAM: Làm ta nghĩ đến tia laser. Đối với công chúng tia laser có nghĩa là sức mạnh, là ánh sáng tập trung. Đó là tia sáng cắt gọn, đâm thủng, xuyên thấu, hủy diệt (tia sáng tử thần).

Đây là một giấc mộng thật đẹp. Thông điệp của nó khá đơn giản: cô nhà báo này phải ngưng lại những cuộc trốn chạy về phía trước, cô phải chấm dứt việc liên tục thoát ra khỏi mê cung nội tâm của mình. Chính ở trung tâm của Bản Ngã mà cô sẽ tìm thấy giải pháp cho những khó khăn của mình. Cô phải tìm lại phần hướng nội nơi mình, phần mà từ trước đến giờ cô vẫn không ngừng chạy trốn. Cô cần gấp rút thực hiện cuộc xoay vòng đó: sức mạnh của tia sáng đẩy ngược cô trở lại chứng tỏ điều đó. Đồng thời tia sáng này cũng cảnh báo về nguy cơ đang đe dọa cô: xã hội có thể sẽ “đội ngược” cô nếu cô tiếp tục trò chơi mang mặt nạ những nhân cách hiệu chiến giả tạo. Khi nghĩ đến tia laser đó, cô thổ lộ:

- Tôi đã hóa thân thành một bản sao của đôi một tia sáng loại này hiển nhiên mang biểu tượng dương mạnh mẽ! Và có biết bao người đàn ông đã “đội ngược” tôi khi họ nói thẳng với tôi, hoặc ngụ ý bóng gió cho tôi hiểu là: “Hãy trở thành đàn bà, cô cần có khả năng tạo được một tổ ấm (= một trung tâm) và lúc đó anh sẽ yêu em”.

Một giấc mộng về Mạn đà la

Một nhà văn 50 tuổi nằm mộng thấy:

- Tôi ngồi trong một công viên lớn. Gần tôi có một công viên khác, đúng hơn là một khu vườn nhỏ, thật là tròn và được vạch ranh giới bởi những đóa hoa nằm là sát mặt đất. Từ khu vườn đó, những con đường được nở ra theo mọi hướng, như thể khu vườn là tâm của một bánh xe. Bốn đứa trẻ, hai bé trai và hai bé gái uống nước nơi một dòng suối. Tôi muốn ca hát, và tôi ngạc nhiên thấy mình cứ huýt gió khe khẽ hay thích chi ngân nga suốt cả buổi sáng hôm sau.

Một Mạn đà la là cái gì?

Mạn đà la là một đồ hình gồm bởi một tâm ở giữa và chung quanh được vẽ hoặc là một vòng chu vi, hoặc một hình vuông, hoặc là những hình thể kỳ hà đa phức hơn. Trong một số giấc mộng, một thành phố có thể tượng trưng cho một Mạn đà la: chẳng hạn một thành phố có những tường thành vây quanh. Ở Paris, quảng trường Ngôi Sao là một đồ hình Mạn đà la thực sự: các đường phố tỏa ra như những nan hoa từ một trục ở trung tâm. Một hình vuông là một Mạn đà la: bốn cạnh vuông bằng nhau, cách đều một tâm. Trong một số giấc mộng, một bánh xe tượng trưng cho Mạn đà la (trục và nan hoa, miền xe là vòng chu vi, như được gọi ra trong giấc mộng nói trên).

Trong một số tôn giáo Đông phương, đồ hình Mạn đà la biểu thị hình ảnh của thế giới (với tâm và chu vi). Đồ hình Âm Dương Bát Quái trong Kinh Dịch của Trung Hoa là một thí dụ. Vòng luân hồi sinh tử theo đạo Phật là một thí dụ khác. Những bức thảm Ba Tư, Tây Tạng thường là những đồ hình Mạn đà la ít nhiều mang tính thần bí, chúng tạo ra giá đỡ cho những trầm tư mặc niệm và được coi là có tác dụng dẫn dắt đến giác ngộ cho những ai chiêm ngưỡng chúng với kiến niệm. Từ lâu, người ta đã nhận biết tác dụng lôi cuốn của đồ hình Mạn đà la và ứng dụng vào những biểu tượng văn hóa, thể thao, chính trị và cả quảng cáo thương mại. Nếu để ý kỹ, bạn sẽ khám phá ra chúng ở rất nhiều nơi.

Những giấc mộng lớn về Mạn đà la cũng khá hiếm; thường chúng hay xuất hiện vào những thời điểm xảy ra các cuộc chuyển hóa nội tâm sâu sắc. Những giấc mộng này thường là điểm kết thúc của một quá trình chín muồi từ từ của tâm hồn, một quá trình lũy tiến trong sự điều hòa tâm lý, hướng đến minh trí vô cụ, vô ưu.

Đó là trường hợp của nhà văn kể trên. Thật hữu ích khi phân tích giấc mộng này, trong đó Mạn đà la được biểu thị bởi khu vườn hình tròn mà chu vi chỉ được vạch ra một cách mờ nhạt và trong đó nhiều con đường tỏa ra theo mọi hướng. Chúng ta còn thấy số 4 (hai bé trai, hai bé gái; xin xem phần ý nghĩa biểu tượng của các con số). Dòng suối, dấu hiệu của tuổi thanh xuân, tượng trưng hoạt lực nội tâm của người đàn ông này (xem chương 7). Hai cực âm dương hòa hợp: lạc thú nẩy mầm cho hạnh phúc nở hoa...

NHỮNG GIÁC MỘNG LỚN VÀ TUỔI TÁC

Những giấc mộng lớn có thể xảy ra ở mọi lứa tuổi. Trẻ con thường gặp những giấc mộng lớn, đó không phải là dấu hiệu của sự chuyển hóa tâm linh sớm nhưng cho thấy tuổi thơ còn gần gũi với những biểu tượng lớn đến như thế nào. Điều đó cũng dễ hiểu thôi: một đứa trẻ chưa “cắt cánh” bay ra khỏi vùng vô thức sâu thẳm.

Nhiều giấc mộng lớn cũng thường xảy ra vào cuối thời kỳ thiếu niên – Khoảng thời gian mà người ta thấy mình đứng ở ngã tư đường và bắt buộc phải lựa chọn, vô phương khả đảo.

Nhưng nếu có giấc mộng lớn nào đó có thể dẫn dắt một thiếu niên về con đường quang đặng thì ngược lại, một giấc mộng khác, đôi khi lại lôi kéo cậu ta vào những dự phóng đáng ngại.

Như thế, những giấc mộng lớn hình như xuất hiện vào một vài thời kỳ quyết định nào đó của đời sống (tuổi niên thiếu, tuổi già, biến đổi tâm trạng, ngã rẽ nghề nghiệp vv...) Cũng như vào những thời kỳ khủng hoảng tâm lý thường là vô thức, nhưng đòi hỏi phải được giải quyết, nếu không, nhân cách sẽ bị “xuống cấp”, bị phân tán. Lúc đó, giấc mộng lớn sẽ giải phóng bớt một lượng căng thẳng có thể đầu độc đời sống nội tâm.

NHỮNG HÌNH ẢNH LỚN CỦA HAI BIỂU TƯỢNG QUAN TRỌNG

Như đã nói, mỗi biểu tượng phát ra một tập hợp những hình ảnh mộng mị. Tôi nghĩ là cũng khá thú vị khi ta xem lại những hình ảnh của các biểu tượng xuất hiện thường xuyên nhất trong trong các giấc mộng lớn. Ở đây cần nhắc lại rằng một biểu tượng chỉ có rất ít giá trị tự tại, và rằng, trong một giấc mộng, luôn luôn ta cần xét đến toàn bộ nhân cách nếu ta muốn tiến đến một kiến giải nghiêm túc và hữu ích. Hơn nữa, mọi biểu tượng lớn đều có thể có một khía cạnh tích cực và một khía cạnh tiêu cực. Và ở đây cũng thế, cái tích cực và cái tiêu cực tùy thuộc vào đời sống nội tâm của người nằm mộng, vào thời điểm đó.

Một trong những biểu tượng lớn nhất có lẽ là biểu tượng về Người Mẹ, nên cũng là điều bình thường thôi khi rất nhiều hình ảnh mộng mị phát

xuất từ đó. Trước hết chúng ta hãy nhìn vào khía cạnh tích cực của biểu tượng đó.

Những hình ảnh tích cực của biểu tượng Người Mẹ gồm:

1) *Tất cả những gì mở vòng tay âu yếm đón nhận, bảo bọc, sưởi ấm, vỗ về, trấn an... chẳng hạn như:* CĂN NHÀ, QUÁN TRỢ, KHU VƯỜN RÀO KÍN, HANG ĐỘNG, LÀNG CŨ, CÁI TỬ, KHO THÓC vv...

2) *Tất cả những gì cho bú sữa, cho ăn uống, đem lại đời sống, hứa hẹn niềm tin và hy vọng:* ĐẤT ĐAI, TRANG TRẠI, DÒNG SUỐI, QUẢ TRÚNG, VƯỜN CÂY ĂN TRÁI, BÒ CÁI, DÒNG SÔNG, BIỂN vv...

3) *Tất cả những gì trải dài, nằm ngang (ngược với dương tính thường “dựng đứng”...) Chẳng hạn:* AO HỒ, ĐỒNG BẰNG, TUYẾT, CON ĐƯỜNG, CHÂN TRỜI...

4) *Tất cả những gì “huyền bí” giống như đàn bà có vẻ là thế... Chẳng hạn:* ĐÊM TỐI, VÊ YÊN ẮNG, NGỌN NÚI TUYẾT PHỦ, MẶT TRĂNG, BÓNG TỐI, KHU RỪNG, CON MÈO. ĐÀM LẦY, ĐƯỜNG HÀM BÍ MẬT...

5) *Tất cả những gì khép lại, chứa đựng, bao bọc (giống như bụng mẹ):* CON TÀU, CHIẾC VA LY, CĂN NHÀ, TÀU NGẦM, CÁI TỬ, CHIẾC THANG MÁY, BÌNH RƯỢU...

6) *Tất cả những gì được coi là chiếm giữ những bí mật của đời sống... CÔ GÁI DI GAN, BÀ PHÙ THỦY, NỮ TU.*

Những hình ảnh tiêu cực của biểu tượng Người Mẹ gồm:

1) *Tất cả những gì gọi lại quá khứ, những gì tượng trưng cho tuổi thơ, những gì đi xuống, quay về dĩ vãng, về vô thức, về bóng tối. Chẳng hạn:* TUỔI THƠ, NHỮNG CẦU THANG ĐI XUỐNG, HANG ĐỘNG, NHỮNG CÁNH HOA TÀN, NHỮNG KHU VƯỜN HOANG, ĐÁY BIỂN vv...

2) *Tất cả những gì gập lại trên chính mình:* GIÁC NGỦ, SỰ NỘI QUAN, ĐÊM TỐI, NỖI CÔ ĐƠN, SỰ BẤT ĐỘNG, KHU VƯỜN KÍN...

3) *Tất cả những gì ngăn trở sự lớn lên, tiến tới; những gì để giữ lại trong vòng tuổi thơ:* NHỮNG BỨC TƯỜNG, PHÁO ĐÀI, NHÀ GIAM, CẢNH CỬA KHÉP KÍN, ĐÔ THỊ TỬA NHIỀU VÒI BẠCH TUỘC...

4) *Những gì nguyên rủa, đem lại điều xui xẻo:* BÀ ĐỒNG BÓNG, MỤ PHÙ THỦY, NHỮNG CON VẬT MA QUÁI (chim cú, con cóc, con rắn...).

5) *Những gì hăm dọa, ném vào trong cô đơn:* AO TÙ NƯỚC ĐỘNG, CHỜ ĐỢI YÊN LẶNG, ĐƯỜNG HÀM, THÀNH PHỐ HOANG VU, ĐÊM TỐI, MÊ CUNG, ĐƯỜNG VẮNG, SA MẠC.

6) *Những gì đòi hỏi người ta phải chứng tỏ có đôi bàn tay sạch trước khi được phép đi xa hơn hay được vượt qua biên giới:* HẢI QUAN, HIẾN BÌNH, QUAN TÒA.

7) *Những gì rình rập, chà đạp, nuốt sống, bóp nghẹt, cuốn hút vào hư vô:* BĂNG LỎ, ĐỘNG ĐẤT, CÁ SẤU, BẦY RẬP, CỜN CHÓNG MẶT, RỪNG RẬM, KEO DÍNH, CHẾT CHÌM, VỰC SẤU, CON TÀU ĐANG CHÌM, CẦU THANG XOẮN ỐC, CẢNH TƯỢNG TẬN THẾ, MÀNG NHỆN, LƯỚI CÁ, RƠI XUỐNG, ĐÁY BÊ, NƯỚC LỤT.

Trong những hình ảnh nói lên biểu tượng Người Mẹ, có những hình ảnh khi thì được cảm nhận như là mang tính tích cực, khi lại được cảm nhận như là mang tính tiêu cực. Xin nhắc lại một lần nữa là tất cả còn tùy thuộc vào trạng thái nội tâm của người nằm mộng.

Hãy ghi nhận thêm rằng những biểu tượng phong phú kể trên, gọi ra Người Mẹ, cũng đồng thời có thể biểu thị người đàn bà, tùy theo người nằm mộng. Có hiện tượng giao thoa giữa hình ảnh người mẹ và người vợ trong tâm linh cũng như trong các giấc mộng. Bây giờ tôi đề nghị các bạn xét đến những biểu tượng của một nhân vật quan trọng khác – tuy thứ yếu hơn trong đời sống thiếu niên: Người Cha. Cũng như với biểu tượng Người Mẹ, những hình ảnh về biểu tượng Người Cha có thể – tùy theo mỗi người – ứng dụng vào người chồng, người anh, hay đàn ông nói chung.

Những hình ảnh tích cực của biểu tượng Người Cha

Ý tưởng về Người Cha trùng hợp với ý tưởng về nam tính, về dương tính. Điều đó rất hiển nhiên. Nam tính lại dẫn xuất về biểu tượng dương

vật.

Như thế, chúng ta đã thấy, bằng loại suy (par analogie), tất cả một dãy những biểu tượng trong tất cả những gì dựng đứng, ngạo mạn, khiêu chiến, những gì *đâm thấu, xuyên thủng*, tất cả những gì hướng đến tương lai.

1) *Những gì gọi ra tương lai, sự sinh thành*: NGƯỜI HƯỚNG DẪN, THỦ TRƯỞNG, NHỮNG DỰ PHÓNG, MỤC ĐÍCH, DẪN DẮT, LÈO LÁI, NHỮNG BẬC THANG ĐI LÊN, LEO NÚI...

2) *Những gì gọi ra tính xã hội*: TỰ DIỄN TẢ, TÍNH SÁNG TẠO, THÀNH CÔNG, HÀNH ĐỘNG, TRANH ĐẤU, DANH DỰ, NGHĨA VỤ

Lưu ý rằng những hình ảnh này có vẻ trừu tượng nhưng chúng chỉ là cơ sở cho những hình ảnh mộng mị. Việc tự diễn tả, trong giấc mộng, có thể được biểu thị bằng một hoạt động sáng tạo nào đó: người nằm mộng thấy mình đang vẽ tranh, vạch đường, chỉ huy dàn nhạc vv...

Ý niệm nghĩa vụ hay tranh đấu có thể hóa thân thành một hành động xã hội đặc thù nào đó (chẳng hạn thấy đang hô hào quần chúng...)

Một người khác mơ thấy mình khởi động một máy hơi nước (dấu hiệu diễn tả tự thân, ngoại hướng và tương lai, vì cỗ máy truyền đi một chuyển động).

3) *Những gì gọi ra phiêu lưu*: DU HÀNH, THÁM HIỂM, KHẢO CỨU, PHÁT MINH, ĐẤU TRANH, QUÂN ĐỘI

4) *Những gì “sáng chói”, những gì gọi liên tưởng đến mặt trời, những gì lên cao (như mặt trời lên)*: ÁNH SÁNG, VINH QUANG, TÍNH ANH HÙNG, SẮM SÉT, VƯƠNG QUYỀN, NGỌN LỬA, ĐÁM CHÁY, THÀNH CÔNG.

5) *Những gì tiến tới, xuyên thủng, thẳng đứng*: MŨI TÊN, HÀNG CỘT, ĐỈNH NÚI, VŨ KHÍ, THÁP CAO, CỘT BUỒM, XE LỬA, CON ĐƯỜNG

6) *Những gì gọi ra luật lệ, lời cha dạy*: TIẾNG ĐỘNG, SẮM SÉT, BẢO TỒ, CÔNG LÝ, GIÓ, NHỮNG GIỌNG NÓI HOẶC ÂM THANH CHÁT CHÙA

7) Những gì gọi ra sự khai tâm, sự khích động, việc tập luyện: NGƯỜI HƯỚNG DẪN, THẦY GIÁO, ĐẠO SƯ, LINH MỤC, HÒA THƯỢNG, ĐỐC CÔNG

Chính nơi đây ta gặp biểu tượng Người Đẹp ngủ trong rừng. Biểu tượng đó có nghĩa là cô thiếu nữ, thường được đồng hóa với người mẹ, cần chấm dứt sự tham thông huyền bí để trở thành người đàn bà trọn vẹn, tự chủ. Một cách tượng trưng, cô “ngủ trong rừng” nghĩa là: “cô tê cóng trong sự bảo bọc an toàn của người mẹ. Và điều đó thường do cảm thức phạm tội; cô cảm thấy xao xuyến khi xa rời tình cảm với mẹ mình; điều đó được hiểu ngầm như là lìa bỏ mẹ mình.

Vai trò của người cha là vai trò người hiệp sĩ trong truyện thần kỳ. Ông phải đánh thức con gái mình dậy từ giấc ngủ say. Ông phải khích lệ cô tham gia vào đời sống xã hội, khai tâm cho cô đến việc ngoại hướng vào đời sống hoạt động. Ông phải triển khai “cực dương” nơi con gái mình. Nhưng sự thoát ly đó không phải không đau đớn; cô thiếu nữ luôn quay nhìn lại phía sau, lòng đầy lo sợ khi xa lìa vòng tay chở che của mẹ; hoặc đầy xao xuyến, bứt rứt với mặc cảm tội lỗi khi cắt đứt mối quan hệ thân thiết với mẹ mình.

Những hình ảnh tiêu cực về Người Cha

- Tất cả những gì có thể biểu lộ sự cung hình, sự hủy diệt, pháp luật khắc nghiệt, đàn áp: UY QUYỀN VÀ NHỮNG NGƯỜI ĐẠI DIỆN, NHỮNG QUI ĐỊNH HÀ KHẮC, VIÊN CHỨC QUAN THUẾ, QUÂN ĐỘI, HIẾN BINH, CAI NGỤC, LỬA CHÁY DỮ DỘI, NHỮNG TAI HỌA KHÓC LIỆT...

GIÁC MỘNG ANH HÙNG

Từ khởi thủy, tâm hồn nhân loại đã ấp ủ ước mơ về những bậc anh hùng với tài năng và sức mạnh phi thường, tạo nên những kỳ công vĩ nghiệp, cứu nhân độ thế. Hình tượng những người anh hùng này ta có thể bắt gặp trong đó mọi nền văn minh với vô vàn biến thể đi từ những đề tài tôn giáo lớn đến những anh hùng trên màn bạc, đến những nhà vô địch thể thao và cả những người anh hùng... tội phạm!

Một câu chuyện lặp đi lặp lại mãi...

Chủ đề “người anh hùng”, thực tế luôn luôn được đúc khuôn trên cùng một kịch bản (hay đề cương, scenario). Chủ đề này phát sinh từ đâu? Vấn nạn cơ bản của con người là nghi án về tử vong: sau khi chết đi ta sẽ về đâu? Nỗi thắc mắc siêu hình “*bất tri hà xứ lai hề, hà sở chung*”⁸ muôn đời vẫn chưa hề có đáp án thỏa đáng.

Dẫu biết mình phải mang thân phận tử vong, điều ấy chẳng hề dập tắt đi ngọn lửa khát vọng vĩnh cửu trong lòng người (cuộc sống vĩnh hằng, để lại dấu vết của mình bằng tác phẩm hay bằng cái “xê ri” vô tận những con, cháu, chắt, chít, chụt, chịt..., làm sao cho “bách thể lưu phương”...) Như thế, con người hướng về cái gì tượng trưng cho khát vọng vĩnh cửu của mình.

Cũng thế, mọi cá nhân – cảm thấy mình tay không, yếu đuối - đều mong ước có được sức mạnh phi thường, trừ phi người đó lại kêu cầu sự bảo hộ của những năng lực vô hình, siêu nhiên.

Đây là cơ sở của chủ đề anh hùng. Chủ đề đó xuất hiện và diễn tiến như thế nào?

1) Thông thường, người ta không biết người anh hùng đến từ đâu? Dường như từ trong mù sương của truyền kỳ và tưởng tượng. Sự ra đời của người đầy màu sắc huyền hoặc, ly kỳ. Một hòn đá trên đỉnh Hoa Quả Sơn hấp thu nguyên khí của đất trời từ mấy ngàn năm đã sinh ra Tôn Ngộ Không: thần Jupiter hóa thân thành con ngựa có cánh bắt cóc nàng Europa bay về núi Olympe cùng giao hoan và sinh ra chàng Hercule đại dũng sĩ. Và cũng thế, khi người anh hùng rời bỏ cõi nhân gian, đi về phương trời nào, thì ai biết được. Phù Đổng Thiên Vương sau khi phá tan giặc Ân cưỡi ngựa lên núi bay đi đâu mất tiêu! Chàng Hậu Nghệ bắn rơi chín mặt trời, sau đó cũng biệt mù tung tích! Cho thế nhân đời đời ngưỡng vọng nhưng tiếc thay, chẳng còn được di ảnh để đặt lên bàn thờ! Nên con cháu bây giờ chẳng biết được mặt mũi các cụ ra sao? Nhưng thế mà lại hóa hay. Cái chủ đề về vĩnh cửu đòi hỏi phải thế: Người anh hùng là phải sánh ngang cùng trời đất, vô thủy vô chung! Người anh hùng, như vậy đi vào trong tồn tại miên viễn, không còn nằm trong thời tính hữu hạn cõi trần gian.

2) Người anh hùng luôn cô đơn. Người đứng trên cao hơn hết thấy nhân loại. Sức mạnh thể chất cũng như tinh thần của người gần như vô biên. Và người cũng là đáng thông minh tuyệt thế. Đây là một hợp thể của Tri thức và Sức mạnh ở mức hoàn hảo nhất.

3) Người anh hùng cũng thường bị phản trắc mà phải “âm hận đa”. Bình thường thôi. Người anh hùng đâu thể thất bại hoặc chết đi bởi người có sức mạnh thân xác và tinh thần phi thường, nếu không bị phản bội bởi con người hay trò chơi khăm của số mệnh. Nhạc Phi đang đánh thắng giặc Kim, chiếm lại một lúc sáu thành, nếu không bị tên Tần Cối mượn chiếu vua mà bức tử thì làm sao lại phải chết? Samson nếu không bị nàng Dalila đánh lừa, cạo đầu trọc lóc không còn sợi tóc, thì đâu phải nuốt hận trước quân thù?

4) Người anh hùng không biến mất hoàn toàn. Người bất khả chiến bại. Người có thể phục sinh. Người có thể lưu lại những dấu ấn không phai mờ trong trí nhớ của loài người.

5) Người anh hùng chết trẻ. Chết thực sự hay chết cách tượng trưng (những nhà vô địch thể thao thường rút lui sau khi đạt những danh hiệu vinh quang tột đỉnh và biết chắc rằng “ai chiến thắng mà không hề chiến bại”. Rút lui sớm để tránh bị “quê độ” khi bị lớp hậu sinh cho rớt đài. Không đấy!). Chết sớm được tiếc thương, chết già mấy ai khóc!

*Mỹ nhân tự cổ như danh tướng
Bất hứa nhân gian kiến bạch đầu...*

Giấc mộng của Jean Jacques (18 tuổi)

- Tôi cười chiếc ô tô Harley - Davidson và biểu diễn những pha lả lướt ngoạn mục trước đám đông đang lặng người thán phục. Tôi cười xe vọt lên thật cao, phóng vút xuống, quay vòng 180 độ, đứng thẳng trên yên xe, hai tay vẫy chào đám đông hai bên. Nhiều bạn trẻ khác cũng cười xe mô tô theo tôi. Đám đông dẫn ra. Tôi nghĩ chúng tôi định tấn công nhà băng và tội bổng thức giấc.

Trong giấc mộng đó, chúng ta nhận thấy:

1) Chiếc xe mô tô, một công cụ cá nhân phục vụ tự do. Người nằm mộng biểu diễn là lướt: đó là một kỳ tài về mô tô và sự kỳ tài trong bất cứ lãnh vực nào cũng dự phần vào chủ đề người anh hùng. Tuy nhiên cũng nên lưu ý là một vài loại kỳ tài (như cưỡi xe mô tô, biểu diễn nhảy dù vv...) có thể ấn dấu một khuynh hướng “tự tử”, với hy vọng thâm kín về một tai nạn chết người, nhưng là một cái chết “ngoạn mục”, gây ấn tượng với đông đảo người chứng kiến.

2) Chiếc mô tô thuộc loại phân khối lớn, có công suất cực mạnh (một chiếc Harley Davidson). Nó có thể biểu thị một sức mạnh nội tâm, hoặc một nhu cầu sức mạnh để bù trừ cho những mặc cảm tự ti và bất lực.

3) “Người hùng” thu hút những kẻ hâm mộ: những bạn trẻ khác đến xin đi theo người nằm mộng (mới 18 tuổi thôi mà được tôn làm “đại ca” hay “sư phụ”, oách chưa!)

4) Chủ đề về tội phạm xuất hiện (dự tính tấn công nhà băng). Ý đồ phạm tội có thể dự phần vào người anh hùng khi nó tạo ra cảm tưởng mình “lớn” hơn, “mạnh” hơn, “chì” hơn kẻ khác. Những băng thiếu niên cũng dự phần vào chủ đề này: chúng cô lập đối với xã hội, chúng có những bí mật chung vv....

Có tính bù trừ hay không, giấc mộng này cũng biểu lộ một sự chuyển hóa nội tâm nơi cậu thiếu niên này. Điều này dẫn dắt chúng ta đến những giấc mộng về sự chuyển hóa.

NHỮNG GIÁC MỘNG CHUYỂN HÓA NỘI TÂM

Mọi đời người đều là một hệ thống di động và thường xuyên chịu những thay đổi ít nhiều quan trọng. Có những giai đoạn cốt yếu đối với đời sống nội tâm - nghĩa là đối với chính đời sống con người - được đánh dấu bằng những giấc mộng với những chủ đề chính sau đây:

Cuộc vượt qua

Mọi giấc mộng vượt qua đều đánh dấu một sự đổi thay tình trạng, thường là tích cực. Giấc mộng này đôi khi được tiếp theo một cuộc “hồi sinh” nội tâm thực sự, cùng lúc xuất hiện tính năng động, sự hưng phấn,

niềm vui sống... Những giấc mộng vượt qua có thể mang nhiều hình thức, thí dụ:

- người ta vượt qua một khúc sông cạn
- người ta vượt qua một con sông lớn bằng cách bơi hay đi dò ngang; như vậy người ta vượt từ bờ này đến bờ kia
- người ta đi vào một đường hầm rồi thoát ra trong ánh sáng
- người ta băng qua khu rừng âm u để đi đến một khoảng rừng thưa
- người ta du hành bằng tàu ngầm. Đó là cuộc du hành của Jonas trong bụng cá voi. Một cách tượng trưng, đó là cuộc quay về trong lòng nhẹ để tìm những nguồn sinh lực mới. Một bến bờ khác hiện ra sau cuộc vượt qua tối tăm đó (bóng tối của vô thức)
- người ta du hành trong đêm tối, bằng xe lửa hay xe hơi. Người ta đến một nơi chốn khác, đánh dấu một điểm khởi hành mới.

Giấc mộng của một người đàn ông 40 tuổi

Chúng tôi được thuật lại giấc mộng, được ông ta kể lại khá dài, để rút ra từ đó ý nghĩa tượng trưng của cuộc vượt qua.

- Ông ta nằm mơ thấy mình đi tìm lại thành phố tuổi thơ của mình. Ông ta lạc lối, rồi đi ngược lại để tìm đường. Ông ta gặp một cô gái di gan chỉ hướng. Cuối cùng, ông ta đi đến và thấy thành phố đó phía trước. Lúc đó là ban đêm và ông ta còn bị ngăn cách với thành phố bởi một hồ nước lớn. Ông ta thức giấc vào đúng lúc ông ta đang tìm cách vượt qua hồ nước để đi đến “đất hứa” của mình.

Đây là một giấc mộng lớn. Chúng ta bắt gặp:

- ước muốn nối kết lại với những giá trị tuổi thơ (thành phố nơi ông sinh ra).
- những dò dẫm của đời sống nội tâm (người nằm mộng đi lạc).
- cô gái di gan: ở đây cô gái đó biểu thị cho Người Mẹ, người biết được những bí mật của con đường đời, người chỉ hướng tương lai.
- điểm đến của con đường trước “thành phố hứa” và trước sự phát triển toàn vẹn tự thân. Nhưng vẫn còn một chướng ngại: hồ nước. Phải hoàn tất cuộc vượt qua để đến bờ bên kia của Tự Ngã (Kinh Phật gọi là “đáo bỉ ngạn”). Vả chăng, vẫn còn là đêm tối (bóng tối trong tâm hồn của người nằm mộng). Nhưng người ta có thể chắc chắn về một điều: ông ta tìm cách hoàn tất cuộc vượt qua đó, nó sẽ là một cuộc hồi sinh đối với ông ta.

Chiếc cầu

Biểu tượng này khá đơn giản: một chiếc cầu nối liền đôi bờ, nhờ đó người ta có thể đi từ bờ này tới bờ kia.

Trong các giấc mộng, người ta bắc một nhịp cầu giữa hai trạng thái tâm hồn, giữa hai động thái đôi khi mâu thuẫn.

Vượt qua một chiếc cầu, trong một vài giấc mộng lớn, có nghĩa là thiết lập một liên minh, nối kết, hợp nhất với cái gì rộng lớn hơn tự thân. Vì vậy, luôn luôn cần khảo sát khung cảnh: Đây là những nơi chốn được nối lại với nhau bởi chiếc cầu? Chiếc cầu bắc vượt qua cái gì? Chiếc cầu hình dáng ra sao? Kích thước của nó cỡ nào, nó được xây dựng bằng vật liệu gì? Chiếc cầu ở trong trạng thái nào? (Kiên cố, vững chãi hay lung lay, rệu rã) vv...

Cánh Cửa

Biểu tượng này cũng khá đơn giản: một cánh cửa khép lại khiến người ta có ước muốn đẩy tung nó ra để coi xem có gì ở đằng sau cánh cửa đó, Cánh cửa khép lại có nghĩa một sự kích thích trí tò mò, phiêu lưu. khám phá sự thật, phát hiện điều bí mật...

Còn một cánh cửa mở biểu thị sự vượt qua từ nơi này đến nơi khác. Nếu nó hiện ra trong giấc mộng, thì có nghĩa là người ta đang biến đổi trạng thái nội tâm.

Cánh cửa cũng bảo vệ. Nó bảo đảm sự thân mật. Nó ngăn cản sự vượt qua trái phép.

Nối liền với tính tượng trưng của cánh cửa là tính tượng trưng của chiếc chìa khóa. Hãy nghĩ đến những chiếc chìa khóa của các thành phố, được trao cho những VIPs trong những nghi lễ trọng thể, chiếc chìa khóa của cái kết sắt đưng đầy bảo vật, chiếc chìa khóa đi vào những lãnh địa bí mật...

Cánh cửa và chiếc chìa khóa có thể mở ra những hứa hẹn hay mở ra những nơi nguy hiểm, hay mở ra một cõi vô thức ngồn ngộn và đáng ngại. Người ta có thể e dè khi mở một cánh cửa = biết đâu nó sẽ không cho thấy

những ức chế (refoulements) từ lâu được chôn vùi? Và người ta đã chẳng tự nguyện đánh rơi một chiếc chìa khóa nào đó để khỏi phải mở ra cánh cửa nó sẽ cho thấy một phần của tự ngã được giữ kín trong bóng tối?

Nhưng cũng có những cánh cửa nhìn ra những khu vườn kỳ diệu, những căn phòng quang đãng. Dầu thế nào thì đó vẫn là những giấc mộng biểu lộ khả tính của một đột biến nội tâm.

Cũng nên lưu ý rằng chiếc chìa khóa là một biểu tượng dương vật; chiếc chìa khóa đút ngập vào ổ khóa: một biểu tượng khá rõ, khỏi cần lời giải thích.

Ngưỡng cửa

Biểu tượng ngưỡng cửa được nối liền với biểu tượng những bậc của những bậc thang. Nói chung, vượt qua ngưỡng cửa có nghĩa người ta đi từ phạm vi phạm tục đến phạm vi thiêng liêng. Trong các giấc mộng, điều ấy có thể được hiểu là: người ta đi từ đời sống hướng ngoại, từ đời sống biểu kiến đến đời sống nội tâm. Trong các giấc mộng cũng xuất hiện những người canh giữ ngưỡng cửa. Thường là đàn bà. Tại sao? Vì đàn bà là người giữ nhà. Họ tiếp đón (hay xua đuổi) ngay tại ngưỡng cửa.

Muốn vượt qua ngưỡng cửa phải chứng tỏ đôi bàn tay sạch, phải đáp ứng những luật tắc do người canh giữ tổ ấm yêu cầu.

Ngưỡng cửa được tạo ra bởi một hay nhiều bậc cửa, thường là đi lên. Có hai ý nghĩa tượng trưng:

- 1) vượt qua ngưỡng cửa, nghĩa là được chấp nhận, được dung nạp. Cũng có nghĩa là đi từ đời sống hướng ngoại đến đời sống nội tâm (được tượng trưng bằng một căn nhà hay một nơi chốn bí mật).
- 2) đi lên các bậc cửa, nghĩa là vươn lên cao hơn tâm trạng ban đầu.

Gió

Gió cũng là hơi thở, là sinh khí, biểu tượng của linh khí sáng tạo (le souffle créateur). Chẳng hạn, đối với tín đồ Kitô giáo, chính hơi thở của Thượng đế đem lại sự sống cho Adam; linh khí của Thượng đế bao trùm cõi hỗn mang.

Trong một số giấc mộng, gió có thể mang sức mạnh tàn phá, bất khả cưỡng. Người nằm mộng đôi khi thấy mình bị gió cuốn đi như cọng rơm, như chiếc lá là bay về tận cuối trời xa...

Gió thường là biểu tượng của dương khí, của sức mạnh, của sự hướng ngoại, của sáng tạo. Gió tượng trưng tiếng nói của người cha.

Sự xuất hiện của gió trong giấc mộng thường có nghĩa là một biến đổi nội tâm đang diễn ra, có thể tích cực hoặc tiêu cực.

Đứa trẻ

“Đợi một đứa con” có lẽ là một mộng thường thấy nhất nơi người đàn bà. Thông thường nhất, đó là điềm báo cho một cuộc khai sinh nội tâm. một biến đổi quan trọng trong đời sống cảm tính.

NHỮNG LOẠI ĐÁ QUÍ

Đôi khi trong giấc mộng xuất hiện những viên đá quý trong mức độ mà một “hạt ngọc” hình thành trong tiềm thức, tại đó nhân cách tìm được một trung tâm, và tại đó bao năng lượng tâm linh sẽ kết tinh. Đó là trường hợp khi Anima (hoạt lực nội tại) nơi con người đạt được trạng thái hòa hợp và khi cái bóng song trùng vươn lên trong những biểu thị tích cực và tiêu cực.

Trong mỗi đam mê mà người ta cảm thấy đối với một viên đá quý, đều có sự phóng chiếu của tự thân. Trong các giấc mộng, một viên đá chỉ thực sự là quý theo hàm số giá trị cảm tính mà người ta gán cho nó, hơn là theo giá trị thị trường (nếu có, cũng chỉ mang tính tượng trưng).

Đây là một giấc mộng tiêu biểu:

- Jean Paul nằm nuông thả tình mang tất cả tài sản đổi lấy một viên kim cương thật lớn. Sau khi đặt nó vào trong tủ sắt, anh đem chôn trong vườn.

“Tài sản” ở đây tượng trưng cho năng lượng tinh thần; viên kim cương biểu thị cho trung tâm sinh lực, nghĩa là hoạt lực nội tại của người nằm mộng. Còn đối với khu vườn, ở đây, là biểu tượng của sự nội quan (introspection), của hiện tượng phản tỉnh, tự gấp lên chính mình (repli sur soi). Đây là một giấc mộng không được tích cực cho lắm: anh chàng này

che dấu và ức chế cuộc sống nội tâm thay vì thử tìm cách giải phóng và khai thác nó. Phải chi anh ta nằm mộng thấy mình bán đi viên kim cương gia bảo để lấy tiền hoặc đổi lấy những đồ vật khác, có lẽ lại hay hơn. Vì như vậy có nghĩa là anh ta chuyển hóa năng lượng nội tâm đã kết tinh quá rắn của mình (viên kim cương) đổi lấy tiền mặt (năng lượng hướng ngoại và lưu hoạt).

Những viên đá thường hiện ra trong các giấc mộng dưới hình thức được mua bán hoặc dưới hình thức một món quà nhận hay tặng. Trừ phi người ta mở tung một két sắt bị bỏ quên trong một nhà kho, và bắt gặp một viên bảo thạch sáng lòa. Hoặc trừ phi người ta đọc một bản mật đồ chỉ đường đến một kho tàng dấu kín (ở đây, bức mật đồ cần giải mã tượng trưng cho mê cung; phải đi tìm lại viên bảo thạch đó, nó biểu thị cho trung tâm của tự ngã).

Chúng ta thử khảo sát những ý nghĩa tượng trưng thông thường nhất gắn liền với các loại đá quý.

Kim cương

Hình thành từ carbon ròng kết tinh, loại đá quý này trước hết tượng trưng cho tính trong suốt, tính rắn, sự thuần chất. Ánh sáng của kim cương biểu thị một đỉnh cao, một hoàn tất viên mãn tự nhiên.

Vì thế nó cũng tượng trưng cho tính tâm linh, sức mạnh tâm hồn và sự trong sáng nội tâm. Người ta gọi kim cương là bà hoàng của bảo thạch. Kim cương cũng có thể tượng trưng trung tâm của đời sống nội tâm (như trong giấc mộng kể trên). Lúc đó nó biểu thị hoạt lực nội tâm (nơi đàn ông) hay sức mạnh cảm tính (nơi đàn bà). Kim cương cũng tượng trưng cho tính bất hoại (incommutability)⁹ và tinh thần vô ngại, thoát khỏi mọi phiền t*ược.

Trong một số giấc mộng, xuất hiện những viên kim cương với nhiều màu sắc. Lúc đó ta phải xét đến ý nghĩa tượng trưng của màu sắc.

Đây là một thí dụ:

- Noel (30 tuổi) mộng thấy một viên kim cương màu thiên thanh nhạt, rất trong; viên kim cương đó ở xa anh ta, như lơ lửng trong không gian.

Noel thức giấc thấy mình đang khóc.

Còn sống độc thân, Noel có một tâm hồn bị xâm thực bởi những người đàn bà đã nuôi dưỡng anh ta. Anh ta mơ đến một tình yêu lý tưởng nhưng bất khả thực hiện vì sự yếu đuối nội tâm của anh ta. Hoạt lực nội tại của anh ta vẫn còn trong trạng thái vị phân (indifférenciée), mơ hồ, vô lực. Những dữ kiện đó giúp ta thấy rõ ý nghĩa giấc mộng của Noel.

thôi không còn chiêm nghiệm một cách lý tưởng thuần túy cái viên kim cương - đàn bà đó, quá xa xăm như màu xanh da trời, tượng trưng cho những khoảng không vô hạn không bao giờ với tới.

Ngọc bích (Emeraude)

Những người mê tín cho rằng loại đá quý này đem lại những hứa hẹn phong nhiêu, thịnh vượng. Người khác lại nghĩ là mang ngọc bích sẽ chuốc lấy tai ương. Những nhà luyện kim thuật (alchimiste) gọi ngọc bích là “giọt sương tháng năm”. Và truyền thuyết đã chẳng nói rằng một viên ngọc bích rơi ra từ trán của Lucifer (Một tổng lãnh thiên thần trở thành Quỷ Vương) trong lúc y rơi xuống địa ngục đầy sao?

Ngọc bích màu xanh biếc như làn nước trong, xanh tươi như lá cây mùa xuân mơn mớn. Có lẽ vì vậy mà nó thường được cảm nhận như là “mang lại điềm lành” trong các giấc mộng. Ý nghĩa tượng trưng của nó gắn liền với nước và màu xanh lục. Nhưng nó có vẻ huyền bí bởi sắc lục pha lam (teinte glauque). Bởi đó, trong một vài giấc mộng nó lại mang ý nghĩa tượng trưng của những làn nước tù đọng, bí ẩn, nguy hiểm.

Cho nên nó cũng có thể tượng trưng cho đàn bà, dưới những phương diện tích cực cũng như tiêu cực.

Đá mặt trăng

Dầu ít giá trị thương mại, nhưng loại đá này lại được nhiều phụ nữ yêu thích vì vẻ đơn giản nhưng cũng đầy vẻ “mơ màng”. Do màu sắc, loại đá này gợi ra vẻ êm đềm, lung linh mờ ảo của những đêm trăng. Đây không phải là một loại đá bề trang sức bề ngoài mà là loại đá của những tầng sâu tâm hồn. Nó mang chất “thái âm” đặc trưng của người nữ và do đó, tượng trưng sự hướng nội, một cuộc sống nội tâm bình yên.

Hồng ngọc

Loại đá quý dành cho tình yêu và đôi lứa uyên ương. Có cần nhắc lại rằng tia laser từ gốc là hồng ngọc phát ra những tia sáng màu đỏ?

Chính màu sắc long lanh ấm áp của hồng ngọc làm phát sinh thứ mê tín, nó cũng vẫn là loại linh vật ban phước (le porte bonheur) và còn được coi là có những được tính trị liệu nữa. Trong các giấc mộng, nó thường tượng trưng cho sự thay đổi nội tâm; một cái gì đó đang diễn ra. Ý nghĩa tượng trưng đó là do sự phát quang tiềm ẩn của loại đá này, do nơi màu sắc nồng nàn vừa phải dường như toát ra từ một trung tâm để tỏa sáng mọi hướng.

Tử thạch anh (Amethyst)

Ý nghĩa tượng trưng của nó gắn liền với ý nghĩa của màu tím nhạt, màu của minh trí và lòng khoan dung. Đó là loại đá quý tượng trưng cho lòng khiêm cung và trách nhiệm tinh thần.

Lam ngọc (còn gọi là ngọc Thổ Nhĩ Kỳ, Turquoise)

Màu xanh da trời hoặc màu lam lục, ý nghĩa tượng trưng của nó trong các giấc mộng thường gắn liền với hai màu này. Lam ngọc cũng có thể biểu thị sự tiến hóa tâm linh, trung tâm mật nhiệm của nhân cách, sự phong phú của đời sống cảm tính. Nơi đàn ông, nó có thể tượng trưng cho hoạt lực nội tại.

Ngọc Bích (Jade)

Ngọc bích mang một ý nghĩa tượng trưng phổ biến. Đó là một loại đá quý với vẻ toàn mỹ, biểu thị những phẩm hạnh cao đẹp, lòng tốt, sự trong sáng của tâm hồn. Tại Trung Hoa, ngọc bích là biểu tượng của vương quyền. Do màu xanh lục, nó được gắn liền với thiên nhiên, với nước, thảo mộc và sự phong nhiêu. Tuy nhiên hình như nó ít khi xuất hiện trong các giấc mộng.

Ngọc mắt mèo (Opale)

Đó là loại đá mê tín, thường được coi là có những ảnh hưởng bất tường. Cho nên chẳng có gì đáng ngạc nhiên nếu một người đàn bà nằm

mộng thấy ngọc mắt mèo sẽ gán cho giấc mộng đó một khía cạnh tiêu cực và có tính hăm dọa. Có lẽ là do những màu sắc luôn biến đổi và khó nắm bắt của loại đá này, lấp lánh ánh xanh lam, ánh vàng, ánh đỏ, ánh nâu...

Xa phía

Ý nghĩa tượng trưng của nó gắn liền với ý nghĩa những màu xanh lam (lam, lam nhạt và da lam).

Ngọc trai

Ta dễ tưởng tượng ra ý nghĩa tượng trưng của ngọc trai. Nó thuộc về thế giới biển. Người ta đã chẳng nói là nó được sinh ra từ cuộc giao hoan êm đềm giữa ánh trăng và làn nước biển đó sao? Từ niềm tin đó, ngọc trai được nối kết một cách tượng trưng với người nữ, với âm tính, với đời sống nội tâm riêng tư và với đức tính. Nó biểu thị cái kho tàng chôn vùi dưới đáy đại dương, cần được đem ra ánh sáng.

Theo truyền thống, ngọc trai được coi là có những được tính tráng dương và cải thiện sinh lực.

Biểu hiện của tình yêu, của năng khiếu thiên phú, ngọc trai mang nuốt ý nghĩa tinh thần, là sự hoàn thành viên mãn của một cuộc tiến hóa tự nhiên. Nó có hình cầu, hiếm, tinh khiết và phải thật vất vả, hiểm nguy mới tìm được nó. Do đó mà, ở khắp nơi, từ cổ chí kim, ngọc trai đều mang một ý nghĩa gần như bí truyền (ésotérique).

Nơi nhiều người đàn bà, một xâu chuỗi ngọc trai dự phần vào, không chỉ việc điểm trang làm dáng, mà còn là sự quyến rũ tình dục. Trong các giấc mộng, ngọc trai có thể mang một trong những ý nghĩa mô tả trên đây. Nhưng ý nghĩa cao xa nhất - tùy theo hiện cảnh của giấc mộng - thường thiên về tâm linh. Lúc đó ngọc trai tượng trưng một bước tiến về nhất tính nội tâm và sự hòa hợp giữa ý thức với vô thức.

Tùy theo hiện cảnh và sự tiến hóa nội tâm, nó có thể được coi như một Mạn đà la.

So sánh với một số giấc mộng lớn, thì thực tại đời thường có vẻ phẳng lì, tẻ nhạt biết bao! Bởi những giấc

mộng này khai lộ cho ta thấy những chiều kích khác trong tâm hồn nhân loại, đầy năng lượng và say mê mà ta biết rằng những chiều kích đó vẫn tiềm tàng trong hồn ta. Những giấc mộng đó giống như một con mắt có thể nhìn xuyên qua những vật thể mờ đục...

Ngoài ra, còn có rất nhiều biểu tượng khác về sự đột biến nội tâm. Những trận bão tố nổi lên, những cơn cuồng phong vùn vù những con sóng thần đổ ập lên bờ, cuốn phăng đi tất cả... Người ta nằm mộng thấy mình chết đi hay thấy một người nào đó mà người ta tự động hóa vào, lại biến mất đi. Những khu vườn bỗng trở hoa, những đám sương mù dần lên rồi tan ra, cho ta thấy một phong cảnh...

Người ta đi qua những hành lang hẹp, người ta trèo lên những bậc thang vô tận. Những thân cây oằn xuống dưới những quả trĩu nặng khắp các cành. Người ta bơi lội, người ta bay lượn. Cũng có những hình thể kỳ hà, những màu sắc... Những biểu tượng Mạn đà la vẽ ra những hình thể hoa lá, các vòng bánh xe, những vòng tròn, những ngã tư, những thập tự... Mặt trời (với những hình thể đa dạng) và những làn nước đi qua trong các giấc mộng với ý nghĩa tượng trưng vĩ đại của chúng.

Và, để đặt vòng vương miện cho tất cả, còn xuất hiện nơi những người được ân điển đặc biệt, những biểu tượng về Anima (hoạt lực nội tâm) và Animus (lực hướng ngoại sáng tạo), những thực thể của tâm hồn mà nếu không có chúng thì không một thực hiện tự thân nào, không một niềm hoan lạc toàn mãn nào có thể xảy ra...

7. ANIMA, NỘI LỰC SÁNG TẠO

Những giấc mộng phát xuất từ Anima và Animus thuộc về những giấc mộng quan trọng nhất nơi người đàn ông và người đàn bà. Nhưng hai từ này, với cái vẻ bí hiểm của những thuật ngữ tâm lý chuyên sâu, cần được định nghĩa cho rõ, một điều không dễ dàng chút nào. Đại khái, chúng ta hãy tạm nói rằng Anima thuộc về đàn ông và Animus thuộc về đàn bà (sẽ xét ở chương sau).

ANIMA LÀ GÌ?

Xét theo từ nguyên và theo nghĩa đen, Anima có thể được hiểu là “tâm hồn”. Hiểu như thế, vừa quá đơn giản lại vừa quá mơ hồ. Trong tâm lý học cổ điển, Anima được định nghĩa như là “nữ tính” nơi đàn ông, hay như “người đàn bà nơi người đàn ông”. Đó là một định nghĩa nghe ra có phần “âm ớ”, “nhập nhằng” mà nhiều vị đàn ông, một cách tiên quyết, hẳn là không chịu bởi vì định nghĩa đó toát ra cái mùi “phụ nữ hóa”, điều mà đa số các đấng mày râu không mấy ai ưa. Và tuy thế, sẽ là một sai lầm lớn nếu ta bác khước khái niệm Anima trên cơ sở của một ngộ nhân: chúng ta sẽ thấy lý do tại sao.

Có lẽ tốt hơn nên nói rằng Anima là “cực âm” nơi người đàn ông hay ta mượn lời Kinh Dịch để gọi đó là phần “thiếu âm” nằm trong “thái dương” vậy.

Điều đó không hề có ẩn ý ám chỉ một sự yếu đuối nào, trái lại là khác! Cực âm? Một so sánh có thể được thực hiện với một máy hơi nước. Cực âm, đó là cái nồi “tuốc bin”. Hẳn ta biết là, nếu không có công suất của nồi sôt de và động lực của hơi nước bị nén lại ở trong đó, thì tuốc bin cũng chẳng làm được gì, cũng như một trung tâm thủy điện mà không có hồ nước đổ vào.

Cũng thế, nếu không có một “hoạt lực nội tại” ổn định, không có tiềm thể được khai thác từ nội lực sáng tạo đó thì trí tuệ, lý trí, kiến thức của con người chỉ là một trái cây khô, chẳng còn dưỡng chất tươi mát ngọt ngào.

Anima là gì? Đó là tiềm lực, là nội lực sáng tạo. Hiện diện trong ta ngay từ thuở ấu thơ, tất cả tùy thuộc vào việc nó trở nên cái gì trong suốt hành trình trưởng thành. Anima tập hợp hệ thống các cảm giác. Đó là đài radar của con người. Chính qua hoạt lực nội tại đó mà một người cảm nhận đời sống, một cách tích cực hay tiêu cực (dầu rằng thường khi một cách vô thức).

Nhưng còn hơn thế. Chính qua nội tại sáng tạo đó mà một người tự xây dựng hay tự phá hủy. Mặc dầu, chín trên mười lần, người ấy không biết gì về điều đó. Hay đúng hơn, người ấy không biết được lý do.

Ở đây chúng tôi đề nghị các bạn hãy ném miếng bánh mì xám trước khi ăn miếng bánh mì trắng và khảo sát người Anima tiêu cực trước.

Người với hoạt lực nội tại tiêu cực

Hãy lấy lại sự so sánh với cỗ máy hơi nước. Hãy tưởng tượng là cái nồi sôt de bị thủng. Hoặc là áp lực của hơi nước bị sụt giảm, bất túc. Hoặc là áp lực đó lại trời sụt thất thường. Hoặc là dây “cu roa” bị trượt không. Chúng ta sẽ thấy rằng tước bin quay theo kiểu “cà giựt”, “nhảy cóc”, ngừng rồi lại quay. Ta gọi là nó “quay trượt không”, quay kiểu “đồng bóng” tám nóng mười hai lạnh!

Còn đây là một người với Anima tiêu cực. Chúng ta sẽ thấy lý do tại sao. Quan sát kỹ người đó, chúng ta nhận ra rằng sự đồng đẳng tính khí nơi anh ta đã bị bỏ quên từ lâu. Cái nồi sôt de bên trong anh ta ở tình trạng lộn xộn. Anh ta cũng đồng bóng, giống như một đứa bé hay giận lẫy. Tất cả cái đó đôi khi được bọc ngoài bằng một thái độ cứng rắn với cái vẻ rất “siêu đàn ông”, nó đánh lừa anh ta và đánh lừa người khác. Anh ta dễ nổi đóa, bạo tàn, ưa trả thù... nhưng lại dễ dàng tuôn trào nước mắt vì những chuyện không đâu, Anh ta cố tình độc đoán với vợ con. Rồi thoát cái anh ta trở lại thái độ dịu dàng đáng ngờ. Anh ta nghi ngờ mọi người, mọi chuyện. Đó thường là một tay áp phe tài ba do khuynh hướng muốn “lăn tròn” người khác, cái khuynh hướng đó chỉ là sự phóng chiếu của chính nỗi sợ bị người khác lăn tròn, nơi anh ta. Anh ta bị “nữ hóa” trong nghĩa xấu của từ này, dưới những phương diện nam tính giả tạo. Anh ta thường thuộc típ vĩ cuồng (hay cuồng đại, paranoiaque). Anh ta là kẻ thù có tuyên thệ đối với đàn bà bởi vì anh ta sợ họ; nhưng anh ta dụ hoặc họ bởi những trò tán hót, nịnh đầm.

Nói tóm lại, cái nồi sôt de của anh ta bị “panie”. Con người đó đã đánh mất sự giao tiếp đích thực với những mãnh lực của tình yêu và cuộc sống.

Một giấc mộng về Anima tiêu cực (một người đàn ông 40 tuổi)

- Tôi đi thuyền trên làn nước bằng của một con kênh chật hẹp. Những tảng băng trôi đến mùt mắt. Bầu trời một màu xanh kim loại. Chỉ một mình tôi đơn độc lái chiếc tàu chạy thẳng tới trước, về khoảng vô tận của băng giá và bầu trời xa, mờ xa...

Giấc mộng này diễn dịch tình huống nội tâm bí ẩn của người nằm mộng, đồng thời cũng cảnh báo anh ta. Ta nhận thấy nỗi phiền muộn giá băng của tâm hồn. Cuộc đời anh ta chuyển kênh theo kiểu bi kịch. Màu xanh kim loại ở đây là một màu xanh chết chóc, đánh mất chính mình. Chiếc thuyền đi thẳng tới trước, vô phương khá đảo. Đó là một giấc mộng tự tử. Và cái thế giới đáng kinh hoàng đó cũng biểu thị một sự mê hoặc kỳ quái giống như tiếng hát những mỹ nhân ngư lôi cuốn bao chàng thủy thủ đi vào cõi chết.

Khi hoạt lực nội tại đi lên theo hướng tích cực...

- Tôi biết rằng ở một nơi nào đó trên cõi đời này, mối tình lớn của tôi vẫn còn đợi đấy... một người nào đó đã từng nói với tôi như thế. Thật ra, hẳn là mọi người đều có thể nói điều ấy bởi vì ai mà chẳng cảm nhận điều ấy – mãnh liệt hoặc mơ hồ – nơi đáy sâu của lòng hoài hương tưởng vọng?

Khi hoạt lực nội tại hướng thượng, “tình yêu lớn” cũng hình thành như một hành tinh với một vệ tinh vờn quanh đeo đẳng theo một quỹ đạo hình ellipse... Và đâu là biên giới giữa cái thực và phi thực? Nếu có sự phóng chiếu (projection) thì khi nào sự phóng chiếu đó đáp ứng (hay không) với một thực tại? Vào lúc nào mà một người đàn bà nào đó lại giống với Anima của người đàn ông đến độ đồng hóa với nó? Nếu một người đàn ông “kết hôn” với sự phóng chiếu của Anima nơi chính mình, điều gì sẽ xảy ra? Bởi vì, nếu có những kết hợp tuyệt diệu Đàn ông + Đàn bà + Anima thì cũng không thiếu những kết hợp gây tai ương thảm khốc. Vậy chúng ta hãy thử đem lại một chút trật tự nơi những phức hợp rối rắm này.

Dẫu gì đi nữa thì Anima cũng lý tưởng hóa người đàn bà mà nó được phóng chiếu vào. Đây là điểm trước tiên. Nếu người đàn bà này “kết dính” được vào lý tưởng đó, nàng sẽ thực sự trở thành người trong mộng mà chàng đã chờ đợi từ bấy lâu nay, nàng thực sự là người mà chàng biết là vẫn hiện hữu ở đâu đó trên cõi đời này. Nhưng điều đó cũng hiếm hoi như tuyết rơi giữa những ngày mùa hạ.

Nếu người đàn bà không tương ứng với sự phóng chiếu, thì sự sụp đổ nhanh chóng của “mối tình lớn” sẽ xảy ra, kéo theo những khủng hoảng nội tâm không tránh khỏi.

Nhưng dầu gì đi nữa thì sự đi lên của hoạt lực nội tại cũng đem lại cho người đàn ông một lăng kính về sự vật và về cuộc đời hoàn toàn khác với lăng kính mà anh ta biết trước đó. Anh ta trở thành một đài ra đa tinh nhạy, nắm bắt chính xác đường đi của vô số cơ hội. Anh ta thủ đắc một cảm quan toàn cảnh; năng lực tinh thần anh ta tăng tiến theo những tỉ lệ đáng kể và có thể đạt được những thành tựu mỹ mãn.

Và đây, một giấc mộng về Anima tích cực, dầu có vẻ bề ngoài thật tầm thường nhưng thật ra lại là một giấc mộng bay cao...

- Tôi đang ở trong một khu vườn và nằm dài trên thảm cỏ. Một cô bé ngồi dạng hai chân lên người tôi. Cô bé thở thở với tôi, bằng giọng du dương như tiếng nhạc: “Em yêu anh, em yêu anh, em yêu anh”, và tôi trả lời cũng cùng một tiết điệu: “Anh yêu em, anh yêu em, anh yêu em”... Thật là thiêng liêng, kỳ diệu, không thể nào quên... Mỗi lần nhớ lại giấc mộng đó, hoạt lực và niềm vui của thời điểm ấy lại sống dậy trong tôi.

Ở đây, hoạt lực nội tâm được “phóng chiếu” không phải lên một người đàn bà mà lên một cô bé. Người nằm mộng nối kết lại với những giá trị cốt yếu của đời sống, với những tiềm năng và những hứa hẹn đến từ cuộc đời. Anh bắt một nhịp cầu với những cảm xúc của tuổi ấu thơ. Cũng nên lưu ý cái tiết nhịp ba thì (ý nghĩa tượng trưng của các con số sẽ được giải thích sau này) nhắc ta nhớ lại điệu luân vũ ba thì và ba chiếc phi cơ trong giấc mộng ở đầu quyển sách này. Đó là một giấc mộng đưa hồn ta vào Tình Yêu Thuần khiết, Tình Yêu chiêm nghiệm đời đời cái thế giới những kinh tượng tuyệt đối Chân, Thiện, Mỹ như quan niệm của Platon.

Rất nhiều biểu tượng trong các giấc mộng về Anima tiêu cực được phô bày ở mặt trái thì trong các giấc mộng về Anima tích cực chúng lại được phô bày ở mặt phải. Chẳng hạn:

- *những thung lũng diệu kỳ, phong nhiêu, tràn đầy hứa hẹn, trông như những vườn địa đàng.* Đó là hình tượng của nữ tính với sinh lực phồn thực và sức mạnh nuôi dưỡng, chở che.
- *những thành phố hài hòa, trẻ trung, vui tươi* tượng trưng cho cuộc sống đầy đủ, êm đềm.
- *những dòng sông nhộn nhịp, thuyền bè qua lại, những tia nước long lanh bầy sắc cầu vồng, những phong cảnh êm ả hay rạng*

*rõ, sinh động, chim hót véo von, cá lội nhớn nhoe, những bức
tượng bỗng nhảy múa linh hoạt như người sống...*

Nói chung, đó là những hiện tượng tuôn trào của những tâm hồn đang
cải thiện, thăng hoa.

8. ANIMUS, LỰC HƯỚNG NGOẠI SÁNG TẠO NƠI ĐÀN BÀ

Animus là cực dương nơi người đàn bà. Đó là phần hướng ngoại, sáng tạo và được cơ cấu về phương diện xã hội; đó là cực của lý trí và của tư tưởng, là chiều kích của tương lai. Ở đây cũng thế, tất cả còn tùy thuộc vào tính xác thực của lực hướng ngoại sáng tạo đó.

Animus được hình thành như thế nào?

Sự hình thành của Animus tùy thuộc vào người cha hay ít ra là vào cảm thức mà đứa bé gái nhận thấy đối với người cha của mình.

Đối với một thiếu nữ, người cha là biểu tượng lớn đầu tiên về người đàn ông trên đường đời của cô. Đó là một biểu tượng trước khi trở thành một nhân vật bằng xương bằng thịt. Biểu tượng của uy lực, của tính bất khả ngộ (infaillibilité), của tri thức, của tương lai, biểu tượng của con người xã hội và của nghệ thuật khẳng định mình.

Như vậy, cuộc sống hướng ngoại của người con gái tùy thuộc vào phẩm chất của người cha hay vào cách mà cô ta cảm nhận và nhất là vào sự thấu hiểu đối với cha mình. Nếu cô gái để lỡ chuyến tàu, thì lực hướng ngoại sáng tạo nơi cô sẽ kết tinh lại, sẽ chỉ là một tiềm năng thuần túy, quay tròn tại chỗ và không thể được khai thác, được phát huy.

NGƯỜI ĐÀN BÀ VỚI ANIMUS TIÊU CỰC

Người đàn bà đó thường biểu thị hai phương diện thi hữu:

Một người đàn ông lộn trái

Mọi việc diễn ra như thể nữ tính đã biến mất. Cảm tính và trực quan hình như biến mất. Sự nồng ấm của tâm hồn phụ nữ cũng nguội lạnh đi. Nơi người đàn bà với Animus tiêu cực, một con quỷ độc đoán, gần như bạo dâm, ngự trị.

Người đàn bà này có bề ngoài lạnh lùng, hay khiêu chiến, cứng đầu, bướng bỉnh, nhẫn tâm, ưa lý sự cùn, vọng động khiến ai cũng phát mệt. Như

thế bà ta có thể trở nên một kẻ dẫn dắt các cuộc tranh luận tài ba theo kiểu giáo hoạt, quý quýet, biết cách vô hiệu hóa mọi lập luận tinh vi.

Điều quan trọng cần phải biết là, đối với típ đàn bà này, kích thước “tương lai” không hiện hữu. Mặc dầu bề ngoài bà ta rất năng động, luôn đưa ra những yêu sách.

Chúng ta nên nhớ lại rằng nếu lực hướng ngoại sáng tạo được hình thành bởi người cha, nó vẫn hàm chứa một chiều kích xã hội và do đó, những ý tưởng xã hội. Những ý tưởng đó phải hướng về tương lai, tất nhiên là thế.

Vậy mà, khi mang một Animus tiêu cực, người đàn bà chỉ đưa ra những ý kiến ngưng trệ, bị giam hãm trong hiện tại, không có lối mở về tương lai.

Lúc đó bà ta đưa ra những ý kiến đã đọc được hay nghe được ở đâu đó và trên thực tế, thường là những ý kiến của đàn ông. Vậy mà bà ta vẫn coi chúng như là những nhận định cá nhân của mình bất chấp mọi mâu thuẫn.

Tính sáng tạo mới mạnh nha

Nơi người đàn bà này, nữ tính vẫn còn khá rõ, với những phẩm chất của nó. Nhưng tính sáng tạo vẫn còn vô lực, phôi thai, mới mạnh nha. Người đàn bà này “trì trệ”. Cô ta “lang thang” trong đời sống. Để lấy lại sự so sánh với cỗ máy hơi nước: cái nồi sôt de tương đối tốt, hơi nước được nén đủ áp lực, những dây cu roa chuyển lực đến tuốc bin lại bị chùng. Chín trên mười trường hợp, người đàn bà này “thoát ra” từ một bà mẹ khó khăn và một ông bố hờ hững, có mà như không.

Animus tiêu cực trong các giấc mộng

Được diễn tả qua các hình ảnh “cung hình”, nghĩa là sự bất lực trong hành động hướng về tương lai:

- những giấc mộng về các chuyến tàu lửa không có đầu máy, những chiếc xe không người lái, những chiếc tàu không có hải bàn hoặc không bánh lái...
- những giấc mộng về hành động dang dở: những cuộc du hành nửa chừng, công việc bị phá hỏng, những con đường đi đến ngõ cụt, những cuộc tìm kiếm chẳng đưa đến đâu...

- những giấc mộng về sự bất lực nói chung trong đời sống: những viên đạn vừa thoát ra khỏi nòng súng lại rơi xuống đất ngay, những tên lửa không khai hỏa được, hoặc vừa phóng lên đã nổ tung... (ta cũng thấy những giấc mộng kiểu này nơi đàn ông).

Hãy lưu ý rằng không chỉ riêng người cha mà người mẹ cũng thường giữ vai trò quan trọng trong những trường hợp Animus tiêu cực, hầu như trong mọi trường hợp.

Những giấc mộng về Animus tiêu cực cũng thường xuất hiện dưới hình thức những nhóm đàn ông đầy đe dọa, nguy hiểm: những tên cướp đường tấn công, những kẻ bạo dâm, tàn ác như ma quỷ, bọn giết mướn, bọn cướp biển, những tay quân phiệt sắt máu, những đao phủ thủ v.v... Đó là những hình ảnh phóng chiếu của Animus hủy diệt nơi đàn bà.

NGƯỜI ĐÀN BÀ VỚI ANIMUS TÍCH CỰC

Đó là người đàn bà tự trị, sáng tạo, năng động nhưng không vọng động, có khả năng lý luận một cách độc lập. Nổi sốt de, áp lực hơi nước, dây truyền lực và tuốc bin, tất cả đều trong tình trạng ngon lành! Họ dần thân vào xã hội một cách vững chắc mà không có những yêu sách gây hấn. Đó là người đàn bà có trí tuệ cao, tinh nhạy với những tư tưởng lớn (chẳng hạn như Simone Veil, Simone de Beauvoir, những nhà văn và triết gia nữ danh tiếng của Pháp). Lực hướng ngoại sáng tạo nơi họ không còn là bản sao của người đàn ông mà là một loại tư duy sáng tạo có bản sắc riêng với những nét độc đáo của nữ tính.

Animus tích cực trong các giấc mộng

Cũng như với Anima nơi người đàn ông, Animus có thể hiển thị qua nhiều giai đoạn, đi từ sự thăng tiến tích cực đến sự thực hiện toàn diện và hội nhập trọn vẹn vào nhân cách.

Các giấc mộng không còn hiển thị những người đàn ông nguy hiểm; tất nhiên rồi! Những nhóm đàn ông biến đi, một người đàn ông xuất hiện.

Thường thấy nhất là:

- những hiệp sĩ, nhà quý tộc, hoàng tử, vua
- những diễn viên điện ảnh đóng những vai trò chính diện
- những anh hùng trong lịch sử hay trong tiểu thuyết

- những phi công, những nhà du hành vũ trụ

Người đàn bà với lực hướng ngoại sáng tạo tích cực còn thấy chính mình trong giấc mộng làm được những việc “ngon lành” mà theo truyền thống vẫn dành cho đàn ông như: làm thuyền trưởng, lái máy bay, chỉ huy cả một đạo quân, chinh phục một đỉnh núi cao vv...

Giấc mộng của Paule (35 tuổi)

- Tôi thấy mình là một diễn viên kịch trường. Tôi đang đứng trên sân khấu. Đâu đâu cũng ngập tràn ánh sáng. Tôi diễn ứng khẩu một cách toàn hảo và tôi nói năng trôi chảy, tự nhiên. Chồng tôi cũng có mặt trong khán phòng, chúng tôi nhìn nhau tươi cười. Tôi nhận thấy là căn phòng cũng ngập tràn ánh sáng. Tôi cảm thấy thật hạnh phúc, bình an.

Chúng ta để ý rằng Paule không còn là một khán giả trước đời sống, mà là diễn viên. Nàng dần thân: kịch trường ở đây tượng trưng cho xã hội. Nàng diễn ứng khẩu: như vậy nàng nói ra những lời nói của chính mình chứ không phải lặp lại bản văn có sẵn của ai khác. Nàng lại nói trôi chảy, tự nhiên. Chồng nàng là khán giả, nhưng không ai ở trong cái bóng của người khác: ánh sáng tràn ngập mọi nơi.

Trong diễn tiến cuộc sống nội tâm của Paule, đây là một giấc mộng đẹp về lực hướng ngoại sáng tạo trên đà thực hiện.

Giấc mộng của Lucienne (40 tuổi)

- Tôi thấy một khoảng đất rộng, rất bằng phẳng. Hơi xa một chút, một ngọn tháp màu trắng vươn lên. Điều làm tôi ngạc nhiên là có rất nhiều cửa sổ mở ra trong ngọn tháp này. Nhiều người đi tới hoặc đi ra từ ngọn tháp. Những lá cờ nhiều màu sắc bay phất phới nơi các cửa sổ.

Trước tiên chúng ta lưu ý cái không khí lễ hội: những lá cờ nơi các cửa sổ. Yếu tố thứ nhì là ngọn tháp. Đó là một vật dựng đứng, tượng hình dương vật. Nhưng ngọn tháp này không gây hấn: nó màu trắng, dấu hiệu của định huệ. Nó như một trung tâm, một người canh giữ, một tiêu điểm trong khoảng không gian đó. Một nơi an toàn để người ta lui tới (yếu tố xã hội). Hơn nữa, ngọn tháp còn được trở nhiều cửa sổ nhìn ra thế giới và để cho ánh sáng tràn vào.

Với Lucienne, một người đàn bà ở độ tuổi bốn mươi, đây là một giấc mộng tuyệt đẹp, nổi kết cực dương (Animus) với nữ tính (khoảng đất rộng nằm ngang), một trạng thái quân bình và hòa hợp đáng mơ ước, cho sự phát triển của đời sống nội tâm.

9. NHỮNG ĐI BIỆT TRONG CÁCH KIẾN GIẢI

CÓ ĐÁNG ĐỂ PHẢI KHỔ CÔNG ĐẾN THẾ CHĂNG?

Vâng, đôi khi ta băn khoăn tự hỏi có đáng để phải khổ công đến thế chẳng để giải thích một giấc mộng mà nhiều người vẫn còn nghĩ rằng đó chẳng qua là một tư tưởng ngụy trang?

Cũng như đối với mọi chuyện khác, chẳng nên cường điệu để làm gì. Cần tránh thái độ coi giấc mộng như là bộ khóa giải mã duy nhất trong quá trình tự trị và như phương tiện vô song để khai thác những tiềm năng còn tàng ẩn. Bởi vì việc kiến giải các giấc mộng đã đạt tầm quan trọng đáng kể và người ta có thể bị cám dỗ muốn gán một giá trị quá đáng cho giấc mộng về tác động của chúng lên đời sống lúc ban ngày.

Tốt hơn, nên có thái độ trung dung. Và điều kiện đầu tiên là giấc mộng đó phải được cảm nhận là quan trọng hoặc có một ý nghĩa. Giấc mộng phải được xem như là một ẩn tượng đặc ân; hơn nữa và chẳng không hề có “trách nhiệm tinh thần” trong một giấc mộng. Vừa là Ta đối mặt với Ta, đồng thời lại tách khỏi Ta, đây chẳng phải là một đặc ân mà giấc mộng ban cho ta đó sao?

Các giấc mộng bao gồm những hình ảnh với những phức hợp chẳng chịt. Một số hình ảnh còn tạo ra những rào cản ngăn chặn ý thức hồi tưởng lại trong đời sống ban ngày. Giấc mộng còn biểu thị một “trò chơi quyền lực” giữa những khuynh hướng “thấp hèn” nhất và những khuynh hướng “cao thượng” nhất nơi con người. Như thế, nó giới thiệu một lãnh vực nghiên cứu phong phú cho những ai muốn phổ hiện tự thân một cách sâu xa: một con người tự do, có khả năng yêu và được yêu, cho và nhận, ít sợ hãi nhất.

Biết, là giải thoát. Tri thức là khởi điểm cho hành trình vươn tới tự do. Nếu các giấc mộng, được kiến giải tường tận và được “tiêu hóa” tốt, sẽ cho chúng ta một lượng thông tin tối đa để hiểu mình và hiểu người, thì chúng lại chẳng đáng cho chúng ta khổ công tìm hiểu hay sao? Đây cũng chính là con đường “duy tuệ thị nghiệp” của nhà Phật vậy.

GIÁ TRỊ CỦA MỘT CÁCH KIẾN GIẢI

Như mọi người đều biết, một tác phẩm âm nhạc có thể được diễn tấu bằng nhiều cách. Là đối tượng cho những cuộc trình tấu với nhiều cách phối âm, phối khí, cách điều khiển khác nhau, một bản nhạc nhận được những màu sắc tô điểm, độ nhanh chậm, độ mạnh yếu, cách biểu cảm, những nét hoa mỹ ngẫu hứng được thêm thắt vào .vv... rất đa dạng, tùy theo cách cảm nhận và tài năng cá nhân của những người diễn tấu.

Lý tưởng nhất phải chăng là sự diễn tấu của chính nhà soạn nhạc? Nhưng trong thực tế và với những ý năng ngang nhau, hẳn nhiên người ta có thể rút tĩa được nhiều điều từ mỗi cách diễn tấu.

Trong các giấc mộng, cũng có nhiều cách kiến giải khác nhau. Vậy thì, cách kiến giải nào là đúng và cách kiến giải nào là sai lạc?

Một công việc của nhóm Tôi lấy lại thí dụ đã nêu: một nhà phân tâm học nhận được bức thư của một người xa lạ nào đó tả lại giấc mộng của người ấy. Ông ta khó có thể rút ra một lời giải thích đúng và đầy đủ về giấc mộng kia. Bởi vì giấc mộng thuộc về hiện cảnh chung của một nhân cách và không bao giờ có thể tách rời khỏi hiện cảnh chung đó.

Như thế, việc giải thích một giấc mộng chỉ khả thi với sự giúp đỡ của người nằm mộng. Như chúng ta biết, ý nghĩa của biểu tượng biến thiên theo tâm cảnh của mỗi người. Và chính từ điểm này mà các cách kiến giải có thể rẽ hướng tùy theo những lăng kính khác nhau mà trong sách này chúng tôi chỉ vận dụng những lăng kính của hai người không lò tiêu biểu của phân tâm học: Freud và Jung.

Theo Sigmund Freud

Freud thường khảo sát tầng căn rễ của mỗi người từ tiền sử nhân thân và tuổi thơ ấu. Đối với Freud, một giấc mộng bộc lộ những xung đột từ

thời thơ ấu chưa được giải quyết hay giải quyết chưa ổn thỏa. Giác mộng làm trôi lên trên bề mặt ý thức những ức chế (hay dồn nén – refoulements) đủ mọi loại. Nó điếm mặt những ước muốn không được thú nhận và bị dồn nén vào những tầng hầm tối tăm của vô thức.

Thông thường Freud bám sát cá nhân và dừng lại ở đó, nơi bình diện cá nhân. Ông không khảo sát bình diện liên – cá nhân hay tập thể. Cách giải thích của Freud hội tụ mọi tình huống của giác mộng về một điểm duy nhất: tiền sử thời thơ ấu của người nằm mộng (trong khi Jung - như chúng ta sẽ thấy – lại phân tán cách giải thích).

Đối với Freud, một giác mộng thường là giác mộng của dục vọng. Nó là sự thực hiện, qua sự cho phép tự do đi lại của giấc ngủ, những ước muốn bị dồn nén. Mà sự dồn nén đó hoàn toàn vô thức. Trong suốt đời mình, người ta có thể dồn nén (ức chế) vô số những cảm giác hay tình cảm mà người ta chẳng hề biết. Người ta ức chế chúng bởi vì một cảm giác nào đó, một ước muốn nào đó, một kỷ niệm nào đó sẽ trở thành không chịu đựng được và có nguy cơ gây nhiều một cách nguy hiểm sự quân bình tâm lý của chúng ta. Như vậy, sự dồn nén là một cơ chế phòng vệ. Nhưng vẫn không ngăn cản được những dục vọng bị dồn nén đó, được nạp đầy năng lượng, cứ vẫn quay cuồng trong những căn hầm tối tăm, của vô thức và quyết định phần lớn những hành động của con người. Nhưng trong các giác mộng, tình trạng phòng vệ bị buông lỏng, sự cảnh giới của ý thức không còn. Cái nắp bẫy của vô thức bung lên, những ức chế tràn ra như những tù nhân được tháo cũi sổ lồng, nhưng luôn luôn dưới hình thức nguy trang của những biểu tượng.

Nhưng nếu thực thể người lại chỉ “giảm qui” (réduit) vào những thành tố của thời thơ ấu thì sẽ mất đi mọi chiều kích khác để chỉ còn là một điểm cách biệt trong một vũ trụ mà thực ra không một cái gì có thể đứng tách riêng. Thực ra, trong tư tưởng của Freud, những ức chế của dục tính đó chỉ là sự biểu hiện tức thời của những hiện tượng cảm tính và của những tư duy thuần lý sâu xa hơn mà mục đích đầu tiên (và sau cùng) luôn luôn là toan tính nối kết tự ngã với tha nhân và xa hơn, tìm kiếm sự hòa hợp với vũ trụ quanh mình. Cho nên, nếu như có một vài nhà phân tích vẫn còn giản lược thực thể người theo kiểu đó, thì ta có thể tin rằng đấy chẳng phải là lỗi của Freud.

Theo Carl Gustav Jung

Với Jung, phương pháp kiến giải các giấc mộng đã được cải cách theo diện rộng. Trong khi theo Freud, người nằm mộng cứ việc liên tưởng tự do, thì theo Jung, người đó cần cộng tác với nhà tâm lý học. Nhà phân tích đưa ra những câu hỏi gợi ý. Những liên tưởng của người nằm mộng được hướng dẫn tập trung vào những điểm cốt yếu. Những liên tưởng đó sẽ được “khuếch tán”: nếu một hình ảnh của giấc mộng có vẻ quan trọng, người ta quay lại với nó, rồi đi đến một hình ảnh khác. Như vậy, người nằm mộng và nhà phân tích hợp tác làm việc để phát hiện một cách kiến giải. Theo cách của Freud, người ta nói: “Hãy để cho các ý tưởng của bạn lưu chuyển tự do trên phần nào đó của giấc mộng”. Theo cách của Jung, người ta nói: “Cái này hoặc cái kia làm bạn nghĩ đến điều gì? Cái này nhắc nhở bạn điều gì?”

Như thế, biểu tượng của giấc mộng trở thành một điểm khởi hành, không phải là đích đến.

Một giấc mộng qua hai lăng kính

Người nằm mộng là một kỹ sư hóa học, 35 tuổi. Anh ta có một người chị lớn hơn ba tuổi. Anh ta đưa cho tôi xem một tấm ảnh từ thời niên thiếu: đây là một cô bé mười lăm tuổi, đẹp rạng rỡ như một tiểu thiên thần, xứng đáng làm người mẫu cho những danh họa bậc thầy như Raphael hoặc Botticelli...

Anh ta nằm mơ thấy:

– Tôi khoan thai đi dạo trong vườn. Bỗng tôi thấy một loài sâu bọ – một con bọ ngựa cái - đang bám rất đông nơi một cành cây. Con vật thật ghê tởm nhưng lại cứ cuốn hút tia nhìn của tôi. Tôi thức giấc với những cái giật nảy mình đầy lo sợ mông lung.

Có thể thôi. Nhưng người ta có thể rút ra được những gì từ giấc mộng được anh chàng này cảm nhận một cách sâu xa?

Qua lăng kính Freud

Nhà phân tích hầu như không can thiệp gì mấy. Người nằm mộng được yêu cầu hãy liên tưởng tự do. Đối với anh ta, rõ ràng là không khó mấy

để bắt gặp những hình ảnh chính. Còn sau đó, chúng ta sẽ thấy... Đây là những liên tưởng. Ở phần cuối chúng ta sẽ tổng hợp hai cách kiến giải.

- KHU VƯỜN

- A, khu vườn. Tôi có nuốt khu vườn vào năm tôi mười hai tuổi, lúc bức ảnh này được chụp. Khu vườn có nhiều cây. Cây... sợ hãi, khi màn đêm buông xuống... lưng chị tôi xinh đẹp biết bao! hơn nữa... biết mô tả thế nào?... kinh khiếp, con sâu bọ đó; nó có mặt trong khu vườn của tôi để làm gì? một con bọ ngựa cái... Cái chết, sự bất động, cơn ác mộng...

- CON BỌ NGỰA

-... con vật ghê tởm. Sự đe dọa. Một thứ cá sấu tí hon. Nó không động đậy, làm như giả chết, thế rồi, coi chừng!... Mặt chúng gần như giống mặt người, có lẽ đó là điều làm chúng có vẻ bí ẩn. Con cái “xơi tái” con đực ngay sau khi cuộc mây mưa vừa chấm dứt. Con “ác phụ” gớm ghiếc! Đúng thế không? Tôi tiếp tục nhe?

- nhà phân tích... Á, vâng! Tiếp đi.

- ... tốt. à còn gì đây? Chúng ta vẫn chưa đi xa lắm. Còn khu vườn của tôi.

- KHU VƯỜN

- ... a, khu vườn của tôi!! Những cành hoa đình hương, giáp trúc đào, cẩm chướng, với bao mùi hương tình ái và mộng mơ. Tĩnh tâm. Vô hạn. Tôi đã yêu chị tôi vô hạn. Từ khi lấy chồng, chị đã sang nước Mỹ. Tôi chẳng còn được thấy chị, từ dạo ấy đến nay. Để làm gì?... khu vườn của tôi là cõi đi về mật nhiệm của riêng tôi. Thiên đường xanh biếc của những giấc mơ tình yêu thơ dại. Một khu vườn, một hình bóng đàn bà. Tôi... tôi, đã thơ thẩn trong vườn hàng giờ để chờ chị đến. Tôi ước phải chi mình đã chẳng lớn lên để vẫn còn được ngủ trong vòng tay của chị.

Đến bây giờ chúng ta đã thu hoạch được gì. Rất ít. Vào năm mới mười hai tuổi, cậu bé này “si tình” chị mình. Chuyện bình thường thôi. Chúng ta hãy đặt mình vào địa vị cậu bé. Tuổi mười hai, đó là thời kỳ của tình yêu vô hạn mà kỷ niệm còn lưu dấu suốt đời. Nhưng đây lại là yêu chị ruột của mình: ý niệm “loạn luân” hiện lên, kèm theo là mặc cảm tội lỗi; càng nặng nề hơn vì đứa bé được nuôi dạy trong những nguyên lý của thanh giáo khắc khổ. Như vậy, một đàn ông là khát vọng mê cuồng muốn yêu chị mình bằng cả

tâm hồn lẫn thể xác; đằng khác là sự cấm kỵ việc loạn luân và viễn ảnh của một sự phạm tội ô nhục ghê gớm. Ai có thể nói cho cậu bé ấy biết rằng ước muốn đó tự thân là hoàn toàn bình thường? Làm sao giải thích rạch ròi điều đó cho một cậu bé mười hai tuổi (ngay cả đối với nhiều người đã trưởng thành, đây cũng vẫn còn là một đề tài quá nhạy cảm, đụng chạm đến những điều kiêng kỵ từ lâu đời của đạo lý của thành kiến xã hội, khiến người ta dễ “nóng đầu”, khó bình tĩnh để biện luận cho thấu đáo được). Còn cậu bé thì làm sao dám bộc lộ với ai?

Mà xét cho kỹ, đó là một biến thể của mặc cảm Oedipe ^{10*}, người mẹ được thay thế bởi người chị cả, vừa đủ trẻ để gần gũi với cậu bé, và vừa đủ lớn tuổi hơn để đã là người đàn bà.

Nói tóm lại, giấc mộng này biểu lộ:

- a) một tình yêu “loạn luân”
- b) một ước muốn cung hình và trừng phạt (con bỏ ngựa cái, chờ đợi nơi khu vườn của dục vọng và sẵn sàng nuốt sống anh ta). Tôi xin lưu ý rằng hai kết luận này do chính người nằm mộng đưa ra.

Được rồi, nhưng tại sao cho đến bây giờ vào năm ba mươi lăm tuổi, mới có giấc mộng này?

Phải nhận rằng điều này cũng hơi lạ. Đáng lưu ý là anh chàng kỹ sư này vẫn chưa có vợ con. Điều này có giải thích cho điều kia không? Và tại sao anh ta vẫn không ngừng tìm kiếm người đàn bà lý tưởng, và sẽ không bao giờ tìm thấy?

Vậy chúng ta hãy thử đi xa hơn.

Qua lăng kính Jung

Ở đây những liên tưởng được gợi ra với sự can thiệp của nhà phân tâm học.

– Hãy trở lại với khu vườn trong giấc mộng của bạn. Nó còn làm cho bạn nghĩ đến cái gì khác nữa?

- Đến khu vườn của tôi. Đến tuổi thơ của tôi. Đến nơi trú ẩn của tôi. Đến thú vui êm đềm của tuổi thơ; đến chị tôi. Đến sự bất động trong hồn tôi.

Tôi đã ở nơi đó như một nhà giả kim thuật (alchimiste); tôi chờ đợi hòn đá điểm kim sẽ làm được điều diệu kỳ biến chì thành vàng...

Tôi tan hòa vào với cõi phi thời. Tôi hội thông...

- Vào cái gì?

- Vào đất trời, vào vũ trụ. Thuở đó tôi đã ước mơ trở thành nhà hóa học để tìm gặp những bí ẩn của vạn vật...

-... bạn nhấn mạnh quá nhiều trên sự chiếm hữu: khu vườn CỦA TÔI, tuổi thơ CỦA TÔI, chị CỦA TÔI...?

-... thực ra là, tôi đã không ý thức rõ lắm về chuyện đó. Nhưng vâng; tôi tin rằng có điều gì đó bị phong tỏa trong tôi, thuộc về thời thơ ấu của tôi. Chị tôi ở ngay trung tâm, đúng vậy. Chị hòa lẫn với khu vườn CỦA TÔI. Tôi vẫn còn xúc động sâu xa mỗi khi tôi hít thở mùi hương của giáp trúc đào và cẩm chướng. Tất cả hồn tôi nơi đó... Thiên đường của tôi đây, tình yêu của tôi đây, chị tôi là mối tình duy nhất của tôi...

Chúng ta thử tìm hiểu điều cốt yếu. Và lấy lại ý nghĩa tượng trưng của những yếu tố chính trong giấc mộng:

- **KHU VƯỜN.** Đây là biểu tượng phổ quát của **VƯỜN ĐỊA ĐÀNG**. Là trung tâm của Vũ Trụ. Nó cũng là hình ảnh phổ quát của Thiên Đàng và những trạng thái tâm linh. Đối với người nằm mộng ở đây, khu vườn là cõi lạc phúc huỳnh đệ, là hình ảnh của người chị, mà kẻ được chọn là anh ta, người được chị cưng chiều.

Hẳn nhiên là cậu bé “si tình” người chị của mình. Nhưng điều đó nghĩa là gì? Và ý nghĩa tượng trưng của người chị ở đây là gì?

- **NGƯỜI CHỊ.** Đó là “cái bóng song trùng” của cậu bé. Đó là tấm gương, là tâm hồn của cậu ta, là Anima, nội lực sáng tạo nơi cậu ta. Một em trai và một người chị (hay anh trai và em gái) tâm đầu ý hợp với nhau, tạo nên một nhất thể bất khả phân, một toàn thể. Đó là Âm Dương Hợp Thể, là Tung Hoành Liên Hợp, là sự thống nhất của những đôi thể. Giữa anh / em trai và chị / em gái có những tình yêu vô hạn.

Trong trường hợp của anh chàng kỹ sư này, người chị biểu thị nội lực sáng tạo thời niên thiếu của anh ta, với tất cả niềm hoài vọng đã đánh mất nó mà không hội nhập được vào trong nhân cách của mình. Đến độ không còn có thể lập gia đình...

- CON BỌ NGỰA. Ở đây có sự hòa trộn giữa mặc cảm phạm tội (con bọ ngựa cái ăn thịt con đực) và tính tôn giáo (trong tiếng Pháp con bọ ngựa được gọi là la religieuse – nữ tu sĩ); với hoài niệm về người chị, chị tôi nối kết anh ta với vũ trụ (như những phân tích trên đây).

Và người nằm mộng còn nói với nhà phân tâm học:

-... tôi cảm nhận, qua giấc mộng này, rằng con bọ ngựa cái là một con vật gần như thiêng liêng, đầy vẻ hăm dọa, có lẽ thế, nhưng cũng mang tính thần thánh, hình như vĩnh cửu bất động...

Ích lợi của giấc mộng này?

Rất lớn. Anh chàng kỹ sư này ý thức được cái điều mà trước đó anh ta hoàn toàn không biết: đó là công cuộc tìm kiếm thường trực người “đàn bà lý tưởng” của anh ta là do nơi hoạt lực nội tại bị chôn vùi trong thứ thẩm đẫm tưởng niệm. Khiến những người đàn bà trong cuộc đời thực không có ai làm anh hứng thú. Rằng người chị, kết hợp chặt chẽ với anh đến độ, đã cắt anh thành đôi khi rời xa anh để đi lấy chồng. Và rằng bị xâu xé bởi cái Anima đó, anh ta đã bỏ rơi khía cạnh đàn ông nơi mình để trở nên một con người bị nữ hóa, đồng bóng, dễ nổi cáu, độc đoán, dưới bề ngoài dịu dàng. Và rằng, có thể anh ta đã rơi vào chứng đồng tính luyện ái.

Để tổng hợp...

Theo Freud, vô thức thường là một thứ “thùng rác” để người ta tổng khư vào đó bao nhiêu những ức chế và những dục vọng không dám thú nhận. Trong đa số trường hợp thì điều đó đúng; người ta nhanh chóng quên đi điều gì làm cho người ta đau khổ: ít ra là người ta cũng tưởng rằng đã quên nó. Nhưng nguy cơ là một ngày nào đó, tất cả lại ngoi lên bề mặt, nổi lên bệnh hay khiêu vũ cuồng loạn trong giấc mộng và cả trong lúc thức, do những tình huống nào đó mà ý thức mất cảnh giác, buông lỏng sự “kiểm

duyet”. Và điều đó làm người ta nghĩ đến một câu nói danh tiếng: những gì được chôn kín xa đằng sau trong ta, sẽ đợi ta một ngày ở xa đằng trước.

Freud cũng cho rằng vô thức giống như một thùng chứa chất thải của cuộc sống lúc thức. Giấc mộng là một thứ “phụ phẩm” của đời sống cá nhân. Trong khi đó, theo Jung, con người (và những giấc mộng của hắn ta) bay bổng đến những kích thích khác mà sự quan trọng đôi khi không lường hết được.

10. NHỮNG GIẤC MỘNG MÀU SẮC

Những giấc mộng màu sắc có tầm quan trọng lớn hơn các giấc mộng khác hay không? Dầu sao, chúng vẫn ít xuất hiện hơn.

Mỗi giấc mộng là một kinh nghiệm về tri giác: hoặc thính giác (ta nghe tiếng nói), hoặc thị giác (ta nhìn thấy sự vật, người khác), hoặc xúc giác (ta có cảm giác như sờ mó vào vật gì).

Vấn đề màu sắc trong các giấc mộng rất thú vị. Đã có nhiều nghiên cứu về đề tài này. Nhiều cuộc khảo sát và thí nghiệm đã thử tính ra tỉ lệ những giấc mộng có màu sắc can thiệp vào. Nhưng chẳng phải dễ.

Một vài nhà sinh học (như tiến sĩ Hartmann) nghĩ rằng có lẽ màu sắc hiện diện trong mọi giấc mộng, nhưng chẳng phải là một yếu tố trội hay đặc biệt quan trọng.

Như đã nói, những giấc mộng tạo ra những cảm xúc mãnh liệt thường được nhớ lại như là những giấc mộng đầy màu sắc. Vì vấn đề này còn tồn nghi nên ta cần hỏi xem: “Dầu là có màu sắc thực sự hay không, đâu là màu trội (la couleur dominante) được cảm nhận - hay được tưởng tượng - trong giấc mộng? Và màu sắc đó có ý nghĩa gì?”

Đây là một giấc mộng màu sắc

- Tôi dạo bước trong một con đường hẹp. Về phía tay trái, những cánh đồng được trồng trọt trải dài đến tận chân trời gợi cho tôi liên tưởng đến những trang trại tươi tốt vùng nhiệt đới. Về phía tay phải, một dòng sông rực lửa. Đó là thời kỳ sau chiến tranh. Dòng sông chảy chậm rãi; xa xa, nó mở

rộng ra như một mặt hồ, màu đỏ sẫm, và như được ngăn lại thành đập nước. Tôi biết rằng chiến tranh đã chấm dứt...

Đây là giấc mộng của một nữ họa sĩ, bốn mươi tuổi. Thật ra bà ta cũng không khẳng định được trong mộng mình có thấy màu sắc hay không. Có lẽ chính nghề nghiệp họa sĩ đã khiến bà tưởng tượng ra điều ấy nhiều hơn. Song giấc mộng này có nhiều điều đáng lưu ý. Sau đây là những liên tưởng của người nằm mộng và những lời kiến giải của nhà phân tâm.

- **NHỮNG CÁNH ĐỒNG TRỒNG TRỌT.** Chúng ở về phía tay trái, biểu tượng của quá khứ, của tiềm năng. Chúng rất phong nhiêu, thịnh mậu. Như thế, người nằm mộng có thể tin cậy vào những gì mà mình đã thủ đắc và hội nhập. Nói cách khác: sự chăm sóc đáp ứng thỏa đáng yêu cầu.
- **CHIẾN TRANH.** Đây là cuộc chiến với chính mình, khi người đàn bà này tự phân tích nội tâm của mình. Nhưng cuộc chiến đã chấm dứt: người này đã đạt được một cuộc sống trọn vẹn.
- **DÒNG SÔNG ĐỎ THẨM:** Ở về bên phải, biểu tượng của tương lai và những thực hiện sáng tạo. Màu đỏ thẩm biểu thị cho máu sau chiến tranh. Nhưng lưu ý là người nằm mộng cảm thấy vui vẻ vì điều đó. Như thế máu tạo được một ý nghĩa tượng trưng rộng lớn hơn. Máu trở thành dòng chuyển luân lưu của đời sống, là nguyên lý tái sinh. Máu tượng trưng cho hơi nóng, sức mạnh thể xác và tinh thần, cho trái tim, cho cảm xúc và đam mê.
- **MẶT HỒ ĐỎ THẨM.** Dòng sông nở rộng ra, chảy từ đầu đến đuôi xa kia, nghĩa là về tương lai. Rồi dòng sông tích nước lại, trở thành hồ, biểu tượng của sức mạnh dự bị. Nước trở nên đỏ sẫm, màu sắc sâu xa hơn, nhiều tiềm năng hơn là màu đỏ thẩm. Như vậy là có kho dự trữ quan trọng bên tay trái, kho dự trữ đằng trước mặt: còn sự bảo đảm nào tốt hơn?

Ý NGHĨA TƯỢNG TRƯNG CỦA MÀU SẮC

Mọi màu sắc đều có một ý nghĩa tượng trưng phù hợp với mỗi người chúng ta, ngay cả khi những tuyến lớn của tính tượng trưng này cắt xéo nhau. Ta biết rằng trong đời sống ban ngày màu sắc giữ một vai trò tâm sinh

lý quan trọng và người ta đã biết vận dụng lý thuyết này trong việc chọn lựa màu sắc cho môi trường sống. Hầu như ai cũng biết rằng màu đỏ có tác dụng kích thích, rằng màu xanh lam tạo ấn tượng êm dịu, tươi mát. Người ta cũng nhận thấy những cảm thức lạnh hay nóng có thể hiện hữu chỉ nhờ vào màu sắc của môi trường sống, độc lập với mọi thay đổi về nhiệt độ.

Ánh sáng và màu sắc đã là đối tượng của những công cuộc nghiên cứu sâu rộng mà người ta càng ngày càng nhận ra lợi ích trong môi trường lao động; lúc đó không chỉ kiến trúc sư mà cả nhà thiết kế nội thất trang trí và phối màu. Những vị nữ chủ nhân học thức và thanh lịch biết phối hợp màu sắc tinh tế để làm cho tâm lý thoải mái. Cũng nên lưu ý rằng nơi nhiều người thì màu này hay màu kia thường được liên kết một cách tự phát với âm thanh của một loại nhạc cụ nào đó.

Sau đây chúng ta thử tóm tắt các ý nghĩa tượng trưng của màu sắc.

Màu xanh lam

Màu lạnh, màu dịu mát, màu của trời xanh, biển biếc, của không gian bao la, của chân trời xa xa. Màu của tâm linh thanh khiết.

Trong thế giới Kitô giáo, màu xanh lam được dùng trong những dịp lễ các thiên thần. Trong giáo hội Anh quốc, màu xanh lam là màu của hy vọng, của tình yêu đối với Thiên chúa, của lòng tín mộ, của ý thức và tình yêu cái đẹp. Trong ngành huy chương, huy hiệu, màu lam cô ban biểu thị công lý, lòng trung thành, niềm vui, sự cao thượng. Màu thiên thanh cũng tượng trưng lạc phúc đời đời, sự thuần khiết, tính dịu dàng.

Trong các giấc mộng, màu xanh lam thường là màu của vô hạn. Tia nhìn dõi theo những phương trời xa xanh ngắt, trong suốt, phi vật chất của những chân lý triết học, những chiêm nghiệm siêu hình...

Trong âm nhạc, màu xanh lam có thể được liên kết với âm thanh vi vu, huyền hoặc của tiếng sáo.

Màu xanh lục

Hợp thành từ màu vàng và màu xanh lam, màu xanh lục có nhiều sắc thái. Đó là màu của sự quân bình, yên nghỉ, hòa giải, vui chơi nhẹ nhàng...

Màu của những tấm thảm nhung trải trên các bàn hội nghị, các bàn bị da. Người ta có thể đo được tác động của màu xanh lục trên huyết áp.

Thời thượng cổ Ai Cập màu xanh lục được coi là màu của hy vọng. Trong thế giới Kitô giáo nó cũng tượng trưng cho hy vọng và đời sống vĩnh hằng. Trong giáo hội Anh quốc, đó là màu của niềm tin, của sự bất tử, của lễ rửa tội, của sự chiêm nghiệm. Trong ngành huy chương, huy hiệu, xanh lục là màu của danh dự, của sự thanh lịch, của hy vọng, của niềm vui cường kiện. Cũng là màu của tình yêu và sự phong nhiêu (xanh lục là màu trời của cây cỏ trên khắp mặt đất).

Trong các giấc mộng, xanh lục là màu của mặt đất mùa xuân. Màu sắc của sự hồi sinh sau mùa đông, của sự vĩnh tồn, của sự chờ đợi, của lòng kiên nhẫn.

Đó là màu nuôi dưỡng (như thảo mộc), màu từ mẫu, và cũng là màu của những mối tình thơ dại tuổi thanh xuân:

Oh, le vert Paradis des amours enfantines...

(Ôi, thiên đàng xanh lá cây của những tình yêu ngây thơ)

Beaudelaire

Màu xanh lục cũng có vẻ gây tai ương. Đó là màu của những làn nước sâu, đầy hăm dọa với vẻ tĩnh lặng như muốn nuốt chửng.

Cũng là màu của sự sa đoạ, của điên cuồng, của hăm dọa, như màu mắt của quỷ sa tăng, của người đàn bà định mệnh, của con mèo.

Trong âm nhạc, màu xanh lục có thể liên kết với âm thanh chất phác của ô bo và kèn ăng lê.

Màu đỏ

Đó là lửa, hơi nóng, đam mê, tình yêu. Màu này có nhiều sắc thái, từ màu nâu sậm đến đỏ chói. Đó là màu của máu, của vết thương nhưng cũng là của sức khỏe dồi dào. Màu “nóng” nhất, mang chất khốc liệt, tàn bạo, hiếu động, gây căng thẳng; màu của chiến tranh, của những khúc quân hành, của cách mạng:

Cờ in máu chiến thắng pha hồn nước

Súng cùng gương vang khúc quân hành xa...

Rất nhiều người thích màu đỏ, nhất là trẻ con và người cổ sơ.

Trong thế giới Kitô giáo, màu đỏ gọi ra máu thánh; người ta mang màu đỏ trong những dịp lễ Đức Chúa Thánh Thần đốt lên ngọn lửa của tình yêu thiêng liêng. Trong giáo hội Anh quốc, đó là màu của các thánh tử đạo và của đức bác ái. Trong ngành huy chương huy hiệu, màu đỏ là tình yêu, lòng can đảm, cơn giận dữ và cũng là sự bạo tàn. Là sự phán xét cuối cùng và sự hủy diệt cuối cùng (hủy diệt bằng lửa).

Trong các giấc mộng, màu đỏ gọi ra lửa và năng lượng. Nó tượng trưng sức sống của năng lượng và đam mê, màu của tính chiến đấu, của sự hướng ngoại. Màu do tia biểu thị vương quyền (như Tử Cấm Thành của các Hoàng đế Trung Quốc).

Đào ngược mọi sự: màu đỏ, màu của máu, cũng là biểu tượng của bạo lực, thù hận, tàn sát, chết chóc.

Trong âm nhạc, màu đỏ có thể liên kết với âm thanh của các loại kèn trumpet và trombone.

Màu vàng

Đó là màu nắng hay màu đất, tùy theo sắc thái. Trong thế giới Kitô giáo, màu vàng là màu của lòng khiêm cung; một sự nhắc nhở rằng thân xác ta chỉ là từ đất sét và sẽ trở về cùng cát bụi. Các vương triều Trung Quốc và Việt Nam lại lấy màu vàng làm màu của hoàng gia.

Trong các giấc mộng, màu vàng trước nhất là màu mặt trời, của sự chiếu sáng, của trí tuệ và của những tấm lòng quang minh chính đại vàng rực là màu của cảm tính mạnh mẽ; vàng nhạt lại là dấu hiệu buồn rầu, thất vọng và đôi khi là màu của sự phản bội.

Màu vàng là một màu “dương”, nó “thống trị” bằng sự phong phú. Giống như vàng, nó là màu của vĩnh cửu, của tính tôn giáo siêu việt.

Đó cũng là màu của những ngày cuối hạ rực rỡ ánh thiệu quang long lầy huy hoàng trước khi quay sang bán chu kỳ thu liễm đông tàn¹¹ ; đó là ánh hào quang diễm lệ rực sáng lên để rồi vụt tắt trong đêm trường tịch diệt.

Trong âm nhạc, màu vàng chói có thể liên kết với kèn trompette nhỏ; màu vàng nóng với âm thanh của tù và.

Màu cam

Đó là sự tiếp đón thân tình nhưng không quá cuồng nhiệt như màu đỏ hay màu vàng, làm dịu lẫn nhau khi hòa trộn vào nhau. Trong ngành huy hiệu, màu này lại có ý nghĩa tiêu cực: đạo đức giả và che giấu.

Trong các giấc mộng, màu cam hẳn nhiên là màu mặt trời, là sự nồng nhiệt của trái tim và sự tiếp đón; màu của hoạt động, có phần lai tạp. Cũng là màu của sự thoải mái tinh thần.

Trong âm nhạc, màu cam có thể được liên kết với âm thanh của tù và và được thổi lên ở âm vực cao nhất hoặc của kèn trompette bịt đầu.

Màu tím

Đó là một màu lạnh. Nó thường biểu thị lòng ăn năn sám hối. Trong ngành huy hiệu, màu tím có nghĩa là chân lý và lòng trung thành. Màu tím thâm biểu thị lòng khoan dung, sự điều độ.

Trong các giấc mộng, màu tím thường cho cảm giác buồn rầu, sự ăn năn của tâm hồn, ngay cả sự tang chế nội tâm. Màu của tình si day dứt.

Trong âm nhạc, màu tím có thể liên kết với âm thanh của kèn alto hoặc vĩ cầm có hãm âm.

Màu đen

Màu đen hấp thụ những màu sắc khác thay vì phản chiếu chúng. Trong thế giới Kitô giáo, màu đen là màu chờ đợi, màu tang chế. Trong ngành huy hiệu, màu đen biểu thị nổi thống khổ, tang chế, lòng sầu muộn triền miên nhưng cũng biểu thị sự chờ đợi với tính khôn ngoan và cẩn trọng.

Trong các giấc mộng, màu đen cũng biểu thị tang chế nhưng nhất là bóng tối và đời sống vị phân (indifférenciée); màu của đêm đen, của giấc ngủ, của vô thức.

Màu của sự chờ đợi tượng trưng (những màu sắc bị hấp thu có thể được phục hồi), màu đen mang đầy tiềm năng. Theo nghĩa đó, trong một số giấc mộng màu đen lại là biểu tượng của hy vọng. Nó trở thành dấu hiệu của hoạt động vô thức, của bản năng hoang sơ mà người ta có thể hướng về những hành động cao thượng.

Trong âm nhạc, màu đen có thể liên kết với tiếng trống và tiếng kiểng. Những âm thanh này thường có nghĩa tang chế, cực hình nhưng cũng có nghĩa sự chờ đợi một điều gì đó sắp xảy ra...

Màu trắng

Màu tổng hợp của mọi màu sắc khác, màu trắng có thể gợi ra ánh trắng cũng như những khoảng không gian xa xa sáng ngời rạng rỡ. Đó là hình ảnh của ánh sáng và sự thuần khiết, sự vô nhiễm, sự bất tử, lạc phúc đời đời....

Trong các giấc mộng, màu trắng mang ý nghĩa tượng trưng cho sự thuần khiết và hy vọng. Nhưng nó cũng có ý nghĩa sự tiêu vong của tự ngã, những chân trời vô hạn mà người ta chìm đắm vào. Trong ý nghĩa này, màu trắng trở thành màu tang chế. Đó là màu của tuyết với ý nghĩa tượng trưng cho niềm vui cũng như sự xả kỷ, cái chết.

Trong âm nhạc, màu trắng có thể liên kết với sự tổng hợp của mọi nhạc cụ bộ đàn dây.

Chú thích

Ý nghĩa tượng trưng của màu sắc có thể mở rộng rất nhiều khi xem xét nó qua các nền tôn giáo đông tây. Trong các giấc mộng, ý nghĩa của màu sắc bị giới hạn; cần nhớ lại rằng ít có giấc mộng nào mà chỉ đưa ra có một màu đặc trưng duy nhất. Nếu một giấc mộng phô bày nhiều màu sắc, thì sẽ rất khó khăn khi tìm màu nổi bật (màu chủ), màu tạo ra một cảm xúc mãnh liệt, chủ yếu của giấc mộng.

11. NĂM MƠ THẤY LOÀI VẬT

Ngoài những ý nghĩa khác, loài vật trong các giấc mộng tượng trưng cho những bản năng và những hoạt lực sâu xa – đôi khi bị ức chế. Những

con vật ấy hoặc tỏ ra thân thiện hoặc tỏ ra dọa nạt. Chúng là những người! bạn gần gũi trong cõi trần hoặc là những kẻ thù sẵn sàng tiêu diệt chúng ta. Trong các giấc mộng, chúng là những gì mà ta tạo ra về chúng, bởi vì chúng là những phóng chiếu (projections) của chính chúng ta; chúng biểu thị những đam mê, những âu lo, những sợ hãi của chúng ta. Nhưng đôi khi chúng là những sứ giả kỳ diệu, những người canh giữ cho ngôi đền bí mật của chúng ta. Bởi vì giữa con rắn bò trong bụi rậm với Rắn Thần Mang Vương Miện ngự giữa Vàng Thái Dương, là cả một thế giới của biết bao tiến hóa nội tâm...

Như vậy, có sự phóng chiếu tự ngã (projection ce soi même): Con Sói và Con Gấu là điển hình cho khía cạnh này. Nhưng các con vật trong mộng thường là những biểu tượng cho những nhân vật đầy quyền lực: ông bố bà mẹ... chẳng hạn. Như thế, một bà mẹ khó chịu có thể xuất hiện qua hình tượng một con ngựa lồng lên, đá lung tung hoặc một con cá sấu... Một từ mẫu có thể hoá thân thành một sư tử mẹ hay gấu mẹ đang dịu dặt, bảo bọc đàn con v.v...

Chúng ta hãy thử xác định ý nghĩa tượng trưng của một số những con vật xuất hiện thường xuyên nhất trong các giấc mộng.

Đại bàng

Đó là chúa tể của bầu trời. Nó được coi là dám nhìn thẳng vào mặt trời. Là biểu tượng của sức mạnh bất khả chiến bại, đôi khi nó được đồng hóa với sấm sét. Nó là loài mãnh cầm phóng thẳng vào con mồi, xuyên thủng và quắp con mồi bay đi.

Đại bàng xuất hiện thường xuyên trong các giấc mộng. Nó có thể tượng trưng cho tính tâm linh và sự thực hiện trọn vẹn tự ngã. Nhưng đôi khi nó cũng biểu thị nỗi lo sợ bị chọc thủng, sợ cung hình và giảm thiểu nhân cách.

Bị một con đại bàng nhìn, rình rập có nghĩa là những mặc cảm phạm tội gây cho người ta cảm giác bị người khác nhìn, bị lật mặt nạ, bị những kẻ cao hơn mình phán xét.

Có người nằm mộng thấy một con đại bàng bị bắn rơi. Cái chết của con đại bàng tượng trưng sự sụp đổ của lý tưởng, những ảo vọng tan tành,

cảm tưởng đã đánh hỏng cuộc đời mình.

Con nhện

Thông thường con vật này chỉ gợi ra sự ghê tởm. Thế nhưng nơi nhiều dân tộc khác, con nhện lại mang ý nghĩa tượng trưng rất tích cực. Chẳng hạn ở Ấn Độ, nó là một biểu tượng vũ trụ luận quan trọng. Hình dáng cái mạng nhện là một đồ hình Mạn đà la tiêu biểu, giống như mặt trời đang phóng ra muôn vàn tia nắng. Do sự kiện con nhện giăng tơ trong khi rút ra chất liệu từ chính ruột mình, nó có một chức năng tích cực và trở thành kẻ biết được những bí mật của đời sống, của quá khứ và tương lai.

Nhưng mặt khác con nhện giăng ra một cái bẫy, đứng bất động rình rập để chộp bắt rồi tiêm thuốc gây mê con mồi, tiêu hóa nó.

Xét như vậy, con nhện trở thành biểu tượng của “người mẹ xấu xa” chỉ muốn độc chiếm con và bóp nghẹt sự phát triển nhân cách của nó. Trong ý nghĩa này, nó thường hiện ra trong giấc mộng của những người cảm thấy bà mẹ mang tính tiêu cực, phản động, bóp nghẹt, nhất là nơi đàn bà. Đó là một sự chuyển vị của biểu tượng “mụ phù thủy độc ác”.

Con nhện cũng là biểu tượng của “người đàn bà định mệnh” (La femme fatale), người đàn bà hấp dẫn chết người, mê hoặc và hủy diệt. Nó thường hiện ra trong giấc mộng của những người có hoạt lực nội tâm tiêu cực, một sức mạnh gây tai ương.

Con nhện cũng có thể là biểu tượng của tự ngã, lúc đó nó biểu thị khía cạnh luyện ngã quá độ (hyper narcissique)¹² và quá hướng nội của một nhân cách bất động và cuộn mình trong tổ kén tự ngã... giống như con nhện thu mình trong mạng nhện.

Con hươu hay con nai

Ý nghĩa tượng trưng cơ bản của những con vật này thật dễ tưởng tượng ra từ những thành ngữ thông dụng như: đôi mắt nai tơ, đa cảm và duyên dáng như một con hươu cái; những lời gọi âu yếm như “nàng hươu của anh” (ma biche).

Như vậy hươu, nai trước hết là một biểu tượng cho người nữ, thường xuất hiện trong giấc mộng của thanh, thiếu nữ, biểu thị một nữ tính duyên dáng còn e ấp, chưa đạt đến sức mạnh do sự độc lập, thoát ly khỏi người mẹ đem lại.

Con mèo

Ý nghĩa tượng trưng của con mèo luôn dao động. Khi thì bị ghét bỏ, khi lại được thần thánh hóa, con vật này – cùng với con rắn – luôn gây ra những tình cảm và ý nghĩ trái ngược nơi con người. Có người không bao giờ dám sờ đến một con mèo; người khác, trái lại, thích sống với cả một đàn mèo đeo theo chân. Tại sao lại có những tình cảm đối nghịch đến vậy?

Có lẽ, những ý nghĩa tượng trưng trái ngược đó phát xuất từ chính vẻ bề ngoài của con vật. Người ta cho là nó có tính độc lập, kiêu kỳ, lãnh đạm; đằng khác, nó lại được tiếng là dịu dàng và quyến luyến. Người ta gán cho nó tính thâm hiểm, đạo đức giả, bí ẩn nhưng cũng gán cho nó sự khôn ngoan.

Con mèo giữ một vai trò trong những mê tín dân gian: thấy một con mèo mun đi băng qua đường là một điềm xui; nghe tiếng mèo kêu lúc rạng đông lại là hên...

Do vẻ bí hiểm của nó, với đôi mắt xanh lè rình mò trong đêm tối, sự uyển chuyển dẻo dai của nó, trò chơi độc ác “mèo vờn chuột” hành hạ con mồi cho chết khiếp trước khi thưởng thức món đặc sản tươi sống, tính tráo trở bất thường của nó (vừa mới đùa giỡn thân thiện bỗng lại nhe nanh múa vuốt thị uy), con vật này thường tượng trưng cho đàn bà, với ý nghĩa xấu, trong các giấc mộng.

Vài giấc mộng mèo

Một thiếu phụ nằm mộng thấy mình bằng ngang đường. Trên bậc cửa sổ của nhà đối diện có một con mèo xiêm nhìn chăm chăm bà ta với đôi mắt nửa mở nửa khép. Bà ta vấp chân suýt té, nhiều người quay lại nhìn bà.

Theo dòng liên tưởng, con mèo xiêm biểu thị thế giới những người đàn bà kênh kiệu, thanh lịch, tự tin, mà đứng trước họ người thiếu phụ này “vấp

chân”, hệt bước trong đời sống. Hiện tượng này phát xuất từ nhiều cảnh ngộ trước đó, nếu kể lại nơi đây sẽ quá dài dòng

Một người đàn bà nằm mộng thấy một con mèo cái tiến lại gần. Bà nâng niu, ve vuốt nó và thức giấc với những cảm giác mang chất tình dục.

Những liên tưởng của người nằm mộng là:
- bộ lông, sự dịu dàng, thân thể mềm mại đồ , trong hơi ấm, đàn bà, sự thân mật suông sẻ, chờ đợi ghê sợ đẩy ra, cuốn hút vào...

Tất cả những liên tưởng này đều gợi ra nữ tính, nhuộm màu tình dục. Một thứ đồng tính luyến ái còn ở trạng thái tiềm ẩn?

Con dơi

Đó là một loài chim giang đôi cánh đen lặng lẽ bay trong bóng tối chập chạng buổi hoàng hôn. Trong giấc mộng nó tượng trưng cho những sức mạnh đen tối trong lòng người. Nó có thể biểu thị nỗi lo âu, sự khó khăn để giải thoát khỏi một vùng vô thức bị nhiễu loạn, sự mảy mò trong tâm tối của một tâm hồn bị nỗi lo sợ cản trở và không thể vươn lên trong đời sống tinh thần.

Ngựa

Rất thường xuất hiện trong các giấc mộng, ngựa là một biểu tượng quan trọng với nhiều ý nghĩa.

Ngựa hiện ra, phi nước đại, gõ móng lên đường, lao tới, chà đạp. Ngựa là đứa con của Đêm Tối, vừa mang sự sống vừa mang cái chết. Nhưng nó cũng là con vật thuộc về thái dương, là vật cưỡi của các chiến binh và chư thần. Con ngựa trong Khải huyền thư ¹³ đi cùng với ngọn lửa thanh lọc và hủy diệt, chiến thắng tất cả và loan báo những thời đại mới. Do đó trong giấc mộng, nó thường là sứ giả của cái chết hoặc sự chà đạp nhân cách mà cũng là của sự tái sinh.

Nó là hình ảnh của bản năng, hoang dã hoặc thuần hóa, một con vật cần được chế ngự, chinh phục.

Trong một vài giấc mộng, người và ngựa hợp nhất; đó là hình ảnh về sự hòa hợp giữa vô thức và ý thức, là ước mơ đạt đến sự quân bình, hòa hợp

của nhân cách.

Màu sắc của ngựa quan trọng: trắng, hồng hay đen? đen: sứ giả của bóng tối, lo âu, trắng, hồng: đưa đến sự hồi sinh tinh thần.

Ngựa tơ: sinh lực thăng tiến, năng lượng tiềm thể đang ngoại hướng, niềm vui sống.

Một giấc mộng ngựa

- Anne nằm mộng thấy con ngựa mình đang cười trở nên bất trị, cứ lòng lên chạy theo một hướng khác với hướng mình muốn đi.

Việc giải thích giấc mộng này đơn giản thôi: có sự bất hòa trầm trọng giữa những xung lực vô thức và ý chí hữu thức của Anne – một vết cắt phân ly trong nhân cách của cô. Giấc mộng là một lời cảnh báo: hãy khẩn trương tái lập sự hòa hợp giữa Siêu Ngã và Tự Ngã, giữa những ước muốn vô thức và đời sống thường ngày; nếu không, ta sẽ có nguy cơ phải chịu sự dẫn dắt, lo âu phát sinh từ sự bất hòa sâu xa trong nhân cách...

Chó

Thông thường, đó là một người bạn biết quan tâm đến ta, trung thành bằng mọi giá. Đó là bản năng. Là kẻ tìm hướng đi và đánh hơi được những điều vượt ngoài khả năng các giác quan của chúng ta.

Nhưng ý nghĩa tượng trưng của nó còn rộng hơn những biểu thị sơ đẳng này nhiều. Chỉ là người canh giữ. Nó dẫn dắt người trong đêm tối của chết chóc, như dẫn dắt người mù. Nó canh giữ những nơi chốn thiêng liêng. Một vài dân tộc chôn con chó với người chết để nó hướng dẫn người đó đường đi đến thiên đàng.

Quạ

Thường được coi là con chim báo chuyện xui xẻo; tiếng kêu và màu của nó dễ làm cho những kẻ yếu bóng vía lo âu. Đó là một con vật có tính xã hội cao, có tổ chức và kỷ luật. Nó có thể là sứ giả của điềm lành: ở Nhật Bản, người ta coi nó là sứ giả của thần linh. Trong Sáng thế ký ¹⁴ có nói rằng chính một con quạ đã kiểm chứng là mặt đất lại hiện ra sau cơn đại hồng thủy.

Quạ là một con chim nhuệ trí, biết được những là huyền vị của sinh tử nên được các pháp sư, các nữ vũ tôn sùng vì tin rằng nó có chức năng tiên tri. Bộ lạc da đỏ Tligit tin rằng quạ là đại pháp sư tổng quản và điều lý thế giới.

Trong các giấc mộng, quạ có thể tượng trưng cho sự cô đơn tự nguyện, sự ở ẩn, niềm hy vọng. Hay trái lại, nó có thể mang những khía cạnh tai ương, báo hiệu những xáo động nội tâm hoặc những thay đổi quan trọng giữa lòng nhân cách.

Cá sấu

Đó là một biểu tượng từ xa xưa về những tầng sâu của ý thức chúng ta. Nhưng trước hết cá sấu là một quái vật bất động, yên lặng để rồi bất ngờ tấn công, tàn bạo và nhanh chóng như sấm chớp, kéo con mồi xuống sâu dưới nước, hết đường cầu cứu.

Trong các giấc mộng, nó là một biểu tượng gây cảm giác bất an, được cảm nghiệm như là có tính gây tai ương, trừng phạt và hủy hoại nhân cách.

Chim cú

Là loài chim đêm, con cú mang ý nghĩa tượng trưng cho sự đơn độc và nỗi buồn cô tịch. Mê tín dân gian đã biến nó thành loài chim báo điềm gở, báo hiệu chết chóc, tang chế. Nhưng nó cũng là một biểu tượng của minh trí, trong một vài giấc mộng, nó tiên báo những thay đổi quan trọng giữa lòng nhân cách, bởi vì nó “biết được” những miền tối tăm của vô thức.

Trong một số giấc mộng khác, nó là người bảo vệ và hướng dẫn (trong bóng đêm của vô thức).

Nó cũng tượng trưng bậc “Hiền nhân Sáng suốt” nơi mỗi người chúng ta. Chẳng phải ngẫu nhiên mà trong nhà nhiều người Tây phương hiện nay ta thấy bày đầy chim cú bằng đồ gốm hoặc bằng vật liệu khác. Biểu tượng của Minh trí? Vòng luân hồi công bình của sự vật đối với một con vật từ lâu bị lãng nhục một cách vô lý mặc dầu nó hữu ích đối với con người.

Chó sói

Chó Sói mang ý nghĩa tượng trưng rất rộng và nó luôn gây cảm giác mạnh trong các giấc mộng.

Chó sói phải chăng chỉ là một con thú dữ, xuất hiện bất ngờ, tấn công nhanh, tiêu diệt gọn con mồi rồi biến mất không để lại dấu vết. Trong các truyện thần thoại, chó sói có khi tốt lành, có khi độc ác. Chó sói nhìn thấy trong bóng tối, như vậy nó là biểu tượng của vật phát sáng. Nó là người hùng cô độc, thách thức những kẻ săn đuổi nó. Nó là biểu tượng của trí thông minh và lòng dũng cảm. Nhưng nó cũng là con vật ngón nghiêng trẻ con, con sói quỷ quyệt và độc ác, con vật của chốn địa ngục.

Trong các giấc mộng, chó sói thể hiện một mặt nào đó nơi chúng ta, có thể tích cực hoặc tiêu cực. Có thể là sự gấp mình của tự ngã, sự rút lui khỏi mọi quan hệ xã hội. Nhưng nó có thể tượng trưng bản năng mà người ta không thể ngoại hướng. Nó cũng có thể biểu thị một nhân vật “ngón nghiêng” mà ta mang nơi tự thân: một ông bố, một bà mẹ... Hay ngay cả một nhân vật xã hội, bởi nếu “người là chó sói của người” (homo homini lupus) như câu ngôn ngữ La tinh phát biểu, thì chó sói lại rất hiếm khi là chó sói đối với chó sói.

Chim

Vì chim thuộc về vương quốc của trời cao lồng lộng, nó thường tượng trưng cho đời sống tinh thần. Chim có thể biểu thị ý thức trong sáng, hướng thượng, nhưng cũng là một biểu tượng tình dục hay của hoạt lực sáng tạo.

Tất cả còn tùy vào hiện cảnh chim trong mộng màu sắc rực rỡ hay u ám, bay lượn thỏa thích hay cô đơn ủ rũ? Hiển nhiên là một con chim hút mật sắc màu lấp lánh với một con quạ đen tuyền mang ý nghĩa tượng trưng khác nhau. Một con chim xanh, biểu tượng của hy vọng và cuộc đời mới, một con chim trắng báo hiệu một tâm hồn thuần khiết và sự hòa hợp nội tâm...

• *Một thiếu phụ nằm mộng thấy mình khóc khi nhìn một cái lồng trong đó nhiều con chim non đang nhảy lung tung một cách tuyệt vọng. Cô ta lên tiếng gọi bố.*

Những liên tưởng khá đơn giản:

- *cái lông và lũ chim non đó biểu thị chính tôi. Tôi bị nhốt trong lông. Trí tuệ, tinh thần, tự do của tôi bị giam hãm nơi tôi. Những bản năng của tôi bị lòng sợ hãi thắng lại. Tôi gọi bố để ông mở cái lông ra và chỉ đường cho tôi...*

• *Một người đàn ông nằm mộng thấy một đàn chim đông đảo như một đám mây đầy màu sắc vút bay thẳng lên bầu trời xanh.*

Những liên tưởng của anh ta là:

- *niềm vui và cảm tính đổi mới. Chính tôi sắp vút thoát khỏi đời sống hạn hẹp lâu nay của mình. Tham thông... Những con chim đó bay vút lên như một tia nước lớn lỏng lánh đủ màu, sinh động và rộn rã tiếng ca...*

Đó là một giấc mộng chỉ ra một biến chuyển nội tâm quan trọng, chắc chắn là một giấc mộng của Anima tích cực.

Gấu

Đó là một con vật mà trẻ con rất thích vì cái vẻ hiền lành dễ thương (bề ngoài) của nó, cái dáng gia trưởng điềm đạm của chú gấu ta. Bộ lạc Soiotes ở châu Phi gọi gấu là Chúa tể Rừng xanh, là ông già đen. Nó tượng trưng trước nhất cho sức mạnh sơ đẳng, sức mạnh của vô thức, của cái không lường trước, của bạo lực man dã hay thay đổi, tất cả những gì tạo thành cái bóng tiêu cực của chúng ta. Trong giấc mộng của trẻ thơ, gấu thường tượng trưng cho uy quyền của bố (hoặc mẹ, nếu là một gấu mẹ).

Cá

Chim trời, cá nước. Nếu chim tượng trưng cho tinh thần, cho ý thức, thì cá biểu thị phần vô thức, đời sống nội tâm sâu kín. Nó tượng trưng cho những gì người ta phải “câu lên” từ chính mình để đưa ra ánh sáng của ý thức, để khai quang vô thức.

Nó có khi lấp lánh như ánh sáng đầy màu sắc trên sông nhưng nó cũng lướt vào trong bóng tối âm thầm của đại dương.

• Một người nằm mộng thấy một đàn cá đông đúc, đủ màu, nhón nhờ bơi lội trong một dòng nước trong vắt.

Một giấc mộng thật đẹp. Đó là vẻ đẹp nội tâm của đời sống vô thức đang dần sáng lên.

- Một người đàn bà nằm mộng thấy một đám cá chết nổi lềnh bềnh trên mặt nước.

- Có cần phải giải thích nhiều lời không? Giấc mộng này biểu thị cách mà người đó cảm nhận về mình: suy nhược, thất vọng, sống trong yên lặng tăm tối của tâm hồn.

Rắn

Lại một con vật mang rất nhiều ý nghĩa tượng trưng. Trong các giấc mộng, con vật này biểu thị những gì tăm tối nơi ta. Rắn thuộc về thế giới ngầm, vô hình, những khe hở, những hang tối. Nhưng nó phóng ra với tốc độ sấm sét, siết chặt con mồi, nuốt chửng, tiêu hóa nó. Như vậy, theo Gaston Bachelard, rắn là một trong những nguyên mẫu (archetypes) quan trọng nhất của tâm hồn nhân loại. Khi thì được thần thánh hóa, lúc lại bị nguyên rủa, được biểu thị tất nhiên trong mọi loại hình nghệ thuật, kẻ canh giữ những bí mật và các đền thờ, rắn là Con Quỷ Cấm Dỗ, nhưng nó cũng biểu thị Tri thức, Minh trí. Rắn là biểu tượng của Y học phương Tây; nó là biểu tượng tình dục phổ quát, hình ảnh dựng đứng của dương vật. Không nghi ngờ gì nữa, rắn sẽ còn giữ những ý nghĩa biểu tượng mâu thuẫn, vẫn còn đủ sức mê hoặc và còn tạo ra những tiếng rú kinh hoàng?

Bò tót

Con dã thú này được thờ phượng trong một vài nền văn minh. Bò tót mật thiết gắn liền với đời sống và cái chết. Trong các giấc mộng, nó xuất hiện như một con vật bứt xiềng, cuồng nộ, bất trị, gây tàn phá.

Bò tót cũng biểu thị bản tính thú vật nơi con người, bản năng cảm nhận mọi sự một cách mạnh mẽ. Theo Jung, việc hiến tế bò tót biểu thị khát vọng vươn lên đời sống tinh thần, cho phép con người chế ngự và chiến thắng những dục vọng thú vật hoang dã. Nghi lễ tế hiến, khai tâm đó sẽ cho họ sự bình an trong tâm hồn. Phải chăng đó là ý nghĩa tượng trưng của những cuộc đấu bò đầy sức mê hoặc?

Như vậy, trong các giấc mộng, việc giết con bò tót có thể biểu thị nhu cầu loại trừ “con thú trong con người” hoặc những chương ngại khác trong quá trình thực hiện tự ngã.

12. NHỮNG CON SỐ, NHỮNG HÌNH THỂ, NHỮNG CHIỀU HƯỚNG

Đôi khi - nhưng rất hiếm - một con số xuất hiện trong giấc mộng dưới hình thức đặc trưng của nó, chẳng hạn ta đọc một văn bản có con số đó. Nhưng thường thì con số được biểu thị qua hình thức ngụ ý. Người ta có thể mơ đến một hình tam giác – một hình hợp thành con số 3. Người ta có thể nằm mộng thấy số 1 dưới hình thức một cây cột đơn độc, hay là một sự lưỡng đôi nào đó, tượng trưng cho số 2 vv...

Những giấc mộng có những con số là rất quan trọng. Ý nghĩa tượng trưng của những con số đã được bàn đến từ thời xa xưa. Trong các giấc mộng, những con số thường gợi ra những ý tưởng, những cảm giác, những lực tuyến (lignes de force) của nhân cách. Từ thời thượng cổ Hy Lạp, các triết gia Pythagore và Platon coi những con số là hình thức cao nhất của tri thức, Chính ... những con số và qua những quy luật tác động chi phối vật chất mà người ta đi đến vật lý nguyên tử.

Ở đây chúng tôi chỉ tổng kết sơ lược một số ý nghĩa và điềm mộng của các con số từ 1 đến 9, như chúng thường xuất hiện trong các giấc mộng.

1

Có 1 là khởi điểm, là cơ bản. 1 là độc nhất. Trong kinh sách tôn giáo, trong truyền thuyết thần thoại số 1 vẫn biểu thị cho Thượng đế, cho vị thần tối cao, duy nhất. Là biểu tượng về sự hợp nhất trong giấc mộng.

Số 1 dựng đứng: một biểu tượng dương vật, biểu thị cho sức mạnh.

Người ta có thể nằm mơ thấy con số này dưới nhiều hình thức khác nhau, đứng riêng rẽ: một ngọn tháp, một cây gậy dương thẳng lên, một cột buồm dựng đứng vv...

Số 1 cũng là dấu hiệu sự khởi đầu, của yếu tố cốt tủy, của tính tâm linh năng động, tích cực. Đó là biểu tượng của Dương, và của người cha.

2

Một con số biểu tượng rất đẹp, thường xuất hiện trong các giấc mộng dưới nhiều khía cạnh, đặc thù hay tàng ẩn.

Số hai biểu thị tính lưỡng phân (dualité) nằm trong chính mỗi con người. Lưỡng phân và thường là đối kháng: tích cực và tiêu cực, thiện và ác, Ngã và Siêu Ngã, bóng tối và ánh sáng, yêu và ghét vv...

Hoặc là sự hòa hợp sẽ được tạo ra giữa các yếu tố lưỡng phân này, hoặc sự xung đột và lo âu ngự trị. Đó cũng là biểu thị của tính tương hỗ, tính song đối, của tình yêu và thù hận, của âm dương, nam nữ. Vì vậy số 2 là một biểu tượng của tính nhị giá cần tìm kiếm nơi chúng ta nếu tính nhị giá đó được giấc mộng khai lộ cho chúng ta.

- *Một người đàn ông 40 tuổi nằm mộng thấy mình đi dạo với người anh của mình, người này giống mình như tạc. Người vừa nằm mộng vừa vui sướng rạng rỡ vừa lo âu xao xuyến. Ông ta nói với người anh: tôi sinh năm 1922.*

Điều đáng lưu ý là thực ra người này chẳng hề có anh em trai. Như vậy trong giấc mộng này, hoặc là có sự phân đôi chính ông ta thành hai người, hoặc là có sự lưỡng đối giữa ông ta và cái bóng song trùng của chính mình, hoặc là sự hợp nhất giữa hai phần đó nơi ông ta. Nhưng người nằm mộng vừa vui sướng vừa lo âu. Sự lưỡng đối này hình như chứng tỏ rằng người anh / em đó biểu thị cái bóng của người nằm mộng và chứng minh rằng con người này bị chia đôi, bị cách ly với chính mình. Còn về năm sinh, 1922, thực ra người này sinh năm 1927. Vậy thì tại sao lại 1922? Có lẽ để làm nổi bật hơn con số 2 được lặp lại hai lần trong năm này. Giống như thể người nằm mộng, đối diện với chính mình, muốn cường điệu ý thức về sự lưỡng phân và sự chia cắt nội tâm nơi mình. Và cảm giác hân hoan nơi anh ta chứng tỏ người nằm mộng biết rằng, sự thanh thản nội tâm tùy thuộc vào sự hợp nhất của tình trạng lưỡng phân đó nơi mình.

3 và hình tam giác

Đó là những biểu tượng phổ quát cơ bản, $3 = 2 + 1$, đó là sự kết hợp giữa lưỡng cực với nhất thể, hay nhất thể tam hợp (la tri unité). Đó là trật tự và hòa hợp, là cái trọn vẹn. Số 3 tượng trưng cho cái gì hoàn tất, cái gì đã viên thành.

Trong Kitô giáo, huyền nhiệm đầu tiên là huyền nhiệm Thiên Chúa Nhất thể Tam vị (Một Chúa Ba Ngôi gồm Chúa Cha, Chúa Con và Chúa Thánh Thần). Nho giáo có quan niệm Tam tài: Thiên Địa Nhân. Trong Đạo Đức Kinh của Lão tử có câu: Đạo sinh Nhất, Nhất sinh Nhị, Nhị sinh Tam, Tam sinh Vạn Vật. Phép biện chứng (duy tâm của Hegel hay duy vật của Karl Marx) qua tiến trình 3 nhịp: chính đề, phản đề và tổng hợp đề. Như vậy, số 3 luôn chiếm địa vị chủ yếu trong những nền tôn giáo và triết học lớn.

Trong các giấc mộng, số 3 cũng hiếm khi xuất hiện dưới hình thức đặc trưng của nó mà thường là theo cách sắp xếp các đồ vật. Người ta nằm mộng thấy ba vật gì đó, thấy ba người, hoặc một đồ vật có 3 phần hay thấy các đồ vật được xếp thành hình tam giác.

Người ta có thể nằm mộng thấy mình hoàn thành những hành vi được chia thành ba phần. Lúc đó nhân thứ ba biểu thị sự hoàn tất của hành động.

Rất nhiều thí dụ tượng trưng cho điều này: Xin chỉ nêu ra một vài: Người ta động 3 tiếng lên sân khấu trước khi mở màn; người ta đếm 1, 2, 3 và xuất phát cuộc đua, cuộc chơi; người ta ngửa mặt lên trời cười ba tiếng rồi cúi mặt xuống đất khóc ba tiếng vv...

Số 3 cũng có thể tượng trưng cho 3 giai đoạn của cuộc đời: cuộc sống vật chất, cuộc sống trí tuệ, cuộc sống tâm linh như sự viên thành tối hậu.

Đối với hình tam giác, ngoài sự lệ thuộc về số 3, nó cũng cần được khảo sát theo hình thể kỷ hà của nó.

Tam giác đều tượng trưng sự hòa hợp, tỉ lệ đối xứng, và tính thiêng liêng. Đó là biểu tượng của lửa, của nam tính, của nguyên lý dương. Còn hình tam giác của Hội Tam điểm mang ý nghĩa: cạnh đáy là tồn tục (hay kỳ gian), hai cạnh bên biểu thị bóng tối và ánh sáng (lưỡng tính của con số 2) còn sự viên mãn được thực hiện ở đỉnh.

Số 3 và hình tam giác chỉ xuất hiện trong những giấc mộng quan trọng.

4 và hình vuông

Số 4 tượng trưng sự đầy đủ, sự vững chắc, tính toàn thể, tính phổ quát. Ý nghĩa tượng trưng của nó trực tiếp gắn liền với hình vuông, hình chữ thập, ngã tư đường và chính những hình thể này thường hiện ra trong giấc mộng.

Hình vuông

Hình vuông hoàn toàn khép kín, cân bằng, vững chãi, bám chắc. Đó là biểu tượng của sự kiên định và tâm lý vững vàng. Nhưng... nó lại nhọn ở bốn góc, hình vuông là phản đề của các thể tròn (như bánh dày tượng trưng cho trời tròn - thiên viên -, bánh chưng tượng trưng cho đất vuông – địa phương)

Hình vuông tượng trưng cho nam tính với đôi chân trụ chắc trên mặt đất. Nhưng nó cũng khép kín, không thoát ra được. Như vậy, trong các giấc mộng nó có thể biểu thị một sự ổn định tầm thường trở thành một ngục tù tình cảm thật sự. Hình vuông không mở ra trên cái gì cả, nó là biểu tượng một thế giới nội tâm được đúc khuôn, một đời sống nội tâm giới hạn bởi bốn góc vuông vức, thiếu tính uyển chuyển và độ lượng; một ý chí cả quyết, dứt khoát và cũng rất cứng nhắc, giáo điều, cuồng tín, quá khích...

Thập tự

Thập tự chỉ ra bốn hướng. Như vậy nó cũng là biểu tượng của định hướng nội tâm. Như ta biết, Kitô giáo đã cô đọng vào trong biểu tượng này cả một tiến trình lịch sử của cuộc Cứu Rỗi. Những biểu thị của thập tự mang vô số hình thức, qua dòng lịch sử. Thập tự biểu thị sự toàn thể hóa không gian (la totalisation spatiale) đồng thời là sự hợp nhất những đối thể (l'union des contraires).

Trong các giấc mộng, vấn đề là phân biệt từng tâm cảnh đặc thù của người nằm mộng; bởi vì nếu thập tự có thể tượng trưng nổi thống khổ thì nó cũng có thể đánh dấu sự đạt đến tâm linh, sự nhất thống những lưỡng tính. Thập tự cũng biểu thị ngã tư đường.

Ngã tư

Người ta dễ hiểu ra tầm quan trọng của biểu tượng ngã tư, trong đời sống cũng như trong giấc mộng. Nhiều thành ngữ thông thường đã nói lên điều đó: “*Tôi đang đứng trước ngã tư đường*” hoặc: “*Ngã tư số mệnh*”...

Thực vậy, ngã tư đánh dấu một cuộc chạm trán với số mệnh của mình, một tình huống bắt buộc phải chọn lựa: tiến hay lùi? qua phải hay qua trái?

Mọi ngã tư đều có một tâm với nhiều hướng tỏa ra, một loại đồ hình Mạn đà la, một tình huống thử thách nghiêm trọng như phải vác một cây Thánh giá (thập tự).

5

Hiếm thấy trong các giấc mộng, con số này được tạo thành bởi hai và ba, số chẵn đầu tiên và số lẻ đầu tiên. Nó tượng trưng cho ý chí chủ động, nhân cách sâu xa và sáng tạo. Trong vũ trụ luận Trung Hoa, chúng ta gặp quan niệm Âm Dương Ngũ Hành (Kim, Mộc, Thủy, Hỏa, Thổ – 5 nguyên tố hợp thành vạn vật). Số 5 cũng là hình tượng kỷ hà của các tinh tú:

Sao vàng năm cánh mộng vờn quanh

Giấc mơ về một lý tưởng cao vời nhưng đồng thời cũng thúc giục hành động thực tiễn, tích cực.

6

Cũng hiếm thấy trong giấc mộng. Bằng 2 x 3, số 6 tượng trưng hai tam giác. Nó biểu thị những cảnh ngộ mâu thuẫn, những tình huống khó khăn, đấu tranh, thử thách. Hai tam giác hợp nhất chĩa mũi nhọn vào bốn hướng đối nghịch nhau. Đó là sự khó khăn trong lựa chọn, sự áp chế, sự xao xuyến. Biểu tượng của một người bị giằng xé “sau lưng cọp dữ, trước mặt biển khơi, bên trái đầm lầy, bên phải lửa cháy”, tứ bề đều bị vây khốn...

7

Là con số “thiên lương”, “huyền ảo”. Nó tương ứng với 7 ngày trong tuần, 7 mức độ hoàn thiện, 7 tầng trời, 7 vì sao (chòm sao Thất tinh, La

Pléiade), 7 đài của hoa hồng, 7 cành của cây vũ trụ vv...

Ngày thứ 7 là ngày thánh, ngày của nghỉ ngơi sau khi hoàn thành việc sáng thế. Đó là con số thiêng liêng của Trung Quốc xưa, của các truyền thống Hy Lạp, của đạo Hồi, của Ấn Giáo và của Khải huyền thư (trong đó người ta thấy 7 vị vua, 7 cơn sấm sét, 7 thiên tai, 7 hồi kèn, 7 giáo đường, 7 vì sao, 7 thánh linh của Chúa Trời...). Có cần kể thêm ra đây những giá đèn có 7 nhánh, vua Salomon phải xây dựng Đền Thờ ở Jerusalem trong 7 năm? Giấc mộng của Pharaoh thấy 7 con bò gầy và 7 con bò béo? Trong các giấc mộng, nó đánh dấu sự viên thành, sự hoàn thiện, một toàn thể hợp nhất. Nó cũng có thể tượng trưng nổi xao xuyến trước cái xa lạ biểu thị bởi sự đổi mới của một chu kỳ cảm tính.

Đó là một biểu tượng của trạng thái động, thực vậy, số 7 biểu thị công việc được tổ chức trước khi đạt đến sự hoàn hảo, đó cũng là biểu tượng của sự khai tâm vào cõi mật nhiệm của đời sống tâm linh.

Ở đây cũng thế, rất hiếm khi mà số 7 lại hiện ra trong giấc mộng dưới hình thức con số 7, dầu rằng điều đó đôi khi cũng xảy ra, nhưng thường là dưới hình thức nguy trang, qua các đồ vật.

• *Paul nằm mơ thấy mình mua 6 cây trụ để làm cột rào cảnh đông của mình, một mảnh đất rất rộng. Người bán vật liệu nói: “thế là hơi ít với một bất động sản lớn như vậy. Tôi thêm cho ông một trụ nữa nhé? Như vậy là 7 trụ...”. Paul đồng ý.*

Một giấc mộng rất đẹp! Chúng ta thấy các con số 1, 6 và 7. Người ta có thể diễn dịch giấc mộng đó như thế này (dựa trên những liên tưởng của Paul):

- Bạn sẽ đạt đến những khoảng tình cảm rộng lớn. Bạn sẽ làm chủ bản thân. Nhưng bạn còn phải tranh đấu; bạn vẫn còn gặp trở ngại (số 6). Bạn phải đi xa hơn nếu bạn muốn hoàn toàn làm chủ bản thân mình. Bạn phải thêm vào một cái gì đó nó đánh dấu sự viên thành nơi bạn. Hãy thêm vào một sự thống nhất (số 1) và bạn sẽ đạt đến sự viên mãn tự thân (số 7).

Rất hiếm khi gặp trong giấc mộng. Đó là con số của La bàn (gồm 4 phương chính: đông tây nam bắc và 4 phương bàn: đông bắc đông nam tây bắc tây nam); đồ hình của nó là một chữ thập (+) cộng thêm bốn phương hàn (bốn hướng chỉ của kim la bàn X) thành ra là 9.

Đồ hình này cũng giống như các nam hoa xe với một tâm và tám hướng, một loại đồ hình Mạn đà la. Như vậy nó cũng là biểu tượng cho minh trí và sự quân bình của cảm tính, sự sáng suốt đối với bản thân, Do tính quân bình đó, cấu hình này của số 8 mang ý nghĩa sự công bình, lòng chính trực, lòng khoan dung, lòng trung thành.

Giống như số 7, số 9 giữ một vai trò biểu tượng quan trọng, rất phổ biến. Nó là số cuối cùng trong dãy số. Nó vừa là điểm cuối vừa là sự hứa hẹn kế thừa và cách tân.

Trong các giấc mộng, nó có ý nghĩa một chu kỳ nội tâm đã chấm dứt và phải tiếp tục đi xa hơn. Do vậy, chúng ta hãy hy vọng rằng, nếu số 9 xuất hiện trong giấc mộng, có nghĩa là 9 nòng thơ sẽ trợ lực chúng ta tăng cường hoạt lực sáng tạo... Bởi vì số 9 là con số của sự viên mãn mở ra những cõi miền mới như lời Kinh Dịch: *Cửu cửu càn khôn dĩ định*.

Vòng tròn

Ngược với hình vuông, vòng tròn biểu thị những không gian cong. Không có một góc cạnh nào chĩa ra. Vòng tròn tham thông với sự toàn hảo. Nó là sự triển khai từ tâm điểm, là một đồ hình Mạn đà la. Nó là biểu tượng thông thường của các chu kỳ thiên thể, là cách cụ thể hóa cho tất cả những gì trong vũ trụ đều quay tròn, từ những electrons cho tới các hành tinh, từ những thiên hà đến các vì sao.

Như vậy, vòng tròn có một giá trị ma thuật, huyền diệu. Ai ở bên trong chu vi của một vòng tròn sẽ không thể bị tấn công (vòng thành với hào nước vây quanh, vòng rào người bảo vệ, vòng lửa vv...) Chu vi của vòng tròn không đầu không cuối,

Nhưng trong các giấc mộng, ngoài những nghĩa đây, thì việc thấy mình ở bên trong một chu vi có biểu thị cho ngục tù nội tâm, trừ phi là điều đó có nghĩa là sự xao xuyên luôn bước ra khỏi vòng vây cảm tính.

Nó cũng có nghĩa là “lòng mẹ” mà người ta vẫn còn muốn được ấp ủ vì e ngại trước đời sống. Lúc đó vòng tròn trở nên giống như tâm của một ngã tư mà người ta đứng khựng lại. Như vậy, ở đây cũng như nơi khác, vấn đề là phải khảo sát hiện cảnh của giấc mộng và tâm trạng của người nằm mộng.

• *Một người nằm mộng thấy mình cần một trái pomme thật tròn. Anh ta dùng dao bỏ đôi trái pomme. Một con chim từ trong đó bay vụt ra...*

Phải chăng là Con Chim Xanh? Trái pomme là một cầu thể khép kín mà người ta không thể thoát ra. Đó là hình ảnh của Siêu Ngã cầm tù Bản Ngã. Người nằm mộng thực hiện một hành động rất là “nam nhi chí chí”: vung dao bỏ đôi quả pomme. Anh ta quyết định chặt đứt xiềng xích của Siêu Ngã: một hình ảnh đẹp của hành động vì tự do; đó là hình ảnh của Bản Ngã anh ta, của cảm tính và dục tính hồn nhiên, lạnh mạnh.

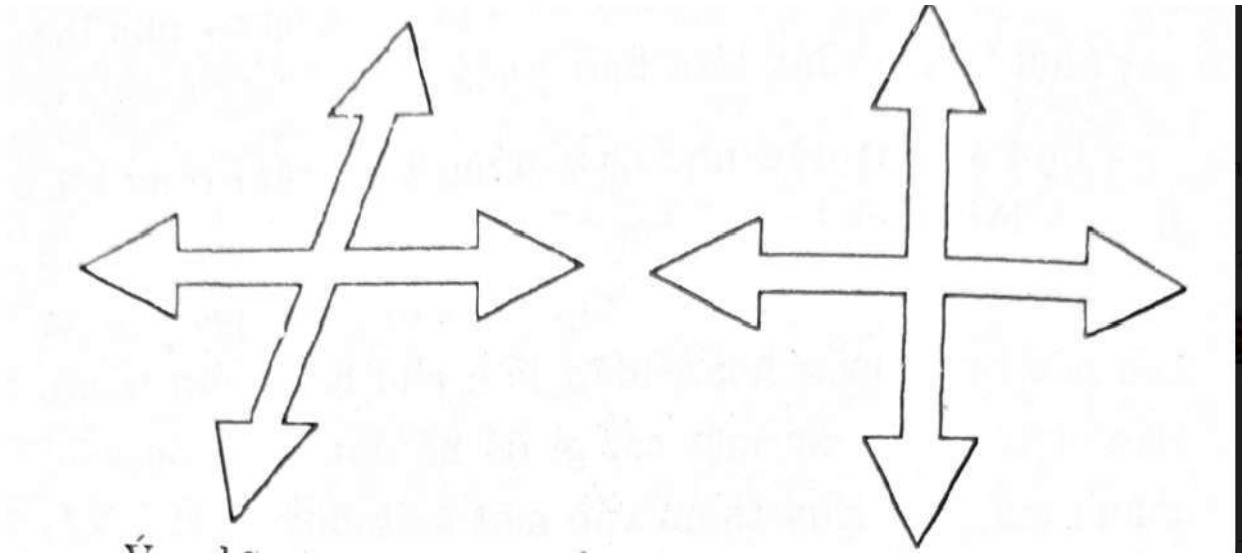
Chọn một hướng đi

Nằm mộng thấy đứng ở một ngã tư rõ ràng có nghĩa là phải chọn một hướng đi. Ngã tư - đó là cuộc chạm trán với số mệnh. Hoặc là người nằm mộng bị phong tỏa tại trung tâm của ngã tư, tiến thoái lưỡng nan. Hoặc là người ấy dứt khoát dấu bước về một hướng nào đó: phía trước hoặc phía sau, bên phải hay bên trái. Hoặc ít ra cũng là một hướng phụ, chênh lệch.

Trong các giấc mộng, có hai loại “ngã tư.

- ngã tư thẳng đứng

- ngã tư nằm ngang

Ý nghĩa tượng trưng của chúng hòa lẫn vào nhau và chúng ta khảo sát vắn tắt sau đây.

Về phía trước hay hướng lên cao

1) Về phía trước: ý nghĩa đã rõ ràng. Người nằm mộng quyết định đi thẳng tới trước, tiến xa hơn, hướng về tương lai, về mục đích, về một chân trời mới, cắt đứt với quá khứ. Hướng này thường có ý nghĩa tích cực nhưng đôi khi cũng có phương diện tiêu cực: mất mọi liên lạc với truyền thống.

Đôi khi đó là hướng được chọn bởi những người đang phải đau khổ vì những mặc cảm tự ti hay lo âu, họ lao tới trước để thoát ra khỏi những nỗi lo sợ của mình mà không xem xét một cách sáng suốt những khả năng hiện có.

2) Hướng lên cao hiển nhiên mang ý nghĩa “đi lên”. Đó là hướng thăng hoa của tinh thần hay thăng tiến về vật chất. Người ta bước lên đài danh vọng, đạt đến vinh quang, cái đẹp, ánh sáng, vươn lên cao hơn chính mình. Đó là hướng của sự thanh lọc tiên bộ, để đạt đến sự trong sáng, chủ động. Nhưng đôi khi người ta leo quá nhanh hay quá cao và có nguy cơ rơi vào trong những cách bù trừ bằng tình cảm tiêu cực, với tất cả những nguy cơ của sự sa đọa, trong các giấc mộng.

Về phía sau hay hướng xuống thấp

1) Người nằm mơ lùi nước. Quay trở về quá khứ. Như vậy vẫn đề có thể là một sự thoái bộ nhưng cũng là một sự quay về phía sau để tiếp tế năng

lượng cho phép tiến lên vững vàng hơn.

Thường thấy nhất trong giấc mộng là người ta đi thụt lùi (đi bộ hoặc chạy xe) về một bờ vực. Ở đây, tất cả tùy thuộc vào hiện cảnh của giấc mộng; ta thấy thẳng xe không ăn, xe cứ trôi tuột. Đó là một giấc mộng lo âu; người nằm mộng sợ lùi về vô thức, sợ rơi trở lại trong cõi hồng hoang trước khi ra đời.

2) Hướng xuống thấp. Đó là hướng xuống sâu trong cõi lòng mình, có thể mang tính tích cực hoặc tiêu cực. Có thể là rớt xuống, những vực thăm tâm hồn làm ta quay cuồng, choáng váng. Nhưng cũng có thể là sự nỗ; quan (introspection), sự tìm kiếm tâm điểm của tự ngã. Cũng có thể là sự quay về thời thơ ấu đầy hoạt lực hồn nhiên, một sự hòa giải sâu xa với Người Mẹ.

Ngoài ra, phía dưới thấp còn được coi là hướng sỉ nhục (ta vẫn nói: thấp hèn, hạ cấp...) của sự sa đọa, của bóng tối, nỗi phiền muộn, suy nhược tinh thần, tất cả những căn hầm tăm tối của vô thức.

Về phía phải hay về phía trái

1) Bên phải vẫn tượng trưng cho hướng đi lên. Đó là việc làm chủ động, là trật tự, sự trung thành với tư thân, danh dự, khả kính (gần như cùng ý nghĩa tượng trưng với “về phía trước”).

2) Bên trái là hướng của quá khứ, của tuổi thơ, của bóng tối, của những chiều sâu vô thức. Trong một vài giấc mộng, đó là hướng của sự xấu hổ, sỉ nhục (gần như cùng ý nghĩa tượng trưng với “về phía sau”, nhưng uyển chuyển hơn). . Ở đây cũng xin nói thêm là ý nghĩa tượng trưng của bên phải và bên trái, theo truyền thống và theo tâm lý học, lại hoàn toàn ngược hẳn với ý nghĩa tượng trưng của chúng trong chính trị. Trong chính trị, phái hữu hay cánh hữu thường mang tính bảo thủ, truyền thống; còn phái tả hay cánh tả thường là lực lượng tiến bộ, hướng đến tương lai. Ngay cả giấc mơ cũng mang màu sắc chính trị đấy! Biết làm sao được! Vì “không muốn dính dáng vào chính trị cũng vẫn là một thái độ chính trị ấy mà! Khô thật!

13. NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

Nhà thơ Lãng mạn Anh, William Wordsworth, trong ba “The Rainbow” (Chiếc Cầu Vồng) viết câu thơ rất là:

The Child is Father of the Man
(Trẻ thơ là bố của người lớn) ¹⁵

Phải chăng nhà thơ này lập dị, muốn phóng ra một điều nghịch lý cho thiên hạ phải để ý đến mình?

Không đâu! Bằng trực giác tiên tri, nhà thơ đã thấu thị một chân lý mà phải sau gần một thế kỷ, một thiên tài lớn khác – Sigmund Freud - người khai sáng khoa Phân tâm học, mới cho thấy đó là một phát biểu chí lý.

Bởi vì tương lai diễn xuất từ quá khứ mà nó là hệ quả, bởi vì ngày mai sinh ra từ ngày hôm nay, bởi vì con người trưởng thành mà chúng ta đang là phát xuất từ đứa trẻ thơ mà chúng ta đã là xưa kia (như chúng ta đã thấy qua những cuộc phân tích và kiến giải các giấc mộng trước đây, qua ánh sáng của Freud và Jung), và cuối cùng, bởi vì phòng bệnh vẫn hơn là trị bệnh, chúng tôi xin dành chương cuối của quyển sách này cho những Giấc mộng trẻ thơ mà chúng tôi nghĩ rằng các bậc cha. mẹ cần lưu ý tới nhiều hơn.

VIỆC KIẾN GIẢI NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ

Hiếm khi người ta có thể phân tích các giấc mộng trẻ thơ như người ta có thể làm được điều đó với người lớn bằng cách mời họ liên tưởng tự do từ những yếu tố của giấc mộng. Tuy nhiên, sự hợp tác của đứa trẻ là không thể thiếu trừ phi giấc mộng quá rõ ràng khiến việc kiến giải trở thành hiển nhiên. Cần phải thâm nhập vào tâm quan trọng của các giấc mộng nơi trẻ thơ. Trẻ thơ được nối mạng trực tiếp với cái máy tính vô thức của nó. Mọi động thái tương lai của nó đều đã được tàng trữ ở đó trong trạng thái tiềm năng. Ta tạm ví trẻ thơ như một quả bóng có độ đàn hồi lớn nhưng hiện còn mang kích thước nhỏ và đầy những chấm li ti. Những chấm đó biểu thị những thành phần tiềm năng nơi nhân cách của nó. Tạm thời hiện nay những chấm đó còn được cô đọng thành những điểm nhỏ xíu. Nhưng sau này quả bóng sẽ phồng lên; những chấm đó cũng cùng lớn lên. Những gì còn ở dạng tiềm năng và cô đặc sẽ nở phình ra. Vì vậy cần phải phát hiện những điểm tiêu cực ngay khi chúng mới xuất hiện để có thể “khoanh vùng” và xử lý cho

thích đáng trước khi chúng xâm lấn tràn lan. Chúng ta đừng nên quên rằng một sự suy nhược thần kinh là một toan tính thích ứng với đời sống nhưng bị hỏng sớm. Đó là một cuộc tìm kiếm tự thân không thành công. Theo cách nói của Jung, đó là nỗi đau khổ của một tâm hồn đi tìm kiếm ý nghĩa đời mình.

Như thế, lại chẳng đáng công cho ta lưu tâm tìm hiểu các giấc mộng của trẻ thơ hay sao?

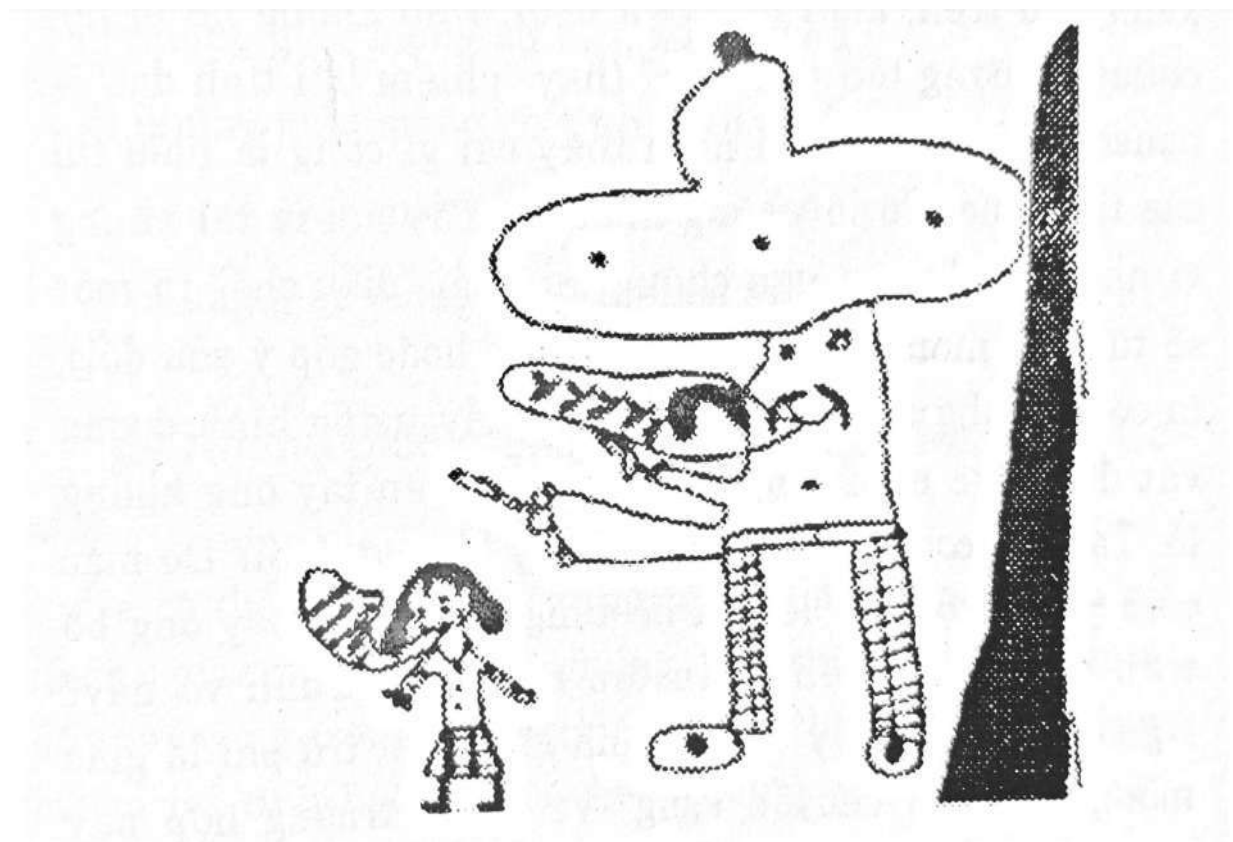
Điều trước tiên phải làm là thử tìm cách khơi gợi cho trẻ thơ lại các giấc mộng của chúng. Đôi khi chỉ điều đó thôi cũng đủ giải phóng trẻ khỏi nỗi lo âu nặng nề, ngay cả khi các bậc cha mẹ không thể hiểu ra ý nghĩa của giấc mộng. Nhất là cần kiểm chứng xem có hiện tượng cùng một kiểu giấc mộng hay xuất hiện đều đặn hay không? (như đã nói, có những giấc mộng giống nhau chúng theo đuổi cuộc tấn công không mệt mỏi một cá nhân nào đó suốt cả đời). Điều đó có nghĩa là nhân cách của đứa trẻ “mắc kẹt” vào những tình huống nội tâm hay ngoại tại đây vướng mắc, khó tháo gỡ. Nhưng nếu có thể, ta nên khuyến khích trẻ liên tưởng, hoặc bằng cách bình thường, thí dụ hỏi trẻ yếu tố nào đó của giấc mộng làm nó nghĩ đến cái gì, hoặc là dưới hình thức vẽ tranh. Với những cháu bé, ta tìm cách cùng cháu “diễn kịch” lại giấc mộng, tạo một “sân khấu tâm lý” sống động.

Hẳn rồi, không một đứa bé nào (cả người lớn cũng không) có thể “vẽ” lại, hay diễn đạt lại các giấc mộng của mình một cách chính xác. Để làm được điều đó, có lẽ phải cần đến tài năng của một họa sĩ lớn cỡ Salvador Dali! Để kiến giải các giấc mộng trẻ thơ, ta đành phải bằng lòng với những “chuyển cung đồ hình” (transpositions graphiques) rất vụng về; nhưng hình vẽ đi kèm với lời thuyết minh của trẻ cũng giúp ta dò ra được con đường.

Mời các bạn hãy cùng nghe, nhìn giấc mộng sau đây của một bé gái 7 tuổi và thử giải thích.

- Một bé gái đi dạo với cha mẹ trong rừng. Bỗng đâu bé bị lạc bé hoảng sợ và thình lình bé thấy một người khổng lồ đuổi theo bé; bé vừa khóc nức nở vừa gào lên Cứu tôi mới! Cứu tôi với! trong khi người khổng lồ cười nhay bé ha ha ha ha nhưng má đã nghe tiếng kêu cứu của bé, nó chạy đến bên giường bé và hỏi có chuyện gì thế, bé giải thích rằng bé vừa trải qua một cơn ác mộng.

Và bố của cháu bé đã bảo cháu vẽ lại những gì cháu thấy trong giấc mộng. Cháu đã vẽ bức tranh sau đây:

Hiển nhiên bức tranh này không thể là bản sao chính xác của giấc mộng nhưng như thế, nó vẫn quý giá để hình dung một bầu khí trẻ thơ rất thường gặp.

Ta thấy trên tranh vẽ này một người khổng lồ đội mũ rộng vành sombrero với hoa chương (tua, ngủ trên chóp mũ và chung quanh viền mũ) đỏ thắm (có lẽ từ hình ảnh “tướng cướp Mễ Tây Cơ” thường gặp trên tivi?) và kiểu hoa chương thủy thủ vì cô bé ở gần bên cạnh, thường gặp nhiều thủy thủ. Một cái cây tượng trưng cho khu rừng. Một tay người khổng lồ cầm con dao nhọn, còn tay kia cầm một vật gì đó không xác định được. Nhưng người khổng lồ mỉm cười, không hề nhe ra một cái răng hăm dọa nào. Cái cây được vẽ với màu xanh bên trên, màu nâu bên dưới. Dầu không hề bị hội chứng “thượng tôn tình dục” (hay “phiếm bá tình dục” – pansexualisme – bệnh nhìn thấy cái gì cũng là biểu thị của tình dục. Có lẽ những nhóm từ này hơi lạ tại nhưng vì nhu cầu chuyển ngữ chúng tôi phải “điều chế” ra một số từ mới, mong bạn đọc chấp nhận hoặc góp ý sửa đổi), ta có thể nhận thấy

rằng cái cây này tượng hình dương vật đến mức nào, cũng như con dao trên tay ông không lồ. Tại sao con bé nằm mộng thấy bị rượt đuổi? Do mặc cảm phạm tội? Có lẽ con bé từng lên nhìn thấy ông bố trần truồng, nguyên nhân tạo ra những tranh vẽ này? Người khổng lồ này có lẽ chính là bố nó, trừ phi là giấc mộng này lại “chuyên cung” và trong trường hợp này người khổng lồ lại là mẹ nó và chúng ta gặp tình huống của mặc cảm Oedipe (hay nói đúng hơn là mặc cảm Electra – xin coi phần tự diễn hướng dẫn).

Người khổng lồ, một cách tượng trưng, là một sinh vật ở trạng thái hoang dã với những bản năng sinh con mạnh mẽ, biểu thị những sức mạnh phát xuất từ lòng đất.

Trong giấc mộng này, phải chăng con bé cảm thấy nó đã nhập cuộc vào “trận chiến giữa những người khổng lồ” với dự tính bắt đầu phát sinh nơi nó?

THẤU HIỂU NHỮNG GIÁC MỘNG TRẺ THƠ.

Đôi khi rất khó mà hiểu rõ những giấc mộng trẻ thơ nhất là của những cháu còn quá bé. Chúng mau quên lắm. Cần phải “thu hoạch” giấc mộng lúc chúng vừa mới thức giấc. Giải pháp là khuyến khích chúng kể lại một cách hồn nhiên những gì chúng nằm mộng và ta ghi chép lại.

Chỉ một giấc mộng thôi thường chưa mang lại điều gì đáng kể lắm nhưng một loạt những giấc mộng có thể khai lộ những “mẫu số chung” trong cảm tính, cho phép ta phát hiện động thái (tích cực và tiêu cực) của đứa trẻ.

Ghi lại tỉ mỉ hàng loạt những giấc mộng của đứa trẻ quả không phải là việc dễ dàng, hơn thế rồi. Nhưng nếu ta làm được, sẽ rất có lợi cho đứa trẻ.

Không nên “duy tâm lý” quá đáng! Thời đại chúng ta nhiều lúc sa vào căn bệnh quá tỉ mỉ về tâm lý và đi đến chỗ giản qui toàn bộ sinh hoạt con người vào những yếu tố tâm lý thay vì mở ra mọi chiều kích đích thực của tôn vinh nhân loại. Cuối cùng, một bụi cây rậm đã che khuất cả khu rừng.

Trở lại với đề tài, phải nhận rằng cũng khá khó khâu khi yêu cầu một đứa bé “liên kết” những ý tưởng và hình ảnh từ những yếu tố của giấc mộng. Tuy nhiên vẫn có trường hợp những đứa bé đi một mạch vào những liên tưởng rất hay, rất gợi ý. Tất cả tùy thuộc vào trí tưởng tượng, tính hồn nhiên

của trẻ. Nhưng là cần có một lỗ tai thật thính, thật nhạy bén để nghe ra, để nắm bắt được những gì cần nghe trong khối lượng tín hiệu vi ba kia. Trừ phi là đứa trẻ mô tả được những trạng thái cảm tính qua đó ta có thể phát hiện những nỗi lo âu. Vì thực ra có một tuổi thơ nào hoàn toàn hạnh phúc hồn nhiên, hoàn toàn vô nhiễm đối với bụi trần của những dục vọng “trái cấm”?

NHỮNG LOẠI GIẤC MỘNG CHÍNH NƠI TRẺ THƠ

Phẩm chất và phức tính của các giấc mộng trẻ thơ biến thiên theo tuổi tác của trẻ. Cuộc sống của một đứa trẻ được hình thành từ một vũ trụ cảm giác. Như thế đứa trẻ sống thường xuyên trong mộng, giữa những giấc mộng ban đêm và những mơ màng ban ngày được xây dựng trên trí tưởng tượng vô giới hạn. Những hành vi của đứa bé mang tính tôn giáo, nối kết nó với thế giới chung quanh. Hơn nữa, trẻ thơ chưa có một Siêu Ngã đủ mạnh để làm biến dạng hay ức chế những yếu tố của giấc mộng - mặc dầu người lớn thường nôn nóng muốn tạo cho nó một Siêu Ngã qua đó tự do nội tâm bị kiềm hãm lại.

Nhưng nếu giấc mộng của một đứa trẻ hiển thị những ức chế thì những ức chế đó cũng được hình tượng hoá một cách khá minh nhiên để có thể được giải thích dễ dàng. Bởi vì đầu sao trẻ thơ cũng chỉ mới phân biệt thiện, ác một cách lơ mơ. Nó chỉ ức chế những gì có vẻ như quá khô hay không thể chịu nổi đối với nó.

SÁU LOẠI GIẤC MỘNG TRẺ THƠ

Người ta đã đề ý thấy rằng phần lớn những giấc mộng trẻ thơ thuộc về những dạng sau đây:

- a) những giấc mộng thực hiện một ước muốn bị ức chế trong ngày do sự cấm đoán của người lớn
- b) những giấc mộng bù trừ
- c) những giấc mộng sợ hãi, xao xuyến
- d) những giấc mộng có tính hiếu chiến
- e) những giấc mộng phát sinh từ mặc cảm Oedipe
- f) những giấc mộng tự động hóa với cha hoặc mẹ

a- Những giấc mộng thực hiện ước muốn bị ức chế

Ta có thể tưởng tượng rằng tất cả mọi đứa bé đều có những giấc mộng nhờ đó chúng “trả thù” những gì làm nó thất vọng trong ban ngày. Thông thường, giấc mộng mô tả lại tình huống như thực, không có sự biến dạng. Chẳng hạn một đứa trẻ nằm mộng thấy có được khẩu súng mà nó đã bị từ chối; đứa khác thấy mình được ăn bánh mứt thỏa thuê, hoặc mặc sức chạy nhảy rong chơi... Đó là những giấc mộng thỏa mãn dục vọng, theo nghĩa đơn giản nhất của từ ngữ.

b- Những giấc mộng bù trừ

Những giấc mộng đem lại những bù trừ lớn lao. Đứa bé cảm thấy mình cao lớn, khôi ngô, khỏe như thần Hercule, thực hiện những kỳ công làm lác mắt thiên hạ, thấy mình đẹp đẽ, uy nghi, giàu sang quyền quý, tiếng tăm lừng lẫy, được mọi người nể phục, tung hô... Những giấc mộng này càng đậm nét nếu đứa bé bị dằn vặt đau khổ vì những mặc cảm tự ti, bất lực, hoặc cảm thấy bị khước từ, bị bỏ rơi...

Ngược lại, trẻ cũng có thể đắm mình vào một trạng thái thống dâm (masochisme). Nó nằm mơ thấy mình khốn khổ, cô độc, phải đi ăn xin, khóc lóc thảm thương với áo quần rách rưới tả tơi... Đó là sự “chuyển cung” của cảm giác bơ vơ, không được ai hiểu hoặc tình cảm uất ức, oán hận muốn trả thù, muốn làm khổ người thân đã tỏ ra ghẻ lạnh với mình...

c- Nỗi sợ hãi bị bỏ rơi

Nỗi xao xuyến sâu xa nhất nơi tâm thức con người đó là lòng sợ hãi bị bỏ rơi, một cảm giác lo sợ bén rễ nơi ta từ lúc mới lọt lòng mẹ, qua cả một quá trình tuổi thơ trở thành một ám ảnh khôn nguôi cho đến lúc lìa đời. từ một cảm giác thuần sinh lý, qua bao nhiêu biến tấu trong suốt hành trình cuộc đời, trở thành nỗi day dứt siêu hình mãi mãi không rời. Bị bỏ rơi nghĩa là ta thấy mình ở trong tình trạng cô đơn tuyệt đối trên một hành tinh thù nghịch và ta một thân trơ trọi chẳng có một vũ khí phòng vệ bên mình. Đó là một cảm thức nhứt da diết và ta có thể tự hỏi cảm thức ấy đã chẳng chi phối phần lớn hành vi của con người. Từ cõi hư vô mịt mù, đứa trẻ bước vào kiếp sống trần gian; những cấu tạo nguyên sơ, những gien di truyền, những electrons của “hat bụi tuyết vời” kia còn mang “thông tin tiền thân” đến mức độ nào?

Nhưng đến từ hư vô có lẽ cũng bao hàm nỗi xao xuyến vô thức phải quay về nơi ấy. Một nhân vật duy nhất, trong suốt thời ấu thơ, bằng sự hiện diện và bằng tình yêu thương, bảo đảm cho hiện hữu thoát ra khỏi hư vô, và bảo đảm sự vượt lên thường trực bên trên cõi hư không vô thường ấy: đó là Người Mẹ.

Hẳn là vẫn có những tuổi thơ hạnh phúc – trong đời sống ý thức, trong đời sống gia đình, trong cuộc vui chơi hồn nhiên. Khi tách rời và chưa bị tác động của những tầng sâu vô thức. Nhưng hầu như mọi tuổi thơ đều thường xuyên bị giằng co bởi nỗi sợ hãi hư vô đó và nỗi lo sợ bị bỏ rơi thoát thai từ đó.

- *Một vài biểu tượng từ cảm thức bị bỏ rơi, cô đơn và nỗi sợ hãi hư vô*

Trong các giấc mộng trẻ thơ, nỗi lo sợ bị bỏ rơi, cảm thức cô đơn và hư vô được biểu thị bằng những căn nhà hoang phế, đổ nát, những khu vườn xơ xác tiêu điều, sự yên lặng đến rợn người, bóng tối tràn ngập, vực sâu hun hút, những ngõ cụt không lối thoát... Nếu Người Mẹ là người duy nhất có thể cho ta cảm thức về sự an toàn người ta cũng dễ hiểu được rằng Người Mẹ cũng nhanh chóng bị cảm nhận như một “bà mẹ độc ác” (vì bỏ ra con cái). Lúc đó xuất hiện những biểu tượng như: những mù phù thủy, những bà quan tòa độc đoán, những bà cai tù khắc nghiệt...

Có khi “bà mẹ độc ác” còn được biểu thị bởi những con thú dữ; chó dữ, chó sói, cá sấu, cọp cái, cá mập...

Chúng ta cũng nên biết rằng, không chỉ trẻ con mà ngay cả người lớn cũng vẫn có những giấc mộng kiểu này!

- **Những biểu tượng khác của sự lo sợ**

Nếu người cha bị cảm nhận như là mang tính đe dọa, đứa trẻ có thể nằm mộng thấy những người khổng lồ, những tên cướp, những người mang súng ống, gươm giáo... Hoặc là những vật dụng đứng nguy hiểm: những mộ đá lung lay, những ngọn tháp lắt lẻo như sắp đổ ập xuống đứa trẻ...

Những đứa trẻ bị đe dọa

Đó là những đứa trẻ với cảm tính bị nhiễm loạn trầm trọng và các giấc mộng của chúng cần được lưu tâm theo dõi. Trước hết có cần phải nói đến

những cặp vợ chồng ly tán mà sự bất hòa gay gắt đã gây tổn thương nặng nề đến tình cảm của con cái, làm lung lay sự an toàn mong manh đồng thời làm nổi lên cảm thức sợ hãi bị bỏ rơi?

Trong các giấc mộng của những đứa trẻ bị đe dọa, người ta thấy sự bóp méo thực tại và cảm thức trong rỗng nội tâm. Đứa trẻ cảm thấy xa lìa với những sự vật mà nó dần dần tách rời. Những đứa trẻ mà tinh thần và cảm tính bị nhiễu loạn trầm trọng thường hay nằm mộng thấy những cảnh khủng khiếp như những cảnh tượng kinh hoàng ngày tận thế, cảnh giông bão, lũ lụt, sóng thần, những đỉnh núi nhọn hoắt che khuất chân trời, những vòng rào kẽm gai chằng chịt vây kín.

Đó là những đứa trẻ mang tâm trạng khốn khổ, thấy cả thế giới như nhọn sắc, xuyên thủng, nguy hiểm. Nó cảm thấy bị đe dọa từ mọi phía; ngay cả chân trời cuộc sống của nó cũng bị bung bít. Hơn nữa, cả không gian riêng tư của nó cũng bị vây kín với những mũi nhọn tua tủa. Những giấc mơ như thế là những tín hiệu báo động khẩn cấp: đứa trẻ đang đứng trước nguy cơ suy nhược thần kinh hoặc hoang tưởng tâm lý cần được giải tỏa hay trị liệu thích nghi.

- Annette (11 tuổi) thường nằm mơ thấy mình gõ cửa một căn nhà chưa từng quen biết nhưng bé linh cảm sẽ được đón tiếp thân thiện. Bé khiên tốn xin ăn.

Đó là một giấc mộng mà đứa trẻ thấy mình “được tiếp đón”. Phải chăng đây là một nhu cầu lệ thuộc thái quá nhằm loại trừ nỗi lo sợ bị bỏ rơi? Một khao khát được yêu thương bằng mọi giá vì thiếu tình mẫu tử đầy trĩu mến?

Các bậc cha mẹ cần thử tìm hiểu xem phải chăng đứa bé đang thường xuyên tìm kiếm những biểu hiện yêu thương, khiến cho bé hoảng loạn lên mỗi khi vắng bóng người thân?

Giấc mộng trên đây hình như phát hiện một cảm thức thông dâm hay cảm thức khốn khổ đang hình thành. Hoặc cũng có thể là một cảm thức cô đơn phát sinh quá sớm, cần được bảo bọc vỗ về nhiều hơn.

d- Những giấc mộng hiếu chiến

Rất thường xuất hiện, những giấc mộng hiểu chiến có thể chỉ là những giấc mộng bù trừ cho những mặc cảm, tự ti hay yếu đuối. Cũng bình thường thôi, nếu tính hiểu chiến không trở nên cây đa chủ (đa ngang chịu lực chính) của nhân cách. Những giấc mộng này cũng có thể cho thấy chứng vĩ cuồng (paranoia chớm phát nơi đứa trẻ. Đứa trẻ cứ tưởng là người ta nhìn nó trong đường phố, người ta nghe những gì nó nói, người ta độc úc với nó, người ta chăm chăm soi mói để công kích nó... Thế là nó tự nghĩ nó bắt buộc phải là người đứng đầu ở khắp nơi, không bao giờ được quyền thất bại, không bao giờ đáng chê trách; nói tóm lại, bắt buộc phải là siêu nhân bằng cách tỏ ra hoàn hảo trong mọi chuyện. Nó nghĩ đó là cách tốt nhất để không sa vào nóng vuốt phê bình của người khác, mà một lời phê bình dầu nhỏ nhất nhất cũng làm chao đảo vũ trụ của nó và chìm nó vào trong âu lo.

Chính trong những loại giấc mộng này mà những liên tưởng của đứa trẻ cần được giải thích một cách tỉ mỉ. Thật thế, thái độ “cầu toàn trách bị” (le perfectionnisme) là một trong những cái bẫy thường xuyên nhất của tâm trạng lúc nào cũng nơm nớp lo sợ bị chỉ trích, phê phán.

e- Những giấc mộng do mặc cảm Oedipe

Những giấc mộng diễn dịch mặc cảm Oedipe (xem giải thích ở phần tự diễn hướng dẫn) có lẽ thuộc vào những giấc mộng xuất hiện nhiều nhất nơi trẻ thơ, trai cũng như gái (nơi con gái được gọi là mặc cảm Electre). Tần số xuất hiện nhiều lần của loại giấc mộng này cũng là điều bình thường tối bởi vì mặc cảm Oedipe là mặc cảm mạnh nhất trong giai đoạn đầu của đời sống con người.

Giấc mộng của một bé trai 12 tuổi

- Trong giấc mộng cháu thấy mẹ cháu lúc nào cũng ngồi cầm tay lái chiếc xe hơi. Còn cháu nằm dài trên ghế nệm phía sau vừa hút xì gà. Lúc đó cháu cảm thấy mẹ cháu như một người hầu gái tận tụy phục vụ cho trình. Mỗi lần như thế, chiếc xe lại chạy ngang qua bố cháu đang ngồi bất động trên vĩa hè, mặt mũi nhóp nhúa, tóc tai rũ rượi, quần áo nhếch nhác. Cháu nhìn ông ấy một cách khinh khỉnh trong khi chiếc xe tiếp tục chạy qua.

Điều đáng ngạc nhiên ở đây là giấc mộng cứ lặp lại thường xuyên. Cũng nên lưu ý là đứa bé này được nuôi dưỡng trong một gia đình học thức, cởi mở và ông bố cùng bà mẹ đều trẻ, đẹp, thanh lịch.

Tôi đã cùng với cậu bé đi tìm căn nguyên của giấc mộng này. Trí thông minh giúp cậu bé thấy ra những tuyến lớn của mặc cảm Oedipe trong câu chuyện này. Sau khi nghe tôi giải thích qua, cậu bé bộc bạch:

- Cháu cũng đã mơ hồ cảm thấy điều đó nhưng không biết định nghĩa nó là gì. Vâng, đúng thế đấy: Nhưng giấc mộng cứ lặp lại nhau làm cháu rất lo sợ đến nỗi cháu không dám kể lại với bố mẹ cháu đâu cháu rất tin tưởng ở họ. Vâng, quả có vậy. Cháu yêu mẹ cháu đến độ cháu mong ước bố cháu đi xa trong nhiều năm. Cháu muốn là người duy nhất được mẹ yêu dấu, chăm sóc chiều chuộng.

Chúng ta cũng lưu ý thêm rằng điều xì gà mà cậu bé cầm ung dung nhả khói vừa là dấu hiệu về sự thành đạt xã hội vừa là một tượng hình dương vật. Điều này gắn liền với hình ảnh ông bố “khôn khổ”, bị bỏ rơi ở lề đường, chẳng phải là biểu hiện cực điểm của mặc cảm Oedipe đấy sao?

Giấc mộng của một bé gái 11 tuổi

- Michèle nằm mộng thấy một người hành hương bế cháu trong vòng tay và bảo với cháu: “Chúng ta sẽ cùng đi đến thánh địa La Mecque”. Rồi cả hai nhanh chóng đi qua trước những người đàn bà mang khăn choàng và mạng che mặt.

Michèle đã dễ dàng liên tưởng:

- Cháu không biết người hành hương đó là ai, nhưng cháu hoàn toàn tin tưởng vào ông ấy, như là tin vào Chúa vậy! Cháu sẽ đi với ông ấy đến bất cứ nơi đâu, trong bất cứ điều kiện nào.

- Và La Mecque đối với cháu có nghĩa gì?

- À, thế này... cháu đã xem những thiên phóng sự truyền hình. Cháu thấy thật là kỳ diệu cái tín ngưỡng đã dẫn dắt bao nhiêu đám đông trên khắp thế giới về một nơi. Giống như La Mã đối với tín đồ Công giáo. Nhưng La Mecque là đầu kia của thế giới, là một thế giới khác, một thế giới cấm. Một tín đồ Công giáo không thể đến đó, có phải vậy không? Nhưng với người hành hương kia, cháu chẳng còn phải sợ cái gì. Ông ấy “bất khả chiến bại”! Cháu rất an tâm khi sống bên ông ấy...

- Cháu đã từng bao giờ thấy những người đàn bà che mặt?

- Dạ có, trên tivi ấy. Ô, cháu không muốn sống giữa những người đàn bà đó! Ông có nhận thấy điều đó không? Những đôi mắt đen nhìn mình một cách bí ẩn qua mạng che mặt! Làm sao biết họ nghĩ gì? Rằng họ yêu hay họ ghét mình? Trong giấc mộng, cháu chỉ thấy họ thật lạnh lùng. Cháu thấy không được thoải mái cho lắm! Những tia nhìn của họ cứ đuổi theo cháu và người hành hương đang bế cháu đi theo...

Tôi nghĩ rằng người ta có thể dễ dàng tổng hợp cách giải thích (phù hợp với những gì cô bé diễn giải, hẳn thế). Người hành hương, đó là người cha được lý tưởng hóa, mang tính tượng trưng: Người Cha nói chung. Người hành hương đó là sự “chuyển cung” của Chàng Hiệp sĩ đánh thức Người Đẹp ngủ trong rừng, nghĩa là kéo cô ra khỏi sự đồng hóa với người mẹ, để dẫn dắt cô vào cuộc đời hành động.

Người hành hương, như vậy, là người hướng đạo mà người ta có thể đồng hành cùng trời cuối đất với niềm tin trọn vẹn, trong mối đồng cảm “thanh khí lễ hằng”. Đó là Người Cha chỉ ra con đường của trung tâm nhân cách (tượng trưng bởi thánh địa La Mecque). Cũng là người dẫn dắt vào những nguy cơ thách thức và những điều còn chưa biết về cuộc đời (La Mecque, cấm địa đối với người Công giáo).

Những người đàn bà với mạng che mặt, ở đây biểu thị cho Người Mẹ. Họ có vẻ bí hiểm, con bé không biết phản ứng trong thâm tâm của mẹ mình, đối với sự hòa hợp đồng cảm mà nó muốn thực hiện với bố mình, như thế nào. Nhưng ở đây không có cảm thức tội lỗi, chỉ hơi e ngại.

Đó là một biểu hiện của mặc cảm Oedipe (trong trường hợp này, chính xác hơn là mặc cảm Électre) bình thường thôi. Trái với điều thường xảy ra, ở đây đứa trẻ không xua đẩy mẹ nó để độc chiếm tình yêu thương của bố.

Nhưng còn hơn thế nữa. Người hành hương này chẳng biểu thị cho Animus (lực hướng ngoại sáng tạo) mới chớm phát nơi Michèle, với tính hiếu kỳ về mọi sự, với tính sáng tạo và ý thích phiêu lưu mà điều đó nói lên hay sao? Tóm lại, đây là một giấc mộng rất đẹp và hoàn toàn lành mạnh.

f- Những giấc mộng đồng hóa với bố hay mẹ)

Sự đồng hóa (l'identification) tức là nhận thấy, làm theo hành vi, cử chỉ, cách sống, lời nói của một nhân vật được ngưỡng mộ hay ganh tị. Cũng có thể là một đứa bé bắt chước nhân cách của một người mà nó ghét (hoặc tưởng rằng nó ghét) và người đó, trong trường hợp này, có thể biểu thị “cái bóng song trùng” của chính nó.

Một giấc mộng đồng hóa đơn giản

- *Marie Jeanne (8 tuổi) nằm mộng thấy mình ở trong buồng ngủ của bố mẹ. Với sự tiếp tay của mẹ, cô bé sẵn sóc cho con búp bê, dỗ dành và ru búp bê ngủ. Lúc đó, cô bé nói với mẹ: “Xem nào, bây giờ “cung” có một em gái nữa rồi đấy!”.*

Đây có thể là một giấc mộng bù trừ có tính hiếu chiến: con bé tự hóa thân thành người mẹ và đẩy bà mẹ xuống hàng con gái của mình. Thế nhưng Marie Jeanne là một cô bé rất lành mạnh, tâm lý ổn định bình thường và bố mẹ cô là một cặp vợ chồng gương mẫu. Cho nên ở đây, đơn giản chỉ là một giấc mộng đồng hóa: Marie Jeanne tự hóa thân thành người đàn bà “giống như má” và giấc mộng tạo ra cho nó một đứa con: chính là mẹ nó, mà con búp bê là có em nhỏ.

Một giấc mộng đồng hóa khác

- *Philippe (10 tuổi) nằm mộng thấy cùng với bố đi săn. Cả hai bố con dùng chung một khẩu súng và đều chứng tỏ có tài thiện xạ như nhau.*

Ở đây thằng bé tự động hóa với bố nó. Nó có cùng một vũ khí, biểu tượng dương vật và dấu hiệu của nó. nhì hảo hán. Có lẽ đây không phải là biểu hiện của mặc cảm Oedipe. Bởi vì, nếu là một giấc mộng Oedipe, thì nó đã “giảm thiểu” bố nó. Nó đã "loại trừ" bố nó, một cách tượng trưng để trở thành đối tượng cho nhất được yêu thương và ngưỡng mộ của mẹ nó. Trong trường hợp đó, nó sẽ thấy vũ khí của ông bố nhỏ hơn và tài năng của bố kém cỏi hơn mình, đáng coi thường.

Qua việc phân tích một số những giấc mộng trẻ thơ trên đây, chúng tôi hy vọng rằng chương sách này có thể giúp cho các bậc cha mẹ phân nào trong việc tìm hiểu con cái và góp phần vào sự chăm sóc cho sự phát triển bình thường, lành mạnh của nhân cách nơi trẻ thơ.

14. TỰ ĐIỂN – HƯỚNG DẪN Ý NGHĨA CỦA CÁC BIỂU TƯỢNG TRONG GIÁC MỘNG

Phần tự điển này chỉ là một hướng dẫn phỏng chừng bởi vì không một biểu tượng nào lại có cùng một ý nghĩa đi với mỗi người và cần loại trừ tất cả những gì có vẻ như một thứ chìa khóa đoán điềm giải mộng.

Tuy nhiên, trong các biểu tượng, vẫn có những ý nghĩa tìm thấy những vọng âm cảm tính chung trong chốn thâm sâu của tâm hồn nhân loại. Chúng tôi thử “phiên âm” một vài mẫu số chung trong đời sống cảm tính của con người. Tự điển này bắt buộc hạn chế vào những biểu tượng mộng mị thường xuất hiện nhất mà thôi. Đây sẽ là một chương hướng dẫn cho phép ta định vị những tiêu điểm trước khi đi vào việc phân tích các giấc mộng.

Đọc giả nên tham chiếu ở bản mục lục vì rất nhiều những biểu tượng đã được khảo sát trong các chương trước của sách, sẽ không được bàn lại trong phần tự điển này.

Anh hùng

Những giấc mộng anh hùng (người khác hay chính mình trở thành anh hùng) chỉ ra rằng người ta tự động hóa với một nhân vật được coi là anh hùng, dũng mạnh (Người Cha, chẳng hạn). Có những giấc mộng anh hùng mang tính bù trừ: người ta thấy mình hoàn thành những công việc cực kỳ nguy hiểm mà vẫn an toàn thoát ra. Nhưng một vài giấc mộng anh hùng là dấu hiệu của một quá trình nội tâm hoàn tất và một sự chuyển biến sâu xa. Xin xem “Những giấc mộng anh hùng” ở chương VI.

Áo quần rách rưới

Nằm mộng thấy mình ăn mặc nhếch nhác, điều đó thường bộc lộ một tổn thương trong tâm hồn. Đó là những giấc mộng lo âu, xao xuyến, buồn bã, mang cảm thức tự ti và bất lực. Nhưng áo quần rách rưới cũng có thể là biểu tượng của một đời sống nội tâm phong phú, coi thường hình thức bên

ngoài. Như vậy ý nghĩa hai mặt của biểu tượng này tùy thuộc vào “nội lực” của chính người nằm mộng.

Bay

Có thể là đường bay của chiếc phản lực siêu âm khổng lồ Concorde, của tên lửa không gian, nhưng cũng có thể chỉ bay bằng đôi cánh gấn sấp của chàng Icare trong thần thoại. Trong các giấc mộng, bay có nghĩa là một nhu cầu thăng tiến, khát vọng thăng hoa. Nhưng tiếc thay... hiếm khi nào đường bay trong mộng lại tung hoành vì vút mãi cho ta thỏa chí phiêu bông... Chẳng mấy chốc mà đại bàng gãy cánh, hay máy bay bỗng rơi vào vùng không khí loãng, mất độ cao đột ngột, rơi tuồn tuột... Bay trong mộng thường có nghĩa toan tính vượt lên bao xung đột và nghịch cảnh; ước muốn một quyền năng ma thuật để bù trừ sự bất lực trong thực tế. Người ta bay lên vì người ta cảm thấy bất an trên mặt đất này. Bay đi, đó là cách trốn chạy khỏi chính mình, để tránh nhìn vào vực sâu hun hút của tự ngã...

Bệnh viện

Nằm mộng thấy bệnh viện có thể phát xuất từ nỗi lo buồn gắn liền với thân phận sinh lão bệnh tử của kiếp người, với sự sợ hãi nôm nớp về một tai nạn bất ngờ... Nhưng sâu xa hơn, một vài giấc mộng về bệnh viện biểu lộ ước muốn được bảo bọc hoàn toàn, và do đó, chấm dứt mọi tranh đấu, rũ bỏ hết trách nhiệm. Lúc đó bệnh viện trở thành biểu tượng của người mẹ, người đón nhận, nuôi dưỡng, an ủi, vỗ về, ru dịu niềm đau. Trong trường hợp này, nằm mộng thấy bệnh viện đánh dấu một cuộc quay về tuổi thơ, và cả một lần trở lại chôn huyệt không tịch mịch trước khi ra đời.

Bệnh viện cũng có thể xuất hiện trong giấc mộng khi có nỗi sợ hãi bị cắt xén, bị thiếu hụt (nghĩa là làm giảm thiểu) nhân cách. Lúc đó, phòng mổ thường hiện ra với những hình ảnh chuyên viên gây mê, bác sĩ phẫu thuật cầm dao mổ...

Bí mật

Trong một số giấc mộng, người ta nhận được một bí mật hay truyền đạt bí mật đó. Hoặc người ta gìn giữ, hoặc người ta chia sẻ một bí mật. Trong loại giấc mộng đó, có một bầu khí "khai tâm" hay "tham thông".

- Một người đàn bà 30 tuổi nằm mộng thấy mình ở trong một đại sảnh cao rộng, uy nghiêm. Một người tiến lại gần và trao, cho bà ta một viên sỏi tròn vo, nhẵn bóng. Người đó đặt ngón trỏ lên miệng, rồi lùi xa dần.

Đó là một giấc mộng lớn biểu lộ một chuyển hóa nội tâm quan trọng. Dựa theo những liên tưởng của chính người nằm mộng, có thể giải thích giấc mộng này như sau:

- Đại sảnh với nhiều hàng cột cao biểu thị ngôi đền thiêng tượng trưng cho sự khai tâm, trí tuệ, chân lý. Trong một ngôi đền, những người cùng chia sẻ một điều mật nhiệm, một “mặc khải”, quây quần bên nhau. Viên sỏi tròn, nhẵn là biểu tượng của viên ngọc, tượng trưng cho trung tâm của nhân cách. Người đàn ông trong mộng là hiện thân của Animus, lực sáng tạo ngoại hướng của người nằm mộng. Người đó truyền trao một bí mật và yêu cầu giữ yên lặng. Mang một bí mật trong thâm tâm mình, đó là một sức mạnh; bí mật cũng là một trung tâm. Được truyền tâm ấn là được hưởng một đặc ân, được đứng vào hàng những người được tuyển chọn. Ở đây, điều mật nhiệm gắn liền với ý tưởng về kho báu, về pháp bảo.

Vậy giấc mộng này có thể được diễn dịch như sau: hãy trở thành chính bạn; sao cho trung tâm nhân cách của bạn trở nên như kim cương bất hoại giống viên ngọc quý này, giúp bạn đi đến bờ tồn sinh phong mãn. Chính bạn sẽ trở thành điều mật nhiệm và hãy giữ yên lặng; chỉ chia sẻ với những ai xứng đáng được truyền thông. Vì viên thành tự ngã là đi vào cõi miền lòng lộng của tự do, cũng là cõi miền của cô đơn đồng thời lại là hội điểm tham thông với những tâm hồn tinh hoa cùng được san sẻ điều mật nhiệm.

Bùn

Thường xuất hiện trong các giấc mộng, ý nghĩa tượng trưng của nó cũng dễ diễn giải thôi.

Những mặc cảm tự ti thường gây ra các giấc mộng trong đó người ta thấy mình lội bì bõm trong một cánh đồng bùn lầy. Có người thấy ngập từ từ xuống bùn cho đến lúc ngạt thở. Lúc đó ta bắt gặp ý nghĩa tượng trưng của những gì nhận chìm, khâm liệm, nghĩa là hình ảnh của người đàn bà được cảm nhận (đúng hoặc sai) như là bóp nghẹt, độc đoán, áp chế... Nhưng điều đó cũng có thể có nghĩa là người nằm mộng lạc sâu trong khu rừng rậm chẳng chịt không thấy lối ra là cái đời sống nội tâm rối rắm của anh ta mà

anh ta xem là mang tính tiêu cực, đe dọa, tàn phá (làm ngạt thở bởi nỗi lo sợ).

Cắt lìa chi thể

Những giấc mộng thường thấy nhất liên quan đến tay chân và răng. Đó là nỗi lo sợ bị cắt xén, bị cung hình (thiến hoạn). Người nằm mộng nghĩ rằng nhân cách của mình bị đe dọa, bị giảm thiểu. Họ có cảm giác thường xuyên là người khác sắp cắt xén họ, làm nhục họ, bác bỏ họ. Những giấc mộng loại này tố cáo nỗi lo sợ vô thức mình yếu kém hơn người khác, bị tước hết vũ khí trong cuộc cạnh tranh sinh tồn. Diễn giải theo cách khác, đó là nỗi sợ bất lực, theo nghĩa rộng của từ ngữ. Kiểu giấc mộng này luôn luôn là triệu chứng của cảm thức phạm tội và tự ti.

Cầu vòng

Khá hiếm trong các giấc mộng, cầu vòng tượng trưng sự liên lạc, sự kết hợp. Cầu vòng là một chiếc cầu bắc ngang vòm trời. Đó luôn là một điềm mộng tốt, xuất hiện khi có những chuyển biến nội tâm quan trọng. Cầu vòng cũng là một chiếc vòng và lúc đó nó là biểu tượng của liên minh và của những quan hệ mới mà người ta lập ra với chính mình.

Cây cối

Cây cối giữ một vị trí đặc biệt trong biểu tượng phổ quát. Đó là biểu hiện của dòng sông thường xuyên tiến hóa và cả của vĩnh hằng (Ý niệm “cây đời mãi mãi xanh tươi” của Goethe). Cây nối đất với trời. Cây tượng trưng sự tái sinh và bất tử. Và những ai trồng một cây con, hẳn đều cảm thấy rõ cái mục đích kéo dài đời mình qua bên kia giới hạn của tử vong. Những đôi tình nhân cũng cảm thấy điều đó khi lấy dao khắc đối trái tim quấn quýt nhau lên một thân cây trong rừng...

Dựng đứng mạnh mẽ, tượng hình dương vật khí huyết phương cương, cây là biểu tượng cho nam tính, cho Người Cha. Trái lại, một cái cây phình to, cành lá rậm rạp, hoa quả trĩu đầy tượng trưng nơi trú ẩn an toàn, tránh khỏi cái nóng bỏng da của mặt trời, cho ta bóng mát, trái ngọt thơm lành và cũng là biểu tượng của Người Mẹ.

Trong các giấc mộng, cây cũng là biểu tượng của hoạt lực nội tại hoặc sự khô cạn của tự thân, tùy theo đó là một cây xanh tươi, tràn đầy nhựa sống hay khô héo xác xơ.

Với tính cách là hình tượng dương vật, cây trở nên một biểu tượng của dục tính. Nằm mộng thấy mình từ trên cây rớt xuống cũng là điều thường xảy ra. Những giấc mộng như thế có thể biểu hiện nỗi sợ hãi bất lực. Có những thiếu niên nằm mộng thấy mình đốn hạ cây. Những giấc mộng này gắn liền với mặc cảm Oedipe; đứa con trai “đốn ngã” bố nó, giảm thiểu ảnh hưởng của bố để độc chiếm tình yêu thương của mẹ. Nơi người đàn bà, sự lãnh cảm được tượng trưng bằng cái cây với những bông hoa tàn úa.

Trong các giấc mộng, cần xem xét cả bốn phần của cây: rễ, thân, cành lá, hoa quả.

Rễ cây tượng trưng sự “bén rễ” của nhân cách trong cảm tính. Rễ cây, đó là phần vô thức tiếp dưỡng cho ý thức.

Thân là phần thẳng đứng, biểu tượng của nhân cách vươn thẳng lên, cũng là khía cạnh biểu kiến, hướng xã hội của tự ngã. Thân cây cũng có thể biểu thị cho cảm tưởng về khả năng tình dục của mình.

Cành lá có thể mang rất nhiều hình thái. Ta có thể xem những bức tranh vẽ cây để nhận ra điều đó và giúp ta phân tích nhân cách của người vẽ, ít ra là trên đại thể. Có những tàng lá dày đặc, cuộn tròn lại giống như người nằm mộng thấy chúng. Có những tàng lá khác xòe ra một cách khoáng đạt, mạnh mẽ. Các cành cây có thể thẳng vút lên, hoặc oằn xuống, trơ trụi, tuyệt vọng hoặc phóng vọt ra như một lời hứa hẹn. Những khía cạnh khác biệt nhau đó cần được khảo sát tỉ mỉ.

Cây gậy

Ý nghĩa tượng trưng của cây gậy gắn liền với ý nghĩa của vũ khí nói chung. Cây gậy giống hình dương vật. Rất nhiều giấc mộng trong đó người ta thấy một cây gậy gãy, hoặc người ta đánh nhau bằng gậy (thường xuất hiện trong những giấc mộng về mặc cảm Oedipe trong đó đứa bé trai muốn loại trừ người cha bằng cách tỏ ra mình nam nhi cường tráng hơn). Có khi người ta lại thấy cây gậy thu nhỏ lại bằng chiếc đũa. Thông thường, ý nghĩa của giấc mộng có thể diễn giải từ những hình ảnh đó không mấy khó khăn.

Cây gậy cũng là công cụ trợ lực người đi bộ, mục đồng, người hành hương, người mù; nó vừa là vật nâng đỡ vừa là vũ khí.

Cây gậy còn là một dấu hiệu quyền lực: gậy chỉ huy, gậy thống chế, pháp trượng của giáo chủ, vương trượng của hoàng đế. Và cuối cùng trong một vài giấc mộng, nó có thể trở thành chiếc đũa thần tạo ra những chuyển hóa nội tâm.

Cờ xí

Dầu thoát nhìn điều này có vẻ thật lạ lùng, cây cờ chính là biểu tượng cho sự kết hợp nam nữ. Cây cờ gồm một cái cán – một biểu thị thẳng đứng, tượng hình dương vật. Lá cờ, đó là tấm vải của người đàn bà. Như vậy, lá cờ có thể biểu thị, trong giấc mộng cũng như trong đời thực, một tổng thể. Nó tượng trưng cho một quốc gia, một dân tộc - gồm cả đàn ông lẫn đàn bà. Trong giấc mộng, nó biểu thị tổng thể đời sống nội tâm: cân tính và hoạt tính sáng tạo, hấp lực và trương lực.

Nằm mộng thấy giương cờ lên, cầm một ngọn cờ có nghĩa là người ta đánh dấu đường đi của mình. Treo cờ rũ có nghĩa mang một nỗi đau trong lòng. Trong những ngày quốc tang, lá cờ cuộn lại: đó là Bà Mẹ - Tổ quốc đang khóc than, gập người lại trong nỗi đau đớn, tiếc thương.

Cờ trắng là dấu hiệu đầu hàng. Cờ đen mang mọi ý nghĩa của màu đen.

“Phế phẩm”

Một cách tượng trưng, những “phế phẩm” từ trong người được coi là biểu thị cho hoạt lực của người đó, Trẻ con – và cả nhiều người lớn - gán một tầm quan trọng đáng kể cho những phế phẩm đó của họ, không hàn thuận tụy vì lý do sức khỏe mà vì giá trị tương trưng của chúng.

Các giấc mộng có “phế phẩm” rất thường xuất hiện hầu như luôn luôn chúng liên quan tới “hậu môn tính” (analité) của người nằm mộng, nghĩa là đến cách mà người đó tìm hãm hay giải phóng nhân cách mình.

Cửa sổ

Đó là lối mở hướng ra bên ngoài, về phía ánh sáng. Thường thì người nằm mộng thấy mình ở trong phòng và nhìn ra bên ngoài. Điều đó có nghĩa là người nằm mộng, ở trong vị trí và hoàn cảnh hiện tại của mình (căn phòng, kém sáng hơn bên ngoài) nhìn về tương lai (ánh sáng, khoảng không, tất cả những gì tỏa đi từ vị trí đó).

Rất nhiều tình huống có thể xuất hiện. Tương lai (bên ngoài) có sáng sủa, ngập tràn ánh nắng? Kính nơi cửa sổ trong suốt hay nhòe đi bởi mưa rơi? Đường phố bên ngoài nhộn nhịp hay cửa sổ trông ra một phong cảnh tiêu điều? Chân trời phía xa như thế nào? Và căn phòng như thế nào? Người nằm mộng có mong ước đi căn phòng đó để đi về tương lai hay muốn ở lại trong một hiện tại an toàn? Nhưng cửa sổ cũng có thể tượng trưng tính cảm thụ (réceptivité) đối với thế giới khách quan; bởi vì đằng sau cánh cửa sổ người ta chẳng nhận được những thông điệp đến từ xa đó hay sao?

Chiếc nôi

Một người nằm mộng thấy một chiếc bè trôi trên dòng nước trên đó có một chiếc nôi, trong nôi có một đứa bé. Chiếc bè trôi êm đềm trên mặt nước lặng lẽ. Người nằm mộng thức giấc thấy lòng lâng lâng hạnh phúc.

Trong giấc mộng này ta thấy một chiếc nôi đặt trên chiếc bè. Người nằm mộng thực hiện cuộc du hành (nôi tâm), cuộc đi qua. Đứa bé đó chính là anh ta và chiếc nôi trên bè đó chỉ ra một cuộc quay về với tình trạng an toàn thuở ấu thơ. Chiếc bè – nôi đó tượng trưng Người Mẹ, hơi ấm tình mẫu tử, sự quay về với cội nguồn. Giấc mộng này cũng tượng trưng cho niềm hoài vọng tuổi thơ (la nostalgie de l'enfance) mà ta cần tìm lại và thanh lọc để khám phá chân tình sâu xa. Một giấc mộng tuyệt đẹp.

Chiếc nôi là sự kéo dài vòng tay người mẹ, bảo bọc an toàn cho đứa con thơ, bằng sự tận tụy và trong hơi ấm của tình mẫu tử.

Chặt đầu

Thấy bị chặt đầu (hay đe dọa bị chặt đầu) có nghĩa người nằm mộng cảm thấy bị cắt đứt với những khát vọng, với lý trí, với tư tưởng của mình. Loại giấc mộng này xuất hiện khi người ta thất vọng sâu xa hay có mặc cảm

phạm tội liên quan đến cái đầu nghĩa là cách suy nghĩ, nói năng, phát biểu tư tưởng...

Châu ngọc

Châu ngọc thường chỉ xuất hiện trong những giấc mộng lớn đánh dấu một giai đoạn quan trọng trong sự chuyển biến nội tâm và sự tập trung năng lực của nhân cách. Châu ngọc cũng tham dự vào ý nghĩa tượng trưng của lửa bởi vẻ sáng lóng lánh tỏa hơi ấm của nó.

Xin xem lại phần “Các giấc mộng về đá quý” ở cuối chương VI.

Chiến tranh

Nhiều giấc mộng chiến tranh đến từ hoài niệm, hoặc nỗi lo âu về tương lai. Tuy nhiên đa số các giấc mộng này liên quan đến cuộc chiến nội tâm, những xung đột cảm tính và đạo đức. Việc giải thích các giấc mộng này tương đối dễ nhưng ta phải nhận định kỹ về hiện cảnh của giấc mộng.

Chuồng gia súc

Chuồng gia súc là một trong những hình ảnh tiêu cực về bản năng của chúng ta. Nằm mộng thấy đang quét rửa chuồng gia súc rõ ràng có nghĩa là người ta muốn lập lại trật tự nơi mình. Trong một số giấc mộng cũng xảy ra trường hợp chuồng gia súc bị nước cuốn phăng đi hay bị lửa thiêu rụi. Đó là những giấc mộng lo âu, có nghĩa là người nằm mộng cảm thấy thế giới nội tâm của mình bị đe dọa.

Đám đông

Đám đông thường xuất hiện trong các giấc mộng mà những mặc cảm tự ti, cô đơn, phạm tội, thống trị. Rất nhiều giấc mộng người ta thấy mình trần truồng trong đám đông. Chúng ta đã đọc giấc mộng của người đàn bà thấy mình mở toang chiếc váy giữa đám đông. Cũng có thể người ta cảm thấy bị chà đạp trong đám đông; điều đó có thể có nghĩa là người ta cảm thấy bất lực không thể chế ngự những tình huống của đời sống. Cũng với ý nghĩ đó khi người ta thấy bị đám đông cuốn đi. Nó tượng trưng cho sức mạnh mù quáng, sức mạnh vô thức.

Trong một số giấc mộng, đám đông đem lại một thứ an toàn giả tạo. Người nằm mộng chìm đắm, hòa lẫn trong đám đông; đó là một hình thức tự tử của nhân cách. Trong những giấc mộng đó, đám đông giống như dòng nước mà người ta để mình bị cuốn đi. Đó là sự quay về với vô thức, với sự an toàn trong lòng mẹ, với tuổi thơ vô trách nhiệm.

Đám cưới

Một điềm mộng rất thường xảy ra, biểu thị cho mọi hình thức hợp nhất hay liên minh giữa ta với ta hay giữa ta với thế giới khách quan. Trong các giấc mộng, đám cưới thường tượng trưng cho mối liên lạc được tạo thành giữa vô thức và ý thức, giữa cảm tính sâu xa và lý trí.

Nơi đàn ông, đám cưới trong mộng của chính mình với một người đàn bà, thường biểu thị sự liên minh mà anh ta đang chuẩn bị với Anima (hoạt lực nội tại) của chính mình. Đó là những giấc mộng có ý nghĩa vô cùng quan trọng.

Nơi đàn bà, những giấc mộng đám cưới cũng chỉ ra con đường tương tự. Họ thấy mình kết hôn với một người đàn ông nào đó, chính là biểu tượng của Animus, lực hướng ngoại Sáng tạo và mang tính xã hội nơi chính họ.

Những cuộc hôn phối trong mộng còn có ý nghĩa xa hơn: chúng là dấu hiệu của một thứ “lễ ban thánh thể” để thanh thông với một “Đại Ngã” bao trùm rộng khắp.

Đảo

Nói chung, đảo tượng trưng một nơi chốn dung thân, một thiên đàng hạ giới, một trung tâm.

Như là nơi chốn dung thân, đảo là đề tài ưa thích cho biết bao bài thơ, biết bao bài ca. Sống một mình nơi đảo hoang chẳng phải là ước vọng thầm kín của biết bao người? Các giấc mộng về đảo cũng có thể là giấc mơ độc lập tự do. Nơi đảo vắng, người ta phải tự mình xoay sở lấy mọi việc, một mình chiến đấu với đói rét, bệnh tật và những cơn cuồng nộ của biển khơi vây quanh:

*Hồn đơn chiếc như đảo ngoài dậm biển
Suốt một đời như núi đứng riêng tây...*

(Huy Cận)

Trong một vài giấc mộng lớn, đảo trở thành một trung tâm từ đó tỏa ra vô vàn chiều hướng: đảo trở thành một đồ hình Mạn đà la. Đây là một giấc mộng loại đó:

- Tôi thấy mình ở trên một hòn đảo, tôi không biết bằng cách nào mình lại đến đó. Chẳng có ai khác ngoài tôi. Đó là một hòn đảo xanh tốt phong nhiêu. Khi nhìn ra bốn hướng chân trời, tôi tự nhủ: Quả đất thật là tròn!...

Đây là một giấc mộng lớn của một người đàn ông đã bước qua ngưỡng cửa “tri thiên mệnh”. Và đúng là chúng ta bắt gặp một đồ hình Mạn đà la: quả đất tròn với hòn đảo ở trung tâm một chu vi mệnh mông. Muốn đến đảo, tất nhiên phải vượt qua cả một làn nước bao la từ đất liền ra biển cả để đến hòn đảo cô liêu: một giấc mộng đánh dấu quá trình chuyển hóa nội tâm sâu sắc nơi người nằm mộng.

Đi lên

Có nhiều kiểu “đi lên” trong các giấc mộng: leo lên núi, đi lên đường dốc ngược, đi lên cầu thang, đi thang máy, trèo lên tường... Những giấc mộng “lên trời” cũng không hiếm: hoặc ta thấy mình bay lơ lửng, bay vút như một cánh chim giữa tầng trời cao rộng, hoặc thấy mình là một hành khách, có khi là phi công đang lái máy bay. Ở đây, luôn luôn vấn đề là sự tìm kiếm tâm linh, có thể tùy thuộc vào nhiều ngẫu nhiên đa dạng. Xin xem thêm ở mục từ Máy bay.

Đĩ điếm

Cô gái đi trong giấc mộng hầu như luôn luôn là biểu tượng tình mẫu tử. Nàng tượng trưng cho nơi chốn dung thân, thậm chí là chỗ bầu vú tình cảm cuối cùng của những con người cô độc hay tuyệt vọng. Nàng là người đàn bà sẵn sàng tiếp nhận và chẳng đòi hỏi điều kiện nào khác hơn là tiền - điều mà trong giấc mộng ta chẳng phải bận tâm.

Trong một số giấc mộng, em gái đã hóa thân thành người bạn tri âm tri kỷ với con mắt tinh đời “anh hùng đoán giữa trần ai mới già” như nàng Kiều lần đầu gặp Từ Hải.

Trong một số giấc mộng khác, cô gái đi biểu thị sự hòa giải với người nữ, biểu tượng của sự sống. Lúc đó giống như một “lễ rước mình thánh” nhờ vào sự hiểu biết sâu xa của cô gái đi, như người ta vẫn tưởng.

Cô gái đi cũng có thể biểu thị một phương diện của Anima (hoạt lực nội tại) nơi người đàn ông. Nếu là một cô xinh đẹp, dịu dàng, tử tế thì đó là một biểu thị cho Anima tích cực; nếu là một cô xấu xí, đanh đá, chua ngoa thì đó là một biểu thị cho Anima tiêu cực, nguy hiểm và tàn phá và trở thành hình ảnh của “bà mẹ độc ác”.

Đĩa bay

Tiếng Pháp gọi là O.VN.I. (Objet Volant Non Identifié), tiếng Anh gọi là U.F.O (Unidentified Flying Object) có nghĩa là Vật Thể Bay Không Xác Định Được. Đó là những vũ khí bí mật mà sự hiện hữu đích thực hình như chưa có thể được xác nhận hay phủ nhận.

Tôi được nghe kể một số giấc mộng (của đàn ông lẫn đàn bà) trong đó xuất hiện những đĩa bay sáng rực rỡ, lặng như ru, bay vòng thấp là là hoặc đáp xuống mặt đất. Một phụ nữ nằm mộng thấy một người đàn ông ngoài hành tinh bước ra từ đĩa bay; trông ông ta có vẻ rất hiền lành tốt bụng; lúc ông ta sắp nói điều gì đó thì cô thức giấc.

Những đĩa bay trong giấc mộng mang ý nghĩa hy vọng hoặc hãi hùng. Hy vọng, trong mức độ mà mỗi người chờ mong vào một thế giới tốt đẹp hơn; lúc đó những người bước ra từ trong đĩa bay biểu thị cho những tiếp sứ báo “Tin Lành”. Họ giống như là phiên bản hiện đại của đấng Kitô.

Còn đối với các giấc mộng với những đĩa bay gây kinh hoàng, chúng cho thấy nỗi sợ hãi sự tàn phá, hủy diệt trong tâm hồn người nằm mộng. Lúc đó chúng trở thành phiên bản hiện đại của những Kỵ sĩ trong Khải huyền thư. ¹⁶

Đường sắt (nhà ga, con tàu)

Tầng số xuất hiện của những hình ảnh này trong giấc mộng rất cao.

Việc giải thích các giấc mộng về đường sắt (với nhà ga, con tàu) cũng dễ thôi. Chỉ cần “chuyển cung” là ta hiểu ngay.

Một nhà ga, chẳng hạn, là một điểm khởi hành cho một chuyến đi xa. Hoặc là một điểm đến. Như thế, người ta có thể ra đi trên vạn nẻo đường đời, hoặc đến một trạm dừng chân nào đó. Như vậy cần khảo sát hiện cảnh của nhà ga đó. Ga khởi hành có lớn không? Nếu là một nhà ga nhộn nhịp hành khách với rất nhiều con tàu, thì trong trường hợp đó nhà ga sẽ là biểu tượng của bao tiềm năng nội tâm phong phú với nhiều khả tính lựa chọn và quyết định. Còn nếu trái lại, một nhà ga hoang vắng, sẽ biểu thị cho một đời sống nội tâm trống rỗng, một tình trạng “dậm chân tại chỗ” bởi vì không có con tàu nào chuyển bánh. Đối với ga đến, người ta cũng có thể khảo sát hiện cảnh theo cách đó.

Còn con tàu biểu thị sự tiến hóa nơi bản thân ta, đó là chuyến tàu của cuộc hành trình tình cảm và tinh thần. Con tàu cũng tượng trưng đời sống tập thể, đời sống xã hội. Đôi khi, con tàu lặn bánh vùn vụt không cưỡng lại được; đầu máy cứ lồng lên; lái tàu và cơ trưởng bất lực. Điều đó tượng trưng là chúng ta bị lôi kéo, bất chấp ý chí hữu thức của chúng ta, vào những cuộc hành trình có thể gây nên tai họa cho chính mình,

Chuyện trễ tàu và nhầm tàu rất thường thấy trong các giấc mộng. Người ta đến trễ giờ, người ta nhớ chuyến tàu, người ta nhận toa tàu... Đó thường là các giấc mộng đánh dấu những cảm thức bất lực, tự ti, phạm tội. Chúng cũng có thể cho thấy người nằm mộng đã bỏ qua nhiều “cơ hội” trong cuộc đời.

Những người soát vé cũng thường xuất hiện trong mộng. Họ tượng trưng cho người đòi hỏi phải đúng quy tắc, phải sòng phẳng. Như thế, họ biểu thị cho một hình thức của Siêu - Ngã (xin xem lại phần “Những giấc mộng về Siêu Ngã, chương IV). Cũng thường xuất hiện trong mộng những chuyến xe lửa chật như nêm. Có thể giải thích điều đó là do sự khó khăn khi hội nhập vào đời sống xã hội. Nếu người nằm mộng thấy mình không chen chân lên xe được, không tạo được cho mình một chỗ đứng trong đám đông, điều đó có nghĩa là anh ta tự nguyện muốn xóa mình đi vì sợ phải cạnh tranh, vì không muốn bon chen với đời....

Như vậy là, con tàu trong mộng đánh dấu những thành công, những thất bại, những triển vọng, những lo âu của chúng ta. Và chuyến tàu lửa phải chăng là phiên bản hiện đại của hình tượng Con Rồng thuở xưa?

Giày dép

Nếu chúng ta biết rằng bàn chân có ý nghĩa tượng hình dương vật và chiếc giày phải vừa kích cỡ với bàn chân thì chúng ta có thể diễn dịch rằng chiếc giày có ý nghĩa tượng trưng cho nữ tính. Có lẽ vì thế mà có câu ngạn ngữ: “Tìm giày cho hợp bàn chân?”.

Trong các giấc mộng thường thấy, người ta có thể đi đứng thoải mái trong những đôi giày mới; tuy nhiên đôi khi có những đôi giày rách nát, gót mòn vẹt, mồm há hốc, vô nước ướt nhẹp, sạn sỏi lọt vào cần lòng bàn chân mỗi bước mỗi đau... Ý nghĩa như vậy thật rõ ràng: hoặc người nằm mộng thấy lòng phơi phới tiến bước phom phom trên đường đời; hoặc là anh ta đang bị dày vò vì mặc cảm tự ti. Trong trường hợp này, đôi giày không vừa với kích cỡ đôi chân, ta có thể giả thiết rằng người nằm mộng bất hòa với chính mình.

Trong giấc mộng của nhiều vị đàn ông, những đôi giày và cả đôi chân của phụ nữ thường xuất hiện và nhuốm màu sắc “linh thiêng”: điều đó có thể cho thấy một khuynh hướng “bái vật” (fétichisme: coi một vật rất bình thường nào đấy – chẳng hạn một chiếc áo nịt ngực của phụ nữ – là một bảo vật “cực kỳ quý hiếm” cần trân trọng gìn giữ để nâng niu, si mê, sùng bái...). Sự si mê đó lắm lúc được thăng hoa thành nghệ thuật:

*Đập cô kính ra tìm lấy bóng
Xếp tàn y lại để dành hơi*

(Tự Đức khóc Bằng Phi)

*Ta xin làm đá cuội
Và lăn theo gót hài...*

(Trịnh Công Sơn)

Từ bản năng hạ đẳng đến tình yêu thanh thoát, từ khuynh hướng bái vật đến văn thơ trữ tình, lời ca lãng mạn: con trai tiêu hóa những rong rêu, phiêu sinh vật tạp nhạp để kết tinh thành chất ngọc. Một cuộc tiếp hóa đi lên đẹp quá đấy chứ! .

Đôi giày cũng còn là biểu tượng của giàu sang, quyền quý. Nằm mộng thấy cởi giày ra có nghĩa là người ta thực hiện một hành vi tỏ ý khiêm cung (chúng ta hãy nhớ lại rằng người thượng cổ coi việc đi giày là dấu hiệu của người tự do; nô lệ phải đi chân đất).

Hoa hồng

Hoa hồng tượng trưng cho cái đẹp như mọi người biết nhưng hoa hồng cũng tượng trưng sự hoàn thiện trong hứa hẹn và mãn khai. Đó là một biểu tượng nữ tính và gần gũi với châu ngọc hay hoạt lực nội tại (Anima).

Hoàng tử và Công chúa

Trong các giấc mộng, những hình ảnh này thường tượng trưng cho sự đột biến (mutation) của nhân cách nhờ vào sức mạnh của tình yêu. Chúng biểu thị sự hòa giải với tự thân. Bởi vì hoàng tử và công chúa là những đối tượng mà mọi tia nhìn đều hướng đến. Họ là trung tâm thu hút sự hiếu kỳ. Sự xuất hiện của họ trong mộng tỏ ra rằng mọi nỗ lực cảm tính đều đồng quy về sự hợp nhất nhân cách. Trong các giấc mộng lớn, bộ đôi hoàng tử – công chúa có nghĩa là sự hòa hợp hai cực âm dương vẫn hiện diện nơi mỗi con người.

Từ sự kiện đó, hoàng tử và công chúa là những biểu tượng của sự trẻ trung và hòa hợp trong tâm hồn.

Hộp

Cái hộp đựng các đồ vật. Trong các giấc mộng, nó có thể tượng trưng sự bí nhiệm và cũng là sự tìm kiếm điều bí mật liên quan đến tự thân mà sự khám phá sẽ cho phép tự thực hiện hoàn mỹ hơn.

Nhưng cái hộp cũng có thể mang ý nghĩa tượng trưng giống như cái tủ. Vì nó đóng lại nên nó có thể làm ngạt thở. Trong các giấc mộng, nó tượng trưng sự bóp nghẹt nhân cách bởi hình ảnh của người mẹ; cái hộp - có thể khép, mở – là một biểu tượng nữ tính.

Khách sạn

Khách sạn - giống như bệnh viện - có thể là một biểu tượng về người mẹ. Ở đó, người ta được chăm sóc mọi thứ, người ta cứ thoải mái mà sống. Trong trường hợp này, khách sạn có thể tượng trưng sự quay về với thời thơ ấu.

Ngoài ra, nếu nằm mộng thấy đi từ khách sạn này đến khách sạn khác, có nghĩa là một tình trạng phân tán nội tâm và sự bất định, tản mạn trong đời sống.

Kho lương thực

Rất thường thấy trong các giấc mộng, ý nghĩa tượng trưng của kho lương thực cũng thuộc về ý nghĩa của ngôi nhà. Vậy xin các bạn xem mục từ “Ngôi nhà”.

Lá úa

Là hình ảnh của nỗi buồn man mác, những chiếc lá úa có thể biểu thị một quá khứ xa xăm. Nằm mộng thấy mình đang quét lá úa là một dấu hiệu tốt chứng tỏ người ta đang “thanh lý” những nỗi tiếc thương hay những biến cố đã qua. Có người nằm mộng thấy mình ngập trong lá úa đến tận cổ. Điều đó hình như có nghĩa là người đó bị chìm ngập đến ngạt thở bởi những cảm thức đáng ngại.

Trong một số giấc mộng, những chiếc lá úa có thể biểu thị một động thái muốn tự tử và tiếng gọi của trầm vong tịch diệt, man mác u hoài như mùa thu ảm đạm ngoài kia của đất trời...

Lãng tử

Lãng tử được coi là một con người tự do, thoát khỏi mọi ràng buộc, muốn đi đâu thì đi, sống tùy hỉ, chết tùy nghi. Một đời sống như tiếng chuông ngân bay xa theo gió...

*Chiều nay sương gió, lũ khách dừng chân bến xưa.
Mơ hồ nghe tiếng chuông chiều, vọng về bên quán tiêu điều...
(Dừng bước giang hồ – Hoàng Trọng)**

Một môi hoài cảm man mác về cuộc sống tự do phiêu bồng vẫn ám ảnh tâm hồn nhân loại, từ xưa đến nay vẫn thế. Cuộc sống thường nhật với những khuôn khổ, những ràng buộc dễ làm người ta sinh nhàm chán và thả hồn mơ ước đến những chân trời xa lạ:

*Tôi nhớ Rimbaud với Verlaine
Hai chàng thi sĩ choáng hơi men*

*Say sưa hương lạ mê tình bạn
Khinh rẻ khuôn mòn bỏ lối quen...*

Xuân Diệu

Chính vì thế nên hình ảnh lãng tử thường biểu thị “cái bóng song trùng” của người nằm mộng, người anh em sinh đôi, người anh em dẫu mặt, con người mà ta ước muốn nhưng lại ức chế nơi ta. Nói một cách dễ hiểu, nơi mỗi người đều có một con người viễn mơ và một con người đời thường.

Mặt khác, hình ảnh lãng tử cũng có thể biểu thị lòng khinh rẻ chính mình, cảm tưởng đã làm hỏng đời mình khi vẫn là một kẻ lang thang bên lề cuộc đời. Đó là những giấc mộng thối chí, lo âu trước tương lai bất trắc.

Lễ hội

Những giấc mộng về lễ hội gắn liền với các giấc mộng về “cuồng ẩm”. Nghĩa là có một “gam màu” vô tận các giấc mộng trong đó lễ hội có thể can thiệp dưới những khía cạnh khi thì cao thượng, khi thì hạ cấp. Điều quan trọng trước tiên là xét xem lễ hội đó có hóa trang không. Hóa trang có nghĩa là mỗi người che dấu nhân cách của mình trước người khác. Tuy nhiên, trong một số giấc mộng, tính cách vô danh do mặt nạ đem lại làm chân “chân ngã thực tướng” không còn hiện hữu. Lúc đó có thể xảy ra cảm tưởng tham thông với cái gì cao rộng hơn mình. Đó là chủ đề của cuồng ẩm. Bởi vì mặt nạ (trong đời thực cũng như trong mộng) xóa bỏ những dị biệt giữa các nhân cách.

Trong một giấc mộng lễ hội, vấn đề là xét xem mọi người tham dự đều hóa trang hay chỉ một mình ta; nếu chỉ mình ta hóa trang điều đó có nghĩa là có những mặc cảm tự ti và phạm tội, tạo ra nỗi lo sợ bị thấy và bị lật mặt nạ bởi người khác.

Có hóa trang hay không, lễ hội vẫn là một sự tham thông với thế giới. Trong ý nghĩa đó, lễ hội có thể xuất hiện trong một vài giấc mộng lớn về đột biến nội tâm: cái “tôi” hạn hẹp bùng vỡ hướng đến những kích thước rộng lớn hơn. Lễ hội thực sự luôn mang tính tôn giáo theo nghĩa nối kết, tôi kết “tiểu ngã” với “đại ngã”.

Lửa

Cùng với nước, lửa là biểu tượng phổ quát lớn nhất. Tất cả nơi lửa đều tượng trưng sức sống hùng hực trào dâng: màu lửa, sức mạnh, sức nóng, sự tỏa sáng. Lửa có lẽ là một trong những biểu tượng hoàn hảo nhất cho thần tính. Lửa là nhân tố thanh lọc (purificateur) vĩ đại.

Nhưng – mặt trái của tấm mê đay khói từ lửa lại làm ngạt thở, làm u ám; lửa thiêu rụi, hủy diệt, biến thành tro tàn. Ngọn lửa đam mê làm bùng bùng khí thế mà cũng đưa đến những hậu quả khốc liệt; ngọn lửa trừng phạt thì hủy diệt, làm tiêu vong.

Nếu lửa là một biểu tượng của Chúa Trời, lửa cũng tượng trưng cho Người Cha. Ở đây cũng thế, biểu tượng mang tính hai mặt, lưỡng nghĩa: lửa có thể tượng trưng cho Người Cha được tôn kính, người “vươn lên” như ngọn lửa, người cháy bỏng nhiệt tình, say mê đời sống; nhưng cũng là người tàn phá, tuyệt diệt bởi tính chuyên chế, lòng bạo tàn.

Những giấc mộng về lửa luôn luôn là những biểu tượng sung mãn năng lượng, trong xây dựng cũng như trong phá hoại. Chúng cũng tượng trưng cho dục tính, theo nghĩa rộng. Lửa trong mộng cũng chỉ ra đà hướng về tâm linh và về ánh sáng của chân lý tự tại.

Lâu đài

Đây là một biểu tượng quan trọng thường xuất hiện trong các giấc mộng với nhiều ý nghĩa khác nhau. Những mơ mộng của tuổi thơ thường gọi ra những lâu đài, những công nương đang bị nguy hiểm, những tường thành kiên cố, cao vút chỉ có những bậc dũng sĩ anh hào mới vượt qua nổi. Đó là toàn bộ ý nghĩa tượng trưng cho Hiệp sĩ và Người đẹp ngủ trong rừng. Như vậy, đối với trẻ thơ, lâu đài có nghĩa là hành động cao thượng, tính khó khăn trong việc làm, sự tiếc nhớ lãng vãng trong đời sống thường ngày. Khi hình ảnh lâu đài hiện ra trong giấc mộng theo nghĩa này, nó có nghĩa là người trưởng thành mơ về những thiên đường đã mất, sự cao cả đã bị lạc dấu dọc đường, những nỗi tiếc nuối khó nguôi ngoai rải rác trên lối mòn của cuộc sống thường ngày hiện nay...

Và khi người ta nằm mơ tiến lên chinh phục một lâu đài, vượt qua bao khó khăn trở ngại, là người ta mộng tưởng cuộc tìm kiếm những ước vọng tuổi thanh xuân vẫn nằm sâu trong tâm hồn. Những khó khăn luôn luôn rất lớn và trước khi đạt đến đó, người ta phải chiến đấu gian nan, một mình,

trong bóng tối của vô thức để tìm về ánh sáng của trí tuệ hồn nhiên và mộng đời bất tuyệt. Đẹp thay là những giấc mộng lâu đài, dầu là lâu đài trên chín tầng mây hay lâu đài xây trên bãi cát!

Và bởi vì lâu đài được cách ly với thế giới thường ngày, vì lâu đài luôn được xây dựng ở vị trí cao hơn mọi kiến trúc khác (để có thể nhìn được quân thù từ xa, một điều trọng yếu trong việc bảo vệ lãnh địa và cư dân thuộc quyền) nên nó được coi là ẩn tàng một quyền

năng huyền hoặc. Do vậy, trong các giấc mộng, lâu đài nang có thể có nghĩa là sự siêu việt hóa và tâm linh hóa của nhân cách.

Máu

Máu gắn liền với sự sống, với thân nhiệt (cũng là sinh nhiệt). Trong các giấc mộng, máu là một biểu tượng năng lực mạnh mẽ. Đôi khi máu được gắn liền với lửa, với mặt trời.

Thấy chảy máu có thể là biểu hiện nỗi sợ hãi bị thiên hoạn, bị cắt xén, bị giảm thiểu nhân cách. Trong một số giấc mộng, máu lại tượng trưng cho một thứ pháp luân tinh thần (vehicule spirituel). Máu cũng mang ý nghĩa tượng trưng của màu đỏ (xem: Ý nghĩa tượng trưng của màu sắc, chương X).

Máy bay

Ý nghĩa tượng trưng của máy bay trên cơ bản là ý nghĩa của cánh chim bằng lướt gió giữa trời mây, của tự do thung dung vô ngại, của việc hướng lên khoảng không bao la... Thông thường, nằm mộng thấy mình ở trong máy bay có nghĩa một cuộc tìm kiếm đời sống tinh thần, lìa xa những vương bận cõi hồng trần. Những giấc mộng về máy bay (rất hay xuất hiện) thường cho thấy chín mặt sau đây:

- tự ta lái máy bay hay ngồi cho người khác lái
- lên máy bay hay bước xuống máy bay
- bay đúng tuyến đã định hay bay lạc hướng trên đường trời muôn vạn nẻo
- máy bay vững chãi và chắc chắn hay máy bay bỗng rã ra từng bộ phận hay máy bay rơi

- Nằm mộng thấy mình cầm lái máy bay thường có nghĩa là người ta làm chủ lấy mình và người ta hướng về một cõi tâm linh. Giấc mộng sẽ cho biết thêm là có hay không sự khó khăn trong việc điều khiển máy bay, máy móc có trục trặc gì không, giống tổ có xảy ra không hay cánh chim bằng vẫn lướt êm ru giữa bầu trời quang đãng.

- Nằm mộng thấy máy bay do người khác lại có thể có nghĩa là Bản Ngã ý thức được dẫn dắt bởi những sức mạnh vô thức. Ở đây cũng vậy, tất cả tùy thuộc vào hiện cảnh của giấc mộng.

- Nằm mộng thấy bước lên hay bước xuống máy bay gắn liền với ý nghĩa của việc đi lên hay đi xuống mà ta đã khảo sát trong phần ý nghĩa các hướng.

Nếu trong một giấc mộng, máy bay đi theo đúng tuyến bay hay lạc hướng, người ta có thể nhanh chóng diễn dịch ý nghĩa của điều đó là gì. Hiện cảnh chính cần khảo sát, là người ta cầm lái hay người ta là hành khách. Xin xem lại phần trên đây.

Ý nghĩa tượng trưng của chiếc máy bay vững chãi và chắc chắn có thể hiểu được ngay. Chúng ta cũng đã thấy những giấc mộng rơi xuống thường xuất hiện đến thế nào. Đây là một giấc mộng của một người đàn ông 30 tuổi:

Anh ta thấy mình ngồi trong chiếc máy bay mà phi công lao máy bay thẳng xuống đất, hoàn toàn điếc trước những tiếng la hét thất thanh của anh ta.

Trong trường hợp này, giấc mộng nhắc nhở cho người đó rằng anh ta bay quá cao – về phương diện vật chất cũng như tinh thần, mà “căn cứ địa” lại không bảo đảm. Một cuộc quay về tạm thời trên mặt đất là cần thiết. Rõ ràng người phi công tượng trưng cho vô thức của người nằm mộng; một lần nữa, cái máy tính nội tâm đã hoàn thành công tác báo động của nó một cách đúng mức. .

Mặc cảm Oedipe ¹⁷ - Mặc cảm Electre ¹⁸

Mặc cảm Oedipe có lẽ là mặc cảm... tai tiếng nhất và bị hiểu lầm nhiều nhất. Mặc cảm đó đã được Freud soi sáng và nêu ra và cho đến ngày nay vẫn còn rất nhiều người không tha thứ cho ông về việc làm đó. Điều đó cũng rất

logic thôi bởi mặc cảm Oedipe tạo thành cái cốt lõi của đời người, cái hạt nhân mà vô số những tình huống cảm tính quay chung quanh nó. Từ đó ta hiểu tạo sao mặc cảm này được biểu lộ dưới những hình thức đa dạng trong rất nhiều giấc mộng.

Xin nhắc lại, mặc cảm Oedipe là gì, theo định nghĩa cổ điển:

- Đứa con trai mong ước độc chiếm trọn vẹn tình yêu thương của người mẹ; từ đó, nó tìm cách “loại trừ” người cha, đối thủ của nó trong tình yêu này. Nó tìm cách loại trừ người cha bằng cách làm sao cho mình trở nên đẹp đẽ hơn, hùng mạnh hơn người cha, nhưng cũng bằng cách tự động hóa với người cha, trở nên một “bản sao” của người cha – dĩ nhiên là trẻ hơn – và do đó, như nó nghĩ – sẽ lôi cuốn được tình yêu của mẹ hơn.

- Đứa con gái ao ước là người nữ duy nhất được cha mình để ý tới, là người duy nhất được yêu vì. Như vậy, người mẹ, đối thủ của nó, cần bị loại ra khỏi vòng chiến. Đứa con gái tìm cách làm sao cho xinh đẹp hơn, hấp dẫn hơn mẹ nó. Nó làm mọi việc để được cha nó để ý (diện quần áo, trang điểm...). Hoặc là nó tự động hóa với người cha, tìm cách bắt chước người cha... Nó trở nên một “đứa con trai hụt” với nguy cơ rất lớn có thể trở thành một “đứa con gái hụt” (không ra hẳn trai cũng không ra hẳn gái - trong cách suy nghĩ và trong thái độ - mặc dầu về thể xác và sinh lý vẫn hoàn toàn là gái).

Điều cốt yếu là phải hiểu thật rõ nếu người ta muốn giải thích những giấc mộng, trong đó những mặc cảm Oedipe và mặc cảm Électre (nơi con gái) biểu hiện, với tất cả những biểu tượng dẫn xuất từ đó,

Chúng ta hãy nhớ lại rằng nhu cầu cốt yếu nhất - vượt trên tất cả mọi nhu cầu khác - của con người là cảm thấy được “nối kết”, được “liên thông” với thế giới chung quanh. Hướng đi thường trực của con người là tìm lại cảm giác được “hòa tan” trong vũ trụ. Đó chính là cơ sở của hiện tượng được gọi là tính thống dâm (masochisme); đó cũng là nền tảng của mọi hình thức cuồng hoan (orgie).

Nước

Nước không có hình thể mà mang hình thể của vật chứa đựng nó. Như vậy, tính linh hoạt uyển chuyển của nước thật hoàn hảo. Nước không có màu

sắc nhưng nước phản chiếu mọi màu sắc. Như vậy, nước là một tấm gương hoàn hảo.

Nước cũng biểu thị sự phong nhiêu. Nước hôn phối với trời cho đất đai phì nhiêu. Nước chứa trong mình mọi hăm dọa, mọi tiềm năng, mọi hứa hẹn. Nước tưới lên, nước rửa sạch, nước nhận chìm, nước vun bồi, nước tràn dâng, nước cuốn trôi...

Bởi thế, *kẻ trí thích nước chảy, người nhân thích non cao* (trí giả nhạo thủy, nhân giả nhạo sơn).

Sự xuất hiện của nước trong giấc mộng luôn luôn là một dấu hiệu quan trọng.

Những giấc mộng về tắm rửa rất thường thấy. Chúng có thể có nghĩa là người ta “rửa sạch” tâm hồn; đó chính là biểu tượng của lễ rửa tội (le baptême) nhằm mục đích thanh lọc nội tâm. Cũng giống như những người Ấn Độ giáo trong lễ tắm ở sông Hằng, được họ coi là con sông thiêng, có thể rửa sạch mọi tội lỗi!

Các giấc mộng bơi lội cũng thường xuất hiện. Hiện cảnh của giấc mộng sẽ cho ta biết người ta cảm thấy thoải mái hay khó khăn, người ta được nâng lên, mang đi hay người ta phải vật lộn chống chọi với sóng nước. Trong trường hợp sau, có thể nước tượng trưng cho Người Mẹ mà người ta phải chống lại ảnh hưởng.

Vấn đề là xét xem nước xuất hiện trong giấc mộng dưới phương diện nào. Một mặt hồ tĩnh lặng, trong veo, hình ảnh của một cảm tính trong sáng? Hay một đại dương cuồn cuộn, lớp lớp dâng lên những đợt sóng thần, biểu tượng của một nội tâm sôi sục hay hoảng loạn?... Dầu thế nào thì nước hầu như luôn luôn là một biểu tượng nữ tính. Nước biểu thị Người Mẹ, Người Nữ, Anima (hoạt lực nội tại) của người đàn ông. Trong trường hợp sau cùng đó, nước xuất hiện dưới hình thức sông, hồ, tia nước phun, suối, thác, đại dương. Người nằm mộng cần xem xét tổng thể của giấc mộng. Nguồn nước – hoạt lực đó thế nào: bình yên, tán sắc, phun trào hay hăm dọa, tù hãm, đen kịt?

Những giấc mộng bị nước nhận chìm, cuốn trôi cũng rất thường xuất hiện. Đó là những giấc mộng lo âu, cho thấy tác động tiêu cực và bóp nghẹt

của vô thức mà nhân vật trung tâm có lẽ chính là người mẹ...

Nước trong mộng (cũng như trong đời thực) cũng có thể rất cuốn hút, gần như thôi miên. Nó thường khơi động ước muốn tự tử vô thức. Lúc đó, nước là biểu tượng của sự êm ả, bình an trước khi ra đời mà bào thai đã sống trong “nguồn nước của mẹ”.

Nhưng nếu ngẫu nhiên mà bạn nằm mộng thấy nước đông cứng, đóng băng, xin bạn hãy coi chừng: tâm hồn bạn đang băng giá, bao tình cảm của bạn có nguy cơ đang chết dần và bạn đang chạm đến tình trạng tù hãm tâm linh... Như thế, khi nằm mộng thấy dòng nước lấp lánh với những đợt sóng phản ánh bao tia nắng reo vui lời âu yếm thì ngược lại, hẳn đây phải là điềm lành của một tâm hồn đang phơi phơi?

Nhà

Căn nhà trong mộng vừa tượng trưng hiển thể xã hội (le paraitre social) và cả tự thể nội tâm (l'être intérieur).

Hiển thể được biểu thị bởi mặt tiền nhà. Cũng như nơi con người, một mặt tiền nhà đẹp nhất có thể che đậy một căn nhà đã rệu rã, mục nát. Mặt tiền không làm nên căn nhà cũng như cái áo không làm nên thầy tu. Trong các giấc mộng có khi hiện ra những mặt tiền sơn son thếp vàng rực rỡ, trong khi cánh cửa lại dẫn vào một hành lang nhếch nhác. Trái lại có những mặt tiền chẳng mấy kiêu dẳng lại đưa vào những căn phòng thông thoáng, sáng sủa, tinh tươm...

- *Những cánh cửa xếp*, trong mộng, thuộc về phần “mặt nạ” của căn nhà. Phần lớn người ta chẳng khép các cánh cửa nhà mình để không bao giờ ai thấy rõ nhà mình?

- *Cửa chính và bậc cửa* là những biểu tượng lối đi vào nội tâm. Ở bậc cửa người ta phải chứng tỏ “tay không vũ khí” trước khi được đón nhận. Vậy nên vấn đề là tìm hiểu xem, trong một giấc mộng, ai là người đón tiếp hay ngăn trở lối đi. Có thể đó là Siêu Ngã ngăn trở chúng ta làm hòa với chính mình.

- *Các cửa sổ* của căn nhà như thế nào? Chúng có ý nghĩa quan trọng trong giấc mộng bởi vì chúng tượng trưng cách mở ra của chúng ta, cách thụ

cảm của chúng ta đối với thế giới khách quan và ánh sáng đến từ bên ngoài.

- *Nội thất* của một căn nhà hiển nhiên tượng trưng cho “tổ ấm”, trung tâm, đời sống nội tâm. Nó trật tự, ngăn nắp, hòa hợp hay lộn xộn, bừa bãi, chối nhau?

- *Những tầng khác nhau* của căn nhà biểu thị hoặc là những phần hay những chức năng của cơ thể, hoặc là những “tầng”, những “cấp độ” của nhân cách.

- *Tầng hầm* trong mộng là hang động của vô thức, nền tảng của nhân cách.

- *Nhà bếp* là nơi biên chế thức ăn, nghĩa là những biến hóa của nhân cách. Có thể so sánh với lò nâu của những nhà giả kim thuật (alchimistes) mà những công cuộc nghiên cứu có mục đích là chuyển hóa tâm hồn.

- *Kho chứa đồ linh tinh* tượng trưng cho quá khứ, tuổi thơ, những kỷ niệm, nhưng cũng là những “phế liệu nội tâm” mà người ta không biết tổng khứ đi đâu.

- *Cầu thang* nối liền những tầng khác nhau của căn nhà. Nó biểu thị sợi dây tình cảm giữa những phần khác nhau, vô thức và ý thức của chính ta.

Vậy thì, trong các giấc mộng, ta cần phải xem xét không những là hình dáng tổng quát của căn nhà mà cả dáng vẻ riêng biệt của từng nơi mà ta thấy mình đang ở đó. Cả môi trường chung quanh cũng quan trọng, khu vườn, cảnh quan kế cận... chẳng hạn.

Nhà thờ

Nhà thờ bao hàm ý nghĩa tượng trưng về Người Mẹ. Từ sự kiện đó, nhà thờ trở nên trung tâm của nhân cách. Đó là giáo đường nội tâm, là chốn bình yên, là cõi riêng tư.

Đi vào trong giáo đường thường có nghĩa là hòa nhập với Người Mẹ và trong yên lặng thành kính, tìm hiểu và hội thông với những chân lý đích thực. Giáo đường cũng mang ý nghĩa tượng trưng của con thuyền độ người từ bờ mê đến bến giác.

Đi ra khỏi giáo đường có nghĩa như trải qua một lần thanh lọc tâm hồn và trở nên chín chắn hơn. Người ta lại rời xa Mẹ, sau khi nhận được nguồn an ủi trợ lực, để lại dần thân tiếp bước trên đường đời.

Người phiêu lưu

Ý nghĩa của hình ảnh này thay đổi tùy theo đó là một người đàn ông hay một người đàn bà nằm mộng.

Nơi đàn ông, một người phiêu lưu hiện ra trong giấc mộng thường tượng trưng cho “cái bóng song trùng” của người đó. Giấc mộng vén màn cho anh ta thấy phần tiềm ẩn nơi chính mình và được tàng trữ cẩn thận trong vô thức. Đó là trường hợp của những người, vì lý do này hay lý do khác, phải ức chế (refouler) phần hướng ngoại và tự do trong nhân cách mình. Gấp mình lên tự ngã, sợ hãi trước đời sống, họ đã khóa chặt kẻ phiêu lưu nơi mình. Nhưng các giấc mộng hiện ra, chỉ cho họ thấy thực sự họ là ai và họ đã không đảm đương nổi sức nặng của nửa phần người đó nơi mình,

Nơi đàn bà, người phiêu lưu thường là biểu tượng của Animus (lực hướng ngoại sáng tạo) trên đà thực hiện. Hiện cảnh của giấc mộng sẽ cho biết kẻ phiêu lưu đó được cảm nhận như là nguy hiểm hay không và như thế sẽ cho thấy lực hướng ngoại sáng tạo còn trong trạng thái tiêu cực hay đang trên đà thực hiện. Trong trường hợp sau, tính sáng tạo hài hòa và lực hướng ngoại quân bình được thông báo.

Nhảy múa

Trong các giấc mộng, việc nhảy múa thường mang ý nghĩa tượng trưng khi thì thiên về tình dục, lúc lại mang tính tôn giáo. Theo nghĩa sau, người nằm mộng có cảm tưởng tham thông vào những sự kiện vượt qua Bản Ngã của mình. Như thế, việc nhảy múa biểu thị một sự hòa hợp sâu xa với tự thân. Đó là một nghi lễ, đồng hóa người nhảy với sự sáng tạo. Trong mộng cảnh, việc nhảy múa có thể chứng tỏ sự thăng tiến tâm linh, sự giải phóng khỏi những trở ngại nội tâm, sự hòa giải giữa thể xác và tâm hồn.

Quân đội

Quân đội, về cơ bản, là biểu tượng của cuộc tranh đấu chống lại những thế lực của cái xấu, cái ác, những kẻ xâm lăng, những quân thổ phỉ...

Quân đội là một lực lượng mù quáng, bất khả cưỡng bất khả chiến bại. Một sức mạnh vô danh. Nó có thể biểu thị cho những sức mạnh cảm tính và toàn bộ những bản năng.

Nằm mộng thấy một đạo quân hầu như luôn luôn có nghĩa là người ta đang đau khổ vì những xung đột cảm tính. Một đạo quân đang rầm rập tiến tới chỉ ra rằng người nằm mộng có nguy cơ bị tràn ngập bởi vô thức của mình. Khi hai đạo quân đánh nhau trong mộng, ý nghĩa thật quá rõ: đang có cuộc chiến giằng co giữa những sức mạnh đối nghịch nhau trong lòng nhân cách. Có sự phân đôi, sự mâu thuẫn, sự căng thẳng cảm tính và lo âu.

Theo một nghĩa tích cực hơn, quân đội có thể biểu thị sức mạnh của người cha. Tuy nhiên, đó là một sức mạnh áp chế, độc đoán.

Nơi đàn bà, quân đội và vũ khí có thể tượng trưng nỗi lo sợ bị hiếp dâm (xâm phạm đến nhân cách) và nỗi sợ bị người khác chà đạp. Một đội quân đang tiến bước thường biểu thị cho Animus, lực hướng ngoại hành động. Lúc đó, người nằm mộng cần xem xét hiện cảnh của giấc mộng: Đội quân có vẻ có kỷ luật không, thân thiện hay đe dọa? Hoặc là nó làm cho nghĩ đến một đám thổ phỉ, tượng trưng cho lực hướng ngoại ở bậc thấp, còn vi phạm và tiêu cực?

Ra đi

Biết bao giấc mộng về chủ đề ra đi, xa cách, không hẹn ngày về! Biết bao bài thơ, lời ca dành cho những người xa vắng! Chung quanh những cuộc ra đi, lao xao cái bầu khí đặc thù của những nhà ga và những con tàu, những bến sông và con thuyền, những phi trường và chuyến bay, những đại dương ngăn cách... Và cả những túi xách, những va ly, hành trang cho những cuộc cách xa, tạm thời hay vĩnh viễn...

Nằm mộng thấy một người ra đi thường có nghĩa là chúng ta hết còn được “ràng buộc” với người đó, rằng người đó ra khỏi tâm tư ta, rằng ta tách rời khỏi họ.

Trong các giấc mộng về ra đi cũng có nỗi xao xuyến bởi nỗi sợ bị bỏ rơi bởi người đi xa. Đó là chủ đề về nỗi cô đơn của kiếp người.

Trong những giấc mộng khác, thấy mình ra đi có nghĩa là người ta muốn xa lánh người nào đó, nơi chốn nào đó, những sự việc nào đó. Đó là những giấc mộng phát sinh từ ước muốn vô thức.

Rừng

Bằng trực giác, mỗi người đều cảm nhận rừng là biểu tượng của đời sống vô thức nơi chúng ta, với tất cả sự phong phú và cả những nguy cơ tiềm ẩn của nó. Những khu rừng trong mộng thường đầy những con thú, thân thiện hay thù địch. Đôi khi, nhất là trong các giấc mộng tuổi thơ, rừng còn đầy những người khổng lồ và những con vật thần thoại: rồng, khủng long, yêu quái...

Những gì chúng ta đi tìm trong khu rừng của giấc mộng, chính là những gì chúng ta thử tìm ngay nơi mình. Đôi khi, người nằm mộng tiến về một nơi chốn bí mật có một kho tàng được cất giấu. Rõ ràng đó là hình ảnh cuộc tìm kiếm trung tâm của nhân cách (viên ngọc quý của mình) sau cuộc lặn mò trong vô thức và trong đời sống cảm tính của mình.

Đôi khi người nằm mộng thấy mình đi ra khỏi khu rừng, sau cuộc hành trình nội tâm. Người đó đã hoàn tất một cuộc “vượt qua”. Đó có lẽ là một giấc mộng lớn, từ đó người ta đi ra, trở nên chín chắn hơn, được tiếp dưỡng năng lượng tâm linh dồi dào hơn.

Săn bắn

Nằm mộng thấy đi săn hầu như luôn luôn có một ý nghĩa về tình dục. Đó là một động thái đặc trưng của đàn ông. Những giấc mộng săn bắn bộc lộ nhu cầu “rình rập” và săn lùng, đuổi bắt và giết chết - nhu cầu của bản năng tình dục và hiếu chiến. Trong một số giấc mộng, một con nai mà người ta săn đuổi, tượng trưng cho một cô gái; loại giấc mộng này có thể bộc lộ một thứ bạo dâm bị ức chế (le sadisme refoulee) nơi người đàn ông hay khuynh hướng đồng tính luyến ái nơi đàn bà. Hơn nữa, các công cụ để săn bắn rõ ràng là những hình tượng dương vật. Nơi những người chơi thể thao chuyên nghiệp, vì phải dành sức lực cho những cuộc thi đấu nên thường phải kiêng khem chuyện giao hợp, thì những giấc mộng săn bắn thường chỉ ra ước

muốn bù trừ bằng cách phóng chiếu lên con mồi bị đâm thủng như một vật thể mang cho đàn bà.

Sông

Đó là hình ảnh của đời sống bắt nguồn, chảy xuôi đi không bao giờ trở ngược rồi tan hòa vào biển cả. Đắm mình vào dòng sông gợi ra ý tưởng về rửa tội. Như vậy sông trong giấc mộng có ý nghĩa thanh lọc, tâm linh hóa (Xem mục từ Nước và ý nghĩa liên hệ).

Suối

Suối gợi ra những tia nước phun vọt, những dòng nước thanh khiết. Suối reo vui, âu yếm tình tự, ca hát, trong suốt. Dòng suối thanh xuân, dòng suối đời sống, dòng suối bất tử... Một cách tượng trưng, uống nước nơi dòng suối trong sẽ đem lại sự trường thọ. Nhưng có những dòng suối tuôn ào ạt tượng trưng cho sinh lực cảm tính và tình dục dồi dào và cũng có những dòng suối khô cạn hay đầy bùn hiện ra trong những giấc mộng lo âu, tự hạ thấp mình... Vậy nên ý nghĩa của dòng suối tùy thuộc vào hiện cảnh của giấc mộng.

Sương mù

– *Tôi vẫn còn chìm trong đám sương mù, nhưng tôi có một cái la bàn tốt...* là một câu mà tôi thường nghe trong tư cách là một bác sĩ tâm thần. Tôi dẫn ra câu đó vì nó hàm chứa tất cả ý nghĩa tượng trưng về sương mù.

Sương mù che mờ và làm nhạt nhòa mọi hình dáng. Mọi vật, qua làn sương mù, trở nên mờ mờ, không phân biệt. Trong các giấc mộng, sương mù đánh dấu một giai đoạn chuyển hóa; người ta chẳng nói là “hiện ra từ trong sương mù” đó hay sao?

Như vậy, hầu như luôn luôn những giấc mộng về sương mù mang ý nghĩa một sự thay đổi đang diễn ra; những cách ứng xử mới sẽ thoát ra từ giấc mộng sương mù đó, sau thời gian người ta lang thang trong những tâm trạng vị phân (indifférencié). Nhưng điều quan trọng, như người nằm mộng nói, phải chăng chính là có một cái la bàn tốt?

Tai biến

Các giấc mộng về những tai biến khác nhau rất thường xuất hiện đến độ người ta không thể hiểu chúng nếu không xem xét tỉ mỉ hiện cảnh của giấc mộng. Dầu thế nào, thì thông thường nhất, đó vẫn là những giấc mộng lo âu. Tai biến có thể ở tầm mức vũ trụ, phổ quát: đất có thể rung lên, núi lửa phun ngút trời, sóng thần hung hãn cuốn trôi bao làng mạc... Nhưng cũng có thể là những giấc mộng chỉ ra một sự đảo lộn sâu xa đang diễn ra trong đời sống cảm tính.

Những giấc mộng tai biến khác (xe lửa lật, xe hơi rớt xuống vực, máy bay nổ tung, tàu thủy bị băng sơn đập vào, chìm xuống biển...) còn chỉ ra sự sợ hãi về bất lực trong cuộc sống. Người nằm mộng cảm thấy không đi được đến nơi, nửa đường gãy gánh, mất hết sức lực, tiêu ma ý chí... Những giấc mộng này luôn luôn cần được xem xét cẩn thận; có thể chúng tiên báo một tình trạng suy nhược thần kinh trầm trọng.

Tập vở

Có một tâm trạng mà nhiều người vương phải gọi là hội chứng “nỗi lo âu buổi tối chủ nhật và sáng thứ hai” khi phải tiếp tục lại công việc hàng ngày, hàng tuần. Đó là sự “chuyển cung” (transposition) của nỗi xao xuyến trong lòng đưa trẻ khi phải quay trở lại trường học sau ngày chủ nhật được nghỉ ở nhà trong bầu khí an toàn của gia đình, được mẹ và các anh chị chiều chuộng. Bây giờ nó lại sắp phải trả bài, phải trình tập vở cho thầy cô kiểm tra,

Khi những tập vở đó xuất hiện trong giấc mộng, có lẽ chúng có nghĩa là những mối lo âu xao xuyến của tuổi thơ chưa phai nhòe trong ký ức, khiến người ta vẫn còn bị vương mắc với cảm tưởng bị mẹ bỏ rơi để phải đến trường (nhất là với những học sinh nội trú, suốt tuần mới được về ở nhà có một ngày). Mối lo âu đó, đến tuổi trưởng thành, được phóng chiếu vào công việc thường ngày và vào các vị “thủ trưởng”, biểu thị cho thầy cô giáo thời cấp sách đến trường.

Thi cử (Kiểm tra / Phỏng vấn)

Những cuộc thi cử / sát hạch đầy dẫy trong các giấc mộng, cùng với hình ảnh các viên giám khảo, Trong một kỳ thi - trong đời thực cũng như trong giấc mộng - người ta phải chứng tỏ kiến thức, tài năng, tính cách của

mình. Mọi việc thi đều là một hình thức phán xét. Trong các giấc mộng, giám khảo chính là một phần trong con người chúng ta phán xét phần kia. Như thế những giấc mộng về thi cử rất quý giá; chúng cho phép người ta biết được người ta tự nhìn mình và tự đánh giá mình ra sao.

Thiên thần

Thông thường, đó là một biểu tượng chuyển hóa nội tâm. Trong một mộng cảnh (contexte onirique) bình thường, thiên thần tượng trưng cho tiếp sứ mang tin lành (về chính mình). Tuy nhiên trong một số giấc mộng lại xuất hiện những thiên thần đen. Những giấc mộng này rất hiếm nhưng cũng đáng để nhắc nhở đến. Ý nghĩa tượng trưng của thiên thần đen nối kết hai yếu tố: thiên thần và màu đen (xem Ý nghĩa tượng trưng của màu sắc, chương X). Có thể đó là dấu hiệu cho thấy người nằm mộng phán đoán về mình rất tiêu cực, nhưng đồng thời nó cũng đánh dấu một chuyển hóa quan trọng đang thành hình, một sự tái phối trí năng lượng tâm linh trên quá trình viên thành tự ngã đích thực.

Thuyền bè

Đây là một biểu tượng rất đẹp trong mộng. Biện tượng này có thể mang nhiều ý nghĩa mà sau đây chúng tôi xin nêu ra những ý nghĩa thông thường nhất.

Thuyền bè giúp ta di chuyển trên mặt nước. Nó tượng trưng cho những cuộc hải hành, những chuyến đi xa.

Trong các giấc mộng, thuyền bè là biểu tượng của sự Vượt qua, cho phép ta di động từ điểm này đến điểm khác, thực hiện những biến chuyển nội tâm. Thuyền bè cũng là một chiếc nôi, tượng trưng cho lòng mẹ, bảo bọc an toàn khỏi những nguy hiểm trong lúc vượt qua. Vượt qua cái gì? Cuộc vượt qua đó được thực hiện như thế nào? Thuyền bè ở tình trạng thế nào? Các mái chèo, cánh buồm, động cơ ra sao? Mặt nước thế nào, lặng êm hay đầy sóng gió? Người nằm mộng có biết mình đi về đâu, hay lang thang vô định giữa trời nước mênh mông, không biết bến bờ, phương hướng?...

Thung lũng

Thung lũng, trong nhiều giấc mộng, là biểu tượng của sự phong phú cảm tính. Chính trong các thung lũng, mở ra đón ánh nắng chan hòa và nguồn nước dồi dào mà mặt đất trở nên phì nhiêu nuôi dưỡng cho cỏ cây xanh tươi, đơm hoa kết trái.

Trong các giấc mộng cũng như trong đời sống ban ngày, có những thung lũng xanh tươi và những thung lũng tiêu điều. Giấc mộng sẽ cho biết bộ mặt của thung lũng: được tưới nước đầy đủ và hứa hẹn những vụ mùa bội thu hay thiếu nước, khô hạn và sự sống khó nảy mầm.

Thung lũng phong nhiêu là một biểu tượng trong mộng của đời sống tâm linh, của chuyển hóa tự thân, của sự chiêm nghiệm vẻ đẹp. Lúc đó, nó có thể được đồng hóa với một khu vườn lớn.

Thung lũng còn mang ý nghĩa tượng trưng của số 2 (xem phần Ý nghĩa các con số, chương XII). Thật thế, mặt trời (lửa) phóng xuống thung lũng để hợp nhất với đối tố của nó: nước. Lửa và nước, cặp song đôi bên ngoài có vẻ thù nghịch nhau, lại phối hợp và giao hòa cho mặt đất nở hoa, cho mùa màng phong túc.

Nơi người đàn ông, thung lũng đôi khi là biểu tượng của Anima (hoạt lực nội tại). Chúng ta đã gặp một giấc mộng rất đẹp về thung lũng trong chương “Những giấc mộng lớn”.

Thương (gươm, giáo)

Thương có hình dáng giống cây gậy và ý nghĩa tượng trưng cũng gần nhau. Ngọn thương (thanh gươm, ngọn giáo) có tượng hình dương vật, nam tính. Trong các giấc mộng, nó có thể tượng trưng người đàn ông, Người Cha, quyền lực, sức mạnh, danh dự. Nó cũng có thể biểu lộ sự sợ hãi bị đâm thủng, bị xúc phạm nhân cách, dấu hiệu của nỗi lo âu về cung hình (angoisse de castration).

Trần truồng

Hình ảnh này rất thường thấy trong các giấc mộng (xem lại chương III). Nằm mộng thấy mình trần truồng thường là do mặc cảm tự ti. Người nằm mộng cảm thấy bị lộ trần bởi kẻ khác; anh ta nghĩ rằng tia nhìn của kẻ

khác “lột trần” chân tướng của anh ta, lột mặt nạ anh ta, tước đi mọi vũ khí phòng vệ của anh ta,

Tuy nhiên, sự trần truồng cũng có thể tượng trưng cho việc rũ bỏ vẻ bề ngoài để tìm về bản thể nội tâm đích thực; người nằm mộng lúc đó cởi bỏ mọi “trang phục” xã hội đã trở nên vô ích vì đã cảm thấy tự tin, thoải mái trong cõi riêng tư đích thực, trong lãnh địa an toàn của mình.

Trẻ con

Chúng ta đã gặp biểu tượng này. Sự xuất hiện của trẻ con trong các giấc mộng rất thường xuyên: người ta chờ đợi một đứa con, người ta mất một đứa con, người ta để lạc một đứa con, người ta tìm lại được đứa con... Những giấc mộng mang thai có lẽ là thường thấy nhất. Trong giấc mộng, một đứa con hầu như luôn luôn có nghĩa là một cái gì đó cốt yếu nơi ta đang hình thành hay đang mất đi.

Tướng cướp

Thông thường, tướng cướp cũng có ý nghĩa tượng trưng như người phiêu lưu.

Tướng cướp có thể biểu thị một phần của chính mình mà người ta dồn nén hay khinh bỉ. Cũng có thể là một nguy cơ trong đời sống nội tâm. Tuy nhiên thông thường nhất, tướng cướp biểu thị “cái bóng song trùng” của người nằm mộng, nửa phần kia của ta còn nằm trong bóng tối của vô thức hay bị dồn nén vào đó vì không phù hợp với cuộc sống đời thực của ta.

Vòng nhẫn

Như mọi người biết, vòng nhẫn là dấu hiệu của sự giao ước và lòng trung thành về tình cảm. Mang một chiếc nhẫn có nghĩa là người ta “chịu ràng buộc” với ai đó. Chúng ta chỉ cần nghĩ đến nhẫn đính hôn hay nhẫn của linh mục thụ phong. Nằm mộng thấy một vòng nhẫn thường có nghĩa là người ta đánh dấu một liên hệ với chính mình, thực hiện nhất tính nơi mình. Nhẫn thường làm thành vòng tròn nên nó cũng mang ý nghĩa tượng trưng của vòng tròn.

Vua và hoàng hậu

Đó là những biểu tượng rất đẹp của Người Cha và Người Mẹ, theo nghĩa tinh thần. Ngày xưa, người ta sẵn sàng xả thân vì Đức Vua của mình, vì Nữ Hoàng của mình. Đức Vua và Hoàng Hậu đứng ngoài thời gian, thường xuyên hiện diện. Cho nên sự xuất hiện của những biểu tượng này trong giấc mộng hẳn nhiên là quan trọng.

Đức Vua là người hướng đạo anh minh, người trông coi và tập trung mọi quyền lực. Về phương diện tiềm thức, Vua là trung tâm mọi sức mạnh cảm tính nơi ta, biểu thị toàn thể Bản Ngã, giống như Vua là biểu tượng của một quốc gia. Hoàng Hậu, trong các giấc mộng, là một sứ giả và là người trung gian, là mối dây liên hệ giữa vô thức và ông vua - tức là ý thức bậc cao của chúng ta.

Hoàng hậu cũng có thể tượng trưng cho Anima nơi người đàn ông - cũng như Đức Vua có thể biểu thị Animus cấp cao nơi người đàn bà. Theo cách hiểu này, thì các biểu tượng Đức Vua và Hoàng hậu chỉ hiện ra trong những giấc mộng lớn.

Vực thẳm

Một vực thẳm thường tượng trưng cho vô thức với những bản năng là thành phần. Vực thẳm cũng tượng trưng cho Người Mẹ, Lòng Mẹ, Hư Vô trước khi ra đời.

Nhiều người nằm mộng thấy mình đứng trước một bờ vực chóng mặt với nỗi sợ hãi điếng người khi nghĩ mình có thể bị rơi xuống đó. Điều đó có thể tượng trưng cho một lời mời gọi xuống sâu trong lòng mình để tìm kiếm căn cơ của những khó khăn mình đang gặp phải, điều đó cũng có thể biểu thị sự lo sợ phải biết những phần bị ức chế (refoulés) của nhân cách.

Trong các giấc mộng khác, người ta nhảy qua vực thẳm hoặc là có một chiếc cầu bắc ngang qua. Đó là một dấu hiệu của sự hồi hốt, người ta sợ phải đặt lại vấn đề, vì nhiều lý do khác nhau.

Những giấc mộng thấy rơi vào vực thẳm cũng thường xảy ra. Nếu cùng giấc mộng đó lặp lại thường xuyên, nó có thể là dấu hiệu của một tình trạng suy nhược tiềm tàng hay ít ra là nỗi xao xuyến thường trực.

Xe đạp

Chiếc xe đạp là một công cụ giúp người ta tự do, tùy ý. Trong các giấc mộng, nó có thể tượng trưng sự hòa hợp giữa các ứng xử có ý thức và những sức mạnh vô thức nơi ta: người ta là một với chiếc xe đạp của mình. Chính ở điểm đó mà hiện cảnh của giấc mộng cần được xem xét.

Xe hơi

Những câu hỏi cần đặt ra đối với các giấc mộng về xe hơi:

Nếu người ta tự cầm lái, thì cách lái xe như thế nan. vững vàng, tự tin, thoải mái hay vụng về, quờ quang lúng túng. Điều đó chỉ ra cách mà người ta tự cảm thấy trong đời sống thường ngày. Như thế giấc mộng chỉ ra nhân cách, bản lĩnh thực sự của người ta như thế nào.

Nếu ta ngồi xe do người khác cầm lái, giấc mộng chỉ ra cách mà những sức mạnh vô thức điều chỉnh nhân cách.

Nếu người ta ngồi trong một chiếc xe thuộc về người khác, thì có một tình trạng song đôi trong nhân cách. Chiếc xe tượng trưng toàn bộ Bản Ngã. Người ta có thể nằm mộng thấy mình ngồi trong một chiếc xe đẹp mà lẽ ra người ta không được phép ngồi vào. Trường hợp này có lẽ người nằm mộng đang bị dẫn dắt bởi cảm tưởng mình là một kẻ “tiếm vị” trong đời sống, mình không xứng đáng để được người khác nể phục, yêu mến... Như thể là giấc mộng muốn nói: “Chiếc xe này quá đẹp, quá sang trọng đối với một người như anh”. Cũng giống như ý nghĩa tượng trưng khi người ta nằm mộng thấy mình đi du lịch trong toa xe lửa hạng nhất trong khi người ta chỉ có một vé hạng nhì.

Khung xe, sầm lốp, thắng, động cơ, hướng đi đều có những ý nghĩa trong mộng khá rõ ràng. Chỉ cần “diễn dịch” bằng cách liên hệ giấc mộng với cách ứng xử hàng ngày.

Xe lửa

Giống như máy bay và xe hơi, xe lửa cũng xuất hiện khá thường xuyên trong các giấc mộng. Một đầu máy xe lửa kéo về phía trước cả một đoàn wagons. Đầu máy xe lửa tượng trưng sức mạnh, lực ngoại hướng của nhân

cách, là biểu tượng cho cảm tính sáng tạo, cho sự tiến lên, cho sức mạnh nội tại.

**GIẢI MÃ CÁC GIẤC MỘNG
QUA ÁNH SÁNG PHÂN TÂM HỌC**
BIÊN DỊCH: PHAN QUANG ĐỊNH

Chịu trách nhiệm xuất bản:
LÊ HOÀNG
Biên tập: YÊN THẢO
Bìa và trình bày: NHẤT NHÂN
Sửa bản in: QUỲNH LÂM

NHÀ XUẤT BẢN TRẺ
161B Lý Chính Thắng, Q.3, TPHCM
ĐT: 8444289 – 8465596

In 1000 cuốn khổ 13x19cm tại Xí nghiệp In Phan Văn Mảng.
Số đăng ký KHXB: 1016CBX-6 ngày 24-10-1998
Giấy TNKH số 07/99. In xong và nộp lưu chiểu tháng 04-1999

_____Duy Nguyễn scan và đánh máy
lại_____

Chú thích

[←1]

Cung hình: hình phạt hoạn, cắt bỏ bộ phận sinh dục.

[←2]

*Ta đã lái nhành lá cây thạch thảo
Em nhớ cho mùa thu đã chết rồi
Chúng ta sẽ không tạo phùng được nữa
Mộng trùng lai không có ở trên đời
Hương thời gian mùi thạch thảo bốc hơi
Và nhớ nhé ta đợi chờ em đó
Bùi Giáng dịch*

[←3]

Siêu Ngã (Sur Moi): những mệnh lệnh về điều nên làm và điều nên tránh, những phê phán và những cấm đoán của xã hội được nội tâm hóa vào ý thức cá nhân.

[←4]

Chứng cuồng đại hay vĩ cuồng (paranoia) là một dạng bệnh hoang tưởng nghĩ rằng mình có tài năng siêu quần bạt tụy, có đức độ lớn lao, mang sứ mệnh phi thường như cứu tinh của dân tộc hay cứu rỗi cho nhân loại vv...

[←5]

Từ religion trong tiếng Pháp hoặc tiếng Anh phát xuất từ gốc tiếng Latinh là religare là nối kết

[←6]

Bài thơ của André Courraud

[←7]

Tuổi năm mươi nó người đàn bà là thời kỳ tàn thu chớm đông.

[←8]

Chẳng biết đến từ đâu, chẳng biết đi về đâu. (Trích từ một bài Thánh vịnh của tín đồ Bài hòa giáo ở Ba Tư, truyền đến Trung Quốc gọi là Minh giáo).

[←9]

Nhân tiện, Người dịch cũng xin nêu ra đây là trong Võ thuật Thiếu Lâm có môn nội công gọi là "Kim Cương bất hoại thể", ai luyện được đến nơi có thể gươm giáo đâm không thủng hoặc nằm cho xe tải cán qua mà không | hề hấn gì

[←10]

Xin xem giải thích ở phần tự diễn - hướng dẫn, mục từ Oedipe.

[←11]

Một chu kỳ của bốn mùa là: xuân sinh hạ trưởng thu liễm đông tàn.

[←12]

Narcissisme: thái độ luyến ngã, quá si mê chính mình, giống anh chàng Narcisse mê mẩn ngắm bóng mình trong dòng suối rồi ôm chầm cái bóng đó mà chết.

[←13]

Khải huyền thư (Apocalypse): phần Kinh Thánh nói về ngày tận thế và Sự Phán Xét Cuối Cùng.

[←14]

Sáng thế kỷ (La Genese): Sách nói về việc Chúa Trời tạo ra thế giới, theo Cựu Ước.

[←15]

Bạn đọc nào muốn tìm hiểu toàn văn bài thơ này, xin đọc phần Phụ lục cuối sách.

[←16]

Apocalypse: Sách mặc khải những điều huyền nhiệm về ngày tận thế trong đó có hình ảnh bốn kỵ sĩ tàn phá, hủy diệt thế giới. Đây là một trong các "Thánh thư" chung của Do thái giáo và Kitô giáo.

[←17]

Oedipe: Nhân vật trong thần thoại Hy Lạp, con của Laios, vua xứ Thebes và hoàng hậu Jocaste. Nhân vật này, do sự sắp xếp của một số mệnh khốc liệt, đã giết cha và lấy mẹ (mà không hề hay biết).

[←18]

Electre: con gái của vua Agamennon và hoàng hậu Clytemnestre, đã thúc giục anh mình là Oreste giết chú là Égiste và mẹ ruột mình (Vì hai người này đã thông mưu với nhau để giết Agamennon).